

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Expositio officii missae sacrique canonis

[Reutlingen], 1. Sept. 1483

[Liber secundus de perficientibus hoc sacramentum dignissimum et de periculis circa hoc contingentibus]

[urn:nbn:de:bsz:31-319967](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-319967)

De panis aut sicut sunt pallée altaris
 cortine eccie. vestimenta ministroz
 siue sacra vasa. nō debent conuerti in
 vsum laicoz vel ad pphanos vsus. s; si
 aliqua vestimēta sacra vel panni sint
 vetustate consumpta/ debent cōburi.
 et cineres recondi sub baptisterio. v; in
 pariete eccie. aut alio loco tuto. ne
 ab incedentiū pedibus scylent. De
 lumine vero dicit Hostiū. q; sine lumi
 ne non debeat missa celebrari. Vñ Le
 uitici. vi. ca. Ignis in altari meo semp
 ardebit. Lū ratio est. q; ille ibi sacra
 mentaliter existit. qui de seipso dixit.
 Joh. viij. Ego sum lux mundi. Et de
 quo sine on Luc. j. Lumen ad reuelati
 onem gentium. et gloriā plebis tue
 israel.

Incipit liber secundus

Expeditus per dei gra
 de prima parte/ seu de
 primo libro huius to
 tus laboris/ sc; de qui
 busdam pcedentibus et
 disponentibus/ ad dominici corporis
 tractatiōem et sumptiōem/ et de ipō
 sacramento corporis xpi scdm se. et de
 ipa missa in generali/ que omnia pro
 hemialiter seu introductorie sunt pre
 libata. iam qntum ad librum secundū.
 officium misse in se et in suis ptibus si
 gillatim. et diuisim/ vna cum gestibus
 sacerdotis/ restat declarandū. quibus
 expositis et declaratis/ clare appare
 bit que sint perāciētia sacramentum
 corporis xpi. Et q; officium misse scdm
 quosdam tm in tres partes diuiditur.
 sc; in partem preparatoriā. instructori

am. et oblatoriam. Pars instructoria
 incipit ab epistola. et terminat in offer
 torio. Et pars antecedens epistolā est
 preparatoria. Oblatoria vero pars in
 cipit in offeritorio. et terminat in fine
 misse Ideo illam diuisionem causa bre
 uitatis sequēdo/ hunc librum secundū
 diuidam in tres tractatus Quoz pri
 mus erit de parte preparatoria Secū
 dus de instructoria. Tercius de obla
 toria. Tractat^{us} primus xi. ca. p̄inebit.
 De debita ministri dispositiōe et eius
 preparatiōe capitulū primū
 De introitus allegorica et etiam tro
 pologica significatiōe caplin scdm.
 De laude sancte trinitatis/ sc; gloriā
 patri capitulū terciū
 De accessu altaris capitulū quartum.
 De osculo altaris et de signo crucis.
 capitulum quintum.
 De translatiōe ad dexteram partem
 altaris et de libri apertione ca. sextum
 De Kyrieleyson caplin septimū.
 De cantu angelico/ sc; gloriā in excel
 sis et de et^{er} expositiōe. et quare i missa
 beate virginis in hoc cantico interpo
 nitur/ spiritus et alme orphanorum.
 capitulum octauum
 Quare non semper canitur gloriā in
 excelsis caplin nonum
 De salutatione sacerdotis scilicet. do
 minus vobiscum et de collecta capitu
 lum decimū
 De numero collectarum et de conclu
 sione earundem capitulū vndecimū

Capitulum primum. De debita ministri dispositione et eius preparatione.

Debitam ministri preparationem quatuor requiruntur. Primum est manuum lotio. Et hoc propter duo. Primo ut mundus accedat ad tangendum corpus christi. quia si munde debet tangi panis materialis in seculo fortius ille panis celestis. Secundo quia significat ablutio mentis per contritionis amaritudinem. Iuxta illud ysaie. primo. Lauamini et mundi est ore. Secundum quod requiritur est peccatio. propter duas causas. Prima est literalis. scilicet quod pili decenter ornentur et stent bene formati. et ne aliqui cadant super sacrificium. Secunda causa est magis mystica. quia sacra scriptura per pilos nostros intelligit cogitationes nostras innumerabiles. que tunc debent eradicari. Iuxta illud ysaie. xvij. Auferite mala cogitationum de cordibus vestris. Et Deutero. xvij. Auferes malum de medio. Tertium est quorundam psalmorum oratio. quantum ad illos precipue qui dicunt officium romanum. quod linus papa instituit. scilicet Quia dilecta. Benedixisti domine. Inclina domine. Credidi. et De profundis. Et dicuntur quinque psalmi secundum Innocentium. ut si quis quinque sensuum transgressione aliquid commiserit. quinque psalmorum oratione detergat. Et dicuntur isti singulariter quia in quolibet illorum fit recordatio de his. que spectant ad hoc sacrificium vel ad remissionem peccatorum. In primo de altaris officio cum dicitur altaria tua domine virtutum. In secundo de misericordie dei ostensione. cum dicitur. Ostende nobis domine misericordiam tuam. In tertio de adoratione. Venient et adorabunt coram te domine.

In quarto de deuota oblatione cum dicitur Calicem salutaris accipiam et nomen domini inuocabo. In quinto de finali redemptione. cum dicitur. Apud dominum misericordia et copiosa apud eum redemptio. Quartum quod ibi concurrat. est sui et populi cum aqua benedicta aspersio. et precipue in die dominico. Ubi primo videndum est ex quibus debeat constare aqua benedicta. Et videndum quod debet constare ex aqua et sale. Sal autem significat discretionem sacerdotis. Unde in antiqua lege in sacrificio sal imponebatur. In immersione autem seu in immixtione salis cum aqua. tres cruces fiunt. ad denotandum quod totum a sancta trinitate procedit. aqua vero significat populum. Unde dicitur. Ilque multe. populi multi. De modo autem aspergendi cum aqua benedicta est sciendum. quod primo debet aspergere altare quod significat christum. ad effugandum demones ab illo. a quo ad populum gratia diruatur. postea populus debet aspergi propter tria. Primo propter demonum expulsionem. Secundo propter venialium deletionem. Tertio ad mentis satisfactionem. de psalmo. di. iij. c. Requiesce. Quid autem debeat cantari in asperione sciendum. quod a festo penthecostes usque ad festum pasche debet cantari. Asperges me domine etc. cum versu miserere mei deus. In quo petuntur gratiam iustificante dicendo. Asperges me. id est aspergas me. quia hebrei non habent operatum modum. Sed pro eo utuntur futuro indicatiui modi. sequitur. yfopo et mundabor. hic loquitur de mundatione spirituali per modum emundationis corporalis. Ubi sciendum secundum Augustinum. et glo. super versum asperges me. psal. l. quod yfopum est herba humida et medicinalis radicibus suis.

adherens saxo. et scdm medicos. pulmones in quib⁹ est inflamatio. purgat. Ideo dicit Aug⁹. Esto humilis in humili deo tuo. et aspergeris yfopo. et humilitas xpi te mundabit. et omnem inflationem supbie tollet. et ita pulmonem purgabit. dum fixus sis in radice caritatis. Item Leui xiiij. habet quod leprosus mundandus aspergebat yfopo intincto in sanguine passeris ita qd yfopus erat tanq³ asperforium. Constat aut⁹ qd peccatum est lepra spualis. Sicut ergo corporalis yfopus intinctus in sanguine passeris. valuit ad emundationem lepre corporalis. sic humilitas in radice caritatis fixa id est in xpo. et tincta in eius sanguine p efficaciam passionis eius mundat nos a lepra spuali scz a peccato. Juxta illud Apli. ad Hebre. ix. Si sanguis hyrcorum et thaurorum et vituli aspersus inquinata sanctificat. quanto magis sanguis xpi / qui p spum sanctum obtulit seipm immaculatum deo / emundabit conscientiam nostram ab opib⁹ mortuis. Constat aut⁹ qd hoc fecit p maximam humilitatem. Juxta illud ad Phil. ij. Humiliauit seipm factus obediens usq³ ad mortem Unde hac humilitatem cum memoria passionis xpi habentes / beatus petr⁹ vocat electos scdm prescientiam dei patris / in iustificatione spiritus / in obedientiam et asperione sanguinis iesu xpi. Prima pe. primo. Est ergo sensus. quasi diceret scdm glosas Incerta et occulta sapientie tue manifestasti mihi. et ita certius. qd asperges me dñe yfopo id est virtute humilitatis / fixa in radice caritatis in xpo et intincta in eius sanguine / a quo habet efficaciam. sicut omnia sacramenta eucaristie efficaciam hnt a passione xpi. et sic mundabor a lepra peccati. Et notat

Innocentius in prima particula trinitatis scilicet. in redemptis pluralitate. in redemptione utilitatem. Pluralitas in redemptis innuitur cum dicitur Asperges me. Quod enim aspergitur in multis locis circumfundit. propter quod veritas ait. Hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Math. xxij. Humilitas in redemptione designat cum dicit yfopo. Quia humilis et medicinalis herba est christus. Christus enim per suam humilitatem / fidelibus suis tribuit salutarem medicinam. Unde dicebat. Discite a me quia mitis sum et humilis corde. Math. vij. Utilitas in redemptione apparet cum subditur. et mundabor super nivem. Quonia sicut apostol⁹ ait sanguis eius emundabit conscientias nostras ab operibus mortuis. vbi supra. Cum igitur audis Asperges me domine yfopo et mundabor. in asperione sanguinis xpi passionem intellige. Deinde laubis me. ibi subdit emundationem que fit in aqua baptismi / vel in penitentie lotionem. Quia vt dicit Innocentius. Cum audis laubis me et super nivem dealabor. in ablutione aque baptismi / sacramentum regenerationis agnosce. vt fit sensus scdm glosas. Laua me aqua baptismi. id est sicut in baptismo lauas fideles tuos tempore gratie. ita nunc laubis me aqua salutaris penitentie. Et illa aqua est gratia dei. que in anima efficit penitentiam fructuosam. De qua Ezechielis. xxxvi. Effundam supra vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Et tanguntur hic tria scdm Innocentium. ad effectum baptismi pertinentia / scilicet remissio

culpe. Seletio pene. et infusio gratie p̄
 mum notatur cū dicitur. lauabis me.
 Secundum cum additur. dealbabor.
 Tertium cum subditur: super niuem id
 est incōperabiliter vt dicit glo. Lan/
 bor enim spiritualis/ incōperabiliter
 maior est q̄ corporalis. vñ sp̄oē. vij.
 dicit. Lauent stolas suas. et dealbaue/
 runt eas in sanguine agni. Et ysaiē pri/
 mo dicit. Si fuerit peccata vestra vt
 coccinū/ quasi nix dealbabitur. et si fu/
 erit rubra quasi vermiculus/ velut la/
 na alba erit. Et notat hic Aug⁹. q̄ san/
 eti sic loti et dealbati/ recte possunt dī/
 ci vestis christi sine macula et sine ruga.
 Unde vestis xp̄i in monte tanq̄ deal/
 bata refulsit. Mathi. xvij. Ideo signi/
 ficat ecclesiā ab omni macula mundam.
 Unde apostol⁹ ad ephē. v. Xpc dilex/
 it ecclesiam et semetipm tradidit pro ea
 vt illam sanctificaret/ mūdans eam la/
 uacro aq̄ in verbo vite: vt exhiberet
 sibiip̄i gloriofam ecclesiam nō habentem
 maculā aut rugam aut aliqd̄ hui⁹
 modi. sed vt sit sancta et immaculata.
 Sequitur versus Miserere mei deus
 vnde Aug⁹. Qui magnam misericor/
 diam deprecatus est. magnam miseriam
 confitetur. Ubi sciendū. q̄ p̄fitetur se
 miseram creaturam. et deū misericor/
 dem creatorem et sic cōfitetur quattu/
 or. scilicet duo in se. scz miserā et natu/
 ram. In deo duo scilicet. om̄ipotentia
 et clementiam. Miserā confitetur cū
 dicit. miserere. naturā cū dīc. mei. oīpo/
 tentia cū dīc. d̄s. clementia cū dīc. secū/
 dum magnam misericordiā tuā. quasi
 dicat. P̄carat creator creature. et mi/
 sericors miserie. vnd̄ Aug⁹. Subueni
 graui vulnere. scdm magnā medicinā
 tuā. Braue est quod habeo. sed ad om̄i/
 potentem cōfugio. de meo tam letali

vulnere desperarem. nisi tantū medi/
 cum reperirem. Et dicit miserere mei
 deus. quasi diceret. tibi propriū est mi/
 sereri et parcere. quia natura tua mise/
 ricordia est. et tu solus peccata dimit/
 tis. iuxta illd̄ Luce. v. Quis potest pec/
 cata dimittere nisi sol⁹ d̄s. quasi dicat
 nullus. Et bene dicit fm magnā mise/
 ricordia tuā. et nō dicit secundū legis
 iusticiā. quia Leui. xx. dicitur. Morti
 adiudicabunt mechus et adultera. Et
 quāuis forte rex dauid huic pene sub/
 iaceret. licet per nullū hominē sibi in/
 fugi posset talis pena cum nō haberet
 talem iudicem superiorem se. nouit ta/
 men se quantū ad diuinam iusticiā di/
 gnū esse pena grauiori. Ideo cōfugit
 ad misericordiā dei. Innocenti⁹ Mi/
 serere mei deus. quia misericordia tua
 plena est terra. et miserationes tue sup/
 omia opera tua. Q̄ delectabilis ser/
 mo. suauis locutio. dulce verbum. et ne/
 cessariū peccatori. vtile misero. et con/
 grauiū penitenti. Nec semel/ sed sepe cū
 amaritudine cogitādum. cū dolore dī/
 sternendū. et cum lacrimis iterandū.
 ex toto cord. ex tota mēte. ex tota ani/
 ma. ex totis affectib⁹. et totis viscerib⁹
 tuis. totis medullis. cū suspirijs et sin/
 gultibus atq̄ lamētis exclamādū/ scz
 miserere mei d̄s. Al pascha vō vsq̄ ad p̄/
 thecosten cātatur. Uidi aq̄. et est sum/
 ptum de ezech. ca. xl. vij. Ubi duo si/
 gnificā. scz redēptio p̄ passionem. et sa/
 tisfactio per sacramentorum instituti/
 onem. Et ideo illo tempore cantatur
 quod est propinquū passioni/ et satisfi/
 ctioni/ et vsui baptismi/ quod fiebat
 antiquē sabbato ante pascha et pen/
 tecosten. de consecra. diu. iij. capitulo
 baptisandi.

Capitulū scdm De introitū
allegorica ⁊ tropologica si-
gnificatione.

Receptio misse tres habuit variētatēs
olim. Aliquando em̄ a lectione incho-
ratur. sicut hodie fit i sabbato pasche
Postea celestinus papa p̄mus/ psal-
mum decātari ad introitum misse insti-
tuit. vnde adhuc vnus versus eiusdē
psalmi anthiphonatim ad introitū cā-
tatur: Secundo ex ordinatione beati
gregorij/ qui anthiphonas ad introi-
tum modulandas cōposuit. ⁊ cum can-
tu ordinavit. Et de consē. dis. p̄ma dī-
citur. q̄ philogius papa p̄pter sedm̄
cantancū/ et grauitatē/ ⁊ p̄pter mul-
titudinem psalmoz/ ordinavit q̄ de il-
lis psalmis sumeret aliqua pars/ in q̄
intentio psalmiste explicaret. sicut est
introitus cōmuniter/ ⁊ versus/ ⁊ gra-
duale. offertoriū. et cōmune: Introitū
misse in duplici sunt differentia. Aliq̄
sunt regulares. aliqui nomiantur irre-
gulares. Regulares sunt qui accipiū-
tur de psalmis/ vt sunt isti introitus:
Ald te leuau. Dixit dñs ad me. Et p̄o
maiori parte/ ipsi introitū de psalmis
sumūtur. Cuius vna causa fm̄ ysidoz
est ista. quia iste liber psalmozū quasi
cōclusiue. continet in se totam sacram
scripturā. quia in eo scribitur p̄mum
bonozū ut ibi. gratiā ⁊ gloriā dabit do-
minus: Supplicū malozū/ ut ibi veni-
at mors sup illos Profectus stutum
ibi. Ibunt de virtute in virtutē. Itē
ibi describit p̄fectio opationum/ Ibi
expecta dñm viriliter age. Elita eter-
na beatorū/ Ibi. Credo videre bona
domini in terra viuentium: Specula-
tio supnozū/ ibi. placebo domino in re-
gione viuozū. Et cum hoc liber ille ha-

bet modū loquendi narratozū. orato-
rium. ⁊ inuocatozū. Et versus facile
et apte/ omnibus festis ⁊ cuilibet ma-
terie ac tempoz/ sunt applicabiles. Al-
lia causa est. q̄a psalmista anthonomas-
tice id est p̄ excellētiam. p̄e ceteris de
incarnatione dñi ⁊ de ei⁹ passione pro-
phetavit. Irregulares introitus sunt
qui fm̄ variētates solennitatum ex
diuersis locis sacre scripture. preter
q̄ de psalmis excerpti sunt ⁊ cōpositi
vt ibi. Viri galilei. de actib⁹ apostolo-
rum. Duer natus est nobis. de ysaiā
⁊ sic de alijs. Et dicit introitus ab in-
troeundo. eo q̄ dum illa anthiphona
cantatur. sacerdos celebratur⁹ ad alta-
re intrat. Vel quia p̄ ipam anthiphon-
nam. ad officium misse intratur: Est
sciendum de introitu regulari. q̄ si p̄-
mus versus psalmi est introitus. tunc
aliquis de sequentib⁹ versibus eiusdē
psalmi erit versus ipi⁹ introitus: ver-
bi gratia. P̄m⁹ introitus in aduen-
tu dñi est. ad te leuau. Cuius versus ē
vias tuas domine demonstra mihi.
Sic potest de p̄similib⁹ suo modo de-
clarari. Si vero introitus nō est p̄m⁹
versus psalmi. sed aliq̄s alius de seque-
tibus. tunc p̄mus versus ipius psalmi
erit versus ipi⁹ introitus. vt in prima
missa natalis domini. introitū est Do-
minus dixit ad me. ⁊ vsus: Quare fre-
muerūt gentes. ⁊ hoc fit ad designan-
dum vnionē ⁊ p̄nexionem capitis sez
christi. et sui corporis mistici sez eccle-
sie. Sed quia officium misse. principa-
liter ⁊ de per se xpm̄ respicit. et cū om-
nia facta christi. a principio vsq̄ ad finē
ad memoriam ⁊ specialiter in missa de-
bent reuocari. igit scdm̄ expositores.
per introitum representat desiderū san-
ctoꝝ patriū: ⁊ suspiria eozū de aduētū

christi in carnem. Chorus intonans ⁊
cantas introitum multitudinem desig-
nat prophetarum. ⁊ chorū sanctorū patz
aduentum xpi cum multis suspirijs et
gemitibus expectantiū ⁊ dicentium:
Emitte domine agnum dñatorem ter-
re. de petra deserti ad montem filie sy-
on. Et iterum. Ceni domine ⁊ noli tar-
dare. relaxa facinora plebis tue. Quid-
rum desideria domini nota fecit disci-
pulis suis dicens. Beati oculi q̄ vidēt
que vos videtis. multi em̄ reges ⁊ pro-
phete voluerūt videre que vos vide-
tis. et audire que vos auditis. ⁊ nō vi-
derunt neq; audierūt. Luce. x. Et idō
in p̄ma dñica aduent⁹. in qua aduētus
domini in carnem ab ecclesia recolit⁹
introitus in p̄sona sanctorū patrū sic
ūtonatur. Ad te leuavi animā meam.
Sed repetitio introitus. multiplicā-
tionē desiderij ⁊ clamoris illi⁹ insinu-
at. Unde ysai. xxviii. Manda reman-
da: expecta ⁊ reexpecta: modicū ibi. mo-
dicum ibi. Et abac. ij. dicif. Et si morā
fecerit expecta eum. quia veniens ve-
niet ⁊ nō tardabit. Vel scōm alios. in-
troitus idō resumit. quia tam p̄ceden-
tes xpm̄ scz patriarce ⁊ p̄phete: q̄ scz
quentes scilicet apostoli ⁊ euāgeliste ⁊
alij cōcordes sunt de fide christi: qz tur-
ba que p̄cedebat ⁊ que sequebatur cla-
mabat dicens. Hosanna fili dauid. Ma-
thēi. xxi. Uersus vero introitus/ qui
q̄damodo vt plurimū videtur altius
sonare/ illius desiderij ⁊ clamoris desi-
gnat immēstatē. Undē q̄dam dicebāt
Utinam dirumperes celos et descen-
deres. Illij. Mitte q̄z missurus es. Et
psalmista. Domine inclina celos tuos
⁊ descēde. Secundū alios vero intro-
itus cui⁹ cantus est grauior ⁊ inuoluti-
or. designat exultationē sanctorū patz

ante legem de aduentu christi. Undē
saluator. Abraam exultauit videre di-
em meum: vidit. ⁊ gauisus est. Jobis
viij. Uersus vō cuius cantus clarior
est ⁊ planior. exprimit desiderij p̄phe-
tarum sub lege. qd̄ ex clariozi noticia
p̄cessit. Sed repetitio introitus desi-
gnat exultationē patrū noui testamē-
ti. de incarnatione xpi: qui p̄memoran-
tes ⁊ ad memoriā reuocātes. ⁊ repetē-
tes suspiria patrū veteris testamenti
recurunt ad antiquas scripturas pro
testimonio christi incarnati.

Capitulū terciū. De laudē
sancte trinitatis scilicet glia
patri.

Plus sancte trinitatis que in
hoc cantico scz gloria patri
exp̄mitur. inter introitum ⁊
eius repetitionē post vsū interponi-
tur ⁊ decātatur. ad p̄sutationē errorū
arrii ⁊ nestozij hereticoz. qui dixerunt
spiritū sanctū nō esse equalē in gloria:
patri ⁊ filio. sed esse seruū patris ⁊ filij
Legitur em̄ qd̄ ad petitionē damasi pa-
pe. beat⁹ Hiero⁹. gloria patri compo-
suit. ⁊ ip̄e damasus papa ad missam cā-
tari instituit ⁊ p̄cepit. Ut igitur p̄sem
⁊ filium ⁊ spiritū sanctū. eq̄lem gloriā
⁊ maiestātē credam⁹ habere. Idcirco
gloria patri ⁊ sic missē adiungitur. vt
sic sensus cōtra arriū. Inde fit par ho-
noz patri ⁊ filio ⁊ spiritui sancto. sicut
erat ei gloria in p̄ncipio. id est ante q̄z
angelica ⁊ humana natura laberetur.
qñ eum laudabāt astra ⁊ natura: quis
gloria nūc est ei a beatīs. ⁊ erig inper-
petuū. Vel quasi sic dicat. q̄uis deus
pater genuerit filium. ⁊ fili⁹ ei⁹ homo
factus sit ⁊ sp̄s sanctus missus: Non

tamen eorum dignitati in aliquo est de-
tractum aut derogatum sed tanta glo-
ria et perfectio eis nunc est et erit imper-
petuum quanta erat eis in principio et
ab eterno. Ecce quod profundum misterium
et quod tremende maiestatis iudicium in-
gerit nobis auditio huius versiculi ut
merito ad eius prolationem inclinemus et
genua flectamus. considerantes altitu-
dinem diuine maiestatis et immensitatem
summe bonitatis: Sed quare gloria
patri interponitur. quidam dicunt sic
ad designandum quod tota sancta trinitas
indiuise incarnationem filii dei operata
quam desiderabant venturam sancti
patres veteris testamenti ut dictum
est in capitulo precedenti. ideo ad lau-
dandum et ad gratiandum et ad reddendam
gloriam deo de hac ineffabili mai-
estate sancte trinitatis gloria patri in-
terponitur. Secundum vero innocetium
et rationale interpositio glorie seu huius
catalene glorie patri captationem be-
nivolentie designat ut eum quem expec-
tabant sancti patres obtinerent et to-
tam trinitatem glorificando cantabunt
dicentes. Ostende nobis domine mise-
ricordiam tuam. Ostende nobis faciem
tuam et saluauerimus: Qui sedes super
cherubin appare. Sed dubium quare
aliquando gloria non dicitur. ut patet
in missa pro defunctis. Non canitur glo-
ria patri propter tria. Primo propter in-
certitudinem de eorum liberatione. Secundo
propter hoc. quia creditur eos esse in
statu pene sed in purgatorio et gloria
distantes. Tertio quia ibi nil meritorum
agunt sed tantum penam solvunt. Ad do-
minice vero passionis usque ad pascha
non dicitur. quia tunc fit memoria de
passione filii dei que passio in mentibus
nostris memorata magis lugere licet

quod gaudere

Capitulum quartum De ac-
cessu altaris.

Um introitus a choro can-
tur sacerdos de sancta egressus
ditur. et ad altare accedit
significans quod christus expectatio gentium
de occulta habitatione egressus est in
mundum ut se pro nobis in sacrificium
et hostiam placabilem deo patri offer-
ret et de sancta ac secreta eade ingiter
clausa sed de virginali utero tanquam
sponsus de thalamo ingressus est mun-
dum. ut in ipso benedicerentur omnes
gentes. Quandoque autem sacerdos sacris
vestibus indutus cum solennitate pre-
cedentibus ministris videlicet subdiacono
et diacono ordinate ingreditur ad
altare dei Et in solennitatibus secundum morem
quorundam ecclesiarum precedunt ministri
ceroos deferentes. et thuribularium quod
primo precedit et designat odorem bonae
fame ut posset dicere christo. Bonum odor
sumus. ij. ad Corinthios. ij. Item signifi-
cat quod licet sacerdos debet orare quo-
niam debet esse in caritate: Sed sensum
eius patet. quod nisi sint accessum non est nec
ascendit sursum nisi sit in thuribulo in
quo sit ignis. sic nec oratio ascendit ad
deum. nec placet sibi nisi in corde ora-
tis sit ignis caritatis. et tunc optime as-
cendit. Unde psalmista. Dirigatur ad
te domine oratio mea sicut incensum
Dyaconus et subdyaconus qui sacer-
dotem precedunt significat homines
qui fuerunt tempore legis nature et sub
tempore legis scripte qui christum prebant
et per eandem fidem eadem expectaci-
one eademque deuotione venientem dei
filium assumpto homine suscipere cupiebant

Hii tamen qui erant sub lege nature/
 cum essent in errantiū multitudinē / iō
 a sinistris positi erāt quasi remotiores
 aut minores in benedictiōe dei vt sub
 dyaconus in ordine ministerij sui. Hii
 vero qui erant sub tempore legis scri-
 pte seu sub lege gratie / eo q̄ in conta-
 minatū lumen legis effulsisset et cla-
 ruisset. oraculo pphetarū verius ⁊ cla-
 rius xpm̄ in carne venturū cognoue-
 runt. idō quasi a dextris positi vt dya-
 conus expectabat benedictiōem quā
 daturus erat legislator id est interpre-
 tator legis / et legis executor xpc / pro
 ximo affuturus. Sed ministri cereos
 deferētes cū quibus peccat sacerdos
 quōq̄ in solennitatib⁹ significat duo te-
 stamenta. scz vetus et nouum. sub du-
 plici sensū. literali videlicet et mistico
 plenius intelligenda. que in aspiratiōe
 gratie spūs sancti xpm̄ mundi lucē nun-
 ciabāt. Ipse em̄ xpc a pphetis in veteri
 testamento aduenire est pphetatus. in
 nouo testamēto iam aduenisse ab apo-
 stolis est p̄dicatus. Et notandum q̄ in
 diebus festiuis duo sunt accolliti / sed
 in profestis tantū vnus. Ratio potest
 esse. qz sacerdos ad altare veniens si-
 gnificat xpm̄ venientē in hūc mundū
 Duplex aut̄ est aduent⁹ xpi. vnus q̄ si-
 sp̄ialis et occultus scz in carnem / quē
 precessit tantū vnus p̄cursor videlicet
 iohannes baptista. De quo dicit Job. i.
 Preibis em̄ ante faciem dñi. Ali⁹ aut̄
 erit generalis sollemnis et manifestus.
 scz aduētus ad iudiciū. De quo Ps̄.
 Deus noster manifeste veniet hūc aut̄
 duo p̄cedent. scz helyas et enoch. et iō
 in profestis diebus et ferialib⁹ est vn⁹
 accollitus / representans iohannē bap-
 tistam. in solennibus duo representans
 helyam et enoch. Rationale vō dicit.

q̄ subdyaconus significat iohannem
 baptistā / qui xpm̄ precessit in spiritu ⁊
 virtute helye / qui et ante xpm̄ p̄dicati-
 onem euāgelicam inchoauit / dicēs pe-
 nitentiā agite ⁊ p̄p̄inquabit em̄. regnū
 celorū Math. iij. Sed dyacon⁹ repre-
 sentat pphetas / qui annūciauerūt vi-
 tam xpi vt in euāgelio p̄tinet venturā
 Sacerdos aut̄ ante q̄ gradus altaris
 ascēdat et aggredias diuinū officium.
 reuerēter inclināt se ante altare. p̄ q̄
 significat xpi exinanitiō qua semetipm̄
 exinanīuit inclinādo celos et descen-
 dendo. vterū virginis nō abhorredō
 sed hominē susceptur⁹ humiliādo ad
 nostram infirmitatem in hoc q̄ carnē
 susciperet passibilem. vt sic se humiliā-
 do et inclinādo / nos exaltaret ⁊ glo-
 rificaret Debet aut̄ sacerdos i via an-
 te q̄ ad altare veniat dicere et orare
 hunc psalmum xliij. Iudica me dñe et
 discerne causam meā. in quo datur in-
 telligi. qz sacerdos accedat ad altare
 ⁊ ad deū. nō propter aliq̄ tepale sed
 propter letificatiōem gratie quā spe-
 rat in p̄nti et glorie in futuro. Et habz
 ille psalmus septem versus. In p̄rio
 petit a dyabolo liberari. qz aliq̄ per
 se. aliq̄ per homines vel etiā in forma
 hominis tentat. Ideo dicit discerne
 causam meā de gente nō sancta. scilicet
 cet ipius dyaboli. Alb homine iniquo
 et doloso erue me. Ido iniquus pōt
 dici dyabolus. Juxta illud iniquus
 homo hoc fecit. In secundo versu in-
 uocat dei auxiliū. qz tu es fortitudo
 mea. In tercio diuinā grāciam implo-
 rat. cum dicit emitte lucē tuā. In quar-
 to promittit se sacrificiū pro se et po-
 pulo facere cū dicit. In troibo ad alta-
 re dei. In quinto promittit peccata d̄
 testari. ibi confitebor tibi in cythara

In septo dicit se solum de dei p̄sentia
cōsolari. cū dicit. spera in deo quoniam
adhuc cōfitebor illi /salutare vultus
mei et deus meus. In septimo ponit
gloria patri. et significat q̄ non solum
vnā p̄sonā sed totā trinitatē cupit
laudare. Et quia sc̄dm salomonē. In
sc̄dm in principio accusator est suū p̄p̄.
sacerdos cōsilius de ista p̄phetica cōso
lacione. sc̄z dixi cōfitebor aduersum
me iniusticiā meā domino. et tu remisi
sti impietatem peccati mei. vt de pec
catis suis remissionē cōsequatur et vt
magis acceptabile fiat sacrificium suū
ideo de peccatis suis cum astantibus
confitef. Ista autē confessio debet fieri
in genere et nō in specie. non em̄ sacer
dos debet dicere et se accusare de lu
xuria. inuidia. homicidio. et de ceteris
peccatis in speciali /de quibus forte n̄
esset reus. et ita hoc omnino esset sup
fluum et viciosum. Nec in speciali dēt
se accusare de hijs in quibus est reus.
eo q̄ ista confessio non est occulta sed
publica et manifesta. et ergo confitea
tur t̄m se peccasse cogitatione locutio
ne et ope. et hoc sufficit. Et postq̄ hec
cōfitendo dixit subiungit. mea culpa/
vt seipm solum accuset et non alios ac
cuset et sic aduersus se iniusticijs suis
domino confitef. Et aliqui dicunt ibi
ter mea culpa inculando seipos. Pri
mo /mea culpa /propter peccatū fragi
litas per impotentia resistendi. Se
cundo /mea culpa /p̄pter peccatū sim
plicitatis qd̄ fit p̄ ignorantia. Tertio
mea maxima culpa. propter peccatum
malignitatis. Vel p̄t dici. q̄ dicit ter
mea culpa /p̄pter triplex peccatū. sc̄z
cordis. oris. et operis. Et cum sic dicit
mea culpa. t̄git pectus exemplo pub
licani dicētis. Deus p̄picius esto mibi

peccatori. vt sic vna secum descendat
iustificatus in domū suam. In p̄cussio
ne em̄ pectoris tria p̄currunt. sc̄z /ict⁹
sonus. et tactus. p̄ que tria significant
que in vera penitētia sunt necessaria.
sc̄z cordis compunctio. oris confessio.
et operis satisfactio. vt sicut trib⁹ mo
dis peccare solemus sc̄z corde cogitā
do. ore loquendo. et opere perpetrā
do. ita tribus modis satisficiam⁹. sc̄z /
corde p̄ dolorem. ore p̄ orationē ⁊ pu
dorem. ope p̄ laborem. In huiusmodi
confessioe sc̄dm plurimoz p̄suetudinē
dēp̄atur virginem mariam vt pro eo
oret et intercedat. Et hoc rationabili
ter fit Quia vt dicit beatus Bernhar
dus sup missus est. Redemptur⁹ deus
humanū genus totius boni plenitudi
nem posuit in maria. vt si quid spei in
nobis est /si quid gratie /si quid glorie
si quid salutis. totū ab ea nouerimus
redundare. Deinde dēp̄atur omnes
sanctos ⁊ astantes vt pro eo orent ex
eo vt dñs abundantia sue propiciatio
nis sibi multiplicatis intercessoribus
et orantib⁹ largiatur. Nec p̄fessio sa
cerdotis ac ministrorū mutuo conferē
tium /allegorice significat angelicum
alloquium cum virgine obsequiosum
et fidele. quoniam missus a deo angelus
salutauit virginem que virgo cū pro
posito pudoris /et professione humili
tatis /debit secundari fide pariter ⁊
miraculo /potius q̄ virili amiculo.
qm̄ non erat impossibile apud deum
omne verbum. Ille angelo deniq̄ salu
tata /et mater dei electa /non alta dei
sapere. sed nouerat humilibus p̄sentē
re. Ecce inquit ancilla dñi /fiat mihi
sc̄dm verbum tuū. Humilitatis p̄fessio
ancillam exhibuit. fidei deuotio graui
dam effecit. Unde sicut humilitatis

professio faciens conceptum/virginē
 fecundavit. sic et humilis confessio. ec-
 clesiam fructuosam virtutibus efficit/
 et ad gratie obtentū habilitavit. De
 enim supbis resistit. humilibus autem
 dat gratiam. Rationabiliter per con-
 fessionem sacerdotis cum astantibus/
 angelicum alloquium cum virgine de-
 signatur. qz sicut sacerdos in audiētia
 ecclesie reddit se culpabilem/et offer-
 re intendit hostiam/non solum pro de-
 licto suo/ sed etiam pro delicto populi
 sic et xpc volens incarnationem suam
 per angelum annūciari. et post consen-
 sum virginis in eius utero incarnari si-
 militudine r speciem culpe assumpsit.
 et omnū nostrum iniquitates pertulit
 vt dicit ysa. Deus posuit in eo iniqui-
 tates omnū nostram. Et alibi. Deo vo-
 luit illū contere iniquitate. vt sic cau-
 sam suscipiens hominis/ que non rapu-
 it exolveret et hominē excusaret. Idō
 quippe debuit/ sed non potuit delictū
 absolvere. Deus potuit sed nō debuit
 ideoqz deus factus est homo/ vt qz de-
 beret possit. et qz potuit deberet. Post
 hoc sacerdos orat pro circumstantibz
 implorans eis remissionem criminum
 dicens. Misereatur vestri omnipotēs
 deus. Hec oratio supplex sacerdotis
 ante altare/ significat propositum sa-
 cerdotis orandi pro populo/ et recon-
 ciliandi cum deo. quia cum supplicatio-
 ne pauper pauperum sit aduocatus.
 Unde in prouer. Sei mo enim mol-
 lis frangit iram. Et sicut pro delicto sic
 et in conspectu de peccari intendit altissi-
 mi. vt auditus astantium sibi paratur
 ob respectum pietatis/ et pro illius re-
 uerentia cuius vicem supplet in psona

Capitulum quintū De oscu-
 lo altaris et de signo crucis

Confessione facta /sacerdos
 se signat sancte crucis signo
 et are astans sacrum oscula-
 tur altare. Signatur sacerdos domi-
 nice passionis triumpho/ scz signo san-
 cte crucis vt muniatur cōtra insidias
 dyaboli. qui semp obsistit bono et ma-
 xime nititur impedire hoc bonum. qd
 nō dubitat cunctis proficere. Munit
 se scuto fidei et memoria dñice passio-
 nis vt scriptum est ad Ephesi .vi. In
 omnibus sumentes scutū fidei/ in quo
 possitis omnia tela nequissimi hostis
 ignea extinguere. In passionibus em̄
 crucis xpc laborauit vt illarum memo-
 res se tueantur in tentatiōibus. Sed
 osculum qd facit in altari tropologicē
 hoc p̄tendit. qz sacerdos debet habes-
 re cor placatum cum omnibus deo re-
 conciliandū et pacem omnū querere
 q̄ntumcunqz alieni sint. Juxta aposto-
 li ad Eph. vii. Quantū in vobis ē pa-
 cem cum omnibus seruantes. Allego-
 rice vero osculatio altaris significat.
 qz xpc per aduentum suum ad nos in
 carne. sanctam sibi copulauit ecclesiam.
 Juxta illud ephithalamicum Oscule-
 tur me osculo oris sui. Cant. i. In oscu-
 lo siquidē os ori cōiungitur sicut et in
 xpo nō solum humanitas vnica est di-
 uinitati. vt etiam sponsa ecclesia co-
 pulata est suo sponso scz xpo. Juxta
 illud p̄pheticū. quasi sponsam decora-
 uit me corona. et quasi sponsam orna-
 uit me monilibus. Osculum etiam q̄s
 significat pacem Juxta illud Corinth.
 et ad Roma. vlt. Salutate inuicē oscu-
 lo sancto. deus autem auctor pacis in
 omnibus vobis amen Et ergo oīdat

pacem illam in aduentu xpi aduenisse
 qua pphete promiserant. quoz vnus
 scz dauid dixit. Quietur in diebus ei
 iusticia et abundantia pacis donec au
 feratur luna. Psalmo. li. et alius pphete
 ta. Et pax erit in terra nostra cum ve
 nerit ideo xpo nato / angelozum vox
 intonuit. et in terra pax hominibus.
 Post hoc scdm ritum aliquaru eccles
 iarum. sacerdos debet accipere thuri
 bulum qd est clausum inferius et aper
 tum superius / et fumigans. et signifi
 cat q sacerdos debet esse clausus ad
 terrena et inferiora apertus aut ad ce
 lestia et superna Juxta illud Apostoli
 Que sursum sunt querite. non que su
 per terram. Et sic fumū deuote oratio
 nis mittere debet ad deum / dicens cū
 Psalmista. Dirigatur ad te domine
 oratio mea / sicut incensum in conspe
 ctu tuo.

Capitulum. vi. De traslato
 ne ad dexteram partem al
 taris et de libri apertioe

Acta osculatione / sacerdos
 ad dexteram partem alta
 ris se transfert. ibi si ministros
 habet cum eis plene introitum legen
 do. et Kyrieleyson. p quod innuit. q
 emanuel in lege promissus prius ve
 nit ad iudeos q ad gentes / Iudei aut
 pro tunc propter legem. et quia vni
 verum deum colebant in dextera par
 te fuerūt. in sinistra vero gentes eo q
 ydola colebant. Sacerdos igitur ve
 stibus ornatus / xpm carne nostre hu
 militatis induum significat. veniens
 de secretario ad altare. xpm de celis
 in mundum venisse vt eum sanaret de
 signat / Deinde in dexteram transies

altaris designat q xpc in mundū ve
 niens venit ad visitandum filios isrl /
 scdm q ipse dicit Math. xv. Non sum
 missus nisi ad oues que perierant do
 mus israhel. de quibus nasci voluit Be
 ata nanz maria iudea fuit. Post hoc
 ad librum clausum veniens / ipm ape
 rit. tandem osculando ad insinuandū
 illud qd scribitur Apoca. vlt. Et vidi
 in dextera sedentis sup thronum. libz
 scriptum intus et foris. signatum sigil
 lis septem. et nemo poterat. nec in ce
 lo. nec in terra. nec super terram. ape
 rire nisi leo d tribu iuda et yesse. iuxta
 canticum quattuor animalū et vigin
 ti quattuor seniorū / dicentium. Dign
 es domine accipere librum et aperire
 signacula eius. qui occisus es et redem
 misti nos in sanguine tuo. Similiter x
 illud qd scribitur Luc. iij. Venit iesus
 nazareth. vbi nutritus erat. et intra
 uit scdm consuetudinē suam in sinago
 gam. et surrexit legere. et traditus est
 ille liber ysaię pphete. et vt reuoluit li
 brum inuenit scriptum. spiritus domi
 ni sup me eo q vnxit me. euangelizare
 pauperibus misit me et pdicare capti
 uis remissionem et pdicare annū acce
 ptum et diem retributionis. ysaię. xli.
 Et cum compleuisset librum dedit mi
 nistro et recessit. Per hoc em q sacer
 dos librum aperit. designatur q xpc
 verus sacerdos scripta pphetarū de
 eo occulte pphetata d eo esse quotidie
 exhibita ostendebat. Unde post vba
 priora subsequitur cepit dicere eis
 Hec scriptura hodie completa est in
 auribus vestris. Secūdo ex hoc libzū
 aperit. quoniam vt xpc primitiuam
 apostolorū congregauit ecclesiam do
 cens eos / misteria scripturarum reue
 lauit eis Juxta illud Luc. viij. Uobis

Datum est noscere misterium regni dei ceteris aut in parabolis. Unde post resurrectione aperuit illis sensum ut intelligerent scripturas Luc. vlti. Sed quare osculatur librum et postea a parte sinistra osculatur ipsum euangelium. De hoc postea habebimus.

Capitulum septimum.
De Kyri eleyson.

Translato iam sacerdote ad dexteram partem altaris exinde de quo tempore benignitatis et annus plenitudinis aduenit secundum quod psalmista dixerat. tu exurgens misereberis syon. quia venit tempus miserendi eius. Psalmo c. cogruerunt chorus laudat et inuocat sanctam trinitatem in reiteratione Kyri eleyson Et ideo post introitum et ante collectas dicitur. Quoniam autem omnem orationem necesse est implorare diuinam misericordiam ut eo citius petatum obtineatur. Circa quod canticum videndum est unde sit institutum et a quo Secundo quid significet. Tertio de eius efficaci virtute. Quarto quare nonies replicatur. Quinto quare illud vocabulum ad patrem et ad spiritum sanctum non variatur. ad filium vero variatur. ter dicendo xpe eleyson. Sexto quare alternatim cantatur Septimo quare ordinatur post officium seu introitum Quantum ad primum sciendum quod hoc vocabulum kyri eleyson silvester papa a grecis assumpsit ad decantandum in missa. Beatus vero gregorius instituit kyri eleyson nonies. et a clero tamen publice decantari in missa quod prius apud grecos tam a clero quam a populo decantabatur. ut infra dicitur circa finem capituli Quantum ad secundum sciendum quod kyri

eleyson secundum iohannem ianuensem in catholicon est due partes orationis. et non est unum nomen compositum. quarum prima est kyri/et tantum valet latine sicut domine et secunda pars est eleyson. et hoc tantum valet sicut miserere. inde kyri eleyson id est domine miserere. Ergo wilhelmus in rationali dicit. kyri id est domine. eley. id est deus. eys. id est miserere. son id est nobis. quod tantum sit dictum. domine deus miserere nobis. Unde propheta. Domine miserere nobis esto brachium nostrum in mane Et ultra notandum est quod kyri eleyson est vocabulum grecum. ubi sciendum quod in missa audiuntur tria ydeomata nobiliora scilicet grecum. hebraicum. et latinum Illud iungunt enim quattuor dictiones hebraice scilicet osanna. saba oth. amen. al lelulia. quibus tria verba greca. scilicet kyri eleyson xpe eleyson. ymas et quibus plura cetera vero omnia sunt latina. Sed dubium est quare specialiter illa tria ydeomata proferuntur et audiuntur in missa et non alia. Illius tres rationes ponuntur Prima quod titulus triumphalis christi. erat scriptus literis grecis. hebraicis. et latinis. Joh. xix. Secunda causa quod per has tres linguas ceterae lingue intelliguntur quod omnis lingua. aut est hebraica aut latina aut greca. Et igitur omnis lingua deum laudet et confiteatur quod dominus christus in gloria est dei patris ad philippen. ij. ideo specialiter ista tria ydeomata proferuntur et audiuntur in missa magis quam alia. Tercia causa quod iste lingue inter ceteras sunt principaliores. hebraica quod omnium est mater et prima. greca propter sapientiam. quod in greca sapientia et philosophie studium primo viguit. Etiam propter nobilitatem et dignitatem romani imperii latina ibi assimilatur. Quantum ad tertium est sciendum.

q̄ magna est horū verborū efficacia. Iē
 gitur em̄ dum beatus basilus clamat
 Iet kyri eleyson / porte papiensis eccie
 clausē / nullo refer ante / vltra hoc sunt
 aperte. Rursus dum beatus germanus
 kyri eleyson clamaret / quinque reges i
 fugam cōuersi sunt. Unde forte kyri
 eleyson significat aliud q̄ dñe misere
 re qd̄ tamen ignoramus. Vel meli⁹ di
 citur q̄ hoc propter sanctitatē illorum
 hominū factum sit. ⁊ fiduciam ⁊ firmā
 fidem quā habuerūt in inuocatiōe di
 uine misericordie. clamando kyri eley
 son. Ad quartū scz quare nonies reite
 ratur huius multe sunt cause. Prima
 est alexandri d̄ halis dicētis. q̄ hoc fit
 vt eccia ad nouem ordines angelorū
 associata pueniat. Nā de quolibet or
 dine aliqui ceciderūt ⁊ non p̄stiterunt
 qz nondū erant distincti. scdm̄ alios.
 vt ruinas istoz angelorū implere vale
 amus nonies cantat. Secdo nonies re
 iteratur cōtra nouem genera peccato
 rum. Est em̄ peccatum cogitatiois. lo
 cutiois et operis. Item peccatū venia
 le. mortale et originale. Item peccatū
 malignitatis seu in sp̄itū sanctū. fra
 gilitatis per impotentia resistendi qd̄
 d̄ peccatum in patrē. et peccatū sim
 plicitatis p̄ ignorantia qd̄ d̄ peccatū
 in filium. Quia ergo nouē modis pec
 cando excedimus rationale est vt
 nonies dei misericordia imploramus.
 Tertia causa sic ponitur. kyri signifi
 cat diuine misericordie inuocationem
 qua nouem modis indigem⁹. Primo
 tribus modis ad peccatoz remissionē
 que perpetrām⁹ tripliciter scz ore. cor
 de. et opere. Secdo tribus modis ad
 gratie collatiōem scz fidei. spei. et cari
 tatis. Tertio tribus modis q̄ntum ad
 glorificatiōem qua gaudebimus supra

nos in futuro. in deo. scz in tota trinita
 te. intra nos de glorificatiōe anime et
 corporis iuxta nos de proximis et san
 ctis angelis. Quarta causa vt nouem
 effectus gratie impetremus qui sunt
 viuificatio. similitudo. gratificatio. pur
 gatio. perfectio. illuminatio. excitatio
 ad bonum. iustificatio et p̄miatio. Ad
 quintū est sciendū q̄ kyri. ter dicitur
 referendo ad patrē. x̄p̄e eleyson ter
 d̄ referēdo ad filium. Item kyri eley
 son ter dicit referēdo ad sp̄itū sanctū
 Dubitatur modo quare sub eodē vo
 cabulo dirigūt ad patrē et ad sp̄itū
 sanctum. Et sub alio vocabulo ad
 filium. Et ratio est ista. qz si idem filius
 sit eiusdem nature cum patrē ⁊ sp̄itū
 sancto tñ etiam est alterius nature / a
 patrē et sp̄itū sancto. cum ip̄e sit gygas
 gemine substantie. qz natura diuinita
 tis et humanitatis in x̄p̄o. vnū supposi
 tum intelligunt. qz deus et homo vn⁹
 est x̄p̄e iuxta symbolum a thanasij. Ad
 circo vocabulū illud variat ad filium
 Quare autē x̄p̄e ponitur in medio h
 ternarij Istius ratio est qz ip̄a est per
 sona media in diuinis Item qz ip̄e hēt
 rationē multiplicis mediij. scz gramati
 ci tenentis congruitatem. logici docē
 tis veritatem. rethorice cōferentis de
 corum. ethici deferentis bonitatē. ma
 thematici abstrahentis dyaboli pote
 statem In quibusdam ecclesijs statim
 post vltimum kyri eleyson subiungunt
 ymas qd̄ est verbum grecum et sonat
 latine nobis. et ē sensus Kyri eleyson
 ymas id est potentia diuina misere
 nobis Ad sextum dicit q̄ in primitiua
 eccia tam a populo q̄ a clero cantaba
 tur Kyri eleyson qd̄ etiā nunc vt dicitur
 de coronatiōe pape seruat. Sed
 ppter dissonantiam beatus gregorius

ordinavit. q̄ a clericis alternatim can-
taretur. Illo vltimū dicitur. q̄ sicut dicitur
cum est. officium seu introitus signifi-
cat desiderium aduentus x̄pi in carnē
postq̄ sequitur kyri eleyson. vbi adue-
tus spūalis in mēte petitur. ideo dicitur
kyri eleyson id est miserere nobis

Capitulū. viij. De cantu an-
gelico scz gloria in excelsis ei⁹
expositio. Et quare in missa
beate v̄gis i hoc cātico inter-
ponit spūs et alme orphanor

Institutiōe thelesseri pape
e mox dicto kyri eleyson sacer-
dos in festiuitatib⁹ congru-

entibus inchoat himnū angelicum vi-
delicet gloria in excelsis. Hūnum qui-
dem angelicum quē angeli audiri sunt
decantari sicut legitur Lu. ij. Iste him-
nus angelicus testimonium perhibet
temporali natiuitati x̄pi quē sacerdos
solus inchoando pronunciat quia or-
tum saluatoris solus angelus cuius p-
sonam p̄biter gerit iudeis tunc a de-
p̄tris posit⁹. primo nunciavit luce vbi
supra. Ecce euangelizo vobis gaudiū
magnum quod erit omni populo quia
hodie natus est saluator. Circa istum
himnū primo videndum est quid rep-
sentatur Secundo quare immediate
post introitum et kyri eleyson decan-
tatur quare sacerdos primo incipit et
p̄nunciat. et postea clerus p̄sequitur.
quare in medio altaris a sacerdote in-
cipitur. Tercio videndū est de exposi-
ciōe totius himni quis restouam p̄tem
cōposuerat. Quarto quare in missa be-
ate virginis interponunt aliqui tropi
scz primogenitus. Quātum ad primū
sciendū. q̄ illud canticū cantat ad rep-
sentandū illud gaudiū quo gauisi fu-
erunt angeli in natiuitate domini. de

humani generis reconciliationē et de
ruine restauratiōe. Ante natiuitatem
enim x̄pi tres fuerūt inimiciarum pa-
rietes. Primus paries fuit inter deū
et hominē. Secundus inter angelos
et hominē. Tercius inter homines et
homines: Homo namq̄ suum creatorē
p̄ inobediētiā offenderat et p̄ suū ca-
sum restauratiōem angelorum impedi-
uit et homo ab homine per varios ri-
tus se separauerat. Iudeus namq̄ ceri-
monias excolebat. gentilis ydolatriā
exercebat rit⁹ vnus alteri displicuit.
Sed veniens pax nostra fecit vtraq̄
vnum. Destruxit enim inimiciarum
materiam. et cōcurrētes parietes in se-
angulari lapide copulauit. vt de cete-
ro esset vnum ouile et vnus pastor. ab-
stulit ergo peccatū et reconciliauit ho-
minem deo. reparauit casum. et recon-
ciliauit hominē deo: reparauit casum.
et recōciliauit angelo hoīem. destruxit
ritus. et recōciliauit hominem homini.
Restaurauit ergo s̄m Ilpo. ad Eph. i.
que in celis et in teris sunt. Et ob hoc
ista celestis milicie mltitudo psallebat
gloria in excelsis deo. Et in terra pax
hoībus. iudeis et gentilibus. bone vo-
luntatis. Exhinc q̄ angelus loq̄tur pa-
storibus ⁊ gaudet satis apparet q̄ pax
inter hoīem et angelum est reformata.
Nascit⁹ d̄s hō iō pax inter deū et hoīez
est restituta. Nascit⁹ in p̄sep̄io bonus et
asini. qz pax inter hoīes et hoīes est re-
formata p̄ bouē em̄ iudaic⁹ et p̄ asinum
gentilis p̄ls designat. in̄ ill⁹ ysa. i. Co-
gnouit bos possessore suū ⁊ asinus p̄se-
pe d̄ni sui. hoc ergo canticū primū an-
gelicū et primū hūanū Illo hoc designā-
dū q̄ q̄s angeli venerāt i celis et nos
hoīes veneremur i teris. Et s̄m in hoc
designatur spes ecclesie quia vna cum

angelis speramus nos decantatu-
 et laudaturos deum quotidie. Unde
 illorū canticum assumimus. Quantum
 ad scdm vidēdm. videlicet quare im-
 mediate post introitū et kyri eleyson
 sequitur Gloria in excelsis. Secundo
 quare sacerdos primo incipit et p-
 nunciat et postea clerus prosequit. Tercō
 quare in medio altaris a sacerdote inci-
 pitur. Ad primū dicit. quia vt dictū est
 supra p- introitum seu officium. et per
 kyrieleyson duplex aduentus xpi desi-
 gnatur. Post utrūq; autem aduentū
 xpi scz in carnem et in mentem. debet
 aut homo gaudere leticia spiritali. et
 eam exprimere voce vocali. qd gloria
 in excelsis signat. Ideo statim post offi-
 cium et kyri eleyson sequitur Ad scdm
 dicit. qd sacerdos significat angelum pri-
 mo cantantē sed choros significat illos
 de quibus dicit facta est cum angelo mul-
 titudo celestis exercitus/ laudantium
 et dicentium Gloria in excelsis deo.
 Luce. ij. Respondet aut totus chorus
 post inceptionem sacerdotis propter
 hoc vt detur intelligi affectio intensa.
 quā habet ecclesia essendi cum angelis
 Sed dicitur ab omnib; simul vt vn;
 fiat chorus angelorum et hominū quia
 tunc homines erunt sicut angeli in ce-
 lis. Quare aut sacerdos canit gloria in
 excelsis stans an mediū altaris. Quis
 tres cause possunt assignari. Prima qz
 iste himmus angelic; fuit dictus ad lau-
 dem xpi. Ap-ostolus aut dicit prima ad
 thymotheum. qd mediator dei et hoim
 est xpc p- cuius mediatiōem placati su-
 mus deo. vt ergo ille iesum xpm medi-
 atorem designat. ideo dicit in medio alta-
 ris. Item fit ad cōmemorandum illud
 quod dicit sapientie. xvij. Dum medium
 silentium tenerent omnia/ et nox i suo

cursum medium iter haberet omnipotēs
 sermo tuus domine de celo exiliens / a
 regalibus sedibus venit. Ad designan-
 dum ergo qd christ; natus est in media
 nocte. ideo dicit in medio altaris. Tercio
 hoc representat illud qd angelus qui pri-
 mo natiuitatem xpi annūciauit. stetit
 in medio illorum quibus annūciauit.
 Juxta illud Luc. ij. Et ecce angelus do-
 mini stetit iuxta illos. et claritas di cir-
 cumfulsit eos. Quare aut incipiat a
 sacerdote facie versa ad orientem. Di-
 cendū qd ideo quia iste himmus vt dictū
 est. cantatus fuit in ortu suo. De xpo
 autem dicit Job. Ecce vir oriēs nomē
 eius. Et Luc. ij. Uisitauit nos oriens ex
 alto Consuetudo autem aliquoz religi-
 osum est. qd sacerdos in dextera par-
 te altaris stans intonat Gloria in excel-
 sis. Et hoc iterum cōuenienter fit quia
 natiuitas xpi plena fuit gaudio et leti-
 cie. in cuius annūciatione hoc canticū
 ab angelis fuit auditum. Juxta illud
 Luce. ij. Ecce enangeliso vobis gaudiū
 magnū. Nodo ea que leta sunt. gaudiū
 sa et prospera. per dexterā designant.
 aduersa vero seu tristitia p- sinistram.
 Juxta illud psalmiste. lxxi. Cadent a la-
 tere tuo mille. et decem milia. Ratio
 nabiliter ergo ps- biter illius natiuita-
 tis gaudiose annūciatiōez commemo-
 rans in dextera parte altaris illud can-
 ticum intonat: Quantum ad tercium.
 quo ad illius himni angelici et humani
 expositionem est sciendum qd illud to-
 tum canticum prima sui diuisione diuidit
 in duas ptes scz in partem angelice de-
 cantatam. et partem humanitatis appo-
 sitam. Secunda ibi laudamus te. Pri-
 ma ps est bimembris. in qua duo expri-
 mūt. Pri- expmūt exultatio angloz i

temporali natiuitate xpi. ppter quam glorificauerunt deum in diuinis et in excelsis ratione restorationis angelice ruine cum dicitur gloria in excelsis deo. Secundo exprimitur ab angelis carantibus humani generis cum deo reconciliatio qua tempe ortus sui per abundantiam pacis in terris pro tunc existentem dominus designauit. Iuxta illud psalmiste. Dicitur in diebus eius iusticia. et abundantia pacis. Psalmo xli. Secunda pars tangitur cum subiungitur. Et in terra pax hominibus bone voluntatis. Prima pars exponitur sic una cum sequente particula. Gloria id est clara laudis leticia. supple sit deo in excelsis. Quod dupliciter exponitur. Uno modo in excelsis id est in angelis qui non peccauerunt nec inter se discordiam habuerunt. Secundo modo in excelsis id est in sublimibus angelorum habitaculis. Et propter hoc euangelista dicit Gloria in altissimis deo. Et sic est sensus istius particule Gloria est. et sit deo. in excelsis id est in celis. et in angelis de angelice ruine reparatioe que facta est per christi natiuitatem. Et in terra subintellige. sit pax hominibus id est tam iudeis quam gentilibus bone voluntatis id est istis qui christum recepturi sunt. et in ipsum credituri. et eius mandata obseruaturi. Inter iudeos et gentiles facta est pax per christi natiuitatem. quia christus utriusque partis ritus destruens tanquam in se angulari lapide in unitate fidei ex utraque parte populum sibi electum copulauit. et gentem sanctam in sanguine suo sibi consecrauit. Secunda pars huius himni scilicet laudamus te. usque ad finem a beato hylario pictauiensi episcopo legitur fuisse apposita quia solum prima pars in primitiua ecclesia dicebatur in missa. Innocentius vero dicitur

ita a telephero papa esse addita. Alij a symacho papa. Et idem instituit quod illud canticum in diebus festiuis apostolorum martirum virginum. et confessorum. Et generaliter diebus dominicis quando non esset tempus luctus et penitentie. debeat decantari ut in hoc recolamus sanctos per dominicam resurrectionem esse angelis associandos. et iam in gloria esse sociatos. Uerum quia secundum senecam. Non quis dicat sed quid dicatur attendendum est. Et ideo firmiter est credendum ea ecclesiasticos doctores composuisse. et a summis pontificibus illas particulas appositas fuisse ut dicitur de psalmo. dicitur. Et diuiditur illa per unum modum in duas partes. Primo enim ponitur illud quod pertinet ad laudem sancte trinitatis in comuni. Secundo quod pertinet ad laudem cuiuslibet persone in speciali. ibi. Domine deus rex celestis. Prima adhuc in quinque secundum quod quinque attribuitur trinitati per excellentiam. et secundum hoc ponuntur hic quinque clausule. Primo enim attribuitur trinitati potentia. ideo dicimus. laudamus te. scilicet ratione potentie bene operantis. Nam tam bene operanti laus debetur. Item attribuitur trinitati sapientia. ideo dicimus benedicimus te. ratione sapientie omnia disponentis. Item prouidentia. ideo dicimus adoramus te. scilicet ratione prouidentie omnia sustinentis. Item maiestas cum dicimus glorificamus te scilicet ratione maiestatis omnibus presidentis. Item bonitas per excellentiam. id est subiungitur. tibi gratias agimus. tibi scilicet ratione bonitatis omnibus exhibite. Et hec omnia facere debemus quia tu es dignus quod fiant tibi propter magnam gloriam tuam. quia dignus es laudari et benedicendi deinde ibi. Domine deus rex celestis ponuntur laudes pertinentes ad sum-

gulas psonas specialiter. Et diuiditur in tres particulas. Primo ponit laus ibi. Domine deus rex celestis. vbi ostenditur primo potentia imperialis. Secundo laus filij ibi. Domine fili vnigenite. vbi ostenditur pietas filij. Tercio laus spiritus sancti. ibi. Cum sancto spiritu. vbi ponitur bonitas naturalis. Primo igitur dicimus ad laudem patris Domine deus rex celestis. Nam in ipso est primitas auctoritatis. ideo dicitur Domine. Causa salutaris vniuersalitatatis. ideo dicitur deus. Ipse etiam est. a quo est omnis maiestas imperialis ideo dicitur rex quia ipse est rex regum. Felicitas eternalis. ideo dicitur celestis. quia ibi suam felicitatem manifestat. Proprietas personalis. ideo dicitur deus pater. Proprietas generalis. ideo dicitur omnipotens quia per omnia potens facere que non implicat contradictiones. Sequitur Domine fili. vbi ponitur laus filij. et quatuor innuunt sibi quod quattuor modis sibi aliqua conueniunt. Primo conueniunt sibi aliqua ratione diuinitatis. et sibi hoc conueniunt sibi tria. Primo quod deus existit. ideo dicitur domine deus. Secundo sibi conuenit quod est a patre per modum nature. ideo dicitur filij. Tercio quod procedens totam naturam patris habuerat. ideo dicitur vnigenite. Secundo conueniunt sibi aliqua ratione humanitatis. scilicet vniuersalis redemptio. ideo dicitur iesu. quod interpretatur saluator. Secundum est generalis diffusio ideo dicitur xpe. quod interpretatur vnctus. In christo enim fuit plenitudo gratiarum et vnctio. a quo tanquam a capite flunt riuus gratie sicut a fonte. Tercio conueniunt christo aliqua ratione suppositalis vnionis vel vnitatis nature scilicet diuine et humane. Quia sicut dicitur in simbolo athanasij. sicut anima ratio

nalis et caro vnus est homo. ita deus et homo vnus est christus. Et ex hoc competit sibi quod est deus. Ideo dicitur deus contra arrianos. qui dicunt eum esse creaturam. Item quod sit immolatus. ideo dicitur agnus dei contra manicheos. qui dicunt ipsum non fuisse immolatum nec passum. Item quod sit filius patris. contra sabellianos. qui dicunt alium filium virginis a filio patris. Quarto conueniunt filio aliqua ratione sue miserationis. que sunt tria. Primo supplicamus pro expiatione peccaminum. ibi. Qui tollis peccata mundi miserere nobis. Secundo pro exauditione precaminum. ibi. Qui tollis peccata mundi suscipe deprecationem nostram. Tercio pro remuneratione solaminis. ibi. Qui sedes ad dexteram patris miserere nobis. Et quoniam supplicantes comuniter conueniunt allegare causam et rationem quare debent exaudiri. ideo consequenter allegamus triplicem causam dicendo. quoniam tu solus sanctus. ideo debes indulgere peccata. Tu solus dominus. scilicet exaudiens precamina. Tu solus altissimus. scilicet conferens eterna solamina. Cum sancto spiritu. Sic ponunt spectantia ad laudem spiritus sancti que sunt duo. Primum personalis proprietas. ideo dicitur. Cum sancto spiritu. Secundum summa et coeterna felicitas ideo addit. in gloria dei patris. Ultimo sequitur amen. In quo optamus nobis omnia confirmari et fieri. Vbi nota quod amen est dictio hebraica et aliquando est nomen. et tunc idem est quod veritas. vnde apoc. iij. Sic dicit amen quod est testis fidelis. Aliquando est aduerbium. ut in euan. Amen amen dico vobis. i. vere. Aliquando est verbum et tunc idem est quod fiat. Vnde psalmista. Et in seculum seculi fiat fiat. vbi nos habemus fiat. ibi dicit amen. Et

isto mō sumitur hic et in cōclusionib⁹
 collectarū. versus. Amen p̄ vere duo
 sunt aduerbia quali. Amen p̄ fiat tunc
 verbū deficiēs est. Si de⁹ est amen in
 declinabile nomen. Aliter potest legi
 ista scda ps. et sm hoc pt diuidi i tres
 ptes i pria pte deū laudātes sibi gr̄as
 referimus de xp̄i natiuitate. In secun
 da parte specialiter filium inuocamus
 et imploramus suam misericordiā alle
 gantes propter que decet deum nostri
 misereri. Tercio sanctā trinitatem sub
 vnitāte essentie exprinētes et cōfitem
 tes conclusiue p̄conisamus. Scda ibi
 dñe deus agnus dei. Tercia ibi qm̄ tu
 solus. Et exponit littera. Dñe d̄s rex
 celestis deus pater omnipotēs. o dñe
 iesu xp̄e fili vnigenite et sancte spirit⁹
 ppter tuā magnā gloriā. id est ppter
 tuā ineffabilem maiestatem et dignita
 tem. omni honore et quibuslibet mōis
 reuerētie excolendā et magnificandā.
 nos laudamus te cūcta optime facien
 tem benedicimus te plenitudinē om̄is
 boni cōtinentē. adoramus te deū sum
 mum deudte p̄fidentes. glorificamus
 te tua inenarrabilia opa predicantes
 gr̄as agimus tibi tuam mirificam bo
 nitatem in redimēdo nos cognosce
 tes. Secūda pars dñe deus agnus di.
 In qua sp̄aliter filium imploramus.
 allegantes propter que decet deū nr̄i
 misereri. Et construit ista pars sic. dñe
 iesu xp̄e agn⁹ dei. filius patris / q̄ tollis
 peccata mundi miserere nobis. Qui tol
 lis peccata mundi suscipe de peccatiōem
 nostrā. Qui sedes ad dextrā p̄ris mise
 rere nobis. Sic bis imploram⁹ miseri
 cordiā dei. dicētes bis miserere nobis
 ppter duplex genus peccati. scz ppter
 peccatū originale et ppter pctm̄ actua
 le sic. q̄ primū referat̄ ad peccatū ori

ginale qd̄ p̄prie d̄r peccatū mundi. eo q̄
 totum mundū fecit reū eterna damna
 tiōe et secūdū miserere referat̄ ad pec
 catū actuale. qd̄ est duplex. scz veniale
 et mortale et ergo etiā petit. o xp̄e qui
 tollis peccata mundi suscipe de peccatiō
 nem nostrā. p hoc insinuans q̄ d̄s nos
 habilitat peccata tollēdo. vt de peccatiō
 et oīo c̄raudibilis reddat̄. Et est hic sci
 endū de hoc q̄ dicit q̄ xp̄e sedeat ad
 dextrā p̄ris qz p̄nt intelligi tria. vno
 mō gloriā diuinitatis in qua filius dei ex
 titit ante secula / vt d̄s est p̄ri p̄substan
 cialis. Alio mō p dextrā beatitudo pa
 tris intelligit̄. Cū beat⁹ aug⁹. p sedere
 habitare intelligit̄ que admodum dici
 mus de quocūqz hoīe q̄ in ista patria
 p tres annos sedet. Sic ergo credite
 xp̄m habitare in dextera dei p̄ris. Be
 atus em̄ est q̄ hitat in beatitudine q̄ de
 xtera dei vocat̄. Tercio p dextrā dei
 patris. intelligit̄ potestas iudiciaria.
 Cū aug⁹. Ip̄am dextram intelligite
 potestate quā accepit ille hō susceptus
 a deo vt veniet iudicaturus qui prius
 venerat iudicandus. Agit xp̄e sm q̄ d̄s
 ad dextrā p̄ris sedet id est equalis est
 p̄ri in diuinitate et maiestate sm p̄mā
 expositiōem. Xp̄e v̄o sm hūanitatē
 sedet ad dextrā p̄ris id est in pociori
 bus bonis p̄ris. i in eterna beatitudie
 habēs iudiciariā potestate iuxta scda
 et terciā acceptiōez dextere. In terciā
 pte trinitatē p̄sonarū i vnitāte p̄fidentes
 essentie p̄clusiue laudam⁹ dicētes. qm̄
 tu iesu xp̄e cū sancto sp̄u in gl̄ia di p̄ris
 id est idē cū sancto sp̄u et p̄re es solus
 sanct⁹. solus dñs solus altissim⁹. p ple
 nitudinē et nō p participatiōez vel cō
 municatiōem ab alio. Et nota q̄ hic et
 in p̄cedēti pte tāgunē quicqz ppter que
 decet deū nr̄i misereri. Primū qz ip̄e

est agnus dei oblatus p peccatis mundi
 tollendis in ara crucis. semel realiter
 et vsq ad consumationem seculi in forma
 panis sacramentaliter. Secundum est qz p
 acta nostra redemptio et deuicta mor-
 te factus est noster aduocatus sedens
 ad dexteram patris in gloria. Tercium
 est qm ipse secundum q homo est sanctus san-
 ctior qz vnixit deo pze consortibus suis
 oleo leticie vt ipse solus inter homines
 sit sanctus p plenitudine virtutum / et
 spiritualium carismatum vt de plenitudine
 eius omnes accipiamus gratiam. Quartum
 est qz ipse vt est filius hominis / solus est do-
 minus / constitutus iudex a deo viuorum et
 mortuorum. Cui dictum est. Postula a me
 et dabo tibi gentes. Quintum qz ipse est
 solus altissimus que ppter meritum passi-
 onis deo exaltatus. et dedit illi nomen
 quod est super omne nomen. ad philip. ij.
 Morum igitur quinque intuitu decet christum
 precipue deuotione ad se clamantium acce-
 ptare et eorum misereri. Quantum ad
 quartum principale / quare videlicet in
 missa beate virginis aliqui tropi inter-
 ponunt. Respondet. qz ppter sex prui-
 legia beate virginis sex tropi interpo-
 nunt. Primum est conceptio. Conceptio
 est operatio et obumbratio spiritus sancti
 et ideo apponitur primum tropus scilicet spi-
 ritus et anime orphanorum paelite. post
 illum versum. Domine fili unigenite. Se-
 cundum prouilegium habuit ratione diuini ge-
 neris. qz beata virgo meruit eum temporaliter
 generare et sine patre / que deus pater
 sine matre genuit eternaliter. Et ideo
 dicitur primogenitus marie. Et licet primogeni-
 tus non dicitur ibi ordine quasi alius sit se-
 cutus post eum sed dicitur dignitate. Vel
 primogenitus id est antequam nullus fue-
 rat genitus nec etiam post. Tercium habu-
 it ratione matris dignitatis / que est illi

maxima laus et gloria. Ideo additur
 Hic marie gloria. Vel aliter ppter prui-
 uilegium diuine misericordie que nobis
 peccata communicata est. qz qz deus nos
 exaudit ad gloriam eius cedit. Unde de ea
 canitur. Audi nos nam te filius nihil
 negans honorat. Quartum habuit ratione
 sanctificationis. qz nullo modo peccare po-
 tuit. Unde in psal. Sanctificauit taber-
 naculum suum altissimus. Et ideo additur
 maria sanctificata. Quintum habuit ratione
 conseruationis. qz tanta plenitudo gratie
 in ea superuenit qz ea ab omni peccato actua-
 li conseruauit. Unde augustinus. Cum de pec-
 catis agit. o maria noli fieri mentiores
 Ergo adit. maria gubernas. Sextum
 habuit ratione exaltationis seu coronationis
 Unde de ea canit ecclesia. Ecce exaltata
 es super choros angelorum. Et ideo adit.
 maria coronas.

Capitulum ix. Quare non semp
 canit gloria in excelsis.

com symachum papam / gloria
 in excelsis vt dictum est in ca.
 precedenti in diebus festiuis
 apuloz martir. virginum. et pfeffoz debz
 decantari. Et generaliter in diebus domi-
 nicis / nisi fuerit tempus luctus et pnie. vt
 in aduentu domini et in septuagesima vsqz
 ad vigilia pasche. Etiam non debet decan-
 tari in diebus pfeffis. et in diebus ieiunio-
 rum. nisi sit ieiunium exultationis vt in vi-
 gilia pasche et penthecostes. et in missa
 defunctorum etiam non cantat. Est tamen sciendum
 qz episcopus bethlemitanus omni die et omni
 missa etiam p defunctis cantat gloria in ex-
 celsis. eo qz iste himnus luca attestante /
 primo in bethlemitana regione decanta-
 tus. Sed que gloria in excelsis non canit in
 aduentu ppter qz in soleni et duplici festo.
 habet multiplex ratio assignatur. Quia vt p

interpellatōz cāt' istū hīmnū iste hīmnū
 quasi innouari videt' in nocte natalis
 dñi in qua p̄mū fuit decantatus. et sic
 in maiori deuocōe et leticia decantet'.
 Scda rō vt cū maiori reuerētia. hono
 re. leticia. ⁊ deuotione decantetur. qz q̄
 cum interpellatiōe dicunt' maiore ser
 uore hñt. Tercia causa qz hoc tempus
 aduētus designat tempus añ natiuita
 tem xpi qd erat temp' tristitie ⁊ nō leti
 cie nec iocūditatis. eo qz adhuc ianua
 paradisi erat clausa. que xpo adueniēte
 patefacta est. ⁊ ido tunc ab angelis de
 buit decantari. Quarta causa qz glā in
 excelsis est cantus leticie. ido tunc ob
 mittitur ppter significandā aff lictionē
 sanctorū patrum. ⁊ ad figurādū quāta
 paciebant' ex longa expectatione xpi
 venturi. Spes em̄ q̄ differtur aff ligit
 aiam puerbi. ij. Sed diceret' qre tūc
 cantatur allā in aduentu dñi. Rñdet'
 qz duplici rōe. qz licet haberēt aff lictō
 nem d' eo qz fili' dei tm̄ tardabat veni
 re. ⁊ ido dimittit' glā in excelsis. habe
 bant tñ leticiā de certitudine pmissio
 nis. qz certificati fuerūt d' redemptōe
 generis hūani p xpm factura. ⁊ in ista
 spe firma exultabat' iuxta illd' ioh. viij
 Abraā exultauit videre diē meū. ido
 tūc cātatur allā. Scda rō est. qz tūc fit
 mētio de aduētū xpi q̄ est duplex. Un'
 in carnē q̄ est iocund'. ⁊ ido canitur
 allā illius erit ad iudiciū. ⁊ iste est dolo
 rosus ⁊ trenend'. ido dimittit' glā in ex
 celsis. Sed qre nō cantat' in festo inno
 centū. duplex est rō. Prima qz innocē
 tes in vituperiū xpi fuerunt occisi. igit'
 in signū detestatiōis ⁊ ppter dolore pa
 rentum nō cantat' in ipoz festo. Quia
 tunc impletū est illd' Hieremie. ⁊ hētur
 Math. ij. Vox in rama audita est plo
 ratus ⁊ volulā' rē. Scda rō qz tunc in

nocentes occisi. statim descēderunt ad
 limbū. ⁊ nō venerūt ad paradysum / nisi
 p' xpi passionē. ⁊ g' in ipoz die nō ca
 nitur. Sz in octaua canit'. qz dies octā
 significat tempus adepcōnis glie cele
 stis ⁊ future resurrectōis / q̄ erit in glia
 ⁊ gaudio. Sed qre nō cantat' in qdza
 gesima vsqz ad vigiliā pasche. Idū rō
 assignatur de pse. di. i. ca. llij duo. Qz
 tunc sancta ecclesia recolit trāsgressio
 nem pmi parētis. p quā impedita fuit
 restauratio ruine angelice. ⁊ ideo tūc
 tacet cantū angelicum ⁊ leticie. Scda
 causa qz illd' temp' repñtat temp' quo
 filij israhel fuerunt in captiuitate babilo
 nica / in q̄ siluerūt a cāticis leticie. ita xpi
 ani / veri israhelite solent suspendere cā
 tica iocunditatis vsqz ad pascha. i quo
 facta est a xpo liberatio plenaria a hui
 tute dyaboli. q̄ p captiuitatem babilo
 nicam fuit figurata. In missis etiā de
 functoz nō canitur. qz certitudine de
 gloria defunctoz nō habem'. Et ā quia
 officiū defunctoz est lamētabile. ido cā
 tica leticie in eodē obmittunt'. Sed
 dubium adhuc manet. qñ regulariter
 debeat decantari seu dici hīmn' ange
 licus. Ad hoc rñdetur extra de ce. missi
 rum ca. cōcilium. vbi dicit' qz debeat de
 cantari qñ in matutinis dicit' deū lau
 damus. Sed hec regula fallit in sabba
 to pasche ⁊ in die cene scdm officiū ro
 manū. De sabbato sancto reddīt' rāō
 de pse. di. i. vbi dicit' qz illa missa spectat
 ad diē pasche. qre tunc dicit' alleluia. ⁊
 gloria in excelsis. qz tunc redditum est
 gaudiū angelicum. In die autē cene dicit'
 ab aliqbus ep̄is. scz cum chrisina cōfici
 unt ⁊ non aliter. nec a simplicib' sacer
 dotibus. et hoc ratione priuilegij ⁊ ce
 lebritate singulari. quia illo die fuit a
 christo sacrificium institutum.

Capitulū. r. De salutatione
sacerdotis scz dñs vobiscū
et de collecta.

Angelico himno finito / sacer
a dos se ad pplm voluens su
uertens / saluat illū dicens
Dñs vobiscū. Que saluatō sumpta ē
de libro ruth capitulo. ij. vbi legit bō
os sic saluasse messores suos Et iudicū
vj. Angelus salutās gedeonem dixit i
Dñs tecū vir oz fortissime Et illa salu
tatio repñtat saluationē / quā iesus fe
cit discipulis suis post resurrectionem
Quā saluationē sacerdos pñmittit añ
orōes / vt pplm reddat attentū r vt ei
mens ad deū dirigatur. Et exponitur.
Dñs vobiscū. i. dñs in vobis maneat.
r vos pñio vite eterne remuneret. et
petitionib⁹ vestris affectū tribuat. vt
grām dei impetretis p seuerates i illa
Allo mō exponit sic. Dñs vobiscū. i.
dñs p suam grām vos visitet. r vobi
scum manēs sanctificet. vt sic petitiōes
vře effectum psequatur. Chor⁹ respō
det. Et cum spū tuo Qd sumptū est de
scda epistola beati pauli ad thymo. ij.
vbi dicit. Dñs nr iesus xpc cū spū tuo
Et est sensus. Tu p nobis susur⁹ es prē
ces ad dñm. Et qm tantū illa pces ap
probat r exaudit que de bono corde p
cedunt Dramus r nos similiter pro te
vt iste sine quo nullū est bonū. sit cum
tuo spū. vt q te ore pfertur r in os tu
um sumit. sit tecū in corde r in te mane
at. Sz diceret aliqs. quare ppls optat
vt dñs sit solum cū spū eius. r nō cum
toto sacerdote. Cum tñ dixit sacerdos
Dñs vobiscum. nō solū in spū et etiā i
corpore. Potest sic rñderi. q in hac re
sponstone popul⁹ se totaliter offert ad
actionē immolatiōis sacramenti / r ad

impetrandū petenda. Ad qz immolati
onē sacerdos pcedit. in qua p spm to
taliter eleuatus. r ab omni terrenitate
priorius abstract⁹ debet esse Et ideo dē
sibi r cum spū tuo. scz vt detur intelligi
q sacerdos debet esse tot⁹ spūalis. Et
nota q ista saluatō dñs vobiscū / ad
simplices spectat sacerdotes. Sz eps
q pfectus debet esse. r ex pñsam similitu
dinē xpi gerit. vt se vicariū xpi ondat
vtitur oratur⁹ pma vice vbo dñi iob.
xx. pax vobis. q fuit pma vox dñi ad
discipulos p resurrectionem / qñ eis p
resurrectionē apparuit qñ diceret. In
pñenti detur vobis pax pectoris r cor
dis. sed in futuro pax eternitatis. De
vtraqz pace dē Job. xij. Pacē meā re
linquo vobis. pacem meā do vobis Et
eps oratur⁹ mitram deponit. vt sic nu
do capite. sic r alter sacerdos oratōne
ppleat. qz vir sm apostolū reuelato ca
pite debet orare. qten⁹ inter deū r ipm
nullū malicie sit velamē. r reuelata fa
cie gloriā dñi ptemplet Ad ista ad in
star ceteroz sacerdotū dicit dñs vobi
scū. vt sic se vnū ex eis esse ondat. Itē
nota. q popul⁹ septē vicib⁹ sacerdotū
in missa saluatatur. qten⁹ exclusis septē
vicib⁹ capitalib⁹ / grām sancti spūs su
scipiet septiformē. Misteriū em missē
ad septem dona spūs sancti referē. Et
ergo sex vicibus in missa dē dñs vobi
scum. r vna vice / pax dñi rē. qd etiam
p salutatione habetur. Et g in qtuor
tpibus / saluatō ante pmas collectas
obmittit / ne numez septenarium tras
grediamur Ad ista saluatō sit ante p
mā collectā. r referatur ad spm sapiētie
qz tunc ibi recolit quomō dei sapiētia
intrauit mūdū ad saluādū nos. Scda
fit in pñcipio euangeliū. p quā intelli
gitur spūs intellect⁹. qz circa euangeliū

recolitur xpi p̄dicatio. xpc em̄ p̄dica
uit vt illuminado intellectū nos doce
ret. Tercia fit post euāgelium / vel p̄ cre
do p̄ quā intelligit̄ sp̄s p̄silij. qz ibi re
colitur quō xpc secreto di p̄silio. passio
ni se obtulit. vt redimeret nos. Quarta
ta in p̄ncipio p̄fationis. p̄ q̄ intelligit̄
sp̄s fortitudinis. qz ibi recolit̄ xpi cru
cifixio. xpc em̄ in cruce pendēs dyabo
lum expugnauit. ⁊ nos ab eterna mor
te liberauit. Quinta ibi pax d̄ni. in qua
sp̄s scientie inuitur. q̄ xpi resurrectō
recolitur. qz xpc resurgendo salutauit
discipulos suos. ⁊ eoz sensus aperuit
vt nos erudiret. Sexta fit in p̄ncipio
ōois post p̄munionē. in q̄ xpi asceho
recolitur. p̄ quā sp̄s pietatis notatur
q̄ sola pietate natura humanā super
astra leuauit. vt nos exaltaret. Septi
ma fit in fine añ benedictionē. q̄ recoli
tur xpi aduēt̄ ad iudiciū. ⁊ p̄ eā sp̄s
amoris rep̄ntatur. qz angeli tremēt cū
uenerit ad iudicium vt nos iudicet. Et
q̄ septies populū salutatur vt dictū ē.
tamē solum q̄nquies in istis salutatio
bus se ad pplm̄ vertit. ⁊ hoc significat
q̄nqz apparitiones quas xpc fecit disci
pulis suis in die resurrectionis / q̄ sunt
magis app̄bate ex euāgelio. Prima fuit
marie magdalene Joh. xx. ⁊ Mar. vl.
Secda fuit eide ⁊ alijs mulierib⁹ redeū
tibus de sepulcro cū dixit. Aluete Mat
ultimo. Tercia petro. q̄ apparitio desi
gnatur p̄ tereciā v̄sionē q̄ fit p̄ manuū
lotionē. vbi sacerdos nihil alte dicit.
qz illa rep̄ntat apparitionē factā petro
de qua nō fit mētio in euāgelio quādo.
aut vbi. aut quō facta fit. Quarta factā
fuit duob⁹ discipulis euntib⁹ in emaus.
Luc. vl. Quinta in domo absente tho
ma. Post hoc sacerdos pax de sua bo

nitatē cōfidens / vniuersalē ad se colli
git ecclesiā dicēs. orem⁹ q̄si diceret ora
te ōms simul mecū / vt qd̄ postulamus
cicius impetrem⁹. qm̄ sioucialiter d̄ns
multitudinē citius exaudit. Dicēdo ḡ
orem⁹. hortatur ad orādū. qz ⁊ ipse xpc
monuit orare discipulos dicēs. vigila
te ⁊ orate rē. Postea ip̄e sacerdos ora
tiones p̄nūciat / q̄ noiant̄ collecte. Di
citur aut̄ collecta p̄ tanto. qz sup̄ popu
lum collectū ⁊ ḡregatum d̄r. vt habet
de p̄se. dis. iij. Et sic hec orōes p̄rie di
cunt̄ collecte / q̄ sūt sup̄ collectionē po
puli. scz qm̄ plus colligit̄ ad stationē fa
ciendā vt p̄cessionē de vna ecclesia ad
aliā. Vel d̄r collecte. qz sacerdos q̄ fun
gitur legatione populi / ⁊ stat q̄si medi
ator inter deū ⁊ hoīem vel populū / pe
ccatōes populi in se colligit ⁊ cludit. in
q̄bus depeccatur p̄ nostris necessitatib⁹
sp̄ualibus ⁊ temporalib⁹. Dicunt̄ autē
in dextera p̄te altaris. quia p̄ dextera
bona eterna. ⁊ p̄ sinistra p̄palia d̄signā
tur. Et ḡ ostēdatur q̄ eterna ⁊ sp̄ualia
p̄s petere debem⁹. iuxta illud. p̄mum
q̄rite regnum dei. id̄ collecte d̄r in dex
tera parte altaris. Et etiā ideo. quia
ōones in noīe xpi fiunt. qui sedet ad
dextera dei Mat. vl. Et nota. qz ora
tionū varij fuerunt inuētores / quoz
numerus ⁊ varietas tantum exerce
bat. qz octauū celium africanū p̄stitū
it. qz nulle p̄ces vel ōones vel p̄fatio
nes dicantur / nisi in cōcilijs fuerint app̄
bate. Post hoc gelasi⁹ papa ōones ⁊
collectas tā a se q̄ p̄ alios p̄positas in
vnū ordinauit. Beat⁹ aut̄ greg⁹ seclu
sis hijs q̄ nimia siue min⁹ ḡrua vide
bantur. rōnabilia coadunauit. ḡrua
multa nihilominus necessaria superad
dens.

Capitulum. xi. De numero
collectarum et de conclusione
earundem

Et iterum quodam modum et ordi-
nem excedentes / omnes inter
multiplicant. ut auditoribus
tedium generant et fastidium. quasi de
homo multitudine verborum flecti posset. cum
ecce contra dominus per ysaiam dicat. Cum multipli-
caueritis omnes non exaudiam vos. Et
dominus per se in euangelio dicit. Nolite multum
loqui orantes / sicut ethnici faciunt pu-
tant enim multiloquos se exaudiri Math.
vi. Cum cum dixissent apostoli. Domine doce
nos orare propter quod respondit orationem
dicens. sic orabitis. *Dei noster in se-
ptem petitiones in se continent. Eius ergo
orationis formam sequentes sacerdotes / in
missa septenarium numerum non excedunt.
Quia Christus septe petitionibus / omnia necessa-
ria corporis et anime apprehendit. imo secundum
communem consuetudinem. omnes semper sub un-
pari numero dicunt. Ita quod in summis
festis / sic quoniam est duplex vel totum festum
tamen una collecta dicitur. nisi forte in eodem
die aliud festum occurrat. et tunc dicitur
una / ad designandum fidei unitatem. Alii
quoniam dicunt tres ad designandum mysterium
trinitatis. et quod Christus / ter ante passionem
oravit dicens. prout si possibile est transeat
a me calix iste. Alii quoniam ad designandum
quoniam quatuor vulnera Christi. seu quatuor parti-
tam Christi passionem. Item quoniam dicuntur
septe ad designandum spiritum gratie septiformis
seu septe dona spiritus sancti. Et si in
innocentium ille numerus excedi non debet
Et est sciendum. quod totidem collecte et eodem
ordine dici debent in secreta et post com-
munionem. quot precesserunt ante epistolam
nec plures nec pauciores. Finis quoque
debet suo principio correspondere. Et si*

bet collecta post communionem et in secre-
ta debet precedere. Et nota
quod si in missa per viuis / vis interponere
collectam per defunctis. tunc talis non debet
esse. ultima / sed antepenultima seu penul-
tima. Ratio quod finis semper debet correspon-
dere suo principio. Et in missa per defun-
ctis non debet interponi collecta per vi-
uis. ut dicit Wilhelmus. quod mortui non
valent inuare uiuantes in hac vita. nec
etiam valent implorare uiuentibus vitam
eternam. licet euerso ipsi possunt inuari
ri ab eis quo ad utrumque. Immo nec ista
oratio communis augustinus. sed omnipotens
sempiterna deus qui uiuorum dicitur simul et
mortuorum. est dicenda in missa per defun-
ctis. Sed cum aliquos tamen collecta potest inter-
poni de sanctis sic quod sit penultima
Sed de modo claudendi omnes sciendum.
quod si in oratione sermo dirigitur ad patrem /
non habita mentione filii et spiritus sancti /
tunc clauditur simpliciter per dominum noster in ie-
sum Christum. ut hic. Cede nos famulos
re. Si fit autem mentio de filiis. hoc est du-
pliciter vel in principio. vel circa finem
Si in principio tunc clauditur per eundem
dominum noster in. ut ibi. deus qui in filii tui huma-
nitate iacentem mundum creasti re. Si cir-
ca finem tunc clauditur qui tecum uiuit et re-
gnat / sic in illa. Respice quoniam sumus domine super
hanc familiam tuam. Alii quoniam etiam ipsa oratio
dirigitur filio directe. sicut ista oratio.
Deus qui uirginale aulam. et tunc debet dici
qui uiuis et regnas. Si autem fit mentio de
spiritu sancto. tunc clauditur per dominum noster in re
et in fine dicitur in unitate eiusdem spiritus sancti
deus. sic in ista oratione. deus qui corda fi-
delium sancti spiritus illustracione docui-
sti. Si autem fit mentio de filio et spiritu sancto.
tunc clauditur per eundem dominum re. et in fine
dicitur. in unitate eiusdem spiritus sancti
Alii quoniam autem de nullo istorum fit mentio. sic

in exorcismis / et in orationibus aque benedictae et in quibuscunque officiis sepulture. tunc dicitur per eum qui venturus est iudicare et ad terrorem demonum. qui de iudicio finali plurimum terrentur. quis tamen dici posset per dominum. versus. Per dominum dicat cum patre per biter orat. Cum christum memorat. per eundem dicere debet. Cum quo si loqueris. qui vivis dicere quis. Qui tecum / si sit collige finis in illo. Si spiritus almi. eiusdem dicere debes. Et tamen hic sciendum. quod ut plurimum in fine collecte conclusivae subiungitur. Per dominum nostrum iesum christum. quod sicut bulla authenticat litteras papales. ita et omnes orationes bullatur nomine domini nostri iesu christi. Cuius duplex est ratio. Prima quod hoc fit ad implendum documentum christi / quod ponitur. xxvii. iob. Quid quid peccaveritis preme in nomine meo dabit vobis. Per ipsum enim scilicet christum et in per aliam viam / divina beneficia ad nos preme decurrere. quod ipse solus exercit mediator dei et hominum Unde et ipse septius manus vel brachium domini appellatur. Quid enim nobis donat per ipsum nobis datur Secundo hoc fit propter meritum passionis christi. quod omnia nobis in merito passionis eius dant. Tunc subiungitur in unitate spiritus sancti deus. quod dupliciter exponitur. Uno modo sic. in unitate spiritus sancti / id est una cum spiritu sancto quod tres persone preme filius et spiritus sanctus sunt unus deus. Secundo in unitate spiritus sancti id est in spiritu sancto que est unitas patris et filii / amor et connexio utriusque Subiungitur per omnia secula seculorum. quod etiam dupliciter intelligi potest Uno modo presentive id est per generationes generationum sibi continue succedentium. quia una succedente alia subsequitur. Secundo exponitur sic. per omnia secula seculorum / id est ante omnia secula. dominus noster iesus christus vivit

tecum. sic in presenti vivit. et in futuro virtuturus est. Et tamen valet breviter. per omnia secula seculorum. id est eternaliter. ut vult beatus Augustinus. Et additur hec particula propter luciferianos hereticos. qui dicitur adhuc luciferum regnatum et ad sedem christi collocatum. Contra quos scribitur psalmi. Super solium david et super regnum eius sedebit ut confirmet illud in iudicio et iusticia usque in sempiternum Chorus respondet. amen. Ubi sciendum finem beati Bern. in sermone de cena domini. quod amen quod est adverbium optandi. et valet incantum sicut fiat. unde ubi nos habemus in psalmis fiat fiat. ubi hebrei habent amen amen. Sicut etiam amen sumitur in oratione dominice. cum dicitur. sed libera nos a malo amen. Similiter quando concluditur collecta per dominum nostrum et chorus respondet amen. Populus enim assentiens voci sacerdotis qui dixit Per omnia secula seculorum assentit quod seculum per eum creatum est. Respicit ergo ad formam orationis ut quod oratur hoc detur vel ad modum conclusionis ut quod concluditur affirmetur. et in tantum valet sicut vere. et sic potest sumi in responsione quam concluditur. qui tecum vivit et regnat. et chorus respondet amen. id est verum est quod vivit et regnat in secula seculorum. De hac materia dictum fuit supra capitulo octavo.

Tractatus secundus libri secundi de secunda parte missae scilicet instructoria.

Expositio de p̄rio
cum dei adiutorio
sc̄z de parte p̄pa
tozia q̄tum ad p̄ri
mam p̄tem misse.
Et p̄ sequēs quo
ad tractatū p̄mū

hui⁹ secūdi libri iam aliq̄ quo ad sedaz
partē misse et quo ad tractatū sc̄dm h⁹
libri secūdi breuiter sunt dicēda. Con
gruum em̄ est vt ōo p̄cedat lectionē
et post ōonem seq̄tur lectio. qz p̄ lecti
onem instrumur de diuis mandatis et
de claratōe tradende veritatis. Nam
ad hoc tēdere dēt fideliū opatio ⁊ ōo
vt cognoscant ⁊ intelligāt volūtatē
dei et fm̄ eam viuat. Illia p̄t poni rō
fm̄ wilhel. et p̄formis huic. In epistol
em̄ vt plurimū p̄tinetur doctrina apo
stolorū. Et ideo eleganter doctrinā illā
p̄cedit ōo. qz orare debem⁹ vt doctri
na dei ⁊ ap̄loz nos in agendo instruat
Juxta illd̄ Luc. x. Rogate d̄m̄ messis
vt mittat oparios in messem suā. Vel
p̄t sic poni rō ordinis. qz collecta fig
nificat deuotā ōonem. Ep̄la. v̄o legis
x̄pi. et p̄ceptoz eius seruatiōem. modo
deuota ōo impetrare debet ānceden
ter legis obseruantiam. Et habebit ille
tractatus septem capitula
De epistola capitulū p̄mū
De graduāli. cap̄lm̄ secūndū
De alleluia. cap̄lm̄ tercū
De tractu seu tractib⁹ cap̄lm̄ quartū.
De p̄osis seu sequētia cap̄lm̄ quintū.
De euangelio capitulum sextū
De simbolo et de ei⁹ exp̄sitiōe ca. vij

Capitulū p̄mū De epistola

In primo capitulo hui⁹ tractatus sc̄di
primo vidēdū est quid representat ep̄la.

Secūdo quare ep̄la aliq̄n ex nouo testā
mento sumit. et aliq̄n ex veteri. Tercō
quare aliq̄n i p̄ncipio epistole d̄z carissi
mi. aliq̄n fratres. aliq̄n in diebus illis.
Quarto quare legentē epistolā in ecc
lesijs collegiatis solum vnus seq̄tur s̄z
legentē euangeliū plures sequuntur
Quinto vnde dicat epistola. Sexto/
quare aliq̄n legit in dextera parte al
taris ⁊ aliq̄n a m̄stro q̄si in medio cho
ri in aliquib⁹ ecclesijs. et quare euāge
lium legit in parte superiori. epistola v̄o
in loco inferiori. Septimo de diuersi
tate m̄stri ip̄ius epistole. Cū quantū
ad p̄mū est sciēdū fm̄ innocentū. qz
ep̄la que p̄mittitur euangelio rep̄ntat
officiū et p̄dicatiōem p̄ursoris x̄pi sc̄z
beati iohannis baptiste qd̄ exercuit ip̄e
iohannes ante x̄pm̄ qui p̄iuit ante faci
em x̄pi parare viā eius sicut ip̄e sanct⁹
iohannes de se testat̄ dicens. Ego vox
clamātis in deserto parate vias d̄ni.
rectas facite semitas ei. Joh. i. Et x̄p̄e
de eo dicit Malach. xxxvij. Ille est de
quo scriptū est: ecce ego mitto angelū
meū qui p̄pabit viam ante te. Iohes
nāqz fuit subminister illius. qui de se di
cit non veni ministrari sed ministrare
Math. xx. Unde sicut p̄dicatio iohis
p̄cessit p̄dicatiōem x̄pi. sic epistola p̄
cedit euangeliū. fm̄ wilhel. ep̄la gerit
figuram legis et p̄phēcie que x̄pi aduē
tum p̄cesserūt. sicut ep̄la p̄cedit euā
gelium. P̄cessit nāqz lex euangeliū.
sicut vmbra lucē. litera sp̄m̄. timor ca
ritatem. iniciū p̄fectionē. dominantis
p̄ceptum. amantis consiliū. Nam lex p̄
moysen data est. gratia et veritas per
x̄pm̄ iesum facta est. Joh. i. Epistola ḡ
vox est legis suam imp̄fectionem testi
monio iohannis p̄ficientis. et ad p̄fe
ctionem euangeliy transmittentis. Ille

Inquit est de quo dixi vobis. Qui post me venit. ante me factus est. me oportet minui. illum autem oportet crescere. Non enim erat lux. sed ut testimonium perhiberet de luce. Lex neminem ducit ad perfectionem euangelium vero perfectionem inducit et ostendit. Quantum ad secundum est dicendum. ex quo iohannes fuit limes precedentium et sequentium / medius inter apostolos et prophetas. nam lex et propheta vsque ad iohannem durabat et ex eo regnum dei euangelizatur. Math. vii. et ideo epistola nec semper legitur ex prophetis. nec semper ex dictis apostolorum. sed interdum sumitur ex prophetis seu veteri testamento. et interdum de nouo testamento. scilicet ex dictis apostolorum. Iohannes enim cuius vocem representat epistola cum modernis christum insinuat presentem dicens: Ecce agnus dei Joh. i. Et cum antiquis predixit christum esse venturum dicens. Qui post me venit / ante me factus est. Ad tertium notandum quod epistole semper accipiuntur / aut de epistolis pauli / aut ex canonicis / aut ex actibus apostolorum / aut ex libris salomonis nunquam autem ex quinque libris moysi. Ratio quod in illis tantum permittuntur temporalia. in cuius signum / tales lectiones semper terminantur in grauem accentum descendentem. In nouo vero testamento permittuntur spiritualia et eterna. In cuius signum euangelium et epistola terminantur in accentum acutum. Isto stante respondet ad tertium. quod quando epistole sumuntur ex dictis pauli / tunc dicitur in principio Fratres. Ratio quod illas epistolas mittebat ad illos quos conuerterat. inter quos quedam fraternitas generabatur. ideo vocat eos fratres. Sed quando sumuntur a canonicis iohannis et iacobi. quas ipsi dixerunt non tantum ad illos quos conuerterant sed communiter et generaliter ad

omnes quod ad omnes deus habuit caritatem ideo in illis epistolis debemus dicere carissimi. Sed quando sumuntur de actibus apostolorum tunc dicitur in diebus illis. Sed in euangelio nunquam dicitur in diebus. Sed in illo tempore. Et ratio est triplex. Prima quod in textu actuum. ut frequenter ponitur in diebus illis. ut patet in actibus apostolorum. Secunda ratio quod sicut tempus continet in se diem. ita euangelium continet epistolas que declarant ipsum. Tercia ratio quod euangelium est de vno scilicet de christo / et de vita eius. sed epistole facte sunt ad diuersos diuersis temporibus ideo dicitur in diebus illis ut cuiuslibet possit melius applicari. Et quando lectiones sumuntur de libris legalibus tunc nunquam debet apponi titulus alicuius libri. Ratio quod in pentateucon continentur ea que pertinent ad sinagogam / que iam deficit in sacerdotio et in regno iuxta prophetam daniellem cum venerit sanctus sanctorum cessabit vinctio vestra. Unde non intituitur salomon in libris sapientialibus aut quod deprauatum est cor eius cum mulieribus seu per mulieres. aut quod non omnis veritas illorum plenarie scitur ideo a sapientia increata intituitur. Quantum ad quartum sciendum. quod sub dyaconum solum vnus comitatur. dyaconum vero plures. ad designandum quod predicatione iohannis pauci susceperunt predicationem autem christi plurimi susceperunt. Et discipuli iohannis dixerunt ad eum. Rabbi qui erat transiordanum tecum cui testimonium perhibuisti. ecce hic baptizat. et omnes veniunt ad eum. Etiam significat duplices precursores ad duplicem christi aduentum manifestandum. quorum primum iam transactus. tantum vnus habuit precursorem / secundus vero habebit duos scilicet enoch et helyam. qui conuerterent corda patrum ad filios et residui israel salui fierent.

Sed diceret quare subdyaconus vadit sine lumine. et cum vno solo accolito. Respondet q̄ ideo q̄ significat iohannem in p̄dicatioe eius de quo dicit Joh. i. Non erat ille lux sed vt testimonium p̄beret de lumine. Et vadit eū vno solo accolito ideo q̄ significat iohannē baptistā. qui p̄nunciavit aduentum xp̄i in carnē. qui fuit humilimus et quasi occultus. ideo vadit sine lumine. et cum vno solo accolito. Quantū ad quintū sc̄z vnde dicit eplā. d̄ q̄ eplā grece. supmissio v̄l superogatio sonat Et d̄ ab epi qd̄ ē supra. et stolon missio q̄si supra missio. sc̄z supra legem et euāgelium q̄ eplē sunt declarationes d̄ictorū in euangelijs et in lege. et eorū que in ip̄is continent. Missa em̄ est doctrina apostolica. sup legē moysi psalmos. p̄phetas et euangeliū. sicut p̄phete sup legem. Unde et litere de vna p̄sona ad alterā missē. vocāt eplē q̄si supra missē q̄ sunt missē supra illud qd̄ refert nunciū vna voce. Eplā etiā superogatio d̄ angelicus em̄ ordo p̄ istum stabularium intelligitur. Luc. x. cui samaritanus xp̄c. p̄misit hominem a latronibus spoliatum. vulneratū. et semiuivū relictum. In naturalibus. spoliatū. in gratuitis semiuivū. per peccatū relictum. q̄ vita gratie auferē p̄ peccatū a peccatore sola vita nature remanente. Perferens duos denarios id est duo testamenta. in quibus imago eterni regis scripta est et dicens ei sc̄z cetui angelico: et etiam cetui apostolico. qui p̄ stabulariū designatur seu intelligitur. curam istius hominis. vulnerati a latronibus. id est a suggestionibus dyabolicis habet. et quecūq̄ superogaueris sc̄z cōsilia dando. vltra p̄cepta reddam tibi. supple mercedem. quā vnusquisq̄ s̄m

xp̄ium laborē suū accipiet. i. ad corinth. ij. Congrue em̄ epistola superogata vocatur. q̄ doctrina eius superogata est doctrine euangelice. Ad sextum d̄ s̄m anthiodorensem q̄ eplā debet legi in dextera parte altaris et eccie. q̄ xp̄c primo venit ad iudeos qui dicebatur esse in dextera. et olim in dextera fuerūt. Sepius t̄m a ministris legit̄ in medio chori seu eccie ad significandū xp̄m sedentē in medio doctorum. vel p̄pter illud psalmiste. In medio eccie apperuit os eius vel ideo q̄ eplā significat p̄dicatioem iohannis. qui fuit medius inter p̄phetas et ap̄stolos. incipiū noui testamenti et finis veteris. Et legit̄ eplā in loco inferiori. q̄ doctrina xp̄i excellentior et eminentior est. doctrinis et instructioibus factis p̄ ministris veteris et noui testamenti. quas epistola designat. Et quis lex in monte data sit t̄m diuulgatio eius in iudea clausa fuit et nō extra. Iuxta illud psalmi. Notus in iudea deus r̄. euangelica vero doctrina p̄ totum orbem fuit diffusa. Iuxta illud In omnē terram exiuit sonus eorū Sed diceret quare populus sedet q̄n eplā legitur. et sacerdos t̄nc tacet. Respondet ad primū q̄ populus ideo sedet vt cum maiori diligentia audiat et de moribus instruat q̄ s̄m iustis. vij. phisicorū. Inima quiescendo et sedēdo sit prudens. Ideo aut̄ t̄nc sacerdos tacet q̄ subdyaconus significat iohannē baptistam vt sepius dictū est. sacerdos aut̄ significat xp̄m. sed p̄dicante iohanne xp̄c tacuit. ideo etiā tunc sacerdos tacet. Quantū ad septimū dicendū. q̄ duo sunt ministri eplē. vnus est lector q̄n est de veteri testamento. alius est subdyaconus et hoc de quocūq̄ accipiatur. Sed dubiū est circa lectorē.

quare semp legit de veteri testamento et nunq̄ de nouo Dicit̄ ideo q̄ lector significat p̄dicatores veteris testamenti. Item quare nō accipit benedictioez q̄n debet legere Respondet̄ q̄ illi p̄dicatores et p̄phete p̄dicabant solo deo inspirante. et nō fuerūt manifeste missi ideo nō recipiūt benedictioem patentem. Item dubitatur quare i immediate post lectionē lectoris sublequit̄ epla vt̄ i natali x̄pi. Respondet̄ q̄ fit ad designandum p̄phciam esse impletam recte sicut glo. immediate sequitur textū. Hoc em̄ non fit nisi in illis festiuitatibus. in quibus tangunt̄ speciales p̄phcie de illis que iam impleta sunt i eplis. Circa secūdū ministrū scz subdyaconū dubitatur primo quare legit d̄ utroq̄ testamēto. Respondet̄ q̄ ideo q̄ significat iohannem baptistam qui medius fuit legis et euangelij. ideo aliq̄n de veteri testamēto aliq̄n de nouo legit. S̄ quare semp legit facie versa ad altare. Respondet̄ ad demonstrandū q̄ iohānes p̄dicandū x̄pm ip̄m digito demonstrauit dicens. Ecce agnus dei. Quare aut̄ nō recipiat benedictionē. d̄ q̄ ideo q̄ designat iohannem baptistā qui p̄dicauit solo deo inspirante. et publice eum mittente et ideo nō accipit benedictionem.

Capitulum scdm̄ De graduale.

Post epistolam cantatur graduale qd̄ alio nomine vocat̄ responsoriū. Cuius duplex ē rō. q̄ graduale p̄tinet ad opera vite actiue. vt̄ igitur notet̄ nos operib⁹ respondere eis que in lectioe audiuimus ideo graduale responsoriū d̄. Scda rō. q̄ epla significat p̄dicatioem iohis/

qui p̄dicebat dicens. Penitentia agite appropinquat em̄ regnū celozū. Et itez Faciatis dignos fructus penitentie. Merito ergo post eplam sequitur graduale. qd̄ in voce graui cantat̄. quia penitentia lamentū significat. Idcirco in diebus pasche tollitur seu non cantat̄ q̄ ille dies significat futurū felicem statum in regno celoz in quo nō est opus penitentie. Nec erit ibi fletus sed gaudium et leticia s̄m q̄ canit ecclesia. Et non erit amplius neq̄ luctus neq̄ clamor. neq̄ vllus dolor r̄. Alpo: r̄. Et licet differūt in hoc q̄ liber gradale cātus vero graduale vocat̄. t̄m communiter capiunt̄ tanq̄ synonyma pro eodē. Et d̄ graduale vl̄ gradale. ad designandum q̄ verus penitēs gradus seu ascensionēs in corde suo debet disponere. et ire de vna virtute in aliam: quasi per gradus quosdam. donec videatur d̄s deoz in syon. p̄pter qd̄ graduale designat conuersionē fidelium penitentū Dicit̄ em̄ graduale a gradiendo q̄ post p̄dicatioem iohannis aliqui discipuli secuti sunt x̄pm et post ip̄m gradiabantur. sicut iohannes euangelista scribit Stabat iohānes ⁊ ex discipulis eius duo ⁊ respiciēs iesum ambulante dixit. Ecce agnus dei ecce r̄. Et audierūt. duo discipuli iohānis ⁊ secuti sunt x̄pm Joh. j. Locatur etiā responsoriū qd̄ potest vno modo referri ad responsioem apostolorū qui p̄ p̄dicatioem iohannis aliq̄ liter illuminati et imbuti. x̄po ip̄os vocante et dicente. venite post me r̄. non t̄m verbo sed et opere responderunt. q̄ relictis omnibus secuti sunt eū. Scundo refer̄ ad quoslibet fideles quia p̄ opa vite nostre actiue debemus respondere lectioi in epla dicte vt̄ prius dictū est. Et adiungitur versus. q̄ scdm̄

ronale significat adiutoriū: qz adiutoriū nobis necessarium est. qdū em̄ in hoc ergasculo detinemur a dño pegrinamur et lamenta penitētie peragim⁹. Vel ad denotandū q nullus plenā et verā facit penitentiā. nisi plenissime cōuertat. Juxta illud Jobel. ij. Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio zc. Ita q homo nihil diligit contra deū sed oia que affectat et diligit/ q illa diligit in ordine ad deū. Illud respōsoriū non repetit post versum. qz vt pmissum est designat respōsiōem aploz. qui xpo eos vocante reliquerūt oia. Quia ergo illi nihil retinuerūt pro quo eos iterū vocare opteret ideo nullo mō repetitur. Nec finit cum gloria p̄ri qz nō ad gloriā in hoc seculo sed ad lucrū et ad contemptū vocati sumus. Juxta illud Luc. ij. Sicut misit me p̄r. et ego mitto vos in mundū Et nota q Bregio. et Belasius p̄posuerūt. tract⁹ gradualia. alleluia. et ea ad missam cantari instituerūt. Ubi sciendū q sacerdos et ep̄us post collectā sedet. infra p̄ actiōem trium parciū officium misse iā dictarū. scz infra eplam. graduale et alleluia. significans tres dies in quib⁹ dominus sedit in templo hierosolimis in medio doctor. audiens et interrogās eos. Sessio etiā sacerdotis. victoriam xpi significat. qz sedere victoris est. significās q xpc post ieiunū vicit dyabolum. Nam reliquit eū tentator. et accesserūt angeli et ministrabant ei Mat. iij. In dacten⁹ et tacitus sedet sacerdos insinuans q p̄dicante iohanne xpc tacebat. qz nō p̄dicauit aperte sed vt tradit euangelista postiqz traditus esset iohannes in vinculis. venit iesus in gali leam. euangelizans verbū dei: Sz fm wilhel. in ronali. Sessio sacerdotis si

gnificat sessionē xpi ad dexterā patris et q sedet cū ministris significat sessionem xpi cum discipulis in die iudicij qbus dicit. Sedebitis et vos super sedes duodecim iudicātes tribus israel

Capitulū. iij. De alleluia

Alleluia post luctum sequit cōsolatio. iuxta illud. Luce. vij. Beati qui nūc fletis/ qz ridebitis. Et Mat. v. Beati qui lugent qm̄ ipi consolabunt. Idcirco post gradualē qd lamenta designat penitētie. quā p̄dicabat iohannes. sequit alleluia. cāticum leticie. Circa qd canticū p̄ncipaliter nouem p̄ ordinē sunt videnda. Primo vñ hoc vocabulū sumpsit originem et quis ad missam cantari instituit. Secūdo cuiusmodi vocabulū sit alleluia. et cui⁹ dignitatis et quare māsit in interpretatū. Tercio de eius expositione. Quarto quid representet in missa. Quinto quid eius versus significat. Sexto quare repetitur p̄est versum. Septimo quare tpe resurrectionis xpi plus frequētatur. Octauo quare in septuagesima non cantat. Nonno quare neumatica cauda i fine subiungitur. et quid significet. Quantū ad primum sciendū. q hoc vocabulū sumptum est ex veteri testamēto. scz ex li. tho. ca. penultimo. vbi legit de hierusalem. Platte eius ex lapide candido et mundo sternentur. et in vicis eius cantabitur alla. Et est vox angelica. audita ab angelis et decantata fm q scribit. Apo. xix. Audiuī vocem qsi tube magne. et sicut vocem aquarū multarū et sicut tonitruū magnorū dicentū alleluia. quoniam regnabit deus noster omnipotēs. Et audiuī similiter a viginti quattuor

senioribus. et quattuor aialibus q̄ abo
rauerūt deū sedent em sup thronum di
centes. amen et alleluia. Quis autem
ad missam decātari instituit. dicit q̄ gela
sius papa Et hiero. dicit q̄ alla cant a
tur in missa. hoc tractū est de ecclesijs
hierosolimitanorū in q̄bus tpe pascha
li in missa frequentabāt sicut et nūc: q̄
aut alijs temporib⁹ caneret ad missas
olim ecclesie romane consuetudo non
erat sed a beato gregorio institutum/
immo potius restitūtū est. Nam cū aī
psuetudo fuerat a tempe damasi pape
defecerat Unde a beato gregorio res
stitūtū est. q̄ in missa post graduale nō
solum tpe paschali. sed et alijs tempori
bus decantet p̄ circulum anni. p̄ter q̄
in quibusdam exceptis t̄pibus scz in se
ptuagesima et quadagesima / vsq; ad
vigiliā pasche de quibus infra dicitur

Quantū ad secundū scz cuiusmodi
vocalū sit alla. sciendū s̄m Isidorū.
vi. ethimo. Amen et alleluia sunt dictis
ones hebrayce que nec grecis vel lati
nis nec barbaris licet in suā linguam
omnino transſerre vel sub alia lingua
enūciare. Nam quis alleluia interpre
tari possit t̄m p̄pter sanctiorē auctori
tem seruata est ab apostolis in his pro
prie lingue antiquitas Tantū em sacra
sunt nomina vt etiā iohes in apoc. res
fert. se reuelāte spūs sancto vidisse ⁊ au
diuisse vocem celestis exercitus tanq̄
vocalū dicentū. amen et alleluia. Ne p̄
hoc sic optet vtraq; verba in terra di
ci. sicut in celo resonāt. vt dicit Aug.
in li. de doctrina xp̄iana. Ex ista aucto
ritate yfidozi patet q̄ alleluia est voca
bulū hebraycum similiter et amen. Et
q̄ nō transfert ea in alterū ydeoma. s̄

semp̄ retinet ea Una cā iam est posita
q̄ hoc fit p̄pter reuerentiā cantaciū in
celis illud vocabulū. Sed scda causa
sic ponitur Alleluia gaudiū et laudem
celestem infirmat qd̄ nemo nouit i hoc
seculo. ideo ex quo hoc gaudium nobis
ignotum est. agrue sub ignoto exprimi
tur vocabulo. Innocenti⁹ dicit. Allelu
ia est vocabulū hebraycū. et ininterp̄
tatum ⁊ intranslatū p̄mansit vt p̄gri
num ab hac vita gaudium. p̄grinum
quoq; vocabulū significaret Et quib⁹
dictis satis patet dignitas et p̄minen
tia huius vocabuli. Quantū ad ter
cium scz de expositiōe huius vocabuli
est sciendū q̄ yfide. vi. ethimo. de hoc
sic dicit Alleluia duorū vocabulorū in
terp̄tatio est hoc est laus dī. ia enim est
vnū de decem nominibus quib⁹ apud
hebreos d̄s nominat̄ et sic s̄m yfidez.
alleluia t̄m valet sicut laus dei Anno
centius tere⁹ sic dicit quid sit alleluia.
psal. cvij. exponit. cui cū p̄mittitur in
titulo alla statim psalmus exponendo
titulū dicit Laudate pueri d̄m. hiero.
vero dicit Alla t̄m valet sicut dicam⁹
laudes domino. vt etiā dicit wilhelm⁹
in rōnali. Vel s̄m hieronimū Alleluia
d̄r ab alle quod est cantate. et lu id est
laudem. et ia id est domino. Augustin⁹
sic exponit. al id est saluum. le id est me.
lu id est fac. ia id est domine. id est saluū
me fac d̄ne. Grego. sic exponit Alle. id
est pater. lu id est filius. ia id est spūs san
ctus Ambrosius aut sic Alle id est lux.
lu id est vita. ia est salus. s̄m alios d̄r ab
alle qd̄ ē laudate. lu id est d̄m. ia id est
vnū quasi laudate vnū d̄m Aug. di
Alleluia dicitur ab alle id est laus. lu id
est inuisibilis. ia id est dei. quasi laus in
uisibilis dei Scdm̄ vero Papiam
b 71

Alleluia hebraice tm̄ valet sicut lauda
te deum. Hoc idem approbat iohes ia
nuens. in catholicon. et dicit. q̄ allelu
ia solum est tetrasillabum et debet scri
bi p̄ y grecum q̄d̄ habet ibi vim conso
nantis. et est vocabulū indeclinabile.
et debet in fine acui. Unde de illis in
terpretatiōibus habentur quedā metra
versus Ille narzate. lu laudē. ia dño q̄
Saluifica dñe. me tecū. denotat aug.
Alleluum. le me. lu fac. sed deus est tibi
ia. Da laudem dño. hieronim^o a p̄bat
ipe. Gregori^o patrē. natū. signat quo
q̄ pneuma Ilserit ambrosius q̄ sic lux
vita salusq̄. Ille laudate. dñm lu. ia sic i
vnum. Lunus aut̄ partis oratiōis sit al
leluia. Petrus cōmestor in scolastica
hystoria sup̄ ilpoē. et Aug^o. in glo. ps.
volunt q̄ sit vnum verbū imperatiui
modi defectiuum. Sed iohannes de
garlandria dicit sub distinctiōe. qz fm̄
primā. quintā septim. et septimā expo
sitiōes sic nomen neutri generis inde
clinabile. sed fm̄ alias significatiōes est
verbum imperatiui modi vt dictū est.
Et fm̄ magistz petz antihisodorensem
ethimologizatur sic. Illud est altissim^o
xpc. le id est leuatur in cruce. lu id est lu
gebant apostoli. ya id est resurrexit do
minus Quantū ad quartū scz q̄d̄
significet vel representet in missa d̄z q̄ al
leluia q̄uis non exprimat tm̄ significat
ineffabile gaudiū anglozet hoim i eter
na felicitate letancium q̄d̄ oculus non
vidit. nec auris audiuit nec in cor hois
ascendit. Hoc em̄ gaudium est semper
letare et laudare deū. Nam beati qui
habitant in domo tua domine. qm̄ in
secula seculoz laudabunt te. Et rursus
in voce exultatiōis et confessionis so
mis epulantis. supple in mensa domini
Unde beatus iohannes baptista mox

postq̄ dixit penitentiā agite. in qua est
lamentum subiunxit. appropinquabit
em̄ regnum celorum in qua est summa
leticia. Canim^o ergo alla post gradua
le canticum leticie post luctum peniten
tie. sumope nitentes exprimere cōsola
tiōis magnitudinē/que reposita est lu
gentibus in hoc seculo. Procius in hoc
vocabulo iubilantes q̄ canētes vnam
breuem digni sermonis sillabam. i plu
ra neumata protrahimus et mutamus
vt iocundo auditu mens repleatur. et
rapiatur illuc. vbi semp̄ erit vita sine
morte dies sine nocte certitudo sine sor
te. iocunditas et securitas sine dolore.
trāquillitas sine labore. fortitudo sine
debilitate. rectitudo sine peruersitate.
puleritudo sine difformitate. veritas
sine fallacia. caritas sine malicia. et felici
tas sine miseria. Ibi em̄ sunt quattuor
maxima miracula. quattuor leges. et
quattuor dignitates Miracula sunt vi
ta sine morte. iuuentus sine senectute.
decus sine deformitate. meritoria sine
obliuione. Quattuor leges/ sunt pax
sine discordia. voluntas sine iniuria. iu
sticia sine falsitate. leticia sine pturbati
one. Quattuor dignitates qz ibi carmi
na nō desinunt. premia nō deficiūt. ami
ci non moriunt. regnum nō amittitur.
Etiam alleluia potest referri ad exul
tatiōem eozū. qui in miraculis xpi gau
debant. laudātes dñm et dicētes Qm̄
vidimus hodie miracula et qz deus vi
sitauit plebem suā. Tunc em̄ in iubilo
decantabatur alleluia cum omnis pov
pulus in vniuersis gaudebat/ que ab
eo gloriose fiebant Nam et septuagin
ta duo discipuli reuersi sunt cū gaudio
dicentes domine. ecce demonia subij
ciuntur nobis in nomine tuo. Luce. x.
Quantū ad quintum scz quid̄ represen

ter versus sciendum qd versus nihil fo-
nistrum vel triste sed dulce totū et io-
cundum debet consonare. quales sunt
hmoi versus Dñs regnavit. Jubilate
deo ois terra. Iustus vt palma flore-
bit. Istamen versus dicitur a reuertendo
qz p eam reuertimur ad alleluia. Idcir-
co significat operatiōem bonam q lau-
di debet coniungi. qz non bene laudat
deum qui bene operari cessat. In non
nullis ecclesijs alleluia cum versu can-
tatur a pueris. vt notat in psalmo Ex-
ore infancium et lactentiu pfecti lau-
dem tuā. Et iterū laudate pueri dñm.
Cuius titulus est alleluia. Illi em q pue-
ri sunt a puritate. et qui sunt innocen-
tis vite cōgrue laudi dei conueniunt.
et horū est regnum celorum. Marci. x.

Quātum ad septū quare alleluia
resumitur post versum et sic interposi-
to versibus cantat: huius causa est. qz
sancti interuallo interposito geminam
stolam accipient. scz mentis et carnis.
anime et corporis. Nam fm stolam mē-
tis et anime exultabunt sancti in glia.
fm vero stolam carnis et corporis que
est corpis glorificatio fulgebunt iusti r
tanqz scintille in arundineto discurrēt.
Sap. iij. et erunt septies clariores sole.

Quantū ad septimū scz quare tem-
pore resurrectiōis xpi plus frequentat
De hoc Innocentius tercius sic dicit
Quia alleluia future beatitudinis qst
pprium est vocabulū. Ideo iure magis
iūto tempe frequentat. quo xpc resur-
gens ex mortuis eiusdem beatitudinis
nobis spem tribuit et promisit. Vel sic
Lucidius. qz hoc fit ad designandum
multiplicitatem laudis et leticie habē-
de. ex cōtemplatiōe celestium gaudio-
rum que xpc paciēdo et resurgendo/
nobis disposuit et prepaui. Est em ibi

gaudium effenciale. qd habetur in vifi-
one r fruicione maiestatis dei de facie
ad faciem et de corporis xpi glorificati
claritate et accidētale de gaudijs pro-
ximi. et de glorificatiōe et de pmijs spe-
cialibus vt de aureola. Quare autem
tempe paschali geminatur. Ist hoc dicitur
qz hoc fit ppter duplicem resurrectiōem
scz capitis et membroz. de quibus gau-
dere debemus. qz fm aplo. Si xpc re-
surrexit et nos resurgemus. Illius autē
temporibz graduale pcedit in signū q
penitentia et lamentū. pcedit gaudium
vite contemplatiue qd p alleluia desig-
natur. Sed quare in ebdomada pa-
sche dicitur hoc responsoriū. Hec dies huius
causa pōt esse qz vsqz ad sabbatum se-
quens fit memoria de captiuitate filio-
rum israel. Sed postea cantat alleluia
ppter gaudium resurrectiōis.

Quā-
tum ad octauū scz quare in septuagesi-
ma non cantat alleluia. de hoc Inno-
cētius tercius sic dicit. qz tempe tristitie
non debet canticū leticie cantari. fm il-
lud ppheticū. Quō cantabim? canticū
dñi in terra aliena. Septuagesima em
reppit septuaginta annos et tps ca-
ptiuitatis babilonice in quo tempe filij
israel sup flumina babilonis sedentes r
flentes suspenderūt organa sua.

Quantū ad vltimū scz quare neumati-
ca cauda in fine subiungit et quid signi-
ficet sciendū q alleluia modicū est i ser-
mone magnū in neumate qd canit sine
verbis r vocibus significatiuis. Et fm
wilhel. in rōnali: significat q gaudium
celestem est q sermōe possit expli-
cari. Neuma em siue iubilū q fit i fine ex-
pmit gaudium r amorē credēciū r qnta
leticia r laus secuta sit p fidem audita
pdicatiōe xpi fm illud. audiuit et leta-
ta est syon. fm Innocē. iij. sic pōt dici

Unam breuem dictionem sermonem/in
plura neumatata protrahimus, vt iocū
do auditu mens repleat, et rapiat ad
contemplationem leticie illius festiuita-
tis eterne. vbi a deo qđ desideratur in-
uenitur et vbi nihil deerit

Capitulū iij. De tractu

Dominica septuagesime vsq̃
ad festum pasche / in dieb⁹ ⁊
officijs luctus et penitentie
loco istius cantici leticie capitur tract⁹
ex institutioe thelfferi pape. Dicit autē
tractus a trahendo. qz asperitate vocū
et plicitate verborū dum canitur pro-
trahitur in tractibus. fm rōnale repre-
sentat longa sanctorū patz expectatio
et iudeoz captiuozū meror et afflictio
quā tpe captiuitatis babilonice per se-
ptuaginta duos annos anteq̃ plene li-
berarentur pauerunt. Qđ ecclesia figu-
rat per septuaginta dies vsq̃ ad festū
pasche. Innocentius autē dicit. Tract⁹
tam a prosperitate vocū / q̃ proluxa
te verborū / miseriam pntis incolat⁹
repsentat fm illud ps. Deu mihi qz in-
colatus meus prolongat⁹ est Sed fm
rōnale. et fm magistrū in summa sacrifi-
cioz. Tractus significat lamentationes
⁊ lacrimas sanctorū virozū ptepla-
tiroz. qui lugent et flebiliter gemunt /
pro superne beatitudinis dilatioe affli-
cti tedio incolatus et exilij huius vite.
et miserie status p̃sentis. Qñq̃ lugent
pro suis suorūq̃ excessibus. dum ex vi-
cinitate babilonici fluij id est munda-
ne miserie. vident seipos aspersos. et
alios penitus immersos / ipius fluij
rapacitate iam ferri deorsum Et qz hic
ploramus qñq̃ rōne superni gaudij.
qđ nobis defertur. qñq̃ rōne miserie /

qñq̃ rōne nostrorum et aliorum excef-
sum. idcirco tractus qñq̃ sunt de leti-
cia su periori. vt isti Jubilate deo om̃is
Laudate dñm omnes gentes. Qñq̃
de miseria inferiori. vt isti. De profun-
dis clamauit. Ad te leuauit oculos me-
os. Qñq̃ de peccatis. vt hic Dñe nō
fm peccata nostra. Quare autē in aliq̃
bus temporib⁹ tractus sequunt. imme-
diate post epistolam vt in quarta feria
vltime dñice quadragesime. rō qz illis
diebus recolimus. quomō ille ver⁹ mu-
sicus in quo exultabimus et letabimur
nobis fuit oblatus. Quia quarta feria
venditus. sexta feria crucifixus. Ideo
ad maiorem luctū insinuatū. quem ex-
hibere debem⁹ plus illo tempe q̃ alio
tempore tractus qui maiorem insinuat
luctum q̃ graduale statim subiungitur
post eplam. Sed qz tractus maiorem
luctum insinuat q̃ graduale. huius si-
gnum ex hoc sumitur. qz nunq̃ tractus
cantatur cum alleluia nisi semel. sed in
vigilia pasche et graduale s̃p̃s cum
alleluia cantat. sed quare in vigilia pa-
sche tractus cum alleluia cantat Dicit
qz per hoc insinuat⁹ / qz xpc ad infer-
na descenderat ad patres cōsolandos
et eos sua claritate letificandos. Ad istā
leticiam significandā. canitur alleluia.
Sed qz nondū resurrexerat. ideo tra-
ctus lamentū repsentans subiungitur
Discipuli nanq̃ xpi de eius obitu con-
tristati absentiam eius lamentabantur
Racionale dicit qz ideo fit qz non expe-
dit gaudium sine luctu in hoc sabbato.

Capitulum. v. De
prosa seu sequentia

Quandoq; in festiuitatib; aſi
 q; septuagimā post alleluia cā
 tatur proſa vel ſequentia Et
 d; ſequentia a ſequendo q; ſequit; post
 neuma iubili id eſt post alleluia. Et ſin
 doctores olim melodia ſequentie pſor
 mis erat melodie ipius alla: quibus nunc
 nun ſeruat. Et d; proſa quaſi proſula.
 Et d; ſequentia a conſequendo q; cō
 ſecuta eſt antiquoz patrū cantica. Et
 vltimo quaſi nouiſimū inter cetera cā
 tica miſſe/a modernis officio miſſe eſt
 adiuncta. idcirco ciſterciensēs eis i mil
 ſis decantādis nō vtuntur. Sequētia
 em̄ eſt canticum exultatiōis et ſignifi
 cat laudes vite eterne. et iubiliū in eter
 na feſtiuitate: qui mortalibus eſt inco
 gnit; quibus ſancti deum eternaliter
 collaudabūt. Rotherus vero abbas/
 primo ſequentias proneumatib; ipius
 alleluia composuit: Similiter herman
 nus teutonice/ inuentor aſtrolabij ml
 tas composuit ſequentias. videlicet illā:
 Sancti ſpūs aſſit nobis gratia. Item
 illā. Ave maria. et anthiphonā. Alma
 redemptoris. et illam Symon bariōa
 Et petrus cōpoſtolanus fecit illā Sal
 ue regina. Quidam rex francie noīe
 Rupertus. composuit illam ſequentiā
 Veni ſancte ſpūs. Et himnū. Chorus
 noue hieruſalem. Et nicolaus papa ad
 miſſam conceſſit cantari ſequentias An
 tiquitus veromōs erat. vt ſemp allelu
 ia cantaret; cū neumate. ſed poſtea di
 etus papa ſtatuit loco iſtius neumatīs
 in p̄cipuis feſtiuitatib; ſequentias dici
 Qñ ergo nō d; alleluia. nō debet dici
 ſequentia. quoniā loco neumatīs ei; d;.

Capitulum vi. De euangelio.

De hoc ſequitur p̄cipalis
 p̄ et ſalutaris inſtructio que fit

per euangelium: in quo ip̄e chriſtus
 met/et non p̄ miniſtros ſed per ſeipm̄
 nos de celeftibus iſormat Et gratiam
 apercionis ianue regni celozum per ip̄
 ſum ſacte mundo demunctiat. et quali
 ter dyabolū vicit et nos ab ipius ſerui
 tute liberauit. et ad ſua veſtigia ſequē
 da nos amonet et hortatur. Circa
 quod videndum eſt principaliter d; ſex
 Primo ſacerdos lecturus euangelium
 quare mutat locum d; dextera parte va
 dens ad ſiniſtram. Secūdo d; ordinaci
 one euangelistarum et de eozum titulo
 Tertio de benedictione dyaconi. et de
 cezoferarijs et d; thurificatiōe. Quarto
 de ſalutatione que premitit; ante euan
 gelium. et de reſponſione chozi. et de
 ſigno crucis Quinto quare euangeliū
 verſus aquilonem legitur et quomodo
 debeat cātari. Sexto qualiter debeat
 audiri et legi. et de his que dicto euan
 gelio ſunt faciēda. Quantum ad
 primum dico. q; ſacerdos lecturus eua
 gelium ideo mutat locū de dextera par
 te altaris ad ſiniſtrum latus vt per hoc
 inſinuet. q; chriſtus non vēit vocare iu
 ſtos ſed peccatores Juxta qd ipſe dicit
 in euāgelio Quia nō indigent ſani me
 dico ſ; qui male habent. luce. v. Et mat
 xi. Non eſt opus valentibus medicus
 Et ibidem dicit non vēi vocare iuſtos
 ſed peccatores. et lucas addit per peni
 tentiam. Per dexteram enim iuſti per
 ſiniſtram vero peccatores deſignant;.
 propter quod domin; in iudicio ſtatū
 et oues a dextris hēdos aut a ſiniſtris
 Mat. xxv. Quidā vō dixerūt in hoc lo
 co q; ſacerdos in principio miſſe con
 ſtit ad dexteram cum autem pronūci
 at euangeliū cōuertit; ad ſiniſtrā et cir
 ca ſinē itez redit ad dexteram ido quia
 cultus fidei primo fuit in p̄plo iudaico.
 b iij.

Deinde transiit ad gentiles et circa
finem iterū reuertetur ad iudeos. per
p̄dicatiōem enoch et helye qui cōuer-
tunt corda patrū ad filios. Malach. iij
Qm̄ in diebus illis saluabitur iuda et
reliquie israel salui fient. Hiere. xxiij
versus. Est ratio cur pars altaris dex-
tera misse. Principium finemq; tenet.
mediūq; sinistra. Dexterā iudeos gen-
tiles leua figurat. Lepit ab his. deferē
ad hos. refertur ad illos. Nostra fides
et erunt in fine om̄es fideles. Alio mō
pōt dici q; ideo fit. q; sacerdos pronū-
cians euangeliū p̄sonam gerit xp̄i qui
non p̄dicauit gentilibus sed iudeis. Ju-
cta illud Math. xv. Non sum missus
nisi ad oues que perierāt domus israel.
Uel sic. primū ad dexteram. ut gaudi-
um dominice incarnatiōis et natu-
ritatis insinuet. deinde ad sinistram cōuer-
titur. ut passiōis tristitiam insinuet. et
itez redit ad dexteram ut resurrectio-
nis gaudiū annunciet. Quantum ad
secundū notandū. q; euangeliū in ali-
quo die festo. qñq; legitur fm̄ hystoriā
ut illud quod dicitur in die pasche. maria
magdalene et maria iacobi. zc. Math.
xx. Qñq; fm̄ allegoriam ut illud in fes-
to assumptiōis marie Luc. viij. Intra-
uit iesus in quoddam castellū zc. Qñq;
fm̄ rem. ut illud dicitur sancta tri. Joh. xv.
cum uenerit pacificus zc. Qñq; fm̄ per-
sonam ut illud in die sancti thome Jo.
x. thomas unus de duodecim zc. Qñq;
fm̄ partē ut in festo sancte crucis. ubi
fit dicitur p̄tet exaltari filium hominis In
quibus uerbis suam passiōem insinuat
Qñq; fm̄ totū ut illud de circumcis-
sione dñi. Luce. v. Postq; cōsummati
sunt dies otto. Qñq; fm̄ tempus ut il-
lud qd̄ legitur in quarta feria cinerum
Mat. vi. Qñq; p̄pter letanias. ut illud

Si quid p̄cieritis patrē in noīe meo
Joh. xv. Qñq; propter locū ut illud
erit qui seminat. Alterius notā-
dum. q; in euangelijs que in eccia le-
guntur duo tituli generaliter p̄mittuntur.
Primus inīcium sancti euangeliij. Se-
cundus sequentia sancti euangeliij. pri-
mus titulus om̄ibus principijs euāge-
liorū quatuor euangelistarū p̄mitti dēt
ita q; qñ sumitur de principio text⁹ ut
ibi. In principio erat uerbum. uel ibi.
Liber generatiōis iesu xp̄i. uel ibi. In
diebus herodis. in illis debet dici In-
īcium sancti euangeliij. et tūc nō debet
dici in illo tempe. Secundus uero ti-
tulus p̄mittitur om̄ibus alijs euange-
lijs et dicitur sequētia. quia ista uerba legē-
da sequuntur post inīcium seu post ea
que p̄cedūt in textu euangeliij unde
sumpta sunt. Unde cum dicitur sequentia
sancti euāgelij. supplendū est. hec sunt
uerba. ita q; sit sensus. sequentia. supple
uerba. sunt sancti euangeliij. Et ut sic ly
sequētia est pluralis numeri. Et postea
debet addi euangelista. cuius illa sunt
uerba. puta fm̄ iohannē. Uel fm̄ ma-
theum. Uel pōt dici q; ly sequentia sit
singularis numeri. ut sit sensus hec est
sequētia sancti euangeliij. Alij fm̄ p̄mū
seusum intelligunt ly dicunt. ut sit sen-
sus. sequentia uerba sancti euangeliij.
supple dicunt fm̄ iohannem. Et in talib⁹
titulis subiūgitur. in illo tempore
et hoc debet fieri qñ in euangelio non
exprimit tps determinatū. s; qñ ex
his euāgelij certū est de tpe tūc debet
omitti ut ibi anno quīt odecio imperij
Similiter qñ euangeliū est simplex rei
geste narratio. certū tps determinās.
tūc itez nō debet addi. ut ibi. Postq;
consummati sunt dies octo zc. Elizabeth
impletū est tempus pariendi et cetera

Lum natus esset iesus. Et significat: in illo tempe supple gr̄e. De quo ap̄ls. ij. ad cor. iij. Ecce nūc temp⁹ acceptabile. Sed dubium nūc est. quare in ep̄stolis nō dicimus sc̄dm paulum vel fm̄ petz. sicut in euangelio dicimus fm̄ iohannē fm̄ lucam zc. Ad qd̄ dicendū qd̄ ep̄le facte sunt p̄ eos a quibus denominant. Ideo optime p̄t̄ dici ep̄la pauli vel petri. Sed euageliū nō est factū per illum cuius d̄r̄ sed solum est recitatum ab eo vnde euangeliste nō sunt auctores verbor̄ dei. sed solum recitatores: Ideo debet dici fm̄ iohannē hoc ē signū iohannes vel lucas recitat. sed debet dici euangelium xp̄i. qz̄ ip̄e fuit auctor. Quantū ad tercium sciendū. qd̄ dyaconus lecturus euageliū. recipit benedictiōem a sacerdote. in signū huius qd̄ nullus ex pp̄ria auctoritate debet p̄dicare. sed tanq̄ missus. Juxta illud apli. ad Rom. x. Quomō p̄dicabit nisi mittant. Et Luc. x. Dñs ad ap̄los inquit. messis quidem multa. operarij aut̄ pauci: Rogate ergo dñm messis vt̄ mittat op̄arios in messem suā yfatas quoq̄ cū audiuisset vocem dñi dicētis quem mittā et quis est ille zc. dixit. ecce ego sum. mitte me. Et dixit dñs. Eade et dic̄ populo huic. audite audientes z nolite intelligere. videte visiōem z nolite p̄cupiscere ysaie. vi. Subdyacon⁹ vero nō recipit benedictiōem lectur⁹ ep̄istolā. qz̄ xp̄c̄ iohannē baptistā cuius typum gerit subdyaconus. et p̄phetas inuisibiliter misit. et sic nō publica dei missione et exteriori. sed occulta eius inspiratiōe p̄dicabāt. Sed postq̄ xp̄c̄ in terzis visus est. et cum hominib⁹ conuersatus est. ap̄los et euangelistas. q̄s dyaconus et sacerdos rep̄sentāt visibiliter misit. dicens: Euntes p̄dicate et

Docete om̄es gentes. Math. vlt. dyaconus benedictiōem capiēs caput ad sacerdotem in dextera. p̄te altaris stantem inclinat: ad significandū. qd̄ p̄dicator caput id est intentiōem suā. debz̄ inclinare ad gloriā xp̄i. cui⁹ typum gerit sacerdos. Licet enim sc̄dm apostolum qui semināt sp̄ualia possunt metere temporalia. Non tamen est p̄pter temporalia verbum dei finaliter seminandum. sed p̄o sp̄ualibus et eternis. Nam qui semināt in benedictiōibus de benedictiōibus et metent vitam eternam. Mercenari⁹ em̄ de p̄dicatiōis officio quērat premium sempiternum. z nō modum temporale. Hec Innocē. Sed occurrit dubium quis sit debitus minister euangelij et quid debeat portare. Respondet ad primum qd̄ sacerdos vel dyaconus et nullo modo ali⁹ inferior. est debitus minister euangelij immo si aliquis cantaret solēniter esset irregularis. Ad secundā partem dubij respondetur qd̄ dicens euageliū induitur dalmatica. in signum castitatis quia ad eam est obligatus etiā subdyaconus Sed dalmatica dyaconi habet manicas amplas in signum largitatis et pietatis. Nam ad dyaconum p̄tinet ministrare sacramentū eucaristie seu sacrificia. In qua ministratiōe debet eē largitas. Etiam et i alijs debet esse largus. vnde in principio ecclesie. ministri pauperū erant dyaconi. vt̄ legitur de beato stephano Actū. vi. ca. Et d̄ sancto laurentio canis. qd̄ leuita laurenti⁹ thesaz̄ eccie dedit paup̄ibus Itē debz̄ portare stolam in sinistra p̄te visus dextera In signū qd̄ ascendem⁹ a sinistra hui⁹ miserie ad dextera glie celestis. Sed tunc est dubium quomodo ad eā tandū euageliū dyacon⁹ dz̄ incedre

b iij.

Ad qd dicitur. q in diebus solennibus in quibusdam locis pcedit crux an euāgelium in quo significat. q qui pdicat euangeliū mente debet sequi xpm crucifixum et in memoria habere. Un̄ dominus dixit petro Joh. xxij. Sequere me. Postea duo pcedunt accoliti. insignum q pdicatores dnt habere sciam et noticiam vtriusq testamenti. Vel signum q xpc qui p euangeliū nunciatur. illuminat omnē hominē venientem in hunc mundū Joh. i. Vel dicendum q candelabz cum lumine significat fidem cum bona opatione quia fides sine opibus mortua est. vt di. Jac. Et sunt duo portantes cereos ad designandum q in euangelio veritas prophetaz et patriarcharū continet. vel ad designandū duplicem xpi aduentū quoz primus habuit vnū pcursozem. ideo in diebus ferilibus tantū vnus pcedit accolitus. Sed secundus q erit manifestus et generalis habebit duos pcursozes scz enoch et helyam ideo in diebus festiuis pcedūt duo accoliti cū luminibus qz illi cum publica pcedunt pdicatione. Vel pōt dici q dyaconus pmittit ceroferarios cum candelis ad designandū q pdicator desiderium in cordibus auditoroz debet attēdere qte nus libenter audiant et gratāter obediant. Quis em̄ nō desiderat bonum nunciū et de bono nuncio quis non gaudeat. Euangeliū aut bonū nunciū ipa nois interpretatiōe significat. qz dicitur ab eu qd est bonū. et angelus vel gelō quod est nunciū qsi bona nunciatio qz p euangeliū promittit nobis gratia in pnti. et glōria in futuro. Premittit dyaconus accolitū cum incensu. ad designandū bone pscientie odorem. quia pdicator debet de se emittere odorem

bone fassie et opis. Juxta illud Apōst. Bonus odor sumus in omni loco: Nā fm Grego. Luius vita despiciat. restat vt eius pdicatio. cōtemnatur. Et iuxta illō saluatoris medice cura teipm. eice primo ipocrtia trabem de oculo tuo qz stupam de oculo alterius. Precedunt etiam ista. scz thuribulum et cādela. qz virtus. et fama pibant euangeliū xpi teste euangelista. Erigt iesus in virtute spūs in galileam. et fama exiuit in omnem regiōem de illo et ipse docebat in sinagogis. Postea sequitur. sub dyaconus portans puluinar. significans q dignus est mercenarius mercede sua. Unde Apōsto. ad cor. ix. Si nos vobis spūalia seminamus. nō est magnū si vestra carnalia metamus. Quare autem dyaconus. cū tot sociatim vadit. Dicit q ideo qz significat xpm. quem multi secuti sunt vt habet Joh. xij. Et q tūc totus mund⁹ post ipm abiit. Quantū ad quartū nota. q sacerdos ante inceptiōem euangeliū salutando populū dicit. Dñs vobiscūm p hoc orat et optat populo vt dñs sit cum eis et eos attentos reddit ad audiendum verbum dei. Magna aut leticia auscultanda sunt verba euangeliū et singula verba ponderāda qz plena sunt celestibus misterijs. Sane sicut caput peminet corpi. et cetera membra sibi subseruiunt. sic euangeliū totū pcellit officiū. et ei cetera partes intellectuali rōne consentiūt. Hoc em̄ scz euangeliū est verbū dei. sermo sermōis sapientia sapientie. verbum verbi dei. qd erat in principio apud deum. sermo sermonis quia regalibus sedib⁹ venit portās se cum patris imperiū sermo viuus et efficac⁹ penetrabilior omī gladio ancipiti Ad hebre. iij. Sapientia sapientie que

attingit a fine vsq; ad finem fortiter /
 et disponens omnia suaviter. Sapie:
 viij. Hoc verbum nō est locutus moy
 ses qui heri et nudius tertius nō est elo
 quens. sed impeditioris et tardioris li
 gue factus est. Exo. iij. Hoc verbum nō
 loquit ysaias qui dixit Ele mihi / quia
 tacui. qz vir polutis labijs ego sum ysa
 ie. vi. nec hieremias qui dixit. a. a. do
 mine de? nescio loqui. qz puer ego sum
 Hiere. j. Sed loquit hic pater in filio /
 quem cōstituit heredem vniuersorum.
 p quē fecit et secula. Alō hebre. j. Idcir
 co dyaconus vel sacerdos lectur? euā
 gelium. studeat se habere. et exhibere
 purum corde. mundū ore et castū ope
 quaten? sacrosancū euāgelium digne
 possit proferre. qz est puteus aquarum
 viuentū. id est pōicatio euāgelica nō
 fuit impetu id est libere nisi delibano.
 id est de corde casto et ore candido. nā
 nō est speciosa laus in ore peccatoris.
 Lauet ergo ne sibi tanq; unumundo et
 indigno. dicat illo psal. Quare tu enar
 ras iusticias meas. et assumis testamen
 tum meū per os tuū. Per salutatiōez
 populi minister euāgelij obseruat illo
 quod dñs iusserat. in quācunq; domū
 intraueritis primum dicite Pax huic
 domui: Stans ergo populus et cho
 rus attentus et deuotus respondet. et
 cum spū tuo. qd ante q; epla legeretur
 nō fecerat. Alē si diceret dñs tecum sit.
 ad dicendū et ad proferendū digne
 xpi euāgelium. Deinde vt cunctos do
 ciles et beniuolos reddat ad audiendū
 verbum dei. vel vt digne possit enun
 ciare euāgelium xpi. seu bonū nunciū
 nunciantē regnum dei. Subdit Seqz
 tia sancti euāgelij. signans libz cruce
 tribus digitis quasi dicat. hic est liber
 crucifixi quē pōico Jux illud ad cor. j.

Nos pōicamus xpm crucifixum iudis
 quidem scandalū. gentibus autē ad stul
 ticiam et. ipis autē vocatis iudis et gre
 cis xpm dei virtutem et sapiam et dya
 conus signo sancte crucis se munit. ne
 semen verbi dei in eo suffocetur. Undē
 Luce. viij. Volucres celi comederunt
 illud. Et vt dyabolum a se fugat ne for
 te sermonē diuinū de ore et pectore suo
 rapiat. qz nihil dyabolus tantū odit si
 cut euāgelium. Postea fm consuetu
 dinem aliquoz signat frontem simul et
 os. et pectus: Frontem signat quasi di
 ceret. Credo crucifixum et crucem nō
 erubesco. immo mihi absit gloriari nisi
 in cruce dñi nostri iesu xpi Alō gall. vi.
 Sed signat os. quasi diceret. Crucifix
 um quē corde credo. ore confiteor. cor
 de namq; creditur ad iusticiā. ore autē
 fit confessio ad salutem Alō ro. x. Post
 hoc signat pectus quasi diceret. Cruci
 fixum corde credo. Deinde popul? cū
 honore et reuerentia respondet. Glo
 ria tibi dñe glorificans deum in hoc q
 misit eis verbum salutis sicut in actib?
 apostolor legir. qz glorificauerūt deū.
 eo qz miserat eis verbum salutis dicen
 tes: qz deus gentib? penitentiā dedit
 ad vitam. Alō canū. x. et xij. Quantum
 ad quintū dico qz sacerdos vel dyaco
 nus legendo euāgelium. vertit se versus
 aquilonem vt ostēdat pōicatiōem xpi
 contra eum specialiter dirigi qui dixit
 ponam sedem meā ad aquilonē et ero
 similis altissimo. Ysa. xliij. Legitur etiā
 versus aquilonem vt aquilo fugiat et
 auster adueniat id est vt dyabolus fu
 giat. et spūs sanctus adueniat. Item le
 gitur versus aquilonem. in signum qz
 euāgelium est ad euitatiōem malozū. et
 imitationem bonoz. Mali enim p aq
 lonem intelligunt Jux illud hier. j.

sub aquilone pandetur omnē malis. dicitur
 sicut legi in loco alto et eminenti. propter
 hoc: quia locus eminentes super celum credens
 tribus per euangelium offertur. iuxta illud
 Luc. xi. Beati qui audiunt verbum dei
 et custodiunt illud. Vel in signum quod euā-
 gelium publice est predicandum. Iuxta illud
 Marthei. Quod dico vobis in tenebris.
 vos dicite in lumine. Et ysaias. Super
 montem excelsum ascende tu qui euāge-
 lizas syon. Quod autem debet cantari euā-
 gelium. et secundum quod modum intonandi. Ita
 primum dico quod debet alte legi et dici. in
 signum quod doctrina christi omnes alias debet
 precedere et parere. Unde apostolus ad Romanos. vij
 Lex neminem ducit ad perfectum. euā-
 gelium autem operatur salutem omni credenti.
 Ita secundum dico. quod debet incipi a
 sono maturo. ad insinuandum quod per christum
 nuntiatur illud quod sobrie. pie. et iuste. vi-
 uamus. et terminatur in acuto. ut ostendat
 datur quod ad introitum glorie iam sumus
 eleuati alte. Vel ideo. quia in euangelio
 promittuntur celestia. adeo terminatur in
 accentu acuto vocem eleuando. Lecti-
 ones vero terminantur deprimendo in
 accentu graui. quia per legem antiquam solum
 temporalia promittebantur. Quantum ad
 sextum scilicet qualiter se populus debeat
 habere in audiendo euangelium. Pro
 quo sciendum quod quando legitur euangelium. po-
 pulus quique in se secundum ordinem debet
 habere. Primo quod debet stare et non
 sedere. in signum quod pro euangelio et fi-
 de christi seruanda parati sunt pugnare/
 dicentes cum petro. Paratus sum tecum
 in carcerem et in mortem ire. Secundo
 capita debent detegere et discoopire.
 in signum quod eis debet predicari nuda et
 clara veritas. In cuius signum velum
 templi scissum est. Luc. xxiii. Vel etiam
 in signum quod parati sint obedire euā-

gelice veritati. Vel ut dicitur intelligi
 quod inter deum et ipsos nullum debet esse
 medium. Vel ad significandum quod mens
 debet esse apta ad obseruantiam illorum
 que ibi dicuntur. et auidia et voluntaria
 et attenta ad audiendum. et postea ad
 exequendum. Tercio debent baculos si-
 portat deponere. ad designandum quod
 dicitur Marthei. vi. Si quis te percusserit ad
 maxillam dexteram. prebe ei et alteram.
 Quarto faciem debet ad euangelium
 vertere. in signum reuerentie et timoris
 dirigentis ad ea que ibi dicuntur. Quin-
 to debet se signare signo crucis in prin-
 cipio et in fine euangelij. In principio
 ne dyabolus auerterat mentes eorum ab
 euangelij predicacione. Et in fine dicto
 euangelione dyabolus de cordibus eorum
 auerterat semen verbi dei. Nam demoni-
 nes significantur per illas volucres. Luc.
 viij. Volucres celi comederunt illud.
 Sic ergo euangelium audire debemus
 et legere discooperto capite et stantes.
 Detectio capitis allegorice significat
 illud quod olim in lege fuit velatum. nunc
 abduco velo datur perspicere. id est aperte
 cognosci. Tropologicè vero significat
 quod aures debemus habere patentes. et
 quique sensus nostros totaliter expedi-
 tos ad audiendum verbum dei. Propter
 hoc quod stantes debemus audire. notatur
 promptitudo quam debemus habere ad
 pugnam pro fide christi seruanda. pro quod
 stantes solemus pugnare et per fidem re-
 sistimus dyabolo qui circuit quasi leo
 rugiens et rapiens querens quem deuor-
 ret. I. De. v. Post hoc lecto euangelio
 dyaconus librum offert sacerdoti. quia ad
 deum cuncta bona sunt referenda a quo
 bona cuncta procedunt. Unde christus finis
 est consummationis et non consummationis alpha
 et omega et novissimum in initium et finis

Et sacerdos osculat librum . quasi dicat
hic est liber crucifixi . p quem reconcili
ationem accepim . Et in ritum aliquar
um ecclesiaz liber offertur sacerdoti
apertus et alijs qui sunt in choro clau
sus . cuius rō tangitur in euāgelio . vbi
dicit vobis datum est noscere misterium
regni dei . ceteris aut in parabolis . idō
offertur sacerdoti apertus et ceteris
clausus . qz sacerdos significat xpm q
aperuit librum septem signaculis signa
tum . vt dicit Apoc . Et traditur ad oscu
landū sacerdoti . et post alijs ministris
in signum voluntarie impletiois ibi . cō
tentoz . Et osculatur sacerdos . in signū
qz xpc approbat sermonē predicantiū .
et post diaconus . in signum qz nihil hz
ibi nisi post xpm et a xpo

Capitulū . vij . De simbolo et
eius expositioe

Et iuxta sententiā apostol
i . sine fide est impossibile pla
cere deo . Itō hebre . xi . Nul
lus em saluari potest nisi opa eius pla
ceant deo . idcirco fides necessaria est
ad salutem . Quare de ipō simbolo in
quo fides nostra continet aliqua sunt
dicenda . Et pmo quare fides nobis ne
cessaria sit . Secūdo de simbolo . vnde
dicatur . et de eius ordine ad euāgelij
Tercio de triplici simbolo et quare va
rijs temporib et modis decantetur .
Quarto de articulis fidei i simbolo cō
tentis et quid sit articulus est dicendū
Quinto quib dieb symbolum i missa
debeat decantari Sexto de eius expo
sitiōe . Quantū ad primū dubium est
dicendū : qz fides est nobis necessaria
ppter quattuor bona que in nobis opa
tur . Primū qz per fide anima deo con

ungitur . Nam aia xpiana p fidem fac
quasi quoddam matrimonij cum deo
Unde osee . ij . dicit Sponsabo te mihi in
fide . Et inde est qz homo cū primo ba
ptisatur confitetur fidem . cū dicit ei Cre
dis in deum Baptismus em sine fide ni
hil prodest . Itō dñs dixit Math . vlt .
Qui crediderit et baptisatus fuerit sal
uus erit . Secundū est qz ex fide nobis
vita eterna inchoatur . qz vita eterna
nihil est . nisi cognoscere deum . Unde
Joh . xvij . dicit Hec est vita eterna vt ag
noscant te solum verū deum . et quem
misi iesum xpm . Et hec cognitio inci
pit in nobis hic p fidem . sed pficietur
in vita futura et eterna . vbi cognosce
mus eum sicuti est . j . Joh . ij . Et idō ad
hebre . ij . dicit qz fides est substantia spe
randaz rerum . Tercium qd operatur
in nobis est . qz per fidem plens vita di
rigitur . Nam ad hoc qz homo bene vi
uat oportet qz sciat necessaria ad bene
viuendū . Fides aut docet omnia neces
saria ad bene viuendū . Itā em docet
qz est vnus deus qui est retributor bo
nozū . et punitor maloz . et qz est alia vi
ta pter istam . Et hmoi qbus allic . mur
ad bene operandū et ad malū vitandū
Abacuck . ij . Quartū qd in nobis opa
tur est qz p fidem vincimus temptatio
nes . Itō hebre . xi . Sancti p fidem vice
rūt regna . Et hoc patet . qz omnis tenta
tio vel est a dyabolo vel a mundo vel
a carne . Si a dyabolo qui temptat vt
nō obedias deo . nec te lubricias ei . ista
tēratio remouetur p fidem . Nam per
fidem agnoscimus qz deus est domin
omniū . et qz ei est obediendū itō dicit
petrus . Aduersarius vester dyabolus
tanqz leo rugiens circuit . querens quē
deuoret . cui resistite fortes in fide . i . pe
v . Si aut tentatio est a mūdo q tentat

alliciendo in prosperis. vel terrendo i aduersis. ista tentatio remouetur p fidem. que facit nos credere aliam vitā meliorem q̄ istam idō despiciamus prospera et nō formidam⁹ aduersa. Joh. v. Hec est victoria que vincit mundū. fides vestra. Quia ip̄a docet nos credere bona maiora scz paradisi. et mala peiora scz inferni. Si vero tentatio est a carne que nos inducit in tentatiōes et delictatiōes momentaneas p̄sentis vite Hec etiam remouet p fidem que ostendit nobis. q̄ si istis adheremus in debite q̄ tūc p̄demus eterna. qz vt ait Apl̄o. Si fm carnē vixeritis moriemini. Ro. vii. Ideo ad ephesi. vi. d̄. In omnibus sumentes scutum fidei in quo possitis omnia tela ignea nequissimi hostis extinguere. Et sic patet quomō multum vtile est fidem habere. Quantum ad secundum de ordine. scz quare post euāgelium sequitur symbolum. Respondetur vno mō q̄ hoc sit in signū q̄ his que dicuntur in euangelio debeat fides adhiberi. et credere debemus predicationibus quas audiūmus in euāgelio vt ait apl̄s ad ro. x. Fides est ex auditu. auditus aut per verbum dei. Vel ideo qz fm ap̄sto. ibidem. corde creditur ad iusticiam. ore autem fit confessio ad salutem. Et igitur ecclesia ostendat q̄ euangelij verbū corde recepit mox symbolum fidei ore decantat. Symbolum igitur post euangelij ostendit fidem q̄ consecuta est p xpi p̄dicatiōem. Nam teste iohanne euangelista. Hec eo loquente multi crediderūt in eum. Quare sūt sacerdos ip̄m incipit et chorus psequitur. ratio est. qz fides a xpo nobis reuelatur. In signum ergo hui⁹ q̄ significet q̄ omne bonum a xpo procedat ideo sacerdos inchoat. Nam omne

datum optimū et omne bonū perfectū desursum est. descendens a patre lumine. Jaco. i. Symbolum aut̄ p̄pe dicit̄ collectio multoz sermonū. vel etiā pecuniarū. Et d̄ a similitate et collectiōe. Unde simbolizare dicunt̄ aliqui quando ex plurib⁹ partibus faciunt vnum continuū. fm aut̄ theologos rōnabiliter symbolum collectio d̄. Cū a quatuor collectiōib⁹ nomen symboli imponitur. Primo a collectiōe multozum hominū in vnā fidem. Secdo ex collectiōe p̄dicantium fidem. Omnes enim ap̄stoli collecti. hanc fidei regulā tradiderūt. Dicit̄ em̄ Innocenc. Postq̄ ap̄stoli sp̄m sanctū acceperūt cū iam forent ad p̄dicandum euāgelium profecturi. conferentes in vnū duodecim articulos fidei statuerūt. vt sicut om̄s in vna fide erant concordēs. sic vnā fidem omnes p̄corditer p̄dicarent. Et ideo symbolum componentes. quilibet ip̄oz bolum id est particulā vnā adiecit vt infra patebit. et sic duodecim articulos fm duodecim ap̄los d̄ continere. Tercō qz ex diuersis locis sacre scripture ea que credenda sunt ibi colliguntur. et ibi in prompto habent̄. Nam cū fidei veritas in sacra scriptura cōtinet̄ in pluribus locis. longum studium requireretur ad colligendam summatim veritatem fidei nostre necesse fuit vt i vnā summa colligeretur. vt sic collecta omnibus p̄poneretur ad credendū. ne fides simplicium per hereticos scripturas suis glossis deprauātes corrumperetur. et vt sic facilioz cognitio credendoz haberetur. Quarto sumpsit nomē a collectiōe. quia omnia beneficia nobis diuinitus collata ibi colligunt̄. S̄ d̄ dices q̄ articuli fidei non deberēt colligi i simbolo. eo q̄ tota fides sp̄aliter

per sacram scripturam instruit. sic ergo
 supfluum fuit articulos in simbolo con-
 ponere Respondetur ut aliquo modo ta-
 ctum est. quod oportuit ea que a diuersis
 locis sacre scripture tacta sunt. colligi
 in unum locum. ut fides magis in prom-
 pto haberetur. Clertitas namque fidei di-
 fusa in sacra scriptura continetur in plu-
 ribus librorum locis. et longum studium
 requireretur ad legendum sigillatim ve-
 ritatem fidei. necesse igitur fuit in unum
 colligere. ut sic collecta omnibus pro-
 poneretur clare. ne fides simplicium cor-
 rumperetur per hereticos. deprauantes
 suis glossis sacras scripturas. Quan-
 tum ad tertium est sciendum. quod tria sunt
 symbola. unum apostolorum. scilicet Credo in de-
 um. Secundum Niceni concilii. quod dicitur
 diebus dominicis post euangelium scilicet
 Credo in unum deum Tertium athana-
 sij. scilicet Quicumque vult saluus esse etc.
 Hec enim symbola facta sunt diuersis tem-
 poribus. Symbolum enim apostolorum
 factum est tempore veritatis nondum
 pro palatio ideo dicitur submissa voce in pri-
 ma et in completorio nondum sole perfecte
 lucente Symbolum enim grece latine
 significat iudicium. quia regulam fidei
 plene indicat et perfecte. In alios. vero
 dicitur collectio propter causas prius
 tactas. Symbolum autem nicenum quod in
 Innocentium vocatur constantinopoli-
 tanum factum fuit tempore veritatis
 iam publicate. contra aliquos hereticos
 insurgentes contra fidem ideo solle-
 lenniter in missa post euangelium decan-
 tatur Symbolum autem athanasij factum
 fuit tempore veritatis concussit per he-
 reticos in quo tamen veritas preualuit pro-
 pter quod mane iam pulsas tenebris reci-
 tatur Illud tamen magis per modum
 doctrine traditur quam per modum symboli.

Et in his tribus symbolis eadem veritas
 continetur. sed tamen magis clare in
 uno quam in alio Symbolum apostolorum
 editum fuit ad proponendam fidei do-
 ctrinam. ideo dicitur quotidie in prima
 et in completorio quasi in principio diei
 et noctis in signum huius. quod omnis
 nostra operatio a fide debet sumere in-
 icium et in fide terminari. Etiam quia
 per fidem tam in prosperis quam in aduer-
 sis que per diem et noctem designantur
 protegimur. Etiam symbolum aposto-
 lorum dicitur in prima sub silentio quia in pri-
 mitiua ecclesia viguit persecutio christi-
 anorum. et sic christus occulte colebatur Si-
 militer in completorio quod in fine mundi
 fides etiam patietur persecutionem maio-
 rem ab antichristo. quam prius unquam fuit pas-
 sa. Tunc enim erit tanta tribulatio qual
 ante non fuit et tunc propter metum animi
 christi fideles confugient ad antra deser-
 ti. Etiam ex hoc ut si homo ista die mo-
 reretur quod inueniretur in fide catholi-
 ca decessisset. Secundum symbolum scilicet ni-
 cenium. non singulis diebus dicitur. sed in istis
 in quibus homines maxime ad ecclesiam con-
 venire consueverunt. et in quibus aliquo
 solennizatio facta est. in his que ad arti-
 culos fidei pertinent. Et editum est quia
 si ad manifestationem fidei et ad elucidan-
 dam et defendendam ipsam. Sed di-
 ceres symbolum proponit ut regula fi-
 dei cuius actus est assentire. sed dicit
 Augustinus. in epistola ad Hieronimum. quod solis
 apostolis et prophetis est honor exhiben-
 dus. ut quecumque dixerint vera esse cre-
 dantur. ergo post symbolum apostolorum non
 debuerunt fieri alia symbola. nec alius vi-
 detur esse assentiendum. Respondet quod
 presbiteri qui alia symbola post apostolos edi-
 derunt nihil de suis apposuerunt. sed ex
 sacris scripturis ea que addiderunt

acceperunt. Et quod quedam difficultia in simbolo apostolorum continentur ideo ad eorum explanationem editum est symbolum nicenum. quod diffusius seu clarius fidei / quo ad aliquos articulos prosequitur. et quia quedam in istis symbolis princeps impli- cite que oportuit propter insurgentes hereses explicari. ideo additum est symbolum athanasii patriarche alexandrini. quod sufficienter contra hereticos se opposuit.

Quantum ad quartum est sciendum. quod articulus duobus modis dicitur. Uno modo omne illud ad quod artat nos fides et isto modo deum esse unum est articulus. quod quis alio modo hoc scire possit. sed per scientiam tamen etiam per fidem artamur ad hoc credendum. Alio modo. omne illud quod artat nos sola fide dicitur articulus. et isto modo articulus dicitur illud quod excedit rationem naturalem ut deum esse trinum in personis et unum in essentia. et filium dei incarnari. et sic de alijs. Et isti proprie et stricte dicuntur articuli fidei. Et diffinitur sic secundum Rich. de sancto victore. Articulus est indivisibilis veritas de deo artans nos ad credendum. Et talis veritas dicitur articulus ad similitudinem in rebus naturalibus. In quibus articulus vocatur organum quod non est divisibile in plura alia membra. Quod autem est divisibile in plura. non est articulus. sicut manus que in plures digitos dividi potest non dicitur articulus. sed solum pars eius dicitur articulus. Similiter veritas fidei que non dividitur in plures difficultates speciales dicitur articulus. quod autem dicitur artans nos ad credendum. intelligendum est de articulo non de articulo. quod nullus credit nisi si volens. sed de articulo supplicationis. sed si volumus salvari artamur ad credendum quod qui non crediderit condemnabitur. Mar. ult. Et potest dici. quod artat

nos necessitate finis quod sine fide articulo- rum non potest esse salus. Articuli autem fidei dupliciter distinguuntur. Uno modo quantum ad ipsa credibilia. et sic sunt trii. Alio modo quantum ad ipsos qui articulos distinguunt. et sic sunt xij. secundum numerum xij apostolorum. Et sufficientia sic sumitur. Omnis articulus fidei est veritas de deo. aut ergo est de ipso deo trinum. aut de deo ratione humane nature assumpte. Si primo modo. hoc contingit esse tripliciter. quod aut est de deo ratione nature. aut ratione persone. aut ratione effectus proprii. Si ratione nature sic habemus primum articulum scilicet credo in deum. Si ratione persone hoc est tripliciter. aut ratione patris. aut filii. aut spiritus sancti. Si primum. sic habemus secundum articulum scilicet patrem omnipotentem. Si secundum sic habemus tertium. scilicet et in iesum christum filium eius. Si tertium sic habemus quartum. scilicet credo in spiritum sanctum. Si autem est ratione effectus hoc est dupliciter. aut pertinet ad conditionem nature et sic habemus quintum. scilicet creatorem celi et terre. aut ad donum gratie. et sic habemus sextum. scilicet sanctam ecclesiam catholicam. sanctorum communionem. remissionem peccatorum. Et effectus gratie consistit in duobus. scilicet in consecutione boni et remissione mali. Nam due sunt partes nostre iustificationis. scilicet declinare a malo. et facere bonum. Huiusmodi talis effectus refertur ad donum glorie. et sic habemus carnis resurrectionem. Quidam tamen hos tres articulos distinguunt quod opus creationis includunt in primo articulo. quod pertinet ad unitatem essentie. Et ultimum opus dividunt in duos articulos dicentes unum esse carnis resurrectionem. et secundum dicunt esse vitam eternam. Sed prima distinctio videtur esse melior. quo ad secundam partem. quod completio

vite eterne et glie causat punctionem
corpis et anime. Si vo pñet ad deū
rōne nature humane assumpte. sic itez
sunt septem Primus pñet ad conce-
ptiōem. Secundus ad natiuitatē. Ter-
cius ad passionem Quartus ad descē-
sum ad inferos. Quintus ad resurre-
ctiōem. Sextus ad ascensioem. Septi-
mus ad aduentū xpī ad iudiciū. Et qz
pater nō est missus sicut alie psonē. idē
ppter effectū missionis plures articuli
eis appropriant qz patri. Et nota qz fi-
des de corpe xpī de sacramētis. de cla-
uibus. de oibus hmōi. includunt in ar-
ticulo qui est de effectū grē. scz in isto
sanctā ecciam catholicā Et ideo in sym-
bolo niceno additū est. confiteor vnū
baptisma. Alij dicunt qz fides sacramē-
toz reducitur ad passionem xpī. eo qz
passio xpī omnibus sacramentis tribuit
efficaciā. Morū autē articuloz tres/in
vnum petrus est pplexus. scz credo in
vnū deū patrē omnipotentē factorem
celi et terre visibiliū omnū et inuisibi-
um. vsqz ibi et i iesum xpī. Et talis ar-
ticulus ppetit petro. qz sicut pater est
fons diuinitatis. sic petrus est caput
aploz Et hoc pdixit hieremias dicens
Patrē inuocabitis q̄ fecit terrā et cō-
didit celos. Et gen. i. In pncipio crea-
uit d̄s celū et terram. Scdm articulum
Et in iesum xpī filū ei⁹ vnicū dñm
nostz. pposuit andreas. Et illud pdixit
Dauid dicens. Dñs dixit ad me fili⁹ me-
us es tu. Ps. ij. Tercū scz Qui conce-
ptus est de spūsancto. natus ex maria
virgine. p osuit iohānes. Et hoc pdixit
ysaias. Ecce virgo p̄cipiet et pariet fi-
lium et vocabitur nomē eius emanuel
ysa. ix. Quartū scz Passus sub pōtio
pylato. crucifixus. mortu⁹. et sepultus
posuit iacobus minor. Et hoc pdixit

Zacharias. Aspiciet ad me quē cruci-
fixerūt. Quintū scz Descendit ad infer-
ros. tertia die resurrexit a mortuis po-
suit philippus. Et illud predictum erat.
Osce. xij. O mors ero mors tua. mor-
sus tuus ero inferne. Et notanter dicit
morsus. qz partē tulit et partem maio-
rem dimisit ibi. Sextū scz Ascendit ad
celos sedet ad dexteram patris posuit
iacobus maior Et hoc pdixit Almos ix
ca. Qui edificat ascensioem suā in celū
Septimū scz Inde venturus est iudi-
care viuos et mortuos posuit thomas
Et illud pdixit Sophonias. ij. ca. Ex-
pecta me dicit dñs in futurū qz iudiciū
meū est. vt cōgregem gentes. et colligam
regna: Octauū scz Credo in spm
sanctum. posuit bartholomeus: Et pre-
dictum est Jobelis. ij. ca. Effundā spi-
ritū meū sup omnē carnem. Nonū scz
sanctam ecclesiā catholicā. sanctorum
cōmuniōem: posuit matheus. Et hoc p-
dixit micheas: Inuocabūt omēs deū.
et seruiēt ei. Decimū scz Remissionem
peccatoz. posuit symon Et illud pdixit
psalmista. Qui p̄cipiatur omnibus in-
quitatib⁹ tuis. Ps. cij. Undecimū scz
carnis resurrectiōem. posuit taddeus.
Et illud pdixit Job. ix. ca. Scio qz re-
demptor meus viuit zc. Duodecimū.
scz. vitam eternā. pposuit mathias. Et
pphetizatū fuit Daniel. vi. vbi d̄: Qui
gilabūt h̄j in vitam eternā alij in op-
probriū vt videāt semp. Et dictis ptz
qz paulus et barnabas qui nūc aposto-
li nominant. nihil in simbolo posuerūt
qz nō continent in illo nūc. duode-
nario. et post missiōem duodecim apo-
stolorū ad pdicandum sunt electi.
Quantū ad quintū scz in quibus dieb⁹
debeat decantari De hoc Innocenti⁹
dicit. qz symbolum tm̄ i his festiuitatib⁹

debet decantari ad missam. de quibus fit aliqua mentio in simbolo: videlicet omnibus diebus dominicis. in die natalis domini. circumcisiōis. et epiphanię. in cena domini. pasche. ascensiōis domini. penthecostes. in omnibus festiuitatibus sancte marie. crucis. angelorum. apostolorum. dedicatiōis ecclesie. omnium sanctorum. in festis patronorum. infra octauam natalis domini. excepta die innocentiū. In octaua innocentiū licite canitur. quia talis octaua significat futuram resurrectiōem. Infra octauas epiphanię. pasche. ascensiōis. penthecostes. octauas petri et pauli. et beate virginis. Unde licet in festiuitate iohannis baptiste et sancti laurencij. credo decantari non debeat. tamen in octaua iohannis baptiste. et sancti laurencij. symbolum potest decantari. ex quo octaua iohannis baptiste venit infra octauam apostolorum petri et pauli. in qua prefatio de apostolis canitur. sed octaua laurencij venit infra octauam assumptionis beate virginis. in qua canitur prefatio de beata virgine. Hęc omniū festorum commemoratio fit in simbolo quorundam tamen obscure. ut epiphanię quod est festum baptisimi. De quo in simbolo Confiteor vnum baptisima. Hęc domini. que est sollemnitas eucaristie. ad quam respicit illud. sanctorum comunione. Angelorum qui nomine celi debent intelligi. commemoratio fit cum dicitur. Factor celi et terre. in illud. In principio creauit deus celum et terram. id est naturam angelicam et humanam. Et amen isto non obstantē. Videtur quibusdam in festo angelorum symbolum non esse cantandum. eo quod angeli nunquam habuerunt fidem sed spem. non credentes sed agnoscetes seu scientes. Ecclesiarum dedicatiōes respicit

illud sanctam ecclesiam catholicam. passiōis et sepulture articuli quibus in simbolo continentur: tamen in commemoratiōe ipsorum symbolum non cantatur quia istorum dierum officium regulam non sectatur. Penthecostes tangitur ibi. et in spiritum sanctum versus. Prima canitur feria semper credo similita. Crux et terribilis christus cum virgine matre. Omnes sancti. lucas. patronus. cum duodenis. Sed tamen cathedram demas. oleique iohannes. Si dant octauas. credo cantatur per illas. Non habet hoc michael. nec hoc baptista iohannes. Martir confessor nec virgo retinet illud. Magdalena canitur luce marcoque negatur. Quidam tamen canunt credo in diebus luce et marci eo quod doctrina eorum ecclesia est corroborata. In illud. et vna sanctam ecclesiam catholicam. Illi vero dicunt quod non. quia non fuerunt apostoli. Rationale tamen sonat quod rationale in die iohannis baptiste symbolum possit decantari eo quod iohannes plus quam propheta fuit. De prophetis autem talis fit mentio in simbolo cum dicitur. Qui locutus est per prophetas. Quantum ad vltimum scilicet de expositione simboli est sciendum. quod symbolum nicenum quod in missa cantatur dividitur in duodecim partes secundum duodecim fidei articulos. Prima pars est de unitate essentie deitatis et de persona patris. specialiter. Secunda pars est de persona filii et incipit ibi. Et in vnum dominum. Tercia pars de incarnatione et natiuitate christi. Qui propter nos homines. Quarta de passione et sepultura christi. ibi crucifixus etiam pro nobis. Quinta de resurrectiōe ibi. et resurrexit tertia die. Sexta de ascensiōe ibi. et ascendit in celum. Septima de aduentu ad iudicium. ibi. et iterum venturus est cum gloria iudicare. Octaua de persona spiritus sancti. ibi. et in spiritu sanctum dominum

Nonā de ecclesia catholica: ibi. et vñā
 sanctā catholicā Decima de baptisimo
 ibi confiteor vñū baptisina. Undecia
 de resurrectōe nouissima. ibi et expecto
 resurrectiōem. Duodecima de vita
 eterna. ibi et vitā venturi seclī. Aliter
 potest diu idi ita q̄ primo ponit̄ que
 dā que p̄tinent ad essentia vnitatem se
 cundo que p̄tinent ad personarū trinita
 tatem. ibi. patrē omnipotentē. Quan
 tum ad essentia vnitatē. d̄ hic. credo ī
 vñū deū. Ibi nota differentia est inter
 credere deum et credere deo et credere ī
 deum: Credere deū. ē credere deū esse
 seu q̄ ipse deus sit. et hoc demones fa
 ciunt. s̄m q̄ dicitur in canonica iaco. ij
 Demones credunt et cōtremiscūt. S̄
 credere deo: est credere vera esse q̄ de
 loquitur. et sic mali etiam credūt. Sed
 credere in deum. est credēdo deū ama
 re. et per amorem ei adherere. quod so
 li boni faciūt. Et ergo qui dicit se crede
 re in deum mētur si non diligit ipsū
 Et dicitur notanter in vñū. quod addi
 tum fuit per ecclesiam ad symbolū aplo
 rū ad corrigendū erroze quorundā he
 reticoz. qui sicut tres in trinitate per
 sonas. ita quoq̄ tres asserunt esse deos
 Contra quos d̄ de utro. vi. Iudī Isra
 el. dominus deus tuus vnus ē Et inuicē
 etiam ī hoc vnitatis essentia diuinitatis.
 p̄tra quod errant ariani. qui diuersas
 in trinitate substācias asserunt. p̄tra il
 lud est quod dom̄ dicit. ego et pater
 vñū sumus. Sequitur patrē omnipotē
 tem. vbi ponuntur ea que p̄tinet ad p̄
 sonarū trinitatē. Et diuiditur ī tres p̄
 tes. Quia primo ponitur ea que per
 tinent ad personā patris. Secdo q̄ p̄ti
 nent ad personā filij. ibi. et in vñū dñm
 iesum xpm. Tertio que p̄tinet ad spi
 ritū sanctum. ibi. et ī spiritū sanctū do

minum. Prima adhuc in duas. Quia
 primo ponitur quod p̄tinet ad patrem
 ī se. Secdo q̄ p̄tinet ad ipsū per re
 spectum ad creaturas. ibi factoz celi
 Et illis ergo p̄ticularis colligitur. q̄ tres
 sunt p̄sone in diuinitate. Contra q̄d er
 rant sabelliani. qui asserūt vñā p̄sonam
 p̄ris et filij et spūs sancti. Hanc p̄sonarū
 distinctōz inuicē p̄salmita. cū dicit. Be
 dicat nos deus. de⁹ n̄r et benedicat nos
 de⁹. Dicit primo benedicat nos deus
 sup̄: p̄r et subiūgit de⁹ noster scz de⁹ fili
 us qui signanter d̄ noster ratioe assūm
 te humanitatis quia caro et frater n̄r ē
 et addit benedicat nos de⁹ sup̄le spūs
 sanctus. Et d̄ notanter oipotētē. quia
 omnia que vult potest. eo q̄ non est im
 possibile apud deū omne verbū. luce. i.
 Contra hoc errant phi gētiles vt aris
 totiles et sui sequaces negantes deū esse
 infiniti vigoris. Et q̄ nō possit aliqd. p̄
 ducere ex nihilo. Secdo dicit factoz ce
 li et terre per hoc p̄fundū heretici qui
 alium celi alij terre asserūt creatozem
 vñū corporalem alij spirituale. Cōtra
 quos moyses dicit gen. i. In principio
 creauit de⁹ celū et terrā. Et iohis. i. Dia
 per ipm facta sunt. Et sp̄tialiter archi
 machyaci et menandini. qui vniuersa
 tē mūdiale opa āgeloz eē defendūt Cō
 tra quos d̄ in ps. In initio tu dñe terrā
 fundasti et opera manū tuaz sunt celi.
 Et subdit. Et inuisibiliū oim qd ē p̄tra et
 erroze manicheoz. q̄ sp̄alia dicūt eē cre
 ata a bono primo p̄cipio. et corporalia
 seu t̄palia dicūt esse creata a malo p̄ci
 pio. Cōfutat ī hoc etiā erroz auicēne. q̄
 sicut recitat: auerroyz cōmentatoz. sup̄
 .xij. methaphisice: voluit q̄ prima itel
 ligentia crearet secundam. et secunda
 tertiam. et sic deinceps. Sequitur. Et
 in vñm dominum nostrum iesum xpm.

Ubi ponuntur ea que p̄tinēt ad p̄rso
nam filij. Et diuiditur in duas partes.
Quia primo ponitur ea que p̄tinēt
ad filij diuinitatem. Secundo ea q̄ per
tinent ad filij humanitatem: Ibi q̄ p̄pter
nos homines. Quantū ad diuinitatē
dic. Et i vñū dñm. Sic exp̄m̄it̄ secūdo
fidei articulus qui est de media p̄sona
in trinitate. scz iesu qui interpretat̄ sal
uator. mat. i. Ip̄e em̄ saluū faciet popu
lum suū a peccatis eoz. Et est xp̄s qui i
terpretatur vnctus. Ip̄e em̄ vnct̄
oleo leticie p̄re cōsortib̄ suis. ps. xliij.
Et ē filius dei patris fm̄ illō dauid ps.
ij. Filius meus es tu ego hodie genui
te. Et est dominus noster qui nos crea
uit. et nos suo sanguie lauit. apoc. i. Ad
quem dominū deus pater sic loquitur
ps. cix. dixit domi⁹ domino meo sede a
dext ris meis. Sic est filius vnigenit⁹
quia in diuinitate nō sunt plures filij fm̄
generationem. Et ergo dicitur in vñū
quod est contra dicētes q̄ xp̄s erat. du
plex p̄sona. cū tamen athanasius dicat
q̄ sicut anima rationalis et caro vnus ē
homo. Ita deus et homo vnus ē xp̄s
Et dicitur dominū p̄tra illos qui dixe
rūt xp̄m̄ esse puz hominē. quia dñatio
ad diuinitatē p̄tinēt. Sequitur. Fi
lium dei vnigenitū. qd̄ est p̄tra iudeos
negātes eū eē saluatore⁹ et filiū di. Et eti
am cōtra illos qui dixerunt eū nō ema
nasse p̄ modum originis a patre. Et ad
dicitur vnigenitum. quod est p̄tra fontis
nū qui dixit xp̄m̄ non esse filium dei ali
ter q̄ sicut alij boni viri qui sunt filij di
per adoptiōem. Et etiam contra mani
cheos qui posuerunt plures filios in di
uitis. Sequitur. Et ex patre natū an
te omnia secula. xp̄s em̄ filius dei ex pa
tre ē genitus. Et ē filius scdm̄ genera
tionem et p̄ticipationem essentie. Cō

tra quod crediderunt honesti et bo
nifaci. qui xp̄m̄ filium dei adoptiuū et nō
p̄prium asserunt. Et est genitus filius dei
ex patre ante omnia secula. Quod dicit̄
tur p̄pter arrianos. qui dicunt filium dei
non esse coeternū p̄risic arguētes. Si
genitus ē a p̄re. ergo posterior est p̄re
Cōtra quos ait beat⁹ aug⁹. vi. de tri.
Statim cū ignis ē nascit̄ ei⁹ splendor. et
tñ splendor ignis nō est posterior igne
Et dato pro possibili q̄ ignis fuisset ab
eterno. etiā splendor ei⁹ fuisset ab eter
no. Et si pes ab eterno stetit i pulue
re tunc etiā vestigium pedis fuisset ab
eterno. Quis tñ vestigiū haberet eē a
pede. Sic et in diuinis. Quis fili⁹ sit ge
nitus a patre tñ eque bene est coetern⁹
patri. Sequitur: Deum de deo. Hoc
dicitur contra hereticos qui xp̄m̄ tñ
hoiem asserēbāt sicut carpocrisiani. Et
contra alios qui arguebāt: Si genit⁹
est. tñc creatura est et nō deus. Et addit̄
lumē de lumie. ad ostēdēdū filiū esse ge
nitum a p̄re sine substantie paterne di
minutione. Pater em̄ generādo filiū
totā substantiā sibi dedit sine dimini
one et sine diuisione. et tñ totā substanti
am sibi retinuit sine diminiōe sicut lu
mē a lumine accenditur absq̄ alterius
luminis defectu. Et subiungit̄. Deum
verū de deo vero: Quia sine alteratio
ne sine trāsmutatōe ac sine fictione ve
rus deus de vero deo nascit̄. Et quia
arrius dixit ip̄m̄ esse factum sicut aliam
creaturam. p̄tra hoc addit̄. Genitū nō
factū. Itē q̄a dixit. q̄ nō sit vna natura
cū p̄re iō addit̄ Cōsubstantialē p̄ri. i. vi.
substantie seu eēntie cū p̄re. et subiungit̄ p̄
q̄z oīa fēra sunt. Juxta illō iō. i. Di a p̄
ip̄m̄ fēra sunt qd̄ ē p̄tra illos q̄ nō posuerūt
eū eē creatorē. Sic q̄ p̄t̄ q̄ credere dē
q̄ xp̄s sit vnigenitus et verus dei filius

Et q̄ fuit cum patre eternaliter. ⁊ vni
 us nature et substātie cū patre. alia tñ
 persona a patre. Sequitur. Qui ppter
 nos homines. Illa ē tertia p̄ticulari i q̄
 ponūtur p̄tinetia ad humanitē christi
 Ubi quiq̄ declarantur. Primo incar
 natōis misterii cū dicit. Qui propter
 nos homines ⁊c. Secūdo passio ibi. Cru
 cifixus. Tertio resurrectō ibi. Et resur
 rexit. Quarto ascensio ibi. ascendit i ce
 lum. Quinto aduentus ad iudicium ibi
 Et itez v̄turus est cū gloria. P̄tio
 igit̄ agitur de incarnatione x̄pi vbi q̄
 tuor tagit p̄tinentia ad incarnationē
 Primo causam finale. ⁊ hanc duplicēz
 quia propter nos homines et propter
 nostram salutē: Secūdo ponit modū et
 formā ibi descendit de celis. Tertio po
 nit causam efficientē ibi. de spiritu san
 cto Quarto ponit causam materiale
 ibi ex maria virgine. Sequitur et ho
 mo fact⁹ est. supple nō confusioe substā
 tie aut transmutatione sed humanita
 tē assumēdo ad vnitatē persone. Et iō
 credere debem⁹. non solū x̄pm filiū di
 imo et incarnationē. Uñ ⁊ iohes p̄
 q̄ dixerat de verbo dei multa subtilia
 ⁊ ardua p̄sequēter insinuat nobis eius
 incarnatōz dicēs. Et verbū caro factū
 ē. et habitauit in nobis. Dicit ergo. q̄
 ipse fili⁹ diuigenit⁹ propter nostram
 salutē descendit de celis. Unde iohis iij
 dicitur. Sic de⁹ dilexit mūdū vt filiū
 suū vnigenitū daret. Et aug⁹ dicit. Si
 deus peccatores nō dilexisset. de celis
 ad liberandū eos nō descendisset. De
 isto descēsu dicitur in ps̄. Inclinauit ce
 los ⁊ descēdit. Istū descēsus suspirādo
 petijt ysa. xliij. ca. dicēs. Utinā dirūpe
 res celos ⁊ descēderes. Et incarnat⁹ ē
 de spiritu sancto. iuxta illō luce. i. Spi
 ritus sanctus supueniet i te. et virtus

altissimi obumbrabit tibi. Et licet tota
 trinitas fuerit incarnationē x̄pi opera
 ta attribuitur tamē specialiter sp̄i san
 cto. quia incarnatio est op⁹ caritatis ⁊
 donū largitatis. Et q̄ spirit⁹ sanct⁹ est
 donū et amor. et nexus patris et filij
 iō sibi attribuitur. Et nota q̄ ly d̄ qñ
 q̄ significat causam materiale. vt ibi
 christus natus est de virgine. Quādo
 q̄ circūstantiam cause efficiētis. vt hic
 ⁊ incarnatus est de spiritu sancto. Quā
 q̄ ydemptitatem substātie vt cū dicit̄
 deum de deo. Quādoq̄ transubstātia
 tionē vt cum dicitur corp⁹ x̄pi fit d̄ pa
 ne. Subditur ex maria virgine. hoc ē
 p̄tra valentianos. qui dixerūt x̄pm
 nihil corporis ex maria virgine sumpsit
 se. sed tanq̄ p̄ fistulam trāsuisse. Etiam
 est p̄tra illos qui dixerūt q̄ beata v̄go
 p̄ ea plures genuit filios. Et iō sp̄i san
 cti informatione deuotio vulgariū
 dicit. ex maria p̄petua virgine. vbi nos
 dicimus ex maria v̄gine. Et implicite i
 telligimus v̄ginis p̄petuitatem. Et hoc
 p̄phetizauit ysa. dicens. Ecce v̄go cōci
 piet ⁊ pariet filium. ysa. vij. Erubescat
 ergo infelix iudeus. qui dicit x̄pm ex io
 seph semine esse natū. Et quia arrius ⁊
 apollinaris dicūt. q̄ licz christ⁹ fuit v̄
 bii dei ⁊ virginis fili⁹. nō tñ habuit ve
 rā aīam. sed loco anime fuit in eo diuini
 tas. qd̄ ē p̄tra euāgelii mat. xxvi. Tri
 stis ē aīa mea vsq̄ ad mortē. Et ad hoc
 destruendum additur. Et homo factus
 est. Homo enim ex corpore et anima ex
 necessitate cōstituitur. Idē etiam ē cō
 tra manicheos qui dicūt. christū nō al
 sumpsisse carnē verā sed. ~~carne~~ ^{spiritū} ~~carne~~. Et
 hoc ē falsum q̄a nō decz doctore v̄ritat
 tis aliq̄ h̄re falsitatē. p̄pter hoc dixit dī
 scipulis lu. xxiij. palpate ⁊ videte mā⁹ me
 as ⁊ pedes meos q̄ sp̄s carnē ⁊ ossa s̄ h̄z

Et quando hoc cantatur . tunc genua
 flectuntur a populo ob reuerentiam do
 minice incarnationis . Et cum dicitur
 crucifixus etiam pro nobis . tunc cū pol
 lice crux formatur . et osculatur altare
 ob reuerentiam passionis dominice . Et
 in hoc articulo de passione xpi quatuor
 tanguntur ex pte passionis . Primo
 tangit passionis actū cum dicit . cruci
 fixus id est cruci affixus . Hoc dicit cō
 tra basilianos . q̄ xpm passum abnegāt
 Et p̄tra manicheos . q̄ sicut dicunt chri
 stum habuisse corpus fantasticum : ita
 passionem veram nō habuisse . Contra
 quos d̄r in ps̄ . xxi : Foderūt manū me
 as et pedes meos : Et ysa . liij . Vere lan
 guores nostros ipse portauit . Secun
 do tāgit passionis obiectum siue illos
 pro quibus est passus . cum dicitur . eci
 am pro nobis . Unde ad philip̄ . ij . dicitur
 tur : xpc̄ semel mortuus ē pro peccatis
 nostris Et ysa . liij . Ipse vulnerat⁹ est
 propter iniquitates nostras . Tertio de
 scribit tēp⁹ passionis . cū dicit sub pon
 tio pilato . Crucifixus ē em̄ tempe pila
 ti p̄sidiis . qui dicebatur p̄tius a p̄o
 tia insula in qua exulauit . Quarto pon
 nit signum ibi . passus ⁊ sepultus est . Et
 passus additur p̄tra hereticos . qui di
 cebant q̄ xpc̄ nō vere doluiss̄ . nec pas
 sus fuiss̄ nisi apparēter . Contra quos
 ipsa veritas ait . Tristis est anima mea
 vsq̄ ad mortem . Math . xxvi . Ubi ora
 uit patrem . Pater inquit si vis trans
 fer calicem a me . Et fact⁹ est sudor ei⁹
 sicut gutte sanguis in terram decurre
 tis . luce . xxiiij . Et dicitur sepult⁹ est in
 quo sepulcro licet fuerit corpus . ani
 ma nō fuit separata a corpore . q̄ ad
 inferos descendit . sed diuinitas erat iū
 cta cum vtroq̄ . quia quidquid verbū
 dei semel assumpsit nūq̄ dimisit . ergo

oportz nos credere ⁊ dicere nō solū h̄
 liij incarnationem s̄ passionē . Quia sin
 gre . nihil nobis nasci p̄fuisset si redemi
 nō affuiss̄ ⁊ hoc simbolo a setis patris
 b⁹ d̄ssa ē hec clausula mortu⁹ ē . qz nūq̄
 fuit heresis . p̄tra hoc De sepultura xpi
 d̄r ysa : ix . Xpm gētes d̄p̄cabūt ⁊ sepul
 cr⁹ ei⁹ erit gloriofum p̄ hoc qd̄ dicitur /
 Xpm gētes d̄p̄cabūt tāgit ei⁹ diuinitas
 qz sol⁹ de⁹ ē adorād⁹ . Sed per hoc qd̄
 d̄r Et erit sepulcr⁹ ei⁹ gloriofum . tāgit ei⁹
 humanitas . Et in hebreo habetur . ⁊ re
 quies eius erit gloriofa . quia facta ē re
 quies corporis eius in sepulcro . ⁊ req̄
 es anime eius gloriofa fuit in inferno
 sed requies vtriusq̄ scilicet corporis et
 anime in eternum est in celo . Requies
 corporis eius facta est gloriofa in sepul
 cro quia corpus eius in sepulcro nō ē
 corruptū . iuxta illud psalmist . Qm̄ nō
 dereliques animam meā i inferno . nec
 dabis sanctū tuum videre corruptio
 nē . Hoc dauid de sc̄ipo nō potuit dice
 re . q̄ ipse vidit corruptionem . Item
 facta est requies anime eius in inferno
 gloriofa . quia solus fuit inter mortuos
 liber . Cū psalmista . vita mea in infer
 no appinquabit . estimatus sum cū de
 scendentibus in lacum : factus sum sicut
 homo sine adiutorio inter mortuos li
 ber . Descēdit em̄ sicut homo i infernū
 sed solus inter mortuos fuit liber . quia
 mors illum tenere non potuit . Requies
 anime ⁊ corporis simul iam est in reg
 no celoz . Idcirco ex quo per sepultu
 ram intelligitur requies xpi . et quia ai
 ma requiescente in inferno corpus ei⁹
 requieuit i sepulcro . idcirco articulus
 de descensu xpi ad inferos sub isto po
 test cōprehēdi . Sequit̄ articul⁹ de resur
 rectione vbi duo facit . p̄tio ponit resur
 rectionis actus . Secdo resurrectionis tēp⁹ ibi

Tercia die. Et ergo dicit. Et resurrex-
it. supple. propria virtute. Unde dicitur
in ps. Ego dormivi et soporatus sum. et
exurrexi. Et pater dicit ad filium. in ps.
Exurge gloria mea. exurge psalterium
meum et cithara. Filius respondet. ex-
urgam diluculo. Et nota licet multos in-
uenimus resurrexisse. sicut lazarus. filium
vidue. filium archisynagoge. tñ xpi res-
urrectio ab istis differt: Primo ratio-
ne virtutis. quia. ppa surripit virtute.
iobis. i. Potestatem habeo ponendi ani-
mam meam et iterum assumendi eam. Illi autem
xpi resurrexerunt virtute vel ad pres-
entes. Secundo ratione vite et immortalitatis:
quia alij resurrexerunt ad vitam mortali-
tem. xpc autem ad immortalitatem. Tñ ad ro. vi. Xpc
resurgens ex mortuis iam non moritur.
Tercio ratione causalitatis quia resur-
rectio sua est causa nostre resurrexerunt
i. ad cor. xv. Si xpc resurrexit et nos
resurgemus. Quarto ratione temporis
et primitatis. quia resurrexerunt aliorum
differtur vsq; in finem mundi. ipse autem
die tertia resurrexit. Et ascendit in celum
iste est articulus de ascensione. Ubi ostē-
ditur primo actus virtuosus. quia ascen-
dit in celum virtute propria. Nemo enim as-
cendit in celum sed virtute propria nisi filius
hominis qui descendit de celo. iobis. iij.
Et actus. i. dicitur. Et videntibus illis eleua-
tus est in celum: Secundo ostenditur situs
gloriosus cum dicitur: Sed ad dexte-
ram patris. quod non est intelligendum qua-
si pater habeat manum dexteram vel si-
nistram quia hoc est heresis antropo-
formitanorum: Sed quid pro dextera signi-
ficatur dictum est in expositione gloria
in excelsis. Et potest hic dextera sumi
pro equalitate. quia sicut sinistra in sac-
scriptura sumitur pro aduersis et malis
ita dextera pro bonis et prosperis. Tñ

sensus est sedet ad dexteram dei patris
id est eadem prosperitate est sibi similis seu
equalis. Contra hunc articulum erravit
celentianus: qui negat xpm sine carnem
sedere ad dexteram patris. sed dicit quod eam
exiit et in solem posuit. Contra quod dicitur
marci ultimo. Dominus quidem iesus
propheta locutus est eis assumptus est in celum
et sedet ad dexteram patris. Et mathi.
xvi. ammodo videbitis filium hominis se-
dente ad dexteris virtutis dei et veniente in
nubibus celi. Et ergo subditur. Et iterum
venturus est iudicare. Ubi ponit quicquid
Primo aduertit: cum dicitur virtus est. Se-
cundo modum ibi. cum gloria. luc. xxi.
Tunc videbitur filium hominis cum potestate
magna et in maiestate. Tercio actum. cum dicitur
iudicare. vnde psal. Iusticia et iudicium
preparatio sedis eius. Quarto obiectum
quia viuos et mortuos. Et de his dicitur
actum. i. Viri galilei quid statis aspici-
entes in celum. hic iesus qui assumptus est
in celum a vobis sic veniet. Et ecclesia
cauit. Districtus rediet arbiter omnium
qui mittis modo transit. Sicut enim prius
aduentus videlicet in carne fuit. cum
humilitate. ita secundus aduentus eius vi-
delicet ad iudicium erit cum gloria et ma-
iestate. Et licet iudicet auctoritate diuini-
tatis. tamen iudicabit in humanitate in qua
iudicatus est. Et quia iniuste iudicatus
est ideo iuste iudicabit viuos et mortuos.
Per viuos intelliguntur boni ad
regnum celorum predestinati. sed per mor-
tuos intelliguntur isti qui in peccato mor-
tali sine penitentia defuncti sunt. Qui-
ro tangit iudicis statum cum dicit. Lu-
cus regni non erit finis. Unde par-
tis vij. Potestas eius potestas eter-
na. et regnum ipsius non corrumpetur.
Et illud dicitur contra luciferianos hereticos
iij. i.

qui dicunt, q post iudiciū filius dī reg-
nabit mille annos et postea regnū suū
cessabit. ⁊ lucifer regnare icipiet. Se-
quitur articulus de spiritu sancto. i quo
ponunt ea que p̄tinent ad p̄sonā spūs
sancti. qui est tertia p̄sona in diuinis
De qua dixit moyses. Spiritus domi-
ni ferebatur super aquas. Ubi primo
cōfitemur eius personāle p̄prietatē cū
dicim⁹ sp̄m sanctum. Secūdo eius impe-
rialem potestatem cōtra macedonos
dicentes sp̄m sanctum esse creaturam
contra quos dicitur. ij. ad cor. iij. Spi-
ritus est deus. Et ideo p̄tra hoc dicim⁹
hic d̄m. quia licet sunt mlti alij sp̄ri-
tus sancti scilicet angeli omēs tñ sunt
āministratori sp̄ritus. vt dicit ad he-
bre. sed iste nō est minister nō seru⁹ sed
dominus. Tertio eius vitalem opera-
tionem viuificantem. ⁊ hoc est p̄tra il-
los qui dicebant q spiritus sanct⁹ so-
lum purgaret mentē ⁊ non viuificaret
Etiam dicit ad differētiā amoris no-
stri qui nō viuificat. Quarto t̄git ei⁹
originalem processione ibi. Qui ex pa-
tre filioq̄ procedit. Quod dicitur cō-
tra grecos. qui dicunt spiritū solū pro-
cedere a patre ⁊ non ab vtroq̄. Dicit
tamen rationale. q ipsi grece errasse
vidētes quosdam p̄latos de suis ad
generale conciliū lugdunense sub gre-
gorio papa decimo celebratū miserūt
qui in dicto concilio nobis videntib⁹
suo ⁊ oīm p̄latorum ⁊ imperatorū noīe
professi sunt q sp̄s sanct. eternaliter a
p̄re ⁊ filio non tāq̄ ex duob⁹ s̄ tāq̄ ex
vno nō duabus sed vnica spiratōe p̄-
cedit. prout in eiusdem gregoriū consti-
tutus. ⁊ cōfiteretur. Quinto ponit eius
cum patre et filio eq̄litas p̄fectionē
ibi. Qui cum patre ⁊ filio simul adorā-
tur. Hoc est contra illos. qui dicūt sp̄i

ritū sanctū esse nūciū seu famulū p̄ris
et filij. Et i hoc innuitur. q spirit⁹ san-
ctus sit deus p̄tra macedonos qui ne-
gant spiritū sanctū esse deum. Et subdi-
tur. Et ⁊ glorificatur p̄tra donatistas
qui dicūt eū minorem esse patre ⁊ filio
⁊ sic nō est p̄substantialis nec eiusdē na-
ture. Cōtra quos dicitur hic. Qui cū
patre ⁊ filio fil⁹ adoratur ⁊ cōglorificat⁹
qd nō esset nisi esset eis p̄substantialis
⁊ coequalis. Et subdit. Qui locutus ē
per prophetas. Contra errorem illorū
qui dicūt q p̄phete locuti sunt spiritu
fantastico ⁊ quasi somnando. Contra
quos dicitur. i. petri. i. q spiritu sancto
inspirante locuti sunt sancti dī omnes
Et rō dicitur esse falsum. Quia licet p̄-
phete fuerūt in magna distātia ab iun-
cem tñ vn⁹ alteri in nullo cōtradixit ⁊
p̄ idē destruit errorem manichei qui dixit
vet⁹ testamētū nō esse d̄ bono deo Se-
quit articulus p̄tines ad diuinitatē quo
ad effectū gr̄ie. Et vnā sanctā catholi-
cā. Circa quod nota. q sicut videmus
i corpore naturali hoīs sic et in mystico
.i. in eccia. In hoīe at̄ est vnā aīa ⁊ vnū
corp⁹ diuersa tñ mēbra diuersa officia
habentia. sed necessaria ad regimen et
ad integritatē corporis. sic ē in eccia q̄
ē q̄si vnū corp⁹ habēs diuersa mēbra.
S̄ntia autem q̄ hoc viuificat est spirit⁹
sanctus. Et ideo post fidem de spiritu
sancto inuehitur. credo ecclesiam ca-
tholicam Et sciendum. q eccia. i. con-
gregatō fidelū i q̄ qlibet bon⁹ xpian⁹
ē sic mēbr⁹ q̄tuor h̄z p̄ditōes. P̄ria est
q̄ ē vnā. q̄ h̄c̄ Lan. vi. Vnā est colūba
mea. Sed at̄ vnitas ex trib⁹ cāf̄. P̄rio
ex vnitate fidei. Omnes enim xpiani
idē credunt corde ⁊ ore p̄fiterentur. Et
ideo apostolus ad ephesios. iij. dicit
Vnus de⁹ ⁊ vnā fides vnū baptisma

Secundo ex unitate spei. quia omnes firmati sunt in vna spe perueniendi ad vitam eternam. ad eph. iij. Unus spiritus. et unum corpus. in vna spe vocationis: Tertio ex unitate caritatis. quia omnes connectuntur in amore dei et ad invicem amore mutuo. Johannis xvij. Volo quod unum sitis. sicut ego et pater unum sumus. Ex quo sequitur. quod nullus debet velle abijci vel excommunicari ab illa ecclesia. quia non est nisi vna in qua possumus saluari et non extra. Sicut ex ra archa noe nullus fuit saluus. Secunda conditio est quod est sancta. Et ideo in simbolo dicitur sancta. rone puritatis vel sanctam id est sanguine intinctam. Et hoc dicitur ad differentiam ecclesie sic vel aggregationis malignantium. De qua psalmista psalmo. xxv. Divina ecclesiam malignantium. Tercia est quod dicitur catholica id est vniuersalis a catholicos grece id est commune latine. Et dicitur vniuersalis. Primo quantum ad locum. quia per totum mundum. Nam ecclesia est aggregatio fidelium. Fides autem per totum mundum est dispersa vnde Matth. ultimo. Euntes in mundum vniuersum predicate euangelium. Et hec ecclesia habet tres partes. Vna in celo alii in terra. Terciam in purgatorio Secundo dicitur vniuersalis quantum ad conditiones hominum quia nullus abijcitur non dominus nec seruus non masculus nec femina. ad gall. iij. Tercio quantum ad tempus. licet aliqui dixerint quod ecclesia debet durare in eternum. Sed hoc est falsum. quia ecclesia hec incepit ab abel et durabit vsque ad consummationem seculi. Quarta conditio quod dicitur applica. id est firma. rone doctrine apostolorum. quia per documenta applica fideles in unitate fidei sunt adiunati. Quia in oem terram exiit sonus eorum. Ps. xvij. Et bene dicitur applica. id est firma.

quia firmum habet fundamentum. id est christum. in ad cor. iij. Fundamentum aliud nemo potest ponere propter illud quod positum est. quod est christus. Fundamentum autem secundarium sunt apostoli et eorum successores. Et ideo dicitur applica. id est firma in apostolis fundata vnde Apoc. xxi. dicitur quod ciuitas habebat duodecim fundamenta. et erat inscripta nomina. xij. apostolorum. Et inde est. quod ad designationem firmitatis ecclesie. vterque vocatur est petrus. id est firma. Firmitas autem ecclesie apparere quod nullo modo destrui a peccatoribus potuit imo in persecutoribus creuit. quia fundata erat supra firmam petram. Sequitur Confiteor unum baptismum. Et diuiditur in duas partes. Primo ponitur ipsum sacramentum expressio cum dicitur. unum baptismum. Secundo eius virtus vel operatio. ibi remissionem peccatorum. vnde hic ponitur confirmatio sacramentorum quibus peccata delentur. vnde ad hunc articulum pertinet omnia sacramenta licet solus baptismus exprimat. Quia baptismus est principium et ianua omnium sacramentorum aliorum sine quo nullus poterit saluari. ideo de ipso solo fit mentio singulariter. et per principium datur intelligi principia. De hoc sacramento dicitur. ezech. xxxvi. Effundam super vos aquam mundam. et mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Sequitur articulus vltimus de corporum et animarum glorificatione cum dicitur. Et expecto resurrectionem mortuorum. In quo ponitur corporum reparatio. ibi resurrectionem mortuorum. Secundo animarum et corporum glorificatio simul. ibi et vitam eternam seculi. Tercio omnium predictorum confirmatio. scilicet amen. Circa primum est sciendum. quod oportet confiteri carnis nostre resurrectionem. Quia in apoc. liij. Nos quidem resurgemus. Et iste articulus pertinet ad diuinitatem quantum ad effectum glorie. iij. i;

Et additur iste articulus ad cōfūtādū errorem phōz. qui dicunt idē in numero nō posse regenerari. Et sarracenoꝝ qui non recipiūt resurrectionē mortuorum. Et cū additur ppter heresim arābicoꝝ. qui dicunt aiām cum corpore mori. atq; in nouissimo die vtrumq; resurgere. Unde iob. xix. dicitur: Credo q̄ redemptor meus viuit. et in nouissimo die de terra surrectur⁹ sum. Et ap̄l̄us Omnes quidem resurgemus. s; non omnes imutabimur. Sequitur d̄ vtriusq; scz corporis ⁊ anime glorificatione. cum dicit: Et vitam v̄turi secl̄i. Hoc pertinet ad effectū glorie. Et exponitur sic id est in terra viuentiū. De qua dauid. Credo videre bona domini in terra viuentium: Est autem vita eterna videre patrem ⁊ q̄z misit iesum xp̄m filium eius. Qd̄ adijcitur contra hos phōs qui negant vitam post hāc vitam. Et puenienter ponitur iste articulus vltimo. cum sit finis desiderioꝝ n̄oꝝ. et vltimū premiū nostrum. Circa quod sciendū. q̄ in vita eterna sunt hec. Prīmū q̄ ibi homo itime dō p̄iungitur. Ipse enī est merces ⁊ premiū n̄m vltimū et finis nostrorum laboroꝝ. Nec vnio p̄sistit in nuda et ap̄ta dei visione. i. ad cor. xiiij. Videmus nūc p̄speculū et inenigmate. tunc autē facie ad faciem. Item i feruētissima dilectione quāto em̄ perfecti⁹ cognoscit aliquod bonū tanto ampli⁹ amat. Itē in laude plena. Cū aug⁹. Videbim⁹ eū amabim⁹ ⁊ laudabim⁹. Scdm̄. pleitu do desiderij et p̄fecta sacietas que ibi habetur. Nullū em̄ bonū creatū faciat appetitū. sed deus qui est infinitum bonū. omnia supereminēter ille solus satiat et implet. iuxta illud psal. m̄ste. Qui replet in bonis desiderium

tuum. Terciū est perfectissima securitas que ibi datur quia nulla tristitia nullus timor nullus labor. Quoniam hec priora abierūt. Apoc. xxi. Et per oppositū mali morte eterna cruciabitur. Primo ex separatione di ⁊ bonorum que est maxima oīm penarū. Secundo ex remorsu conscientie. Cū psal. m̄sta. Arguā te et statuā cōtra te faciem tuā. Tercio ex immēitate pene sensibilis scz inferni que erit mors eterna. Quarto ex desperatione. qz non hūit spem de liberatione. Ideo dolor mitigari non potest. Cū ysa. vlt. Vermis eorum non moriet et ignis eoz non extinguetur. Et sequit vltio. Amē qd̄ est confirmatio oīm p̄cedenciū. De quo dictū est supra i humno angelico.

Tractatus tercius de terciā pte misse scz oblatoria. Pr̄ia ps capituli primi ē de salutatione q̄ p̄mittit offertorio ⁊ de ipso offertorio.

Distq; visum est d̄ duab⁹ p̄tib⁹ misse quo ad p̄ios duos tractatus hui⁹ libri secundi scz de

p̄paratoria et instructoria. iā quantum ad tractatū terciū aliqua dicēda sunt de oblatione seu de terciā pte misse que oblatoria nūcupat. in qua pte incipit missa fidelij. Et diuiditur ista missa fidelij in quinq; ptes. scdm̄ q̄ quina fuit sanguis xpi effusio. Pr̄ma fuit in circūcisione. Secda in sudore. Tercia in flagellatione. Quarta in crucifixione. Quinta in lateris ap̄tione. Pr̄ma ps vocatur secretella diminutiue fm̄ rationale ad differēciā canonis q̄ ap̄rie vocatur secretū vel secreta. In

qua parte premititur quedam figurata
 et quedam preambula mystice verum
 sacramentum precedencia. Secunda ps
 vocatur prefatio. Tercia vocatur ca
 non. in qua sacerdos accedit ad sacri
 ficandū et ad offerendū illud verū sacri
 ficium ppter quod missa instituta est. Quar
 ta vocaturonica oratio. Quinta lau
 des seu gratiar actio. Ubi quilibet pars
 habebit iniciū patebit in locis suis. Et
 fm hoc tractatus ille potest diuidi in
 quos magna capita. Capitulum primum
 sex habet partes. In prima dicitur d
 salutatioe que pmititur offertorio et de
 ipso offertorio. In secunda de obla
 tionis pntatione. ibi suscipe sancta tri
 nitas. In tercia de altaris thurifica
 tione. In quarta d manuū ablutione
 In quinta de cordis humiliatione. cum
 dicitur in spū humilitatis. In sexta d
 oratione sequēte scz d secreta. Rō ordi
 nis a wilhelmo in rationali. sic ponit
 Solus ordo est pueniens vt post predi
 cationem fides sequatur in corde laus
 in ore fructus in opere. predicatio qdē
 est in euāgelio. fides in simbolo. laus
 et honorificētia in offertorio. fructus i
 sacrificio. Et quia nulla oblatio est ac
 cepta dō nisi deus sit cū offerēte p gra
 tiam quia oblatio offerentis a deo ac
 ceptatur et acceptabilis reddit p
 offerētem. Quā dō prius respicit ad
 offerēte qz ad oblatū iuxta illud gene
 iij. Respexit deus ad abel et ad mune
 ra eius. Hoc tamē non est intelligēdū
 de oblatione que p se placet deo sicut
 ē oblatio corporis et sanguinis xpi. q pla
 cet deo rōne oblati et nō rōe offerētis.
 Ideo sacerdos aū offertoriū deprecatur
 et adoptat ppo diuinā grām. vt ipsius
 oblatio deo fiat acceptabilis dicens.
 Dñs vobiscū. Que grā sibi reoptat a

pplo. et vt sua oblatio acceptabilis fiat
 deo. ppls rñdet. Et cū spū tuo. Scdm
 rōnale vō sacerdos dic dñs vobiscū.
 Monēs vniūquēqz ad seipm redire. et
 psciam suā discutere. vt sic mentē suā et
 seipm in holocaustū iustū et hostiā san
 ctam deo placentē offerre valeat. Et
 subiūgit. orem⁹ monēs pplm orare. qz et
 dñs discipulos ad orandū hortabatur
 dicens. Vigilate et orate. ac si diceret.
 Orate vt fidē in simbolo recitatā et in
 euāgelio edictā firmiter teneatis. et vt
 in ea stabiles pmaneat. Innocētius
 dic. Sacerdos dicitur⁹ orem⁹. pmitte
 dñs vobiscū. qsi diceret. nisi dñs sit vo
 biscū. nō possum orare ad salutē vram
 Et quis sacerdos dicat orem⁹ non tū
 statim orat. sed ante orōnē acceptat et
 thurificat. qsi di. nō cessat orare. q non
 cessat bene agere. Scdm quosdā illud
 oremus nō refertur ad offertoriū can
 tandū sed ad oratōnē secretā dicendā
 Et illud orem⁹ dr ex alta mentis eleua
 tione. ex auditu euāgelij et simboli pce
 pta Scdm alios vō dr. q illud orem⁹
 qd pmitte offertorio. refert ad mēta
 lem regratiationē d donis fidei regra
 tiantis deo intimo suspirio d mirabili
 nostre redēptionis beneficio qd euā
 gelij et symbolū i nobis rememoratur
 igit dr orem⁹. vt hec in nobis suū effe
 ctū psequat. Videtur em q ppter mul
 titudinē interualli in quo mēs ad mltā
 alia multipliciter diuertit. nō referat
 ad secretā. ideoqz p̄suetudo plurimoz
 est. vt oremus oratōni secrete pmittit
 Quare aū sacerdos orōnē nō p̄leq̄
 hui⁹ innocētius reddit causam dicens
 q oratio nō est p̄sequēda. q significat
 tēpus quo xpc occulte ambulauit inter
 iudeos. Vel aliter ad designādū q sa
 cerdos debet esse attent⁹ circa oblatā

Uel etiā q̄ sacerdos aggressurus ad
 diuinū & sanctissimum sacramētū debz
 totam intentionē ad deū recolligere.
 Deinde post oremus dicitur offertor-
 rium cū cantico designans iocundita-
 tem & leticiā offerentium quam in offe-
 rendo debent habere. Quia hilarem
 datorē diligit deus. Uñ psalmista
 Circūbo et immolabo in tabernacu-
 lo tuo. hostiā uociferationis cātabo
 Et i palip. Cū offerrent olocūsta ce-
 perunt laudes domino decantare. &
 in diuersis organis q̄ rex dauid fece-
 rat p̄repare. Filij nāq; israel cū offe-
 rebant in tubis clangebāt. Dū em̄ cā-
 tatur popul⁹ offerre debet. designās
 q̄ salomon in dedicatione templi inu-
 merabilem multitudinē olocūstorū
 obtulit cū magna solennitate. Unde
 .ij. paralip. v. dicit Rex salomō & uni-
 uersus cētus israel & om̄s qui fuerāt
 congregati ante archam federis arie-
 tes & boues ymmolabāt absq; ullo nu-
 mero. Et moysi descendentem de mōte
 occurrit p̄plus & munera obtulit exo.
 xxxv. Egrediaq; oīs multitudo filioꝝ
 israel d̄ conspectu moysi & obtulit mē-
 tem p̄optissimam atq; deuotam pri-
 mitias dño. Scdm̄ p̄stitutionē grego-
 rij septimi. sp̄ aliq̄d̄ i missa ē offerendū
 ut d̄r de p̄se. dis. i. oīs. in hec v̄ba om̄s
 xp̄ian⁹ ad missaz solēnia aliq̄d̄ p̄curet
 do offerre & ducere ad mēoriā illō q̄
 d̄s p̄ moysen dixit. Nō apparebis i cō-
 spectu meo vacuus. & i collatōib⁹ san-
 ctoꝝ patrū liquide apparet q̄ oēs
 xp̄iani ex vsu sanctoꝝ patrū aliquid
 debent offerre. quia ad ipsum primū
 est confugio. dum qui nostre p̄ cura
 re anime passiones. Et p̄stitutio itelli-
 git de oblatiōe interiori seu bonoꝝ ite-
 rioꝝ & nō exteriorū. Et d̄r q̄ sit cōsiliū

ad istū sensum. q̄ null⁹ xp̄ian⁹ in p̄spec-
 tu dei debet apparere vacuus. sed q̄
 quilibet qui apparet in conspectu dei
 aliquod donū temporale uel saltē spi-
 rituale debet offerre. Temporale qui-
 dem in recognitionē q̄ omnia exteri-
 ora a deo habemus. ideo ex eis deum
 honorare tenemur. Spirituale ut fa-
 teamur fidem. sp̄. et caritatē & quid
 quid boni operis in nobis reuclat do-
 num dei esse. Unde ap̄lus. Quid habes
 quod non accepisti. Si accepisti
 quid ergo gloriaris. Immo nos de-
 bemus offerre deo hostiam uiuā & pla-
 centem. ad ro. xij. Qui semetip̄m ob-
 tulit pro nobis in sacrificiū redempti-
 onis nostre. Ubi notādum. q̄ q̄ uult
 acceptā deo offerre oblationē. p̄mo
 offerat ei suam uolūtatem & mentem
 Quia dominus non ea que offerūtur
 sed uoluntatem respicit offerentium.
 xxij. q. ca. i. odi. et aug⁹ de penia
 dis. v. ca. i. dicit. Penitens semper
 mentem offerat et contritiōē cordis
 Deinde possessionē tunc quod offerre
 secur⁹ offerat. Et ita qui uult peccata
 sua redimere per temporalū oblati-
 onem. primo debet offerre mētē. Sec-
 cundo cōsideret diligētē an̄ quē offe-
 rat. non quid offerat. Unde aug⁹. nō
 est considerandū quid offerat. sed an-
 te quem offerat. Uñ thuribula naab
 & abius sanctificata sunt. et circūpo-
 sita sunt altari. nō p̄pter offerentes q̄
 illi mali fuerūt. sed p̄pter deū ante q̄
 offerebantur. de p̄se. dis. ij. ca. & dix-
 it. Tertio debet considerare q̄ mun⁹
 offerendum sit decens. Indignum est
 em̄ dare dō q̄ dedignatur hō. xlviij.
 dis. ca. ultimo. Quarto ut cum fratre
 suo se prius cōponat. Unde i euange-
 lio mat. v. Si offers minus tuum ad

altare tibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliqd aduersum te relique ibi munus tuum ante altare et vade prius reconciliari fratri tuo et tunc veniens offeras munus tuum: Quia afflicti succurrit. Unde crisost. Libat domo prospera. qui ab afflictis tollit aduersa. dis. lxxxvi. Scdm yfido. vij. ethimo. Offertorium tali ex ca sumptit vocabulum. Fertum em dicitur oblatio que altari offertur. et sacrificatur a pontificibus a quo offertorium nominat quasi propter fertum. Et dicitur offertorium. ab offero offers. quia medio tempore dum offertorium canitur. populus offert. Et sacerdos recipit oblationes a populis vel postmodum hostiam vel sacrificium consecrandum a ministris: vel quia tunc sacrificium laudis offertur. Et oli offertorium habuit pler versus sicut adhuc scripti inueniuntur in antiquis gradalibus qui hodie in plerisque locis obmittuntur causa breuitatis. ut tam ministri quam populus liberius oblationibus et orationibus vacent. Etiam propter hoc ut ait augustinus de psalms. Christianam religionem paucissimis et manifestissimis misericordiam dei voluit esse liberam. Et scdm ieronimum. Non multitudine verborum flectit dominus ut homo. Melior est enim quinque psalmodum cum hilaritate decantatio. quam totius psalterij cum anxietate modulatio. In officio tamen defunctorum isti versus adhuc decantantur. quia illud officium in multis non sequitur normam officij alterius. Dum igitur offertorium cantandum est seu cantatum et incensum paratum sacerdos silentij solitudinem expectat. Et istante iam memoria dominice passionis silentium obseruat. Illud insinuans quod iesus iam non palam abulabat apud iudeos dum cogitarent eum interficere. sed abiit

in regionem iuxta desertum in ciuitatem que dicitur effraym. et ibi morabatur cum discipulis suis. iohannis. xi. Silentium igitur sacerdotis christi latibulum significat. Circa secundam partem capituli illius scilicet circa oblationis presentatione plura sunt declaranda. Primum solenne preparatio ex parte vasorum. Nam quatuor requiruntur. Primum calix qui qualis esse debeat dictum est supra. et inferius aliqua resumet: Secundo patena que debet esse lata et rotunda. significans corda nostra que debent esse dilatata in caritate. et rotunda in perseverantia. Item ibi debet poni panis et vinum aqua mixtum. De hostia est sciendum. quod ipsa debet esse alba ad designandum christi innocentiam. Secundo debet esse triticia. ad designandum christi suauissimam delectabilitatem. Tertio debet esse tenuis. ad designandam christi magnam paupertatem. Item debet esse non magna. ad designandam christi abiectissimam humilitatem. Item debet esse rotunda ad designandam christi eternitatem. Item debet esse sine fermento: ad designandam christi sincerissimam benignitatem. Item debet esse non salis. ad designandam christi sine cupiditate liberalitatem. Sal enim comestum situm facit. per quod designatur cupiditas que est bonorum temporalium. versus. Lactida triticea tenuis non magna rotunda. Ex pers fermenti non salis sit hostia christi. Hec septem designant septem virtutes quas in se sacerdos debet habere volens celebrare. Debet enim esse candidus per vite castitatem. Debet esse triticus per mansuetudinis dulcedinem. Tenuis per abstinentie sobrietatem. Debet esse non magna secundum sui estimationem per veram humilitatem. Debet esse rotunda per caritatis perpetue perfectionem. Ex pers fermenti per peccatorum mortalium

innuitatem Non salū per cupiditas
 tem. Et ex istis patet. q̄ sacerdos debz
 conficere panē triticū nō fermentatū.
 Et hoc duplici de causa. Una ratione
 facti. Nam exo. xij. preceptum fuit. vbi
 sic legitur. mensis primi quarta decia
 die ad vesperam comedetis azimos pa
 nes vsq; ad diem vicesimū primū eius
 dem mensis ad vesperam. Septē die
 bus fermentum non inuenatur in domi
 bus vestris. qui p̄nederit fermentatū
 peribit anima eius in israel. tā de adue
 nis q̄ de incolis israel. Cum ergo x̄ps
 decimaq̄rta die mēsis p̄mi cenauerat
 cum discipulis suis. et agnū paschalem
 comederat et vt iq; ritu legali cū lactu
 cis agrestibus. constat q̄ eadem hora
 fermentū nō inueniebatur i domib; iu
 deorum et sic panem azimum p̄secrauit
 Unde exemplo x̄pi et nos in pane azi
 mo cōficere debem;. Secūdo debet hoc
 fieri ratione misterij. Fermentum enim
 corruptionem significat. apost. testate
 qui dicit. Modicū fermenti totam mas
 sam corrūpit. i. ad cor. v. Et ergo ni
 hil corruptum nihil corrumpens sed
 totum esse sincerū i hoc sacramento
 demonstratur. ideo non fermentatū
 sed azimū panem p̄secram;. Naz sc̄dm
 apostolum vbi supra. Pascha nostrū
 imolatus est x̄ps. Itaq; epulemur nō
 in fermento malitie et nequicie sed i azi
 mis sinceritatis et veritatis. Breui ta
 men p̄seuerantes in suo errore p̄ficiūt
 in fermentato. asserantes in pasceue lu
 nam decimā quartam instetisse in qua
 verus agnus imolatus ē. vt legis i ple
 retur figura q̄ decimaquarta luna men
 sis primi paschalem agnū iusserat imo
 lari. Domin; ergo ea die se passurū es
 se p̄nostens: in p̄cedēti vespera anti
 cipauit comedere pascha. Et q̄a tūc li

citē poterat comedere fermentatum q̄
 ipsi corpus domi de fermento p̄ficiunt
 Et p̄firmant ex alio. Quia iohis. xvij.
 dicitur. q̄ iudei non introierūt in preo
 torium ne p̄taminarentur sed vt man
 ducarēt pascha. et ergo i pasceue ad
 vesperā debebat māducari pascha. et
 sic videtur fuisse luna decimaquarta.
 Sed isti nō recte intelligētes seducūt
 quia beatus iohannes dicit. q̄ iudei nō
 introierūt in pretorium vt manduca
 rēt pascha. ibi pascha nō accipit̄ p̄
 no paschali sed p̄ pane azimo q̄ septē
 diebus comēdebant. Sed diceret
 quis. si sacerdos latin; attēptaret con
 secrare i pane fermentato an cōficeret.
 Respōdetur q̄ sic. licet peruerteret ri
 tum ecclesie sue. et hoc peccaret. quia
 panem esse fermentatum hoc est accidē
 tale pani. nec propter hoc substantia pa
 nis mutatur ideo potest fieri consecra
 tio in pane fermentato. Nā et sacerdos
 grecus p̄ficit et n̄ in pane fermentato
 Et innocenti; dicit. Et ad huc m̄li i
 fermento sacrificat̄ q̄b; tanq; cal̄ holicis
 ecclesia catholica et romana p̄municat
 Verum hoc q̄m melius soluēdo differ
 tur. vt alias p̄temptus absoluat. Et di
 cit sanct; thomas i. iij. parte questioe.
 lxxiij. q̄ quāmmis p̄suetudo conficiē
 di i azimo rationabiliter fit tamē ap̄
 grecos peccaret quis p̄ficiendo in azi
 mis quasi peruerteret ecclesie sue ritum;
 Sed diceret que est causa q̄ d̄ tritico
 debet fieri hostia. Respōdet̄ vna cau
 sa ē. q̄ inter frumēta triticū ē optimū
 sed quia fm alex. an. papā nihil in sacrifi
 cijs potest esse mai; q̄ corpus et san
 guis x̄pi idcirco d̄ pane optimi frumē
 ti debet p̄fici. Secūda causa est. q̄ sicut
 triticum electius et purius est ceteris
 granis ex quib; fit panis. ita caro x̄pi

formata fuit d purissimo sanguine beate virginis et eius caro depurata fuit ab omni labe peccati: d qua sumpta fuit caro xpi. Etiam idcirco. quia domi⁹ seipm cōparauit grano frumēti dicēs. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuū fuerit rē iohis. xij: Sed diceres si oblata esset facta de tritico mixto cum filigine vtrum ex isto possz⁹ fieri corpus xpi. Respondetur distinguendo de mixto. quia vel ibi est plus de filigine vel plus de tritico vel sunt in equali mensura. Primo et tercio modo nō potest fieri. sed secūdo modo conficit sed grauitur peccat. Et debet de hoc penitere. Sed magister heinricus dicit. si grana alterius generis admixta fuerit piculū est. quia vbi granū sic admixtum sit vt nō totū absorbeat⁹ a tritico corpus xpi inde nō cōficitur. Sed de materia eucaristie quo ad sanguinem dicit sanctus thomas sup. iij. sūaz. d. xi. q. vinū naturale scilicet vitis in quo xpc⁹ conficit⁹ est debita materia calicis. Et si vinū penitus puersum est in acetū nō potest fieri: quia acetū nō est vinum sed fuit vinū. Etiam quia differunt vinū et acetū: sicut vinū et mortuum. xij. metha. Sed si vinū est quasi in p̄p̄quo et in via ad acetū: p̄t quidē fieri. Peccat tamen pficiens p̄pter reuerentiā sacramēti: Idē intelligit de pane muscido vel corrupto. Idē idē concordat albertus. Si vinū ē oīno putridū adeo q̄ naturam et saporem perdit nō potest fieri. si autem nō sit corruptū s̄ in via ad corruptionē fieri quidem p̄t sed p̄pter reuerentiā sacramēti nō debet. Idē intelligendū ē de pendulo vino et multū acro. Unde de sanctis patribus legit⁹ q̄ vinū bonū mundū et recēs et quanto melius poterāt habere et p̄

ciōs⁹ pro isto sacrificio aptauerunt. ad reuerentiā istius sacramēti. Unde quidā doctoz dicit. Inquātū vigorosius et fortius tanto melius ē ad p̄se crādum. vt sic min⁹ p̄ aquam omixtā naturam vini p̄dat. Innocentius dicit. Licet autem diligētī studio vinū optimū sit querendū vt in sacrificiū offerat⁹. viciatum tamē non maculat mūdiciā sacramēti: Quo circa siue nouū vinū quod dicitur mustū. siue acidum vinū quod dicitur acetosum: in sacrificiū offeratur sacramentum pficitur. et diuinitus p̄secratur quod intelligitur modis supra positis. Sed dubitatur. an de agresta potest fieri. Respondet sanct⁹ thomas vbi supra q̄ nō. quia adhuc nō habet sp̄tē neq̄ saporem vini: s̄ t̄m est i via generationis. Nec potest ex aqua fusa super feces vini fieri. quia hoc nihil aliud est nisi aqua sumēs aliquale saporem ex fecibus vini. Sed vtrū possit fieri de musto. Rōdet sanctus thomas vbi supra. et petrus de tharēstia q̄ sic. Et albertus in expositione missę dicit. Si est aliquaterza vbi nō habetur vetus vinū valēs tunc potest celebrari cum musto. Debet etiam vinū esse purū et non mixtū sp̄tēb⁹ nec p̄ditū. Unde raymūdus. Vinū mixtū vel p̄ditum sp̄tēbus ad missam domini non accipias nec acetum. Sed. d. quid in istis terris fiet vbi nō est vinū. nec p̄t haberi vinū vtrum ibi sine vino possz⁹ fieri. Respondeo q̄ nō est aliqua terra quin ad eam possit tantū de vino portari quantū sufficit ad celebrandū. Albertus super expositionem missę dicit. Si non p̄scit aliqua terra vinū. nec per aliquē modum possit ibi peruenire. nō ē abstundum a missa. p̄pter salutē fidelium. Sed tamē p̄pter hoc domi⁹

papa p̄sulēdus est. et cum licētia ipsius debet fieri. Dicit etiā q̄ si solū sub specie panis fieret consecratio adhuc esset ibi sanguis xp̄i cum corpore ex quadā concomitantia. Quis non utiq̄ esset ibi singulariter et sacramentaliter. Sed quid si esset vas plenum vino. et intro mitteretur vna gutta aque. vtrum posset fieri p̄secratio. R̄ndet sanctus tho. q̄ sic. quia ibi aqua conuersa est i substantiam vini. Circa q̄d sciendum q̄ vino debet ad misceri vna gutta aque vel due vel tres. et adeo parum. q̄ penitus absorbeatur a vino. sic q̄ nec fuerit in eaq̄ li mēsurā. nec i maiori q̄ntitate sit aqua. Et debet esse aqua naturalis et nō artificialis. Si tñ apponeret nihiloin? conficeretur. Nam ipsa ita bene p̄uertetur in vinū sicut aq̄ naturalis. Quare autem fiat talis mixtio vini et aque huius triplex ē ratio. Vna quia facimus hoc exēplo xp̄i qui i cena miscuit aquā cum vino. vt dicit ciprianus de p̄se. dist. ij. et quedā glo. iero. super mathe. Secundo fit p̄pter hoc quia sanguis et aqua fluxerunt d̄ corpore xp̄i. Tertio p̄pter hoc vt populus xp̄o adunetur. vt populus in xp̄o et xp̄c in populo maneat. Scdm̄ innocentium quia per aquā populus designatur. iuxta illd̄ apoc. xvij. Aquę multe populi multi. et hoc ratio nabiliter. quia sicut aqua est fluxibilis ita et homines labiles. Sed per vinū sanguis xp̄i vel eius diuinitas designatur. Christus em̄ sanguinem suū effudit pro populo iuxta illud. hic est sanguis me? noui testamēti. Sacerdos igitur aquam miscet vino. quia xp̄c i morte p̄ effusione sanguinis recōciliavit populum deo. Unde glosa. sup̄ matheum xvij. Nec panis sine aqua nec vinū sine aqua offertur. Per aquam popul?

signatur. q̄a nec sine xp̄i passiōe populus saluatur. nec sine ei? scz ppli amore xp̄c passus ē. Sed quid si sacerdos obmiserit aquā an possit cōficere. Respondeo inoentius q̄ sic. grauiter tñ peccat. qui negligēter alterutrā spectem obmittit. grauius q̄ scienter et sponte. maxime si formam intēdit mutare et heresim introducere. Si igitur per negligentiam obmitteret aqua: p̄fectum esset sacramentum. quia remanent ibi ea que totum xp̄m significant. sed vnio mēbroz ad caput scz ad xp̄m nō seruat ibi p̄pter defectum aque. Alia dubia patebunt infra loco suo. Et quia vinū cū aqua debet misceri. ideo de calice rei materia debet videri. Unde calix quādoq̄ sumitur pro passione. vt in euāgelio mathei xxvi. Pater si vis transfer hunc calicem a me. Et alibi. Potestis bibere calicem quē ego bibitur? sum et? Quandoq̄ sumitur p̄ sanguine xp̄i. vt patebit circa verba p̄secrationis. Itē passio dicitur calix. quia fm̄ antiquam p̄suetudinē moztibus vel morte debētibus ministrabatur amarus potus de calicē. Sumitur etiam calix pro sanguine xp̄i. et sic dicitur calix a calida potōne q̄a calix id est sanguis xp̄i ad maximam caritatē vel feruorē prouocat deuotionis. Sed de materia ē sciendū q̄ in primitiua ecclesia in vasis ligneis cōficiebatur quia vt dicit rationale. Tūc erant aurei sacerdotes et lignei calices tandē successu temporis illud fuit immutatū. eo q̄ lignū esset porousum. et sic i se poterat inbibere sanguinem xp̄i. idō statutū fuit q̄ in ipis de cetero non deberet p̄fici. Tandē fuerunt vitrei. illud itez immutatū fuit p̄pter vitri fragilitatem. Demū vrbanius papa statuit vt in aureis et argenteis conficeretur

Unde de pfe. dif. ij. dicitur. Vasa quibus
sacra faciuntur aurea vel argentea esse
precipimur. Item circa sollempne pparatōz
requiritur corporalia. de quo in canōe
de pfe. dif. i. sic legitur. Consilio omnium
constituimur: ut sacrificium altaris nō i se-
rico panno vel intincto quā celebrare
re psumat. sed in puro linteo ab epō cō-
secratio terraneo seu lineo et contexto
sicut corpus domini nostri iesu xpi i sin-
done munda linea sepulta fuit. Et hec
est pstitutio sicuti pape et eusebij. Et cor-
poralia seu palles que disponuntur sup
altare significant lintheamina quibus
involutus erat corpus xpi. Pars autē
illa que plicata posita supra calicē signifi-
cat sudorū quod fuit supra caput iesu se-
paratim involutum in vnum locum. ut
dicitur iohis. xij. Sed pars extensa sig-
nificat sudonem lineam et munda qua
fuerat corpus xpi a ioseph ab arōat hia
involutum. Illij vero habent tū vnum
corporale. ut religiosi. p eo quod i euāgelio
legitur. quod ioseph corpus xpi involuit i
sindonē munda. Non em dicitur pluri-
ter sindonē. ad designandum sacramē-
ti unitatem. Potest tū in hys aliud fi-
gurari. id est pars extensa significat fi-
dem. sed pars supraposita significat intel-
lectum. Hoc em misterium credi debet s
non potest comprehendī aliquo intellectu
ut fides habeat meritū cui humana rati-
o non prebet expimētum. Credamus
ergo corde puro et conscientia nō ficta
et nō presumamus discutere. quia sim-
p. almisit. Defecerunt scrutantes scruti-
nio. Et iuxta dictum sapiētis: Qui scru-
tator ē maiestatis opprimetur a gloria
Nam qui dixerūt. durus est hic sermo
quis potest ipsum audire. abierunt re-
tro tū ambulabant cū xpo. iohis vi.
Debet autem corporale in latū habere

re quatuor plicaturas: ad designandū
quatuor perfectiones xpi. sicut sunt gra-
tudo caritatis seu latitudo. longitudo
eteritatis. altitudo maiestatis. pūditas
immunitatis. Etia quatuor eius pli-
cature in longū designant quatuor vir-
tutes cardinales scilicet iusticiā. pūditāz
temperatiā: et fortitudinē. per quas in-
nate passiones in nobis reprimuntur.
Tres vero plicature in latū tres theo-
logicales virtutes significāt. scilicet fidem
spem. et caritatē per quas deo vivimur
figuraliter. Sed queritur. an talis
variatio sit licita circa corporale. scilicet
quod aliqui habēt solū vnum aliqui vō duo
quorū quolibet vocat corporale. Similiter
de lotionē manūū: aliqui ante oblatōz
sacrificij aliqui statim post aliqui post san-
ctus. Ad hoc rōdet beatus aug. ad va-
lerianum dicens. Nihil officit. id est no-
cet diversa plicatura eccie dūmō serua-
tur unitas caritatis. Et de pfe. dif. iij.
terquina dicitur. In vna fide nihil offi-
cit sancte ecclesie plicatura diversa. Si-
ue em puer semel tū vel ter immergat
baptizatus creditur: Et plicatura vni-
us eccie non debet subverti ppter plic-
tudinē alteri ecclesie. dif. xij. illud. In-
ueterata em consuetudo pro lege serua-
ri debet. ut habet. ff. in legibus. Et tū
sicut nihil debet ptra legē fieri. sic nihil
debet fieri contra longam plicaturā.
Lodice. que sit longa plicatura. lege p-
ma. Equē em puniri debet trāsgressor
laudabilis plicaturis. sicut trāsgressor
legis. xi. dif. In Idijs. Et hec intelli-
gi debet de plicaturis rationabilibus
que non sunt onerosē nec obuiat
statutis canonū. et diuinas p-
maxime si sint redacte in scriptū. quia
tunc vocant pstitutiones. Illis sic dis-
positis. sacerdos accipiet hostiam in

patenam. et vinum in calicem. cum suis orationib⁹ offerens illa domino. Precessit em⁹ veritatem hui⁹ sacramenti vmbra i melchisedech sacerdoti di summi offerente panem et vinu in typum seu figuram eucaristie. Quare et hodie i memoria hui⁹ acceptabilis figure sacerdos s⁹ in ordinem melchisedech institutus x⁹po panem et vinu ante p⁹secratiōz offert. deprecans. vt de⁹ ea benedicat et sanctificet. vt ide sacrificiu veru fiat quod in oblatione melchisedech figurabatur. Et populus etiam reali exhibitioe recognoscat beneficiu oblationis x⁹pi pro eoz salute in ara crucis factu. et in sacramento altaris fiendum dices quando offert. Suscipe sancta trinitas etc. In qua oratione patet cui offert q⁹ sancte trinitati. Quid offert quia oblationem. Quare offert quia in memoria passiois x⁹pi et pro salute oim. Qua oratione finita locat calicem Et aliqui scdm consuetudinem romanam locant calicem ad dexterum latus hostie quia sanguis domini nostri iesu x⁹pi creditur a dextero latere p⁹fluxisse. Vel s⁹ alium vsuz oblata locatur inter sacerdotē et calicem. ad denotandum q⁹ x⁹pc homo mediator fuit inter deum et hominē. Auru diuinitatē significat panis x⁹pm et sacerdos hoim. patena vero lata et parue profunditatis ad retinēdum hostiā ordinata significat latitudinem caritatis ap⁹loz qui x⁹pm receperūt. Et sic hostiā super patenā offert vt sup latitudines caritatis sacrificiu iusticie debet offerri vt olocastu anie pingue fiat. Hanc latitudinē caritatis corda discipuloz habebant cū petrus dicebat. Parat⁹ sum tecum in carcerē et in mortem ire. q⁹ autē patena sublata hostia absconditur sub corporali vel ab altari remouet⁹

quaz dyaconus retinet inuolutā significat q⁹ apli se absconderunt et i manib⁹ capientium relicto iesu omēs fugerūt sicut dominus eis p⁹dixerat. Omnes vos scād alumpaciēti in me i hac nocte. mat. xxvi. Scriptum est em⁹ p⁹ciam pastorem etc. Et ideo sacerdos anūciaturus resurrectionis eulogiu reseruat patenā. quia cum esset sero die illa vna sabbatoz et fores erāt clausē vbi discipuli erant congregati p⁹pter metum iudeoz venit iesus cū in medio eoz et dixit. pax vobis. iohis. xx. Inueniēs oues que trepidantes aufugerunt: Quantum ad tertiū sez d⁹ thurificatōe altaris sciendum q⁹ calix coopert⁹ significat x⁹pm sepultum. sed thurificatio significat vngentū preciosum q⁹ mulieres obtulerūt. Vel significat aromata que emerant vt venientes vngerēt iesum. mat. vlt. Vel est dicēdū. q⁹ thurificatio designat. q⁹ maria magdalenā accepta libra vngenti nardipitici preciosi effudit super caput iesu. mat. xxvi et domus impleta est ex odore vngētū Unde et saluator dixit ibidem. Mittēs hec mulier vngentum hoc in corp⁹ meum ad sepeliendū me fecit. Et iterum: Ubicūq⁹ predicatum fuerit hoc euāgelium in vniuerso mūdo. dice⁹ q⁹ hoc fecit in memoria ei⁹. Et ergo dicūt doctores. q⁹ hec thurificatio fit in memoriaz sepulture domi. q⁹ autē sacerdos ter dicit supra incēsum. significat q⁹ maria ter adhibuit vngentū circa corp⁹ iesu Primo quando vngit pedes iesu i domo symonis pharisei. luce. vii. Secundo cum in domo symonis leprosi super caput iesu effudit vngētum. mat. xxvi. Tercio cū venit vt vngeret iesum iā positū in sepulcro. Et circūducitur cū signo crucis vt in pluribus. vt omnis

dyabolice fraudis / et omnis malignitas conatus. per virtutem sancte crucis / et ex thuris incensione effugatur. ut nec contra sacerdotem nec contra sacrificium prevaleat. Fumi enim incensio valet contra demones effugandos. *Thobias. vi.* Thobias minor interrogabat angelum dicens Quot remedia sunt ea que obviare iussisti de pisce Respondit. Cord eius particulam si supra carbones ponas fumus eius omni demoniorum genus extirpat. Et sciendum. quod dyaconus vel thuribulum portans / accipiendo incensum antequam mittat in thuribulum. debet presentare sacerdoti. in signum quod nihil est acceptum deo nisi benedictum. Tunc sacerdos accipiens thuribulum secundum aliquos facit tres ductus. in signum vel ob reverentiam trinitatis in circuitu hostie et unam crucem desuper obreverentiam unitatis divine essentie. Et immediate post hoc vadit ad dexteram partem altaris: significans christi predicationem missam ad iudeos. et ad oves que perierunt domus israel. Sed post hoc dimissa dextera vadit ad sinistram. significans apostolorum predicationem repulsam a iudeis et conversam ad gentiles. Postea totam fatiem altaris a sinistra usque ad dexteram thurificat. in signum predicationis gentibus missa finaliter ad iudeos revertere. quia in fine mundi secundum apostolum ad romanos. vi. Reliquie iudeorum salve fient: Deinde sacerdos thurificatur a dyacono et ministris ab accolito vel a thuriferario. et postea totus chorus mediatis ministris in signum quod a christo sacerdote magno cuncta bona procedunt mediatis ecclesie ministris ad populum: quod influxus divinus per media descendit ad infima secundum dyonysium de angelica ierarchia. *Ido dicitur*

ad cor. ij. Odorem noticie sue sparsit super nos in omni loco Et nota quod secundum alios. sacerdos thurificans nihil dicit Sed sine officium romanum dicit dirigatur domine ad te oratio mea. ubi primo operatur exaudiri. secundo acceptari cum dicit Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. quod erat sollemnissimum in lege. Tertio operatur a malis preservari. scilicet in corde cogitatione et in ore a pollutione mala dicens Domine custodiam os meum. Quantum ad quartam partem huius capituli. que est de manuum ablutione est sciendum: quod quis sacerdos in principio misse dum se vestibus ornat manus abluit. in signum quod carere debet macula mortali. tamen in hoc loco volens sanctificare iterum lauat se. in signum carentie venialium et minorum. Ideo fit in capitibus digitorum: quatenus sic lotis manibus. oblationem accipiat. incensum offerat et orationem effundat. Quia scriptum est *Exo. xxv. Facias lavacrum eneum. et ad lavandum ponas illud in testamento tabernaculi ad altare et missa in eo aqua laubunt. in eo garon et filij eius manus suas ac pedes: quando ingressuri sunt in tabernaculum testimonij et quando accessuri sunt ad altare. Ista fuit figura vel sacerdotes oblaturi. abluti essent manibus et pedibus. quod nunc veraciter et mystice debet esse in nostris sacerdotibus. Debent enim purgati esse a pravis operibus: et mundati a noxijs affectionibus: quia per pedes affectiones. et per manus opera designantur. Sic igitur lotionem manuum corporalem reiteret. magisque mundatus. offerat hostiam immaculatam. sanctam. deo placentem. Unde david cum esset mundatus. petebat amplius mundari dicens*

Amplius laua me ab iniquitate mea ps. l.
 Sacerdos ei sacrificatur? debz lauare
 conscientiam lacrimis pnie. fm illud psalmi
 Lauabo p singulas noctes lectum meum
 Lectus hominis est sua conscientia. in qua
 secure mens delectat et qesit si bona e
 iux dictu sapientis Secura mens est qsi
 iuge puiuu Si vo mala est in amaritu
 dine et timore est. quiano est pax impijs
 ysa. xlviij. Innocentius dicit. q ipse xpc
 anteq vez et vnicu sacrificiu offerret i
 ara crucis/ in lazari resuscitatioe lacri
 mas miserat effudit Job. xi. Jesus in
 genuit spiritu et turbauit seipsum/
 et lacrimatus est. Et exemplo christi sa
 cerdos etiam hoc facere debet. Et sci
 endu q sacerdos lauando digitos. dicit
 illud psalmi. xxxv. Lauabo inter innocen
 tes manus meas. Et est sententia talis. i.
 Nitendo et penitendo/ facia munda opa
 q p manus designat. et hoc inter inno
 centes pueras mere sepe et corpe. Qu
 sic dicit ps. Lii innocete innoces eris.
 Hoc facto dicit. et circumdabo altare tuum
 dicit. q null nisi mundus debz accedere
 ad altare. Quam ad qnta ptem/ q est
 de cordis humiliatioe est aduertendu q
 sacerdos post hec q dicta sunt/ humiliter
 se declinat dices illud dan. iij. in spu hu
 militatis. Quam orem dicit in medio al
 taris/ inclinatur pfunde et manibus iunctis
 antepectus. vbit angunt tria q debet esse
 in sacerdote sacrificiu offerente/ imo et i
 oibus assistentibus p quibus sacerdos offert
 Primum est cordis humiliatio cum dicit.
 in spu humilitatis. Secundum est mentis con
 tritio. ibi et in gno perito. Tertium est re
 ctasentio offerentis/ ibi vt sic fiat sac
 ritium nrm etc. Hoc aut humiliatio sacer
 dotis humiliatioz xpi significat. q exin
 anant semetipm/ forma serui accipiens
 Vel sacerdos inclinatur se/ vt p humiliati

onem corporis discat humilitate mentis
 vt sic in eo. puocetur mentalis deuotio.
 Nam cum frequenter orans/ humiliat se
 corporaliter inclinando/ vel genuflectendo
 vel manus leuando ad deum. in ipso surgit
 humilitas mentis ad deum et deuotio Et
 hoc dicebat apostolus. Volo vos in omni
 loco orare. leuantes manus vsas ad deum
 Debinc sacerdos inclinans se: orat p m
 ple. post hoc monet populum ple orare. et
 postea orat p populo Ipse enim pmo pro se
 deinde p populo orauit dices. Pater
 clarifica filium tuum vt filius tuus clarificet
 te. Postea p apostolis dices. Pater sua
 eos quos dedisti mihi vt sint vni. sicut
 et nos vni sumus Job. xvij. Et itez p
 omnibus credituris in ipm dicens. Non
 tim pro ipsis rogo. sed pro oibus q p vbi
 eoz credituri sunt in me. Deinde sacer
 dos populum admonet orare pro se/ vren
 do se ad populum dicens Orate p me
 pctore etc. Debent enim p inuice orare
 vt saluemur Jacobi. vlt. Nam dñs in
 quit in euangelio Amen dico vobis
 Si duo vel tres consenserint de ore sup
 terra: quecuqz petierint fient illis a pa
 tre meo q est in celis. In hys aut vobis/
 sacerdos implorat auxilium circumstantiu
 ppter altitudinem sacramenti. Et debet
 ista vba aliquantulum sonare. sic q assi
 stentes capere possint. qz p hec vba ad
 supplicandu inuitamur. ibi orate. Et ad
 nos mutuo amandum inflamamur. ibi
 vt meum pariter et vestrum sacrificiu
 acceptum fiat omnipotenti deo:
 Quantum ad vltimum/ scilicet de ora
 tione secreta est sciendum. q post vba
 que dicta sunt/ sequitur oratio secreta
 que sic vocatur. quia secreta et sub silen
 tio/ et recollecta mente/ dici debet vt
 denotetur mentalis conuersio in de
 um. vt sacrificium deo sit acceptum.

Qui aut silentij. et aliorum que sacerdos sub silentio legit. causa originalis fuit occultatio spiritualium misteriorum huius sacrificij a summi circumstanti populo. Cuius b. dyo. in ecclesiastica hierarchia. loquens de ritu sacrificiorum dicit. Greci hec videntes et audiētes ridebāt. putātes tā hūilibus vobis et reb⁹ non posse inesse tantā sanctificationē. Et debēt tot secreta dici. quot fuerūt in principio collecte. exceptis aliquibus diebus precipue fin officij romanū. sicut sunt dies quatuor temp. sabbatū pasche. et aliq̄ vigilie et pasce que huius dies hnt̄ q̄dam singularia. Etiam sacerdos per illud quod obstat silentij solitudinē/ significat latibulum xpi. quo xpc nō palā ambulabat apud iudeos. cū cogitarent eū interficere. s; abiit in regionē iuxta desertū/ in civitatē que dicitur effraym. et ibi morabatur cū discipulis suis. ut dicitur Joh. xi: Et postquā subiunxit secretā orōem sacerdos leuat vocē. per quā insinuat. quod xpc demū redijt hierosolimā ad templū orōis. quod ad temp⁹ deseruerat cū recesserat in effraym Sic em̄ scribitur Luc. xix. Ingressus templum cepit eicere emētes et vedētes dicēs. Dom⁹ mea dom⁹ orōnis vocabit̄ rē. Ideo tunc sacerdos eleuat vocē palā. dicēdo per oīa secula seculorum. Per hoc insinuat: quod iesus iterū palā ambulabat Itaq; in crastinū/ turba multa quā puenerat ad diē festum cū audisset quod iesus venit hierosolimā/ acceperūt ramos palmarū et obuiā pcesserunt clamātes. osanna bñdictus quī venit in noīe dñi rex israel Mat. xxi. Finis autē huius orōis. incipiū est pfatiois. per quod insinuat sacerdos. quod xpc est lapis angularis que reprobauert edificates. que fecit utraq; vniū ysa. xxviii. Iudeos et gentiles ut sit vniū pastor et vniū ouile. Et propter hoc quod orōes quā secreta

dixit cludit apte. querit assensum populi et confirmationē. quod ipse quasi ligatus est populi: ideo populus silentiens voci eius dicit Amen id est fiat. Hoc per xpm̄ in quo exaudimur a patre sicut petisti in secreta. Vel per hoc monet populum/ ut sibi adoptet et petat/ ut dñs velit eū exaudire. quatenus peticoēs quas secreta effudit effectū sequatur. Vel potest dici: quod orō secreta alte terminat. ad designandā publicam predicacōem xpi post lazari resuscitationē. quod extunc publice predicauit. Et sciendū quod sacerdos hec dicēdo debet manus de p̄sias tenere donec dicat sursum corda. quod tūc debet manus leuare. et ipsas extēsas tenere. adeo alte sicut nō. quod assistētes super humerū suum aliquantulum possint videre.

Capitulum. ij. De pfatione.

Refatio dicitur a patre quod est ante per r̄for faris. quod satur autē principale sacrificij. ad quod offerendū missa est instituta. Est em̄ plocutio totius canonis secuturi. In hoc em̄ plocut sacerdos grates et laudes deo. ut melius ad psecrandū corp⁹ xpi posset puenire. Locat etiam preparatio: quod preparat fidelium mētes ad future psecratiōis reuerentiā. Et ab aliq̄b⁹ vocatur himn⁹ angelic⁹. quod angelicis laudibus est plenus: Alibi enim parte/ dominus vocatur himnus. Et habebit illud capitulū duas partes principales. In prima dicitur de pfatione in generali. et de expositione cōmunis pfationis. In secōda de numero specialium pfationum et earū expositione. Prima pars diuidit̄ in tres. In prima populus excitatur: cum dicitur.

Dominus vobiscū. In sc̄da ratio assi/
gnatur a sacerdote ibi vere dignum et
iustum est. In terciā laus diuina a p̄plo
decantatur ibi sanctus. Prima ad huc
in tres. quia primo excitatur populus
ad attentionē cū d̄r: dñs vobiscū. Se/
cundo ad mentis erectionē ibi. sursum
corda. Tercō ad gratiarum actionē ibi
gratias agamus: Quantum ad primā
p̄ticulari est sciendum. q̄ sacerdos di/
cturus rem dignissimā cum attentio
ne salutatur populum dicēs. dominus vo/
biscū. Optans nos tales existere. cū
quibus dominus manere dignetur. Et
illō p̄uuiū dignissimū in quo xp̄c fons
pietatis et bonitatis sumitur nobiscū
celebrare. De quo scribitur iohis. xij.
Si quis diligit me sermones meos ser/
uat. et pater meus diliget eum. et ad eū
veniemus et mansionē apud eum facie/
mus: Et apoc. iij. Ego sto ad ostium et
pulsō. si quis audierit vocem meā et a/
peruerit mihi ianuam introibo ad eum et
cenabo cum eo. et ipse mecū. Chor⁹ in
persona populi r̄ndet. et cum sp̄u tuo:
sacerdoti hoc idē iterate reop̄as Sic
em̄ mutuo pro se orant. facientes iuxta
dictum apostoli. Orate pro inuicem vt
saluemini. iacobi. vlti. Et r̄ndet popul⁹
et cum sp̄u tuo. et non cū corde vel ore
tuo seu cū corpore tuo: quia totū illud
quod agit sacerdos ē sp̄uale et misterij
plenum. Deinde ibi subiūgitur a sacer/
dote incitatio ad singularem deuotōz
et mentis ad celestiuū eleuationē p̄pter
sacramentalis misterij magnitudinem
cum dicitur. sursum corda. sup̄. habete
ul̄ leuate ad dñm per celestiuū medita/
tionē. Adnet em̄ nos sacerdotes vt cor/
da sursum habeam⁹ ad dñm. s̄m exhor/
tationem apli ad colocenses. iij. Que
sursum sunt querite et sapite. non que
sunt super terram: Nam vbi est thesau

rus ibi est. et cor tuū mat. vi. Multi em̄
ore loquuntur celestia. et exteriori habi/
tu celestib⁹ et diuinis se ingerunt. cord⁹
vero terrestria meditantur. Quibus
dñs im̄perat p̄ prophetā dicēs. Po/
pulus hic labijs me honorat. cor autē
eor⁹ longē est a me ysai. xxxix. In qualib⁹
ergo oratione cogitare terrena vel
vana. peccatū est celestib⁹ vacare debē
ti. et in ista terrena volūtate vel ex ma/
la consuetudine se ingerentem. grauis
peccati moles verissime sup̄primat. S̄
et piculū est cor habere diuisum ab ore
et os diuisum a corde. Nam qui s̄. met/
ip̄m nō audit. nec deus illum exaudit.
Hec innoē. Quilibet em̄ homo xp̄ian⁹
tempore quo celebrat vt audit missam
debet effundere vnguētū super caput
recubentis. more mulieris vnguētate
q̄ quod gessit corporaliter nos peragere
debem⁹ sp̄ualiter. Quilibet em̄ homo
cor suū ad ip̄am verbi deitātē eleuet. et
ad illud caput ec̄le p̄ri fide p̄tingēs ca/
tholice confessionis. non solū verbalis
sed rationalis in factis vngenda pun/
gat. credēdo et p̄fitendo. et sedule gra/
tias agēdo domino deo nr̄o. Et nota q̄
super hoc verbum sursum corda de se
dū. primadō. Quā aut̄ stam⁹ ad oratōez
fratres dilectissimi inuigilare et in cum/
bere ad p̄ces toto corde debem⁹. Logi/
tatio oīs carnalis et secularis abscedat
ne quidq̄ tūc ai⁹ aliud cogitet q̄ illud
solū qd̄ p̄cat. Et sacerdos ante oratōē
prefationis premissa intentōe sursum
mittentis dicendo sursum corda et dū
popul⁹ r̄ndet. habemus ad dñm ammo/
netur. nihil aliud q̄ dominū cogitare
debere. Laudat̄ cōtra aduersariū pec/
t⁹. et soli dō pateat. nec ad se hostē t̄pe
oratōis puenire patiat. Chor⁹ r̄ndet.
habē⁹ ad dñm. Et i hoc p̄fite se moita
sacerdotis suscepisse cū ait hē⁹ ad dñm

Diligenter ergo pvideat populus r qz
libet de populo ne cor hab'is deorsum
ad seclm spūi sancto dānabiliter mēci
atur ps. iij. Nam vt quidam dicūt hoc
est solenne mendatiū mūdi quia vt plu
rimū qui hoc rīdet oppositum tenet d
facto quia non habet cor ad deum sed
ad terram deorsum. Contra quos ait.
psalmista. Filij hominum vsqz quo gra
ui corde vt quid diligitis va. et queri
tis mēdatium. Sacerdos autē postqz
homines deuotos et attētos reddidit
excitat populum vt reuocatis ad mēo
riam beneficis dei innumerabilib' ei
referat gratiarum actiones dicēs Bra
tias agamus domino deo nostro. Qm
ipse est dominus id est redemptor. ipe
est deus id est creator. ipse ē noster. i. sal
uator. Tunc em̄ verissime erit n̄ cum
erit omnia in omnibus. i. ad cor xv. q̄a
ergo est redēptor noster. creator r glo
rificator. ideo gratias agere tenemur si
bi ex nostra creatione. qua dedit nobis
naturam. ideo dicim' dño. Et quia est
redēptor n̄. quia dedit nobis gratiam
ideo dicimus deo. Et quia est saluator
n̄ et glorificator. quia dedit nobis glo
riam ideo dicim' nostro. Omnes enim
tenemur gratias reddere deo scz tā ino
centes qz penitētes. Innocētes qz eos
in grā conseruat. Penitētes v̄o quia
eis indulgētiā dedit. Chor' autē rñdēs
appbat et pfirmat dictū r v̄bū sacerdo
tis dicēs. Dignū et iustū est. Dignū est
qz tū ad deū seu ratione diuine maiest
tis. quia ipse est gloria r honor dignissi
dñs deus n̄. Un̄. apoc. iij. d̄. B̄ndictō
et claritas et sapia r grāz actio. honor
v̄tus et fortitudo. deo n̄o in seclā secu
loz amen. Iustū qz tū ad nos vt ei red
dam' grāz actiones. qz nos sumus po
pulus eius et oues pascue eius. psalm.

lxviiiij. Tūc ibi v̄e dignū r iustū ē. Il
la ē scda ps mi' p̄cipalis capitli i qua
a sacerdote assignat rō grāz actōis. Et
sin mgr̄m petz antihisodorensem. hic
incipit p̄fatio i qua sacerdos captat be
nivolēciā dñi vt ad p̄secrādū corp' dñi
mel' r salubri' possit puenire Et in p̄fa
tōe tagūt duo. P̄rio qz icitatur ad re
gratiādū deo p̄ri. et recolēdā dei p̄ris
bonitatem i nobis p filiū ei' dñm n̄m
iesum xpm̄ viuificatāz. Scdo p ea q̄ in
p̄fatioe p̄gesta sunt ad magnificādū ei'
maiestatē āgelis et hoib' tremēdā ado
rādā vna cū angelis excitamur. Et no.
qz p̄fatio rep̄ntat et significat. illo gau
diū et p̄coniū laudis quo pueri hebreo
z exultātes susceperūt xpm̄ veientē ie
rusalē ad suā passionē canētes b̄ndict'
qui venit in noīe dñi. p̄ter autē i libris
an̄ p̄fatioz scribitur qdā figura rep̄ntās
a pte āteriori hāc lrām v. a pte v̄o po
steriori. d. q̄ due lrē sic p̄nere capiūtur
pro vere dignū: lrā videlicet p̄dictōe
Insup non caret mistice intellectionis
acumine. Hec em̄ lrā. v. q̄ iferi' ē clau
sa et supius apta h̄is iniciū linea lōgio
ri hūaitatē seu hūaz xpi naturā q̄ i v̄gīe
principiū habuit h̄ sine carebit d̄signat
p̄ter d̄ v̄o q̄si circulariter clausum d̄ni
tas seu diuina natura que nec p̄cipiū
nec finē h̄z figuratur. Tractus vero in
medio v̄trāqz pte copulās signū crucis
efficit: Et hec figura sic in p̄cipio p̄fa
tionis ponit ad d̄signādū qz humanitas
iuncta deitati crucifixa fuit p nobis ex
hoitate eterni p̄ris. Vel qz p̄ misteriū
passionis xpi et p̄ crucē hoies recōcili
ati sunt deo. pacificati sunt cum angelis
et qz humana diuinis associātur r sunt
associata. quia in p̄fationibus homi
nes r angeli combinantur ad concin
nēdā regis p̄conia. de hoc habetur.

deus. U. genus humanū d designat
 deitatem. Stans crux in medio sede-
 rat ista duo. Etiam p̄ dici q̄ p̄. ratio sig-
 nificat q̄ illud altissimū sacrificiū req̄-
 rit altissimā mētis eleuatōnem in deū.
 Prima pars perfationis cōmunis sic
 ponitur in verbis: Vere dignū et iustū
 est equū et salutare nos tibi semper et
 vbiq̄ grās agere dñe sancte p̄r omni/
 potēs eterne deus. p̄ xpm dñm nostrū
 In qua incitatur ad reddēdū gratiaz
 actiones deo patri. Et ad recoledā eius
 bonitatē et dilectionē. p̄ filiū eius dñm
 nostrū iesum xpm nobis exhibitā. Et
 exponitur sic. Dñe sancte pater omni-
 potens eterne deus. O domine p̄ pre-
 sidētiam cui⁹ magnificentia eleuata est
 super celos sancte essentialiter et p̄ior-
 dialiter p̄ sanctitatē non ab aliquo alio
 tibi inexistētem sed in nos p̄ participa-
 tionem tanq̄ a sup̄abundantia plenitu-
 dinis redūdantē et nos sanctificantem
 Juxta illud sanctificetur nomen tuum
 p̄ pietatem et creationē et p̄seruati-
 onē. eterne deus per innare: ssibilem
 et intransmutabilem maiestatem. Vere id
 est certe dignū est nos tibi semper gra-
 tias agere id est gratiaz actiones refer-
 re. Dignū est quia mira voluntate tua
 nos fecisti. Et iustū ē nos tibi semper gra-
 tias agere quia pura misericordia nos
 redemisti. Equū est nos tibi semper gra-
 tias agere quia gratuito nos iust. ficas
 Et salutare est nos tibi semper et vbiq̄
 rē. In hoc quod dicitur semper inclu-
 ditur omne tempus. In hoc quod dici-
 tur vbiq̄ p̄tinetur omnis locus. Sa-
 lutare est id est salute plenū. q̄ p̄petue
 nos glorificas. Ad idē hortatur nos
 p̄pheta dicens. Benedicam dñm i omni
 tempore. ps. xxxiiij. Et alibi. In omi lo-
 co dominationis eius benedicā q̄a mea

domino. ps. cij. Concludit p̄ xpm dñm
 nostrū. quia aduocatum habem⁹ apud
 patrem dñm nostrū iesum xpm. qui in-
 terpellat p̄ nobis ad ro. viij. Et ipse ē
 p̄piciatio nostra qui pro omnibus et in
 omnibus exauditur pro sua reuerētia
 p̄der eū ergo quasi per mediatorē gra-
 tes referim⁹ simul et laudes. p̄der eum
 dem etiam quasi per aduocatum grati-
 as exhibem⁹. Sed dubiū est. An semp
 debemus deo gratias referre et videt⁹
 q̄ non. quia sic nullus posset et videt⁹
 necessarijs corporis. et null⁹ posset q̄el-
 cere et dormire quod non suffert hūa-
 na fragilitas. Ad hoc dicitur q̄ deus
 semp est laudandus et benedicēd⁹ non
 actualiter s̄ habitualiter seu quātū ad
 habitum. sic q̄ in conscientia n̄a nihil
 habeam⁹ q̄ sit p̄tra deū sed sim⁹ semp
 in bono p̄posito faciendi bona. Tūc si-
 ue comedam⁹ siue bibam⁹ semp oram⁹
 habitu. Nec tūc semp laudare deū et ci-
 himis. re ess̄ corruptibile nature et na-
 turali modo esset impossibile. Sed
 quitur scda ps. p̄der quē maiestatem tuā
 laudāt angeli rē: Ubi duo sunt. primo
 ostēdit quōd p̄ xpm angeli maiestatem di-
 uinā p̄corditer exultantes venerātur.
 magnificāt adorāt et tremūt. p̄der q̄d i-
 citatur ad p̄similiter faciend⁹ Secdo di-
 rigit oratio ex pte n̄a ad deum ut no-
 bis gr̄as p̄sili laudādi et magnificandi.
 vna cū anglis largiat⁹ ibi cū qb⁹ et n̄as
 voces. p̄ria v̄ba sic ponūt. p̄der q̄z ma-
 iestatem tuā laudāt āgli adorāt dñatōes
 tremūt p̄tates celi celozq̄ virtutes ac
 beata seraphi socia exultatione p̄cele-
 brāt. Et exponit sic. p̄der quē scz xpm
 tanq̄ per n̄m mediatorē et aduocātū
 angeli laudant maiestatem tuam. Juxta
 illud psal. laudate eū omēs angeli ei⁹. Et
 alibi B̄ndicite dño omnes angeli eius:

adorant dominationes id est spiritus celestes sic dicti. Iuxta illud esdre Exercitus celi te adorant. Et itez psalmista adorante cum omnes angeli eius. Tremunt potestates. Unde iob. Columne celi contremiscunt et pauent ad eius nutum. Tremere autem dicuntur secundum innocentem non metu formidinis cum sint perfecte beati. Sed dicuntur tremere spiritu admirationis vel obedientie famulatu. quia secundum apostolum omnes sunt ministratores spiritus in ministerium destinati. Timor est duo complectere. videlicet illarum mali futuri. et reuereri illum a quo illud malum inferri potest. Utique rite per istum laudant. adorant et tremunt per quem omnes spirituum ordines creati sunt. Nam dixit deus. Fiat lux et facta est lux verbo diuino. Verbo dixit: et verbo fecit: quia verbo domini celi firmati sunt et spiritus oris eius omnis virtus eorum. Et alibi. Ipse dixit et facta sunt ipse mandauit et creata sunt. Celi celorumque virtutes ac beata seraphin id est sancti angeli quorum quilibet seraphin est vocatus communi celebratur. id est unanimiter magnificatur sociis exultatione id est concordia iubilatione. Et de sociis exultatione quia in celo est vera societas sine omni iudicia et discordia. Et est notandum. quod celi dicuntur laudare deum quia laudis materiam prestatur. per septem. Celi celorum et aque omnes que super celos sunt laudent nomen domini. Et per celos intelligere possumus thronos id est angelos sic dictos. per quos dominus sua iudicia distribuit. Thronus enim est sedes iudicij. secundum quod dominus. Celum mihi sedes est thronus. Et per septem. Dominus in celo sedes eius. Tunc vltimus de seraphin. Ubi nota quod noue sunt choiri seu ordines angelorum et tres ierarchie quod tres sunt infimi choiri. et hoc est prima ierar-

chia. tres medij choiri et secunda ierarchia tres supermi et tertia ierarchia Infimi vocantur angeli archangeli virtutes. Medij vocantur dominantes potestates principatus. Superiores throni cherubin et seraphim. Et vide similitudinem ministroz qui sunt apud regem regale. Nam quidam operantur immediate circa personam regis. scilicet cubicularij vel assessores. et hoc competit superme ierarchie respectu dei. Quidam vero habent officia ad regimen regni in communi non deputati huic vltimae potestati vel officio. sicut sunt principes militie. Et hijs sunt similes angeli secunde ierarchie. Quidam vero preponuntur ad regimen partis alie regni. sicut sunt officiales capitanei et aduocati. hijs sunt similes ordines terciarie ierarchie angelorum. Angelus enim secundum vocabulum nomen est officij. Nam sancti spiritus celestis patrie spiritus quidem spiritus sunt. sed nequaquam spiritus angeli vocari possunt. sed solum quando mittuntur quibus debent. Ideo pictorum licentia alas facit ipsis. ut celerem discursum in cunctis significet. Angeli vocantur eo quod de celis ad nuntiandum hominibus mittuntur. angeli grece hebraice molach latine nuntij dicuntur. Archangeli grece lingua summi nuntij dicuntur et inter potestates. Qui enim potestates nuntiant vel muna dicuntur angeli. Qui vero summa nuntiant archangeli vocantur. Archangeli enim dicti sunt eo quod prematum iter angelos tenent. Archos enim grece princeps latine dicitur. Nam quod archangeli angelis presunt zacharias testatur dicens. Ecce angelus qui loquatur ad me egrediebatur et alius ingrediebatur in occursum eius et dixit ad eum. Curre loquere ad puerum istum dicens. Absque muro habitabit habitaculum. Si enim in ipsis officijs angelorum nequaquam potestates superiores dispositae essent. nullo modo hoc quod homini diceret. angelus ab angelo cognouisset.

Virtutes sunt angeli p quos in mūdo
 fuit miracula. ppter qd r vtutes dicūt
 Potestates sunt angeli quib⁹ maligni
 spūs sunt subiecti Et ideo sic sunt voca
 ti qz coz potestate maligni spūs arcēt
 q non tantū nocent quantū nocere
 desiderant Principatus sunt angeli q
 ptesunt alijs agminibus qui pro eo q
 subditos angelos ad explendū diuini
 misterii disponūt principatus vocabu
 lum acceperūt. Nam alij sunt qui minis
 trant. alij qui assistunt. iuxta illud dan.
 vij. Milia milū ministrabāt ei. r decies
 milies centena milia assistebant ei. Do
 minationes sunt qui virtutibus et pta
 tibus pminent. qui pro eo q ceteris ā
 geloz dominantur agminibus nomen
 dinationis acceperunt. Throni sunt ag
 mina angeloz qui latine sedes iterpre
 tātur. r vocati sunt throni eo q illic cō
 ditor noster p̄sident. et p eos iudicia sua
 disponat. Cherubin vero sunt sublimi
 ora angeloz agmina qui pro eo q vici
 nius positi sunt deo. diuina scia ceteris
 āplius sunt pleni. q ex hebrayco smōe
 plenitudo latine scientie iterpretatur
 Seraphin vero est multitudo angelo
 rum. qui latine ardentes vel nitentes
 dicūtur. quia inter eos nulli angeli me
 dij existunt. Et ideo quantū vicini⁹ cō
 ram deo assistunt. tāto magis diuini lu
 minis inflamāf claritate. vnd r ipi vt
 legitur ysa. vi. Celant faciem et pedes
 sedent is in throno. idcirco centa ange
 loz agmina videre plene dei essentiam
 non valent. qm seraphin eam tegunt.
 Nec ysa. Et nota sm innocētū. Seraphin
 inuenitur neutraliter et masculi
 ne. q primo modo terminat in. n. vt hic
 in lra. secūdo modo terminat in. m. vñ
 ysa. vi. Seraphin clamabat alter ad al
 ter. Inno. mouet dubiū. ex quo nouē

sunt ordines angeloz vt dictum est qua
 re tribus exclusis tm sex in p̄fatione po
 nuntur. et isti tres excludūt. scz cheru
 bin. principatus et archangeli: nūquid
 illi tres non glorificant di maiestatem
 Ad hoc r̄ndet q p virtutes celoz tres
 alij ordines cōphendūtur et intelligūt
 Und in ps. xxiij Dominus vtutū ipse
 est rex glorie. Et alibi. Et spū oris eius
 oīs vtus eoz r hoc pōt elici ex ome. gre
 sup. i. luc. vbi dicit q vtutes celoz moue
 buntur. Secda causa hoc fit ad designā
 dum. q in cōparatione eterne trinita
 tis cuius maieestas hic principaliter cō
 mendatur omnis alia trinitas diminu
 ta reperitur r imperfecta. Nam quis i nu
 bibus equabitur domino. aut quis si
 milis dō in filijs di Quelibet autem tri
 nitas siue spūalis siue corporalis simili
 tudinē quandā diuine trinitatis ostendit
 Ipsi tamen similitudinis non
 perficit veritatem. Nec innocen. Ser
 quitur: Cum quibus r̄. Jam dirigitur
 oratio ad deum ex psona nra. vt nobis
 gratiā similiter laudādi vna cū ange
 lis largiatur. Exponit sic: Cum quib⁹
 sup angelis laudatibus nos t̄p̄camur
 iubeas admitti etiā nostras voces. et
 nras laudes. supplici confessione nō su
 perba p̄sumptione sed humili laude di
 centes: Sanctus. Nota sm inno. De
 omnipotēs duas creaturas rōales p̄di
 dit. scz angelicam r humanā. ppter hoc
 vt laudib⁹ insisterēt diuinis. Et ei gra
 tiaz actiones referret. quatenus cū pa
 ri voce p̄celebrent vt inferiores r supe
 riores i celesti cythara sociēt. De quo
 dicit iohes apoc. iij. Et audiuī vocem si
 cut citharedoz citharistantū in citha
 ris suis et cantabant quasi canticū no
 uū dicentes. Sanctus. Sanct⁹. San
 ctus. r̄. Illa est tertia pars prime p̄tis

principalis huius capituli secundi: in qua
 diuina laus a populo decantatur. Eccle-
 sia autem sperans se saluari et una cum angelis
 eternaliter deum laudare statim per
 fationem conformat se sanctis angelis
 De quibus et de quorum laudationis pro-
 nio merito facta est in praefatione: Lantum
 quem ipsi angeli sancti quotidie una vo-
 ce coram maiestate diuina decantare non
 cessant. similiter unanimiter cum sacerdo-
 te prosequitur dicens. Sanctus. etc. Hic
 himnus primus angelorum et primus hominum ver-
 ba complectitur. Prima pars est angelorum
 secunda hominum. Legitur enim ysa. ca. vi. Uidi do-
 minum sedentem super solium excelsum et ele-
 uatum. et seraphim stabant super illud. et
 clamabat alter ad alterum et dicebant. Sa-
 ctus. Sanctus. Sanctus. dominus deus ex-
 ercituum. Plena est omnis terra gloria
 eius. Legitur etiam in euangelio. Et qui pre-
 ibant et qui sequebantur clamabant. Bene-
 dictus qui venit in nomine domini osanna
 in excelsis. Math. xxi. et. io. xij. Uox an-
 gelorum trinitatis et unitatis in domino
 promedat archangelum. Uox uero hominum hu-
 manitatis et diuinitatis in christo personat
 unionem. Secundo nota sextus papahic
 humilium ad missam decantari instituit. Et
 merito cantica angelorum in missa decantantur
 quia per hoc motu sacratissimum sacrificium
 terrena celestibus sociari non dubitantur.
 Etiam ideo quod cum eis in excelsis saluari
 speramus. Etiam quia deus has na-
 turas scilicet humanam et angelicam ad insisten-
 dum suis laudibus et ad reddendum gratiarum
 actiones creauit. Vel ut sibi laudes pa-
 ri uoce celebraret ordinauit. Tertio no-
 ta: quod ter dicitur Sanctus et semel dominus deus
 ut trinitas personarum in diuinis et unitas
 essentie in diuinitate comprehendatur. Deus
 enim non sanctus est. id est sanctificans et non
 sanctificatus. Vel sicut in innocencio sanctus

is est sanctitatis sanctificator. Unde san-
 cti estote. quia sanctus sum domini deus
 uester. Deus pater sanctus est. testatur
 filio qui dicit. Pater sanctifica eos in
 ueritate quos dedisti mihi: quoniam tu san-
 ctus es. Et alibi. Serua eos in nomine tuo
 quos dedisti mihi iohannis. xvij. Filius est
 sanctus angelo protestatur luce. i. Et quod
 nascetur ex te sanctum uocabitur filius dei.
 Spiritus est sanctus christo dicente. Acci-
 pite spiritum sanctum. quorum remiseritis
 peccata remittuntur eis. iohannis ultimo
 Subiungitur. Domini deus sabaoth. is
 est exercituum uidelicet angelorum et hominum
 quorum terribilis est ut castrorum aties or-
 dinata. Tot enim exercitus deus habet
 in terra. quot sunt ordines statuum in eccle-
 sia. Tot habet in celis. quot sunt or-
 dines in angelis: Et subdit. Pleni sunt
 celi et terra gloria tua. Ad hanc: Plena
 est terra quia gloria diuina celi et terra re-
 plentur eo quod deitas est ubique. Unde psal-
 mista. Si ascendero in celum tu illic es.
 Si descendero ad infernum ades. ps. cx
 xxvij. Et ieremias dicit. Celum et terra ego
 implebo. glo dicit. Super omnia deus
 est non elatus. Subtus omnia non pro-
 stratus. inter omnia non inclusus extra
 omnia non exclusus. Domine ergo celi et ter-
 re angeli et homines pleni diuina gratia
 intelliguntur. Vel pleni sunt celi et ter-
 ra gloria tua eo quod tua gloria et que ince-
 lis et que in terra sunt gloriose guber-
 nantur. Celi enim iam sunt pleni re. terra
 uero spe. tunc uero re et spe plena erit
 terra. cum deus erit omnia in omnibus
 et merces nostra. Item nota. quod de misterio
 trinitatis personarum et unitatis
 essentie. innocencio dicit. Deus spiritus est
 increatus immensus et incomutabilis
 summe sapiens et summe bonus. Incre-
 atus est. quia non incepit in tempore.

Immensus: quia non circumscribitur loco. Incomutabilis quia non variat affectum suum. Summe potens quia nullus est impotentie. Summe sapiens cui nihil est ignorantie. In quo omnia. in quo omnia. per quem omnia. In quo omnia potenter sunt creata per quem omnia sapienter sunt formata. in quo omnia diligenter sunt seruata. Creata per potentiam formata per sapientiam. Conservata per diligentiam. Per potentiam intellige patrem causam efficientem. Per sapientiam filium causam disponentem. Per diligentiam spiritum sanctum causam perficientem. Tres enim sunt qui testimonium perhibent in celo. pater verbum. et spiritus sanctus. Et hi tres unum sunt. Tres personaliter quia quisque sua notione distinctus. Pater a generatione. Filius a filiatione spiritus sanctus a processione. Sed sunt unum essentialiter. Omnesque et singuli natura potentia et voluntate unum sunt et omnino quidquid per substantiam predicatur. Hanc eternam et indivisibilem trinitatem angeli laudare non cessant dicentes. Sanctus. Sanctus. Sanctus. Sed quia necessarium est ad eternam salutem incarnationis christi misterium profiteri. ideo recte subiungitur. Benedictus qui venit in nomine domini. Ego inquit veni in nomine patris mei. Nomen patris est filius. De quo propheta dicit. Ecce nomen domini venit de longinquo. Et tunc presbiter solus signum crucis facere ante se ad designandum quod iste qui venit per crucem triumphabit per virtutem sancte crucis et nos triumphare fecit et quod per crucifixionem nos salvavit. Consueverunt etiam fideles in rebus sensibilibus videlicet in statu et in parietibus et in manibus signum crucis facere et signo crucis facti oscula altari dare. quod

fit ad excitandam devotionem ad christum et ex amore ordinato ad christi crucem et ad eius passionem. Fit utique quantum ex maiori devotione tanto laudabilius. quod si forte quaedam sinistra intentio euenerit ut ne manus ledatur vel quidquid manus attigerit optatum habeatur quanto tunc intentio fuerit perversior: et tanto miserabilior. Stantes autem decantamus. et secundum quosdam inclinamus. quia tunc incarnationem et maiestatem diuinam per angelorum hominumque cantum recognitam veneramus. Sequitur. osanna in excelsis. Osanna dictio est hebraica. et secundum yerosolymorum. vi. ethymo. in alterius lingue interpretationem in toto transire non potest. Quia enim saluifica interpretatur. sed anna interiectio est motum animi significans sub deprecationis affectu. Integre autem dicitur osanna. quod nos corrupte media vocali deposita. id est. ita dicimus osanna. sicut fit in versibus quando secundum versus Eclipsis necat in primiti finalis vocalis. Litera enim prima sequentis verbi extremam verbi prioris excludit. Et hic: Ira odium generat. scandiendo dicitur. Ira odium generat. Et interpretatur osanna id est saluifica. subaudiendo vel populum tuum vel totum mundum. In excelsis id est in altissimis. Dicitur autem bis osanna in excelsis. propter duas partes salutis que sunt stola mentis. et stola carnis. quibus beatificatur sancti in gloria. ut videlicet corpore et anima saluati inter angelos deputemur in excelsis. Hic etiam versiculus laudis reperitur in psalmo. cxvii. quod enim turba dixerit osanna hoc est quod dicitur o domine saluum me fac. Et eiusdem verbis ibi subiungitur Benedictus qui venit in nomine domini. Per hoc etiam quod subiungitur

ofanna in excelsis p̄spicue ostenditur q̄
 aduentus xp̄i nō t̄m hoīm salus fit sed
 totus m̄di. iungēs terr̄na celestib⁹
 vt omne genu ei flectatur celestū ter/
 restrum et infernoz. Chrusosto. dicit
 Quod quidaz interpretatur ofanna
 gloria Quidam redemptionem quidā
 saluifica. Nā ⁊ illi gloria debetur et re/
 demptio istū conuenit Qui omnia re/
 demit. et p̄ciosi sanguis sui effusione sal/
 uauit. Item nota q̄ sabbaorh est vnū
 de decem nominibus quibus apud he/
 breos deus nominatur qd̄ p̄uertitur ī
 latinum et valet t̄m sicut exercitū seu
 virtutum. De quo ab angelis in ps̄: d̄
 quis est iste rex glorie / dñs v̄tutū ip̄e
 est rex glorie. Sunt em̄ in hui⁹ mundi
 ordinatione virtutes multe. vt ange/
 li archangeli. cūctiq; celestis milicie or/
 dines. quoz t̄m iste dominus est. D̄s
 em̄ sub ip̄o sunt et eius domi. x̄oni sub/
 iacent Sed dubium est quare imme/
 diate post p̄fationē sequitur sanct⁹ Al/
 quod respondetur q̄ in p̄fationis fine
 sacerdos deprecatur vt voces n̄re cū
 laudib⁹ et vocib⁹ angeloz sociēt ⁊ ad/
 mittant cū dicitur. Cum quibus ⁊ no/
 stras voces. ⁊. Et quia angeli semp̄ can/
 tant deo Sanctus. Sanct⁹. Sanct⁹
 Ideo nos illis p̄formādo hymnū istū
 anglicū p̄iter et humanū decantamus
 vel inchoamus. Et quia hic fit mentō
 de aduentu xp̄i ideo sciendum q̄ septē
 sunt aduentus xp̄i qui designantur p̄
 septem antiphonas que in aduētū can/
 tantur. Primus fuit de celo in v̄ter ⁊
 ginis ad d̄andū nobis sapientiā et pru/
 dentiam. Ideo cantatur o sapientia q̄
 ex ore altissimi prodisti. Secundus fuit de
 v̄tero virginis in mundū. Ideo cantat
 ecclesia. O adonay dñator et dur̄ dō⁹
 israel q̄ moysi in ignis flama apparuisti

veni ad liberandū nos. Tercius fuit a
 mundo ad crucis patibulū. et tūc posi/
 tus fuit in signū p̄riarchaz. et prophē/
 taz Ideo dicimus. O radix yesse qui
 stas in signū populoz. Quartus fuit d̄
 cruce ad limbū h̄ns clauem et aperies
 infernū. Ideo dicimus. O clavis dauid
 veni educ vincetos de carcere. Quint⁹
 ē aduentus spiritualis ad deuotū anīm
 q̄ illuminat et splēdere facit p̄ verā no/
 ticiam. Ideo dicimus. O oriēs et splē/
 dor lucis eterne veni et illumina sedē/
 tes in tenebris ⁊ i vmbra mortis. Sex/
 tus erit ad iudiciū. vbi iudicabit et ap/
 parebit vt rex regum. Ideo dicitur. o
 rex gentium et desideratus eoz. Sept/
 timus ē inducēs ī regnū celeste: Ideo d̄
 O emanuel id̄ est nobiscū deus. rex et
 legifer noster veni ad saluandū. Jam
 quantum ad secundam p̄tem principa/
 lem huius capituli videndū est de duo/
 bus p̄mo quo: sunt p̄fationes p̄tias/
 les. Secūdo vidēdum est d̄ vna quaq;
 eaz in speciali. Quantū ad primū ē sci/
 endum q̄ olim multe fuerūt p̄fationes
 fm̄ officii ambrosianū q̄a quilibz sanc/
 tus famosus habuit p̄fationē sp̄ales
 Delagius tamē papa natione roman⁹
 ceteris relictis omnes ad nouē restrin/
 xit: Unde de pse. dis. l. ca. inuenimus d̄
 Delagius romāe eccie et aplice sedis
 ep̄s vniuersis gallicoꝝ atq; germanoz
 ep̄is. Inuenimus has nouem p̄fatio/
 nes in cathalogo t̄m recipiēdas. Unā
 ī diebus paschalibus illiam in die ascē/
 sionis domini. Tercia in die pentheco/
 stes. Quartam de natali dom̄ni. Quin/
 tam de apparitione. Sextam de aplis
 Septimā de trinitate: Octauā de san/
 cta cruce. Nonam in ieiunio seu in qua/
 dragesima t̄mno dicendam. Urban⁹
 v̄teropapa sup̄ addidit decimā p̄fationē

scz de beata virgine. Quantū ad secundum agendū est de qualibet eaz in speciali eo ordine quo in missali scribūtur. Prima est de natiuitate domini. et incipit sic. Quia p̄ incarnati verbi r̄. Ubi primo tangitur incarnationis misterium. Vocatur autem incarnatio misterium quia misterium est idem quod secretum secretum. Tale autem secretū est incarnatio. quia nulla mens ad ipsam attingere valet. nec etiam capere p̄t quomodo verbum dei factum sit caro ioh̄is. i. Secundo insinuat̄ diuine illuminationis presidium. ibi noua mētis nostre quia ad l̄ram de h̄is que debet̄ credere et sperare sum̄ informati p̄b̄um incarnatum et illustratū quia vt dicitur luci. Ip̄e venit illuminare h̄is qui in tenebris et ī umbra mortis sedēt. Tertio tangitur alte p̄templatōnis solacium ibi. vt dū visibiliter deum cognoscimus. quia v̄bū caro factum est r̄ vidimus gloriam eius. ioh̄. i. Per hunc scilicet deum visum in carne que tamē videre nō possum̄ r̄ rapiamur r̄aptu amoris in amorem inuisibilem. Quarto tāgīt̄ diuine iubilationis tripudium. ibi et ideo cum angelis. Ubi quasi omnes ordines tangit̄ angeloz. Et hoc ideo qz in die natiuitatis domini angeli cantauerunt laudes deo scz gloria in excelsis deo. Secūda est de epiphania domini vbi breuiter duo continentur. Primo sublimitas luminis apparentis cum dicit̄ Quia cum vnigenitus tuus in substantia nostre mortalitatis apparuit scz carnem assumendo. Secundo vtilitas hominis indigentis cum subiungitur noua nos immortalitatis sue luce reparauit. Dicitur epiphania ab epi quod est supra r̄ phanes apparitio. qm̄ in illa die supernum lumen apparuit tribus regi-

bus ip̄m adorantibus mat. ij. Itē in eodem die reuolutis triginta ānis mutauit aquam in vinū in nuptijs ioh̄. r̄ vij. In quo eius potestas diuina apparuit euidenter. Tercia est de quadagesima seu ieiunio corporali in qua ponūt̄. iij. vtilitates. Prima ē quia vicia p̄p̄mit. Ideo dicit̄. vicia p̄p̄mis. Secunda qz mētē ad superna erigit et leuat. Ideo dicit̄ mentem eleuas. Tercia est quia v̄tutes colligit et congregat. Ideo dicit̄ Virtutem largiris. Quarta est qz mercedem acquirit et donat. Ideo dicitur Et premia. sup̄ largiris. Et quia omnia ista sunt in virtute xp̄i. Ideo dicitur per xp̄m dominum nostrum. Quarta est de passione domini seu d̄ sancta cruce scz qui salutē hūani generis in ligno crucis constituit. Ubi duo ostendūt̄. Primo xp̄i passionis vtilitas cū dicit̄ Qui salutem humani generis. Secūdo qz passio xp̄i fuit satisfactoria cū dicit̄ vt vnde mors oriebatur. inde vita resurgeret. Tertio ostenditur crucis sublimitas. et hoc in duob̄. primo ī hostis prostratōe cum dicitur. Et qui p̄ lignū vincebat in ligno quoqz vinceret. Secūdo in crucifixi coditōe. quia dicitur per xp̄m dominū nostrum. Quinta est de resurrectione scz te quidem domine omni tempore r̄. In qua quattuor ostenduntur. Primo t̄pis summa congruitas cū dicitur. Te quidem domine omni tempore sed in hoc potissimū die r̄. Nam nunc potius laudandū ē quia resurrexit p̄pria v̄tute tanq̄ ille qui h̄z p̄p̄iam potestatem. Secūdo tangitur passiois acerbitas ī hoc qz dicit̄ cū pascha nostrum immolatus ē xp̄c. Ad ē rei euidentiam sciendū qz filij israel celebrabant pascha in signū et memoriā transitus angli percucientis egiptios

interficiendo primogenita egyptiorum
et transeundo et admittendo hebreos q̄
habebant de sanguine agni in sup̄l̄m̄ia
ri domus. vt habetur exo. xij. Et ido pa
scha celebrabāt. quod interpretatur tran
situs. Vel in memoriam transit⁹ maris
rubri qđ sicco pede trāsierūt. Unde exo
xiiij. Filij autem israel transierunt p̄ me
dium sicci maris: Ideo pascha colebāt
et agnum imolabant ad vesp̄rā. exo. xij
Sic similiter et nos colimus pascha i si
gnū trāsitus filij d̄i per limbum. d̄ quo
eduxit patres sanctos dimissis peccato
ribus malis. et hoc p̄ sanguinē suū nos
redimendo. et trāsendo p̄ mare rubrū
nos liberando. quod figurat baptismus
vbi egyptij id est peccata submerguntur
et filij israel liberant̄ per agnū paschale
qui pro omnib⁹ in vesp̄re pasche iude
or̄ tanq̄ verus agnus fuit imolat⁹ sicut
p̄ixerat ysa. xij. ca. Et ergo d̄ h. cū pa
scha n̄r̄m imolatus est x̄pc. Non agnus
iudeorū typicus et figuratiuus. sed ipse
qui est veritas. Tertio ostenditur paci
entis trāquillitas cum subdit⁹. Ipse em̄
verus est agnus. qui abstulit peccā mōi
Quarto passionis utilitas cū subditur
Qui mortem n̄r̄am moriēdo destruxit.
Et ē sensus. qui mortē sc̄z peccati d̄ quo
dicit iacobus. Peccatū cū p̄sumatū fu
erit generat mortem. Hanc mortē ipse
d̄struxit moriēdo p̄ nobis corporaliter
et vitā sc̄z glorie et gratie reparauit.
Quia s̄m apl̄n. Si x̄pc resurrexit et nos
resurgetur. quia sum⁹ eius mēbra nisi
in nobis deficiat. Sexta est de ascen
sione. sc̄z qui post resurrectionē suā r̄
Ubi quattuor ostendit̄. Primo resur
rectionis visibilis. p̄batio cum d̄r Qui
post resurrectionē suā omnibus disci
pulis suis manifest⁹ apparuit. Secdo re
surrectionis solēnis. p̄sumatio cū subit⁹
gitur. Et ip̄s cernentibus eleuat⁹ est in

celum. Tertio resurrectionis utilis intē
tio. ibi vt nos diuinitatis sue tribueret
esse participes. Quarto nostre mentis
elatio cum inferitur. Et ideo cū ange
lis et archangelis. Septima est de
sp̄u sancto seu de festo penthecostes sc̄z
qui ascendens super om̄s celos. Ubi
sex inuētur. Primo ascensionis digni
tas quia sup̄ om̄es celos Secundo as
censionis felicitas ibi sedens ad dexte
ram tuā. Tertio promissionis veritas
ibi p̄missum sp̄m̄ sanctum. Quarto im
pletionis felicitas ibi. Hodie n̄a die in
filios adoptionis effudit. Quinto p̄ntis
diei solennitas ibi Quapropter profusis
gaudijs totus in orbe terrarū mūdus
exultat Sexto ipsorū angelorum tripu
dium et laudatio ibi sed et superne v̄tu
tes. atq̄ angelicę potestates hymnum
glorie tue concinnūt et sine fine dicen
tes. Octaua est de sancta trinitate
que incipit. qui cū vnigenito tuo et sp̄u
sancto r̄ Ubi videtur primo que debe
mus credere de ipsa trinitate. qz p̄sona
rum pluralitatē in essentie vnitate ido
dicitur dirigendo ad patrem verbum
eternę deus. qui cum vnigenito tuo et
sp̄u sancto vnus es deus. D̄ portet er
go credere in trinitate vnitate essen
tie. Et ergo credam⁹ in trinitate vni
tatem essentie dicit. vnus est deus vn⁹
est dominus. Et vt credam⁹ in vnita
te essentie trinitatē personarū ideo sub
ditur. Nō in vni⁹ singularitate p̄sone
sed vnus trinitate substantie. p̄tra er
rorem sabellianorū qui negabant plura
litatē personarū. Secundo ostendit̄ qđ
debeamus credere de personarū digni
tate. quia eaz̄ in omnibus equalitatem
cum d̄r. Quod em̄ de tua gloria reuelā
te te credimus. qz nihil de trinitate nisi
per reuelationē scimus. hoc de filio tuo
hoc d̄ sp̄u sancto credim⁹. quia equales

sunt in gloria. Un̄ archanasus. Qualis pater. talis filius talis spūs sanctus. Itē equalis gloria. coeterna maiestas. Itē talem equalitatē sine discretionē differentie sentim⁹. quia in hoc nō differūt immo ueniūt ⁊ sunt vnū. Tercio ostēdit quid credere debem⁹ de psonarum diuinarū vnus ab alia emanatione ⁊ processione. ibi ut in cōfessione vere sempiternēq; deitatis. ⁊ in psonis ppetas. scz credi debet ⁊ adorari. Propriū autem filij est qd sit a patre sicut lux a sole. Patris propriū est qd sit a nullo. Spiritus sancti propriū qd sit ab vtroq; scz sole ⁊ luce ⁊ nō euerso. Un̄ generare uenit patri. generari filio. pcedere spūs sancto. Et hec sunt proprietates ip̄oz. Et ideo dicit in psonis ppetas. Et quis psona liter distinguūtur. non tñ essentialiter. ideo subdit. Et in essencia vnitas. quia sunt vnus deus ⁊ nō tres. Propter qd sequitur ⁊ in maiestate adoretur equalitas. Quarto tangit quid debem⁹ credere de ipsius trinitatis laudatione qz semp laudatur ab angelis: ideo seq̄tur. Quā laudant angeli. qui sunt ordines inferiores. cherubin quoq; ac seraphin qui sunt ordines superiores. Nonā est de beata uirgine. quā urban⁹ papa cōpilauit. scz ⁊ in ueneratione beate marie. Ubi q̄tuor tangūt. Primo seruitus ⁊ subiectio filialis. cum dicit. Et te in ueneratione beate marie semp uirginis. Secundo maternitas diuinalis cum dicit. Que et unigenitū tuum sancti spirit⁹ obumbratiōe pcepit. Tercio dignitas uirginalis cum dicit. Et uirginitatis gloria p̄manete. Quarto hui⁹ mundi utilitas. ab ipsa pcedens cum dicit. Huic mundo lumē eternū effudit. Decima ē de aplis. scz te dñe suppliciter exorare. Et in hac pfatione p̄mittit primo deuo

tam meditacōem ⁊ supplicatōem: ibi te dñe suppliciter exorare. Secdo supplicat gregis p̄sentationē / ibi ut gregem tuum pastor eterne nō deseras. Tercio petit gregis p̄tectionē. ibi s; p̄ beatos apostolos tuos. p̄tinua p̄tectione custodias. Quarto optat supernā gubernationem. ibi ut eisdem rectozib⁹ gubernetur. quos operis tui uicarios / eidē p̄tulisti p̄cesse pastores.

Capitulum tertium. De canone.

Est acclamatū p̄contum. seq̄tur secretum silentiū. in quo ⁊ misse canon deuote dicit ⁊ sacrum misterij in quo xpc sumitur p̄agitur. quod fit p̄ solum sacerdotē. q̄a xpc solus orauit. Et habet hoc capitulum duas partes p̄ncipales. In prima agitur de ritu p̄cedenti canonem ⁊ de diuersis noib⁹ eiusdem. In secunda agitur de diuisione canonis in suas p̄tes. ⁊ de p̄secutione earū. Prima ps p̄ncipalis diuiditur i tres. In p̄ma dicitur de ritu. quē debet sacerdos seruare uolens canonem aggredi. In scda de nominib⁹ canonis. In tercia uidendū est de modo legendi canonē et q̄re uerba canonis secrete ⁊ sub silentio dicuntur. Quantū ad p̄mū dico. qd ritus quē debet sacerdos obseruare / est iste qd p̄mo debet respicere crucifixum. Un̄ p̄mū ter in antiquis libris ante canonem depingitur ymago crucifixi / ⁊ etiā dñice maiestatis. Debet ḡ sacerdos fm̄ p̄mū nem usum: p̄mo quantū ad osculū ymaginē crucifixi respicere. cui⁹ hic memoria agitur. Secdo debet osculari. Sed quantum ad ordinē osculandi diuersi ritus obseruāt. Aliq; em̄ p̄mo osculantē

pedes crucifixi. postea pedes maiesta/
tis. i signū q̄ p̄ filij dei crucifixionē ve
niem⁹ ad pedes maiestatis diuine. Illij
autem e conuerso primo osculantur pe
des maiestatis postea crucifixi. hac ra
tione quia omne datum optimū et om
ne donum perfectum desursum est de
scendens a patre luminū. iacobi. i. Tercio
debet se inclinare iunctis manibus
et hec inclinatio aliud in christo et aliud
in sacerdote figurat. In christo enim fi
gurat inclinacōez et orōez q̄ fecit ante
passionē in qua fact⁹ est sudor eius sicut
gutte sanguinis decurrētis in terram.
lu. xxij. In sacerdote vō significat. q̄
debet considerare seipsum quasi origi
naliter esse terrenum. et sic se humilian
do et seipsum recogitando accedat ad
sacrificium Quarto s̄m aliquos debet
se eleuando osculari altare. et hoc tripli
ci rōe. Primo ad designandum veram
dilectōez ad deum. Secdo ad designan
dum fixam deuotionē Unde et tribus si
gno crucis signatis / osculū damus ad
deuotionē. Tercio ad designandū fide
lem ministrū. quia nō debet esse infide
lis vt iudas fuit Quantū ad scdm est
sciendum. q̄ aliquādo vocatur canon/
quod est regula Aliquā secreta Aliquan
do actio Et interdū sacrificium Canon
sūt grece d̄r regula latine. Dicit̄ autē
canon siue regula. Primo rōne signifi
cationis. quia significat passionē christi
que est tanq̄ regula in isto toto officio.
seu quia in eo christ⁹ verus sacerdos re
gulariter p̄ntatur. Secdo rōne p̄positi
onis est em factus ⁊ p̄positus ex regul
multoz sanctorum patrum. ⁊ ex dictis
plurium aggregatus ⁊ ordinatus. vt in
fra patebit. Tercio rōne interpretati
onis. quia ut dicit̄ est. regula intelligit̄
eo q̄ nos singulariter habet regulare.

quia ibi p̄tinet maior deuotio q̄ in ali
quo alio officio: quod fit in ecclesia dei ⁊
quare merito nos solite regulamus: qm̄
debem⁹ celebrare vel cōicere. quia de
uotius nos disponim⁹ ⁊ p̄fect⁹ confite
mur. Vel ideo quia p̄ hunc fit regulari
ter consecratio sacramenti. Quarto ra
tione mirabilis opatiōis. Habet em ef
fectus ⁊ fructus mirabiles in nobis. qui
bus nos regulat qui sunt duodecim. de
quib⁹ dicit̄ est supra li. i. Secundo d̄r
secreta quasi occultatio. q̄ humana rō
plenary nequaq̄ potest cape tm̄ mister
rium. Verba em que ibi dicuntur / secre
tissimam h̄nt v̄tutem. scz q̄ mutant ea
que sunt distantia in infinitū. Tam oc
cultam vim h̄nt verba canonis. q̄ etiā
angeli de eoz virtute mirant̄. ⁊ ideo se
creti voce celebratur. Idcirco etiā sa
cerdos velatur quibusdam coruinis q̄
sunt in lateribus altaris ne turbetur.
ad denotādum maximū secretū Tercio
vocatur actio p̄pter sacra misteria que
ibi aguntur. Vel ideo q̄ in eo causā no
stra agitur tanq̄ coram iudice. Tm̄ q̄
certis dieb⁹ ultra ordinaria verba ca
nonis addunt̄ q̄dam. vt in ista ratione
cōmunicātes r̄. Et in ista. h̄c igitur ob
latiōem r̄. ideo in missalib⁹ supra istas
additiones / scribitur talis titulus infra
actionem: eo q̄ infra canonē vel quasi i
medio addunt̄. Quarto d̄r sacrificium
a sua pte digniori. quāobrem decretum
statuit: q̄ nulli laycorum liceat in eo cō
sistere loco. vbi missa celebratur. vt sa
cerdos libere absq̄ impedimēto ⁊ sine
distractiōe celebratiōis officium expe
diat. Tm̄ q̄ nunc fit. scz q̄ viri ⁊ mulie
res in faciem prospiciūt sacerdotis. et
stant contra eius faciem. multū detesta
bile est. ⁊ diuine iusticie p̄trarium. quia
aduertere deberēt illud qd̄ legitur. ij.

Regum. vi. ca. Dum dauid voluit des-
 ducere archam dñi in ciuitatem suam/
 imposuerunt eam supra plaustrum nouum.
 Quia autem extendit manum ad archam dom-
 mini et tenuit eam. quoniam calcitrabant bo-
 ues et declinauerunt eam ad e. sum. Ira-
 tusque indignatione dñs contra ozam/ p-
 cussit eum super temeritate sua/ et mor-
 tuus est ibi. Et dicitur quod nihil aliud fecit. nisi
 si quod propitiam uxorem percedenti nocte co-
 gnouit. Bethzomite quoque quod voluerunt
 videre archam dñi/ percussit sunt septua-
 ginta viri. i. Regum. vi. Si igitur beth-
 zomite eo quod temerarie detegerunt archam
 dñi et eam viderunt/ que fuit figura
 corporis christi/ mortui sunt. Quoniam
 temerarie ad loca consecrationis ac-
 cedentes sunt puniendi. Quantum
 ad tertium scilicet. de modo legendi canone
 est notandum. quod canon debet legi regu-
 lariter. ita quod nihil addatur quia si quis
 aliquid apposuerit ad hec apponet deus
 super illum plagas. Et si quis diminuerit
 de verbis libri prophetie huius. auferet
 deus partem eius de libro vite. Apoc. vi.
 Debet etiam legi integraliter et distinc-
 te. Verba enim non debent corrumpi nec
 refecari: Etiam debet legi expedite. id
 est non nimis tarde. ne auditu oribus
 tedium generetur. In cuius figura legitur
 Ezo. xij. Comedebat agnum festinanter
 Etiam non nimis festinanter. quia non de-
 bet hoc sacrificium sine sale. id est sine di-
 scretione et deuotione offerri. Etiam de-
 bet legi in libro. ne vllus error contingat
 Et debet legi attente. quod secundum gregorium.
 Illam orationem deus non audit. cui ille
 qui orat non attendit. Debet etiam silen-
 ter legi. Primo ratione significationis. quod
 hoc secretum silentium reperitur in latibulum
 christi. Nam ut dicitur Jobis. xij. Postquam
 iesus laudabiliter fuit susceptus a tur-
 b

cum palmis et laudibus/ abiit et abscon-
 dit se ab eis. non utique causa formidinis
 sed dispensationis officio. quod non dum venit
 hora eius. que postquam aduenit spontanea
 ad passionem accessit dicens. Surgite
 inquit eamus hinc. ecce appropinquabit qui
 me tradet. Oblatus est quia ipse volu-
 it. Nam cum choros et milites. venissent
 cum lanternis et facibus et armis/ ut prope-
 tenderent eum sciens iesus omnia que ven-
 tura erant super eum. processit et dixit. que
 queritis. Responderunt iesum nazare-
 num. Dixit eis ego sum. Item silenter
 legitur. ad insinuandum quod non debet legi
 clamorosa voce/ sed tacita deuotione. in
 qua cessante verborum tumultu solum/ diri-
 gitur ad deum inter cetera deuotio. Tunc enim
 sacerdos debet intrare cubiculum cor-
 dis et hostio sensuum intercluso/ deum
 patrem orare non in multiloquio sicut
 ethnici faciunt. qui putant exaudiri in
 multiloquio. sed corde puro. scientia
 bonorum fide non ficta. Dis enim non est ex-
 auditor vocis sed cordis. Necesse est amo-
 nendus clamoribus. quod scrutator est re-
 num et cordium. Quod anima typum ge-
 rens ecclesie legitur obseruasse. que non
 petitione clamorosa/ sed tacita deuoti-
 one quod petijt impetrauit. Scriptum
 est enim. i. Regum. i. quod anna loquebat in
 corde suo. tamenque labia illius mouebantur
 et vox penitus non audiebatur. Tunc mo-
 ysi dixit dominus. Quid clamas ad me. Ezo.
 xiiij. ca. cum tamen ipse taceret et propheta psal-
 tm. di. Que dicitis in cordibus vestris
 in cubilibus vestris propugimini. Spi-
 ritus est deus. et eos qui adorant deum.
 in spiritu et veritate oportet adorare. Item
 ne sacerdos clamando in his que agunt
 minus intendat ideo legitur secrete. Item
 ne sacra et sancta verba vilescerent. dum
 pene omnes per usum scientes/ ea in plateis

et vicis / alijsq; locis incōgruis decāta
rent. Deceat ecclesia. vt hec obsecra
tio que secreta censetur. a sacerdote se
crete dicatur. Unde asserunt quidā. qd
an̄ p̄suetudinem que postmodū inole
uit. cum quōdam pastores ea verba decā
tarent in agro et panem supra lapi
dem posuissent. ad ip̄oz v̄borum pla
tionem. panis in carnem p̄uersus est. s;.
ipsi diuino iudicio igne celitus misso /
p̄cussi sunt. Propter qd̄ sancti p̄es
statuerunt verba ista sub silentio dici.
Inhibentes sub anathemate. ne p̄ose
rantur nisi a sacerdote sup̄ altare. et in
missa et cum v̄stibus sacris p̄secratis.
Ergo mens fm̄ rōnale vt p̄missum est.
ad illud solum debet esse intentā. Nam
eos qui adorant. in sp̄u r̄ veritate opoz
tet adorare. ne mulce venientes p̄dāt
suauitatē vnguenti ecclesiastici. r̄. Ne
importune cogitationes / tollant deu
otionē oratiōis flabello spiritus abigā
tur. i. inspiratione gratie repellantur.
q̄tenus auster veniens id ē sp̄s lance.
p̄flet ortum id est secūdet. vt aromata
fluant id est vt v̄tutes abundant. Ad
qd̄ designādum. estiuo tpe dum secre
ta d̄r flabellum adhibetur. Et sciēdum
qd̄ ministri infra canonē stant. post ter
gum sacerdotis. in signum huius. qd̄ in
stante passiōe domini discipuli relicto
eo. omnes fugerūt post tergum. Vel
hoc fit alijs in exemplū. qd̄ si ep̄i mistri
protunc retrocedūt. multo magis alijs
astātes retrocedere tenent. Sed du
bium est. quomodo facta fuit cōuersio
panis in carnem ad v̄ba pastorū. cum
nō essent sacerdotes. et cū de necessita
te requiritur qd̄ celebrans sit sacerdos.
Dicendum qd̄ illa p̄uersio nō fuit facta
virtute verborū. quia ipsi characterē nō
habebant. sed fuit quōdam apparitio car

nis nobis in exemplū. ne tales irreue
rentias faciam. Vel potuit esse p̄uersio
virtute dei. que nō est obligata alijs
quibus v̄bis. Item v̄ba canonis dicū
tur sub silentio. p̄pter maiorē reueren
tiam r̄ reputatiōē. Que em̄ sunt in pu
blico. in minori sunt reputatiōe. Quia
numa familiaritas p̄emptū parit. Et
ideo non licet vt hec sacratissima v̄ba
a laicis audiantur. Videm̄ em̄ qd̄ reli
que que tardius r̄ rarius ostēduntur. i
maiori reuerentiā habent. Et est fm̄ in
nocentiū sciendū. qd̄ inter p̄fationē et
canonem. fere in omnibus libris ymago
crucifixi depingitur. vt nō solū intelle
ctus s̄re. verū etiam aspectus picture /
memoriā dominice passionis inspiret.
Cū de p̄se. dis. ij. grego. scribit severo
ep̄o. P̄ picture hystoriā / quid sit a
dorandū addisce. Nā qd̄ legētib; scri
ptura. hoc ydeotis prestat pictura cer
nentibus: qd̄ in ip̄a ignorātes vident
quid sequi debeant. In ip̄a legunt qui
litteras nesciūt. Cū et p̄cipue gentib;
p̄lectione scriptura est. Secūdo hoc fit
vt incarnatiōis r̄ passionis misterium.
et sanctorū exēpla magis in nr̄a essent
memoria / dū quotidie oculis nostris p̄
sentatur. Tercio ad excitandū deuoti
onis affectū. qui ex v̄s̄is efficacit̄ ex
citant̄ q̄ ex auditis. Quantū ad scōlas
p̄tem p̄ncipalem est sciendū. qd̄ in cano
ne recolitur memoria dominice passio
nis. et generaliter eorū que gesta sunt
per ebdomadam immediate ante fe
stum pasche / vsq; quo dominus resur
rexit a mortuis. Tradit̄ autē qd̄ gelasi
papa vel fm̄ alios scolastic; r̄ romanus
canonē ita vt habeat p̄ncipalr̄ ordina
uit. q̄uis multi sancti p̄es ip̄m p̄ptes
p̄posuerūt. Nō em̄ canon tot; ab vno
simul est compositus vt infra patebit.

Circa singulas partes aliqua etiam v
ba sunt addita ab aliquibus. quoz no
mina ignoram. vt dicitur circa vba
psecrationis Nulli tñ subtrahere vel
addere licet ut p̄dixi. nisi forte qñq no
mina eoz p̄qbus noiatim sacrificium
offer̄. qz illa non sunt de essentia cano
nis vel de v̄bis eius. Et diuidit̄ canō
in qñq ptes. eo q p̄ qñq p̄tiam passi
onem diuinā liberati sumus. et p̄ eam
ofo fidelium exaudit̄. Vel p̄pter quin
tuplicem sanguinis xpi effusionē. de q̄
dictū est supra. In p̄ma pte sunt ofo
nes et obsecratioēs p̄ ecclesia sancta di
et pro tota congregatione fidelium in
generalī. et pro aliquibus in speciali. et
inuocatioēs p̄ suffragijs sanctorū. In
scda pte petit dei patris benignā pla
cationē et peticoem/ pro hmoi sacrificij
psecratioē/ q̄ incipit ibi hāc igitur ob
lationē. In tertia pte ponunt̄ verba
ip̄am psecrationē tam corp̄is q̄ sangui
nis xpi efficientia et p̄cientia. ibi q̄ p̄i
die. In quarta pte determinatur de p̄
cratorum rememoratioē. In quoz me
moria offerunt̄. et p̄ quibus ibi. vnde
et memores. In quinta pte oratur p̄ re
frigerio et gloria mortuoz. et sic scda cō
memoratio sanctorū ibi: memeto etiam
dñe. Pr̄ma ps diuidit̄ in duas. Pr̄mo
sunt memorie viuozū et ofo nes p̄ eis
dem. Secdo sūt memorie aliquoz san
ctorum et inuocatioēs p̄ suffragijs eoz
dem ibi. p̄municantes. Pr̄ma in tres.
Pr̄mo dirigitur peticio ad deum vt
has oblationes acceptet et benedicat.
Secdo sunt ofo nes pro hīs qui in digni
tate et potestate sunt p̄stituti. vel p̄ gla
dio sp̄. et seculari. et p̄ tota ecclesia
q̄ vtroq̄ gladio gubernat̄. Tercio spe
cialiter sunt ofo nes p̄ q̄busdam perso
nis p̄iunctis et circumstātib. Secda ibi

In p̄mis que tibi offerim. Tercia ibi
Memento domine.

E igitur clementissime pater
t p̄ iesum xpm dñm nostrū fili
um tuū supplices rogam. ac
petimus vt accepta habeas et benedi
cas hec dona hec mūera hec sancta sa
cristia illibata. In hac p̄ma pte cano
nis/ dirigitur peticio ad deum. vt has
oblatioēs acceptet et benedicat. Expo
nitur sic Te igitur id est certe assertiue
sumptū. Vel exponitur p̄ ergo sumptū
tum p̄tinatiue: clementissime id ē mī
sericordissime clarissima mente. sup̄ abū
dantissime mentē clarificans pater sup
ple creatioē. pietate et p̄seruatioē. Pa
ter essentialiter. Pr̄ p̄ amore p̄ iesum
xpm supple tanq̄ mediatorē: filiū tuū
dñm nostrum supple. nō ad optimū. q̄z
admodū iusti sunt filij di p̄ gratiam ad
optionis. sed naturalē ex vtero tuo ge
nitum ante luciferū. supplices rogam.
ac petimus id est humiles/ nō p̄sumen
tes de nostris meritis/ sed p̄identes o
tua benignitate vt accepta. id est gra
ta. habeas id est suspicias et benedicas.
supple ad v̄x et ad salubre sacrificiū cō
uertēdū hec dona supple nobis collata
hec munera supple a nobis oblata. hec
sancta sacrificia. supple quo ad rep̄nta
tionem. quia rep̄ntant corp̄ et sangui
nem iesu xpi/ illibata id est imaculata.
Circa quam literam p̄mo est notan
dum. qz canon incipit a litera sic
formata. quod forte diuina prouiden
tia factum est. vel verisimiliter. licet
humana industria non sit procuratum
vt ab illa litera canon inciperetur. q̄
sui forma signū crucis oñderet et figura
thau. sup̄ quā moyses serpentē eneam

reperat in besto **D**: quo dicit ezech. id
 Figura thau in frontib⁹ viroz. dolen-
 tium & gementium sup habitatiois hierusa-
 lem: dicitur forma & signu crucis exp⁹
 mit. et eius virtutem. vt infra dicitur
 Nam sicut ysis. in li. ethimo. Et a thau si-
 gnat cruce xpi. cui sit lra mistica. qz in
 ista lra tria sunt. Primo est ibi basis si-
 gnans fidei fortitudinē: rest ibi stipes
 signans spei altitudinē. Et est ibi lra trā
 sversalis signans latitudinē caritatis.
 Secdo nota. qz hec iunctio igit est no-
 ta psequētis. qz requirit aliq pmissum
 ad qd referat Est ergo dubiu ad quid
 referat Et ridetur qz refertur ad illud
 qd dictu est in cantico angelico. scz san-
 ctus Et sic sensus Ex quo tu dñe deus
 sabaoth es sanct⁹. & glia tua pleni sunt
 celi et terra Igit clementissime p^r/nos
 supplices rogamus te Ex qbus verbis
 infero duo correlaria pbabiliter **D**i-
 mi q plus pformae se vobis canonis. et
 ex hoc meli⁹ apparet. qz locio scda fiat
 ante sanct⁹ qz post. p^r ex iam dictis si
 logisanti Scdm est qz admonēdi sunt
 sacerdotes seculares. qz nihil interpo-
 nant inter sanct⁹ et iniciu canonis. scz
 te igit Quidā tamē ibi interponit tuā
 cruce adoram⁹ dñe rē postqz reuertit^r
 a locione. qd nō debet fieri p^r ex iam
 dictis. qz ly igit refertur ad sanct⁹ r nō
 ad aliud **Tercio** nota qz differētia est in-
 ter clementiā r mansuetudinē **M**ansue-
 tudo est vtus que mitigat iras **C**leme-
 tia remittit penas r spectat pprie adiu-
 dices r ad p^rsidentes Ergo dñs p^r est cle-
 mentissim⁹. idē in remittēdis penis mi-
 sericordissim⁹. Vel dicit clemens qz p^regit
 nos ab hostis impugnatione Secdo
 dicit clementior qz p^regit a carnis vexati-
 one Et tercio dicit clementissim⁹. quia p^regit
 nos a mudi oblectatione **Quarto**

nota/ p^r qnq sumit psonali cū ponit
 in ordine ad filium ut hic Qnqz essenti-
 aliter. tūc attribuit toti trinitati. r hoc
 fit cū adiungit termis qui significant
 opus toti⁹ trinitatis. vt in cantico mo-
 sy Quidā nō ip⁹ est p^r tu⁹ qui fecit te
 r creauit te **D**i nāqz est nomen amo-
 ris **U**n lex noua qz est lex amoris / sepi⁹
 vtitur hoc vocabulo appellādo deum
 p^rem **D**ñs vō est nomen timoris **U**n
 lex vetus qz fuit timoris. hoc noie deū
 frequēter exp⁹mit. Quāto nota ipse pe-
 tit deū p^rez p^riesum xpm **Q**uā ipse iesus
 xpc est mediator dei r hoim. p^r que fide-
 les reconciliant r salutē p^rsecunt. r ergo
 deū patrē supplicam⁹ / p^riesum xpm tā-
 qz p^rmediatore Iesus em̄ interpretatur
 saluator. qz p^r ipm saluamur. **I**pm em̄
 saluū faciet populū suū a pctis eoz.
Mat. i. **I**pc etiā interpretat^r vnctus r sic
 describitur quantū ad eius dignitatē
 regalem **R**eges em̄. pphete et sacerdo-
 tes inungebantur in veteri lege **C**hri-
 stus autem fuit rex. vñd propheta. **D**e-
 us iudicium tuum regi da. Et iohānis.
 xi. **B**enedict⁹ qui venit in nomine do-
 mini rex israel. Et iterum. **N**oli time-
 re filia syon. ecce rex tuus venit tibi.
 Fuit etiam sacerdos: sicut illud psalmi-
 cit. **T**u es sacerdos in eternum scdm
 ordinem melchisedech Fuit etiam pro-
 pheta Deutero. xvij. **P**ropheta m
 suscitabit dominus de fratribus ve-
 stris. ipsum sicut me audietis. Fuit ergo
 christus vnctus. quod non intelli-
 gitur de oleo materiali sed de oleo spiri-
 tus sancti. scilicet gratie. p^ricipali-
 bus suis. **I**uxta illud. vnxit te deus
 deus tuus oleo leticie **P**salm. xliij.
Sic ergo christus in istis verbis qua-
 drupliciter describitur: **P**rimo quan-
 tum ad effectum salutarem cum dicit

Differentia
 Mansuetudinis
 et Clementie

Iesum Secdo quantū ad eius dignita-
 tem regalem cum dicitur xpm. Tercio qua-
 tum ad proprietatem personalem. ibi filiū In-
 ter personas enim diuinas ipse solus dicitur fili-
 us. In athanasius Illius pater alius filius
 est. Quarto quantū ad dignitatem
 imperialem. cum dicitur dñm. Ipse enim impator
 et dñs noster est. quia emit nos sanguine.
 In apostolo ad cor. vi. Empti estis pre-
 cio magno. Quinto quantū ad carnalem
 coniunctionem. cum dicitur nostrum. vñ Be-
 n. xxxvij. Caro enim et frater noster est. Et
 nota quod hic multiplicantur verba petitionis
 scilicet rogamus ac petim⁹. idem significatio-
 nis. propter magnitudinem affectus In ora-
 tione enim debet esse humilitas. quia roga-
 re ad humilitatem pertinet. eo quod semper ro-
 gans ut sic est inferior. et rogatur ut sic
 est superior. Propter quod dicitur supplices id
 est humiles rogam⁹ quantū ad illa que
 nobis deficiunt Sic petimus quantum ad
 illa que ad salutem nostram sunt necessaria.
 Item nota quod petit uti accepta habeas
 ac benedicas. Accepta quidem ad puer-
 tendum in vix et salubre sacrificium. Et
 benedicas faciendo ut operatum salutis
 effectum habeant in ipsis pro quibus offeruntur
 Et debet ly uti acui in vltima syllaba
 ad dñam uti quod est infinitiu⁹ huius
 verbi ut or. Dicit ergo uti. id est ut ac-
 cepta. i. grata habeas. et benedicas. ben-
 dictione scilicet dispositionis et preparationis
 sicut disponunt et preparent que pertinet ad
 hoc sacrificium. Vel benedicas benedicti-
 one transsubstantiationis. scilicet quod fiat tran-
 substantiatio. Sexto nota quod oblationes
 panis et vini vocat hic dona. munera et
 sacrificia dicens. Uti hec dona. hec mu-
 nera. hec sancta sacrificia Dona sunt ra-
 tione dantis Munera ratione accipientis.
 et sacrificia ratione offerentis Panis namque
 et vinum que dedit nobis de⁹ in dona

illa. accepit a nobis deus in munera. et
 in quantum ea offerimus deo tunc dicitur
 sacrificia Uti innocenti⁹ exclamat. D.
 liberalis gratia. o liberalitas gratiosa.
 que nobis dedit deus in donum. hec acci-
 pit a nobis in mun⁹ Et subiungit. Eadem
 enim sacrificia. dona simul sunt et munera
 Dona sunt nobis collata. munera sunt
 pro nobis oblata. Quia que sacris offeruntur
 altaribus et munera nuncupantur et do-
 na Uti dñs Mat. v. Si offers munus
 tuum ante altare. vade reconciliari prius
 fratri tuo etc. Et apud hebreos. v. de po-
 tifice dicit. Ut offerat dona et sacrificia
 pro peccatis Daniel quoque dicit ad balthasar.
 Munera tua tibi sunt. et dona
 tua alteri da. Illa enim tria idem signifi-
 cant sed diuersis rationibus. Et idem hic rei-
 teratur sub diuersis verbis propter excita-
 re deuotionem. vel propter commendationem
 ineffabilis sacramenti quod ex his proficit
 Uti innocenti⁹. Sermonum enim multiplicatio
 et incultatio pie deuotionis est exci-
 tatio. vel ineffabilis commendatio sacra-
 menti. Non enim aliquod inuenitur vo-
 cabulum/ quod tamen sacramentum di-
 gne valeat explicare. nisi quod grece
 dicitur eucaristia. quod exponitur quasi bo-
 na gratia Vel dicuntur dona. quia do-
 nantur a superiori. Jacobi. i. Omne
 datum optimum. Dicuntur munera.
 quia offeruntur ab inferiori. Vel quia
 mittuntur nobis inferiori. Sacrificia
 dicuntur. quia offeruntur pro pecca-
 tis nostris. Dicuntur etiam dona per
 comparisonem ad donantem. Mune-
 ra per comparisonem ad offerentem.
 Sacrificia per comparisonem ad effe-
 ctum. Vel etiam per repetitionem. quia christum
 passum et crucifixum representat. i. ad
 Cor. xij. Quotiescumque manducabitis
 panem hunc et calicem bibetis et cetera

Uel dicuntur dona. qz xpc fuit nobis a deo dat. Munera quia a iuda tradit. Sacrificia qz a iudeis fuit ad mortem tradit. Uel fm innoc. Deus pr est donans ab acutozite. ideo dz dona. Filius est se sacrificas ex caritate. ideo dz sacrificia Spissanct' acceptas ex liberalitate ideo dz munera. vt sic ostentat totam trinitate fuisse opara ad xpi passionem Septimo nota psaliter dz. hec dona hec munera. cū tñ ex hijs vnus solus xpc psecrat. ad designandū qz panis et vinū anteq' psecrat diuerse sunt spēs et substantie. postq' vō celestis psecratio accesserit / spēs quidē remanēt sed substantie pvertuntur. ita qz diuersa erūt tunc ptenentia et vnū ptenēt. Quā idem xpc sub vtraq' specie ptenet. licz non in idem vtraq' spēs pvertat vt infra declarabit Octauo nota. illa sacrificia dicuntur sancta et illibata. Sancta dicunt qz panis et vinū signant sacrosanctum corp' et sanguinē iesu xpi / ratione cui' sancta dicuntur Illibata vō dicuntur nō ideo. qz nondū sunt gustata. sed potius dicuntur illibata. id est immaculata. qz sine macula cordis et corpis offerri debet. quat en' cor ab omni iniquitate purget' et corp' ab omni imundicia mū def. Quicūq' aut' sec' obtulerit. indigne māducat. qui ergo indigne māducat re' erit corpis et sanguinis dñi Uel dicuntur illibata. i. incorrupta. non ideo qz substantia panis et vini potest corrūpi. sed quia corp' et sanguis xpi que ibi ptenent corrūpi nō possunt. iuxta illud psalmiste Nō dabis sanctū tuum videre corruptionē. Nono nota qz ad hec verba tres cruces sūt sup panem et super vinū. et nō solum ad ista verba. sed ad multa verba infra ponenda. Et psecratio et cetera sūt p signum crucis

quia vt dictum est i canone repitatur dñica passio. et rememorāe que in cruce totaliter est plimata. et xpc fact' est obediens patri vsqz ad mortē / mortē autē crucis. qz pfundum vero sic crucis misterium et qz arduum sac. amētū patet ex multis figuris. Legit em numer. xxi. qz moyses ad mandatū dñi / serpentem eneu erexit p signo. qz aspicientes hñoi serpentem / qui pculsi fuerant a serpentib' curabant qd dñs exponens in euangelio dixit. Sicut moyses exaltauit serpentem in deserto. ita exaltari oportz filiū hominis. vt omnis qui credit in ipsum non peat. sed habet vitam eternā Job. iij. Omnes em pculsi a vexatione antiqui serpentis scz dyaboli / tucione et ptectione crucis muniuntur et saluant' eo qz canitur hoc ptra signū nullum stet piculum Ezechi et etiam audiuit dñm dicentē ad virū vestitum lincis / et hñtem atramentozium scriptozis ad renes. Transi p me / diū ciuitatis. et signa thau in frontib' virozū dolentū et gementium. Post hoc dixit sex viris. Transite p mediā ciuitatē. et pcutite omnes sup quos nō videtis thau. nemini peet ocul' vester ezech. ix. Quod signū thau est signum crucis. Crux enim fm innocētium sanctitatem restituit. benedictionem impedit. discernit a perfidis. liberat a periculis. hostes expellit. victores constituit. Crux est misterium fidei. firmitas spei. clavis scientie. forma iusticie. magnificentia regum. gloria sacerdotum sustentatio inopum. pauperum cōsolatio. cecozum dux. claudoz baculus. spes desolatoz. resurrectio mortuozum: Est autem signum crucis tribus digitis expmendum. quoniam sub inuocatione trinitatis exprimitur

i. ii.

Et a superiori transit ad inferius: qz xps de celo transfuit ad terrā. 7 pducitur a sinistra ad dexterā. qz de miseria transire debem⁹ ad gloriā. sicut xpc transfuit de morte ad vitam. de inferno ad paradysum Decimo nota qz ad hec vba. dona munera. 7 sacrificia. sunt tres cruces. ad designandū trip. icē xpi traditionē Traditus est em̄ a trib⁹ scz a patre. a iuda a iudeis De p̄ma traditiōe dic̄ apostol⁹ Propo filio suo nō peccit deus. sz p nobis oibus tradidit illum De sc̄da dicit Mat. xxv. Judas q̄rebat oportunitatem vt eū traderet. Et alius euāgelista addit sine turbis De tertia dicit Joh. xx. Mens tua 7 pontifices tui tradiderunt te mihi. Prima traditiō fuit ex gratia 7 caritate. qz sic dilexit deus mundū vt vnigenitū suum daret Joh. iij. Secunda fuit ex auaritia Un̄ dixit Quid vultis mihi dare zc. et p̄stiterūt ei triginta argenteos Mat. xxvi. Tercio ex inuidia Sciebat em̄ pilat⁹. qz p inuidiam tradidissent eū Marci. xv. De ergo tradidit illū ex dono iudas p munere. iudei i sacrificiū illibatū. qd̄ vtiqz iudei n̄ libabant sed gētes. qm̄ ablatū ē eis regnū. et datū est genti facienti fructum eius Est em̄ sensus. sin̄ innocētū illi⁹ ofonīs P̄ferim⁹ tibi clemētissime pater hec dona zc. q̄si p̄memorātes illā traditiōz. quā d̄s fecit ex dono. iudas p munere iudei i sacrificiū illibatū. singulit̄ ad mortē mortē autē crucis Nā licet diuersa fuerūt opantia. vnū tñ fuit opatum Ille autē trina traditiō tñ inceperat. cum fili⁹ ex decreto dei p̄ris. ex cōsilio sp̄s sancti necnō ex p̄prio beneplacito veniens hierosolimā seipm̄ spontaneē obtulit passioni. Qui cum venisset exposuit ad qd̄ venit dicēs. nisi granū frumenti cadens in terram zc. Et ego si

exaltat⁹ fuero a terra zc. Et sic ille tres cruces significare p̄nt qz xpi crucifixio a tota trinitate fuerat ordinata p̄nra salute Pater em̄ dedit. filius obtulit. sp̄s sanctus accepit. Pater dedit per auctoritatē. filius obtulit p humanitatem: sp̄s sanct⁹ accepit p benignitatem Illi dicūt qz ille tres cruces / significat triplicē xpi passionem. Prima fuit in voluntate psequentiū Joh. xi. Collegerunt pontifices 7 pharisei zc. Illillo ergo die cogitauerūt interficere eū. Secūda fuit in voce clamantiū / crucifige crucifige eum Joh. xix. Tercia fuit in p̄foratione manū et pedū. Joh. vbi supra. 7 crucifixerunt eū. et cum eo alios duos latrones Vel ppter tria sacrificia deo in veteri testamento accepta. Abel obtulit agnum Gen. iij. Meichisedech panē et vinum Gen. xiiij. Abraam filiū suum ysaac Gen. xxij. Illi dicūt qz fuit tres cruces in honore sancte trinitatis cui⁹ virtute sit ista p̄uersio. Vel in signum triplicis vnionis in incarnatione saluatoris Fuit em̄ diuinitas vnita aīe christi. Item diuinitas fuit vnita cum humanitate xpi. Item caro 7 aīa fuerūt vnite inter se. Undecimo nota. qz sacerdos dicit illam orationem coram altari. 7 deuote se inclinat. propter humilitatem. quia vt dicit Ambrosius super lucam Quisquis cupit diuinitatis tenere vestigia / humilitatis yma sectetur. Item propter exauditionis impendium Unde psalmista. Respexit in orationem humiliū et n̄ spreuit precem eorū. Itē inclinatio sacerdotis quando orat illam orationem / te igitur clementissime pater zc. humilitatem christi significat. qua christus humiliando et exuaniendo seipsum / voluntarie et humiliter ad paciendum obtulit.

Quod sacerdos cum reuerentia ad mi-
sterium crucis accedit. in hoc notatur.
quod sicut sacerdos legalis intravit sancta
sanctorum cum sanguine. Sic et noster sa-
cerdos cum sanguine. id est cum memo-
ria passionis christi. in qua sanguinem
effudit canonem subintrare debet. sequi-
tur textus.

Præmissis que tibi offerimus
i. pro ecclesia tua sancta catho-
lica quam pacificare custodi-
re. adunare et regere digneris toto or-
be terrarum una cum famulo tuo papa
nostro. et antistite nostro. et rege
nostro. et omnibus orthodoxis atque
catholice et apostolice fidei cultoribus etc.

Et est secunda pars prime partis
b. principalis. in qua sunt orati-
ones pro hijs qui in dignita-
te constituti sunt. scilicet tam pro gladio spirituali
quam seculari et pro tota ecclesia. que ab
eis gubernatur. Et exponitur sic. In pri-
mis id est principaliter offerimus id est
sacrificamus tibi. supple deo patri que
supple dona. munera et sacrificia. pro tua
ecclesia. id est pro congregatione omnium
tuorum fidelium. sacra id est confirmata
et sanctificata. quam supple ecclesiam di-
gneris. id est vel pacificare supple ut pacem
ab hereticis et schismaticis habeat custodire
supple a vicijis et demonijis. adunare. id est con-
gregare. supple que dispersa est inter infi-
dos et paganos. et regere supple in pro-
speris et aduersis toto orbe terrarum sup-
ple diffusam. et fidei sacramentis unita
supple et digneris hoc facere. una id est
pater seu simul cum nostro papa. famu-
lo tuo supple existenti. et antistite nostro
id est episcopo non romano sed nostro dio-
cesis. rege nostro supple romano. vel im-
peratore. et id est etiam omnibus orthodoxis

is id est christianis. qui sub utraque potestate fi-
dem christianam venerantur atque colunt
atque pro et omnibus cultoribus id est vene-
ratoribus. catholice fidei. id est vniuersi-
salis et apostolice fidei. id est per apostolos
fundate et per doctrinas eorum. Nota pri-
mo sacrificium laudis siue altaris offer-
tur pro cunctis generaliter et specialiter
pro aliquibus. scilicet pro prelatibus et subditis
pro viris et mulieribus. pro sacerdotibus et
astantibus. Pro prelatibus et subditis ibi
una cum famulo tuo papa nostro. Pro
viris et mulieribus ibi. memeto domine. Pro
sacerdotibus et astantibus. ibi et omnium cir-
cūstantium. et qui tibi offerunt hoc sacri-
ficium laudis pro se etc. In ista enim parte
et sequenti. primum inuestigandum occurrit
secundum innocentium. videlicet quibus et
pro quibus. qualiter et quare. sacrificium
altaris debemus offerre. que quattuor
ex ipso canone possumus aduertere. quibus
scilicet soli deo et indiuidue trinitati. pro
quibus. quia pro ecclesia catholica et om-
nibus orthodoxis. qualiter scilicet in unitate
te fidei et communionem sanctorum. quare scilicet
pro beneficijs temporalibus. spiritualibus et eternis. etiam pro omnibus pro-
pter deum. Primum notatur cum di-
citur. reddunt vota sua eterno deo. Se-
cundum ibi. pro ecclesia tua sancta ca-
tholica. Tercium ibi. communicantes.
Quartum ibi. pro redemptione anima-
rum suarum. Secundo nota. quod sacer-
dos gerit typum persone communis re-
presentans christum. ergo primo orat
pro bono communi vniuersalis ecclesie.
quod preferendum est bono particulari.
Et petit quattuor. scilicet tranquillita-
te pacis custodia ab aduersarijs. adu-
nationem omnium in fide una ad colendum
vnum deum. et ad credendum in iesum christum
Quarto convenientem vniuersalis ec-
! .iiij.

eleſie gubernationem pro ſalute oim̄ fi
 deliū. Prīmū petit ibi. pacificare Se
 cundum ibi cuſtodire Tercium ibi ad
 unare Quartum ibi regere Tercio no
 ta ſacerdos dicit in plurali offerimus.
 ad denotādum q̄ ſacerdos nō tantum
 in ſua ſed totius eccleſie p̄ſona ſacriſi
 cat. qua p̄pter in ſacramento corporis
 chriſti nihil a bono magis nihil a malo
 min⁹ p̄ficiatur ſacerdote. quia nō in me
 rito ſacerdotis. ſed in verbo cōficiatur
 creatoris. Nō ei ſacerdotis iniquitas effe
 ctum impedit ſacramenti. ſicut nec in
 firmitas medici virtutē impedit medi
 cina. Quis ergo opus opantis quādo
 q̄ ſit immūdū. tamē ſemp opus opantū
 eſt mundū. ⁊ ſicut om̄ia mūda ſunt mū
 dis. ſic om̄ia ſunt immūda immundis.
 Malus ergo cum vitā aſſumit. mortē
 incurrit. ſic ecōtra bonus cum mortem
 ſuſtinet vitā acquirit. Nam qui man
 ducat indigne. iudicium ſibi māducat
 Quarto nota de hoc q̄ dicit pro eccleſia
 tua ſancta. q̄ ſi diceret. nō intelligim⁹
 de eccleſia. id eſt de p̄gregatione mali
 gnātū. De q̄ d̄r i p̄s D̄ diui eccleſiaz ma
 lignātū. Eccleſia em̄ grece/ latine idē
 eſt q̄ p̄uocatio eo q̄ om̄es ad ſe cōuo
 cat. Chriſti em̄ fidelium populus eccleſia
 dicitur. iudeoz vero ſynagoga. q̄
 interpretatur p̄gregatio. Congregatio
 autē proprie eſt pecorū vel irrationaliū
 bilium. Et greges pecorū p̄prie dicunt̄
 cōgregari. Cōuocatio vero eſt vtenci
 um ratiōe. idcirco apoſtoli ⁊ ſancti eccleſiam
 nr̄am nūq̄ ſynagogam. ſed ſp̄
 eccleſiam nūcupauerūt. Cur autem ec
 cleſia cum ſit vna. a iohāne tamē ſeptē
 eccleſiē deſcribuntur/ niſi vt vna catho
 lica eccleſia ſeptiformi plena ſpiritu de
 ſignetur. ſicut ⁊ de domo nouim⁹ ſalo
 monē dixiſſe. Sapientia edificauit ſibi

ſomum. et excidit columnas ſeptem.
 Nec tamē ſeptem columnę/ vna eccle
 ſia eſſe nō ambiguntur. dicēte apoſtolo
 Eccleſia dei viui/ que eſt columna ⁊ fir
 mamentū veritatis. Inchoauit autē
 in eo loco vbi venit ſpiritus ſanctus. ⁊
 impleuit in vno loco ſedentes ⁊ voca
 tur eccleſia ſyon. etiā quādoq̄ hieruſa
 lem pro pegrinatiōe p̄ſenti ſyon dici
 tur. eo q̄ ad hui⁹. pegrinationis longi
 tudinem poſita/ p̄miſſionē rerum cele
 ſtium ſpeculetur. Et idcirco ſyon id eſt
 ſpeculatio nomen accipit. Pro future
 vero patrie pace hieruſalem vocatur.
 Hieruſalem em̄ pacis viſio interpretat̄
 Ibi em̄ abſorpta om̄i aduerſitate/ pa
 cem idē chriſtus p̄ſenti poſſidebit intu
 itu. Quinto nota. eccleſia dicitur catho
 lica id eſt vniuerſalis Non em̄ ſicut cō
 uenticula hereticorū in aliquib⁹ p̄ribus
 coartatur. ſed p̄ totum orbem terrarū
 dilatata diffunditur Quod etiam apo
 ſtolus ad Ro. approbat dicens. Gr̄as
 ago dño deo meo. pro omnib⁹ vobis
 quia fides veſtra annūciatur in mūdo
 vniuerſo. Hinc ⁊ vniuerſitas a quodā
 nomiata eſt. eo q̄ in vnitatem colligit̄
 Unde dñs in euāgelio Qui non colligit̄
 mecum diſpergit. Nec yſido. viij.
 ethi. c. i. Sexto nota alexander de ha
 les dicit. Dignetur pacificare p̄ carita
 tem Unde dñs in euāgelio inquit. In
 mundo p̄ſuram habebitis. in me autē
 pacem Cuſtodire ne peat vel ſuccumbat
 in temptatiōib⁹. Adunare p̄ cōfor
 mitatem. Regere p̄ p̄greſſum virtu
 tum. Innocenti⁹ vero exponit ſicut di
 ctum eſt ſup̄ lr̄am Et ſubditur. Iſipm̄
 videt̄ eſſe pacificare ⁊ adunare cuſtodi
 re ⁊ regere. Tunc em̄ pacificat cū men
 tem fidelium adunat. vt p̄ ſpiritus ſan
 cti caritatē diſuſam multitudinis cre

dentium sit vnum cor et vna anima.
 Tunc custodit. cū inter picula mundi
 regit. vt de sancto mittens auxilium d
 syon tuetur eā. Licet em̄ in apocalipfi
 septem scribitur ecclesijs. vna tamē iā
 supius dicta quā pacificat. adunat. cu
 stodit et regit. qui propter ip̄i munimē
 et regimē vnum apposuit vniuersis. p
 quo statim oratur cū dicit. vna cum fa
 mulo tuo rē. que addidit clemēs papa
 Unde stat: q̄ pelagius dixit. Al̄ vni
 uerso orbe sepato esse. qui q̄libz dissen
 sione inter sacra misteria/ apostolici pō
 tificis memoriā. scdm̄ consuetudinem nō
 frequentat. Sic tangunt quattuor vir
 tutes que debent esse in papa. Pr̄mū
 est fidei vnanimitas. ergo dicitur vna.
 Unde scdm̄ canones. si papa esset herē
 ticus posset deponi. Scdm̄ est humilitas
 cū dicit. famulo Unde scribit se ser
 uum seruoꝝ. q̄d beatus gregorius p̄mo
 inuenit. Tercius est p̄ncipalis auctori
 tas. ergo subditur papa. quod idem ē
 q̄ pater patrum. Quartū est caritas.
 scz vt ecclesie presit ex caritate. et ergo
 dicit nostro. Caritatem em̄ ad nostros
 habemus Et subditur Antistite nostro
 Queq̄ em̄ ecclesia p̄ suo debet orare
 pontifice. quaten̄ omes vnitatem spi
 ritus in vinculo pacis obseruet. Et de
 bet referri ad ep̄m/ i cui⁹ dioecesi quis
 celebrat et nō ad illum a quo est ordina
 tus. vel ex cui⁹ dioecesi est ordinatus. An
 tistes celebrans non debet dicere anti
 stite nostro Similiter si q̄s celebrat ro
 me vel i dioecesi romana/ nō debz dice
 re p̄ antistite n̄o. quia ista dioecesis nō
 habet antistitem sed solum papam. Et
 subiūgitur pro rege n̄o. Orandū esse
 p̄ p̄ncipibus apl̄is docet. i. ad Thi. ij.
 dicēs: Obsecro p̄mo oim̄ fieri obsecra
 tiones. orationes. postulationes. grati

arū actiones. p̄ oibus hoib⁹. regibus.
 p̄ncipibus. et p̄ oibus qui in sublimitate
 te sunt p̄stituti. vt quietem et tranquillā
 vitā agamus in omni pietate et castita
 te. Sicut em̄ due sunt vite. scz celestis
 et terrena. vna qua spirit⁹ viuūt ex deo
 altera qua caro viuūt ex spiritu. scz vtra
 q̄ vita nutrietur vt possit subsistere. ce
 lestis sp̄ualibus. terrena carnalibus.
 Ita sunt due potestates. scz ecclesiastica
 et mundana. Vna qua moderant̄ sp̄iri
 tualia. altera qua moderant̄ carnalia
 Ista p̄ clericos. alia p̄ laycos. Ista va
 cat sp̄ualibus q̄tum ad aiām. ista terre
 nis q̄tum ad corp⁹. Et p̄ istis duab⁹ p̄tā
 tibus hic orat. Fecit em̄ deus duo lu
 minaria magna. vnū vt p̄sset diei rē.
 B̄n̄. i. Utrūq̄ magnū. alterum t̄m ma
 ius. Igitur ad firmamentū celi. id ē ad
 vniuersitatem ecclesie. fecit duo lumi
 naria. id est instituit duas dignitates/
 que sunt p̄ntificalis auctoritas et regā
 lis potestas. Duo quippe sunt q̄b⁹ hic
 mundus p̄ncipaliter regitur. videlicet
 auctoritas sacra pontificalis. et pote
 stas regalis. dis. vj. duo. Ecce inquit pe
 trus. duo gladij hic: Et dixit dñs suffi
 cit: Et sicut aurum preciosius est plum
 bo. ita pontificalis auctoritas excellen
 tior est regali dignitate/ et impiali ma
 iestate. xxvj. dis. duo. Papa potest pe
 nas tam corp̄is q̄ anime efficere. Im
 perator vero nō nisi corp̄is habet po
 testatem. xxiiij. q. ij. si hec. Nota p̄ hoc
 q̄ dicitur orthodoxis ab effectu hui⁹
 sacramenti ipocrite et falsi christiani ex
 cluduntur. Orthodoxi em̄ sunt recte
 glorianes. ab orthos quod est rectum
 et bona gloria. quia sic ore fidem p̄fite
 tur/ q̄ eā ope demonstrat et tales sunt
 veri christiani. Et xpo em̄ xp̄iani sunt
 cognomiati. a iuda iudei. De magistris

quippe nomen cognomen se etatoribus
datum est. xpianus autē olim a iudeis q̄
obproprio nazarei vocabatur. pro eo
q̄ dñs noster atq; saluator/ a vico quo
dam galileo nazareus sit appellat⁹. Qd̄
autē glorificet se xpianus qui nomē ha
bet. facta autē non habet. Ubi autem
nomensecutum fuerit op⁹ / certissime
ille est xpianus. quia se factus ostendit
xpianum: ambulans sicut ⁊ ipse ambu
lauit/a quo nomen traxit Orthodox⁹
us est recte credens. ⁊ vt credit recte
vuiens. hic est vir recte glorie quo noie
nō potest vocari. qui aliter uiuit q̄ cre
dit. Nec yfido. Et nota q̄ necessarium
est orare pro pacificatione ecclesie. q̄a
fides multas impugnationes passa ē. ab
aduersarijs multis. ⁊ turbationibus eam
scdm eius septem status. prout in apoc̄
reuelatum est. In statu apostolorū seu in
p̄mitiua ecclesia. iudei fidem impugna
bant. In statu martirū tyranni. In sta
tu doctorum heretici. In quarto sta
tu ipocrite. In quinto statu prauī reli
giosi. In sexto satellites at̄r̄pi. In sep
timo antixpc̄ met. Contra que oia pe
tit ecclesia muniri. pacificari. custodiri.
Et q̄ orandum esse dic̄ pro rege/ hec
noua est traditio Et itelligitur d̄ rege
romano. quia papa ⁊ rex romanorū te
nent apices gubernationis ecclesie. Qd̄
vtraq; potestatem/orandū est p̄ omi
bus orthodoxis. qui sub vtraq; p̄tate
fidem catholicam ⁊ apostolicam vene
rantur ⁊ colunt. Orthodoxi dicuntur
quasi recte gloriosi. ⁊ sunt hī qui deū
fidei cōfessione glorificant. Illi dicunt
q̄ debet referri ad regem/in cuius re
gno sacerdos celebrat. et non ad regē
romanorum. sicut illud de antistite/re
ferri debet ad ipsum episcopū in cuius
diocesi celebratur.

Emendo domie famulorum
m famularumq; tuarum. R. Et
omniū circumstantiū. quorū
tibi fides cognita est. ⁊ nota deuotio p̄
quibus tibi offerimus. vel qui tibi offe
runt hoc sacrificium laudis p̄ se suisq;
omnibus pro redemptione animaz su
arum pro spe salutis et in colamitatis
sue tibiq; reddunt vota sua eterno dō
vivo et vero.

Ec̄ litera expoitur sic: D̄ do
b mine memero/ id est recorda
re p̄ uisitationem gratie. fa
mulorū famularumq; tuarū. id est colentū
te per fidem catholicam ⁊ oim id est sin
gulozum circūstantiū id est missam au
dientium: quorum fides tibi ē cognita.
scilicet illorum qui recte credunt ⁊ de
uote. tibi est cognita/ id est manifesta.
supple eo q̄ nihil te latet ⁊ deuotio. sup
ple eorū est tibi nota. qui offerunt tibi
supple p̄ psonā sacerdotis hoc sacrifici
um. id est hanc oblationē laudis/ id est
in qua specialiter laudaris p̄ se. supple
ipsis. q̄ pro et suis/ supple amicis: ⁊ om
nibus familiarib⁹ seu cognatis ⁊ cōsan
guineis. pro remissione aiarum suarū
id est p̄pter remissionē suoz peccatorū.
quibus omnia remittuntur. pro spe salu
tis/ id est p̄ salute eterna. sperata ⁊ op
tata. ⁊ in colamitatis sue/ id est sanita
tis corporis/ supple p̄seruande ⁊ adquire
de. tibiq; reddunt/ id est p̄soluūt. vota
sua id est affectus. vel desideria. vel p̄
missa bona. eterno deo/ supple quo ad
patrem scdm̄ essentiam. viuo quo ad fi
lium. ⁊ vero quo ad spiritum sanctum.
Notandum. q̄ prius petitiū est pro om
nibus fidelib⁹ in generali. hic iam orat̄
tur pro fidelibus in speciali Et p̄mo fit
mentio quorundam explicite. secundo

circumstantium implicite ibi et omnium circumstantium Et habetur hic memoria uiuorum Ubi specialiter sacerdos uiuos quos uoluerit debet nominare Et tantum uiuos. quia in sequentibus specialiter habetur locus in quo fit mentio defunctorum Innocentius mouet hic dubium. cum deus nihil ignorat. nec alicui valeat obliuisci. quid est quod petimus memeto domine. Respondetur. quod sacerdos deum petit. dicens memeto domine. non quod obliuio cadat in deum. sed sicut obliuisci illos dicitur quos sua gratia non uisitat. sic et deus dicit hos et noscere quos uisitat sua gratia et quos approbat. Unde. ij. ad Thimo. ij. Cognouit deus qui sunt eius Et iobis. ix. dicitur. Agnosco oues meas Et dicitur nescire eos quos reprobat. vii. Math. vii. Non noui uos. Rursus similiter dicitur obliuisci malorum. cum malus ad bonum uertitur Un dominus inquit per prophetam Ezechielis. xvij. Si impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis. que operatus est et custodierit omnia precepta mea. et fecerit iudicium et iustitiam uita uiuet et non morietur. omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor. Et deus dicitur obliuisci bonorum. cum bonus ad malum conuertitur. Un in loco ubi supra. Si autem auerterit se iustus a iusticia sua. et fecerit iniquitatem. secundum omnes abominaciones suas quas operari solet impius nunquam uiuet. Omnes iusticie eius quas operatur non recordabuntur. Un Job. Memento mei domine. quia uentus est uita mea Quandoque recordatur ad puniendum Un psalmista. Memento domine filiorum edom in die hierusalem. id est in die uindictae. quando erit tempus punitionis In presenti tamen petimus. memeto domine etc. Hoc petimus. ut

nos sua gratia uisitet. et nostri misereatur. iuxta illud psalmi. Reminiscere miserationum tuarum domine. Sed dubium est. quare non dicit seruorum et ancillarum. sed dicit famulorum et famularum Respondetur. quod notanter dicitur famulorum. quia famulus dicitur a fauore. seruus autem a seruitute Unde dicit augustinus. quod quousque filij noe non peccauerunt. non fuit seruitus in eis. sed bene reuerentia deo debita. parentibus et alijs. sed propter peccatum seruitus est introducta. Ad ostendendum ergo. quod illud sacrificium debet esse ex uera dilectione et non ex seruitute. ideo dicitur famulorum. Post hoc stat rubrica. **Hic nominentur nomina uiuorum** uel hic fit memoria uiuorum. Ubi ponderandum. quod memoria prius debet fieri pro uiuis quam pro mortuis. cuius ratio est. quod ubi est maius periculum. ibi est citius subueniendum. sed certum est quod uiui sunt in maiori periculo. quia possunt damnari. mortui autem qui sunt in purgatorio pro quibus solum est orandum. certi iam sunt de salute sua. licet eam nondum consequentur. Sed dubitatur circa hoc. an sacerdos teneatur nomina illorum pro quibus uult orare uocaliter pronuntiare. et si sic. in quo casu et secundum quem ordinem Ad hoc potest dici. Cum dominus exaudit orationem cordis et non uocis. quod non sit necesse quod ammonetur clamoribus. qui scrutator est cordium et renum Un et dominus inquit moysi. Quid clamas ad me. cum tamen ipse taceret Et propheta dicit. Dicite in cordibus uestris etc. Sufficit ergo. si sacerdos sigillatim et diuisim omnium eorum pro quibus uult orare habeat memoriam. posito etiam quod nomina eorum uocaliter non exprimat. Et ex horum uerborum iunctura manifeste conuincitur. quod illa

nomina in genitiuo debent poni eo q̄
 p̄cedentia et sequētia in simili casu po
 nuntur. et maior erit conformitas cō
 memoracionis ⁊ orationis Tercio
 nota q̄ dubium est quo ordine debeat
 fieri p̄memoratio. Unde sciendum. q̄
 aliquibus clericis talis ordo seruatur.
 qualis ordo seruatur in declinatioe no
 minis scdm̄ gramaticos. scz secundum
 ordinem sex casuum: ita q̄ sacerdos se
 ctando rectam caritatē. p̄mo pro seip̄o
 tanq̄ pro recto vel noiatiuo orat. secū
 do p̄ genitiuo id est pro genitoribus ⁊
 parentib⁹ tam carnalib⁹ q̄ sp̄ualibus
 scilicet fratrib⁹ patrnis ⁊ ceteris. Ter
 cio p̄ datiuo / id est p̄ benefactoribus
 elemosinā sibi porigeribus Quarto p̄
 accusatiuis qui est p̄pe casus inimicorū
 vt dicit *Prustian⁹*. idcirco p̄ inimicis
 ⁊ p̄ persecutoribus suis iuxta tormam vi
 ri p̄fecti. et christi cui⁹ p̄sonam gerit. tā
 q̄ p̄ accusatiuo oret iuxta illud *Matth*
 v. Diligite inimicos vestros orate p̄
 p̄sequentibus vos. Inimici em̄ q̄tum
 ad ea que habent a deo. scz naturam ⁊
 gratiā sunt diligendi. licet non q̄tum
 ad culpam ⁊ defectum. quia hoc hnt a
 seipsis Quinto pro vocatiuo / id est p̄
 infidelibus vocandis ad fidem. vt d̄s
 infideles ab errore reuocet ad sui cultū
 ⁊ ad cognitionē iesu xpi. Vel p̄ voca
 tiuis / id est p̄ his pro quibus aduoca
 re vel responderi tenemur vt si sacer
 dos sit prelatus Sexto p̄ ablatiuo. id
 est p̄ mortuis ablatiis de hac vita ⁊ de
 hac luce. ⁊ hoc nō debet fieri in illa cō
 memoracione / sed i sequēti. scilicet post
 corporis xpi eleuationē Et laudabile ⁊
 multū decens est. q̄ sacerdos seruet
 ordinem scdm̄ merita personarum ⁊
 dignitates postq̄ sūp̄p̄ ⁊ suorū parē
 tum memoriā habuerit. Et nō est ne

cesse vt oim̄ nomina p̄pria ponat / eo q̄
 deum nihil latent sed solum intentionē
 ⁊ affectum ad has personas p̄ quibus
 orare vult gerat Et subiūgitur Et oim̄
 circumstantium Ubi sciendū. q̄ anq̄
 hoc dicetur. debz fieri memoria viuorū
 rum. sed nō debet fieri memoria nimis
 magna. ⁊ hoc p̄pter cordis distractioz
 ⁊ mentis euagationem. sed breuiter de
 bet se sacerdos expedire In cui⁹ figu
 ram p̄ceptum fuit in lege. q̄ agnus
 paschalis qui figurabat xpm̄. comede
 retur festinanter. ne scz cogitationes p̄
 dant deuotionē. Quarto nota. q̄ in il
 lo dicto Et oim̄ū circumstantiū appa
 ret q̄ salubre ⁊ sanctū est interesse mil
 sarum solennis. eo q̄ sacrificium euca
 ristie p̄ circūstātib⁹ specialiter offert
 qui sunt dispositi aliquos effectus sa
 cramenti p̄sequuntur. sicut dicitur in
 p̄mo libro de vtilitatib⁹ audiendi m. l.
 iam. Et hoc verum si vsq̄ ad finem p̄
 seuerauerint. Unde statutum est in ca
 none. q̄ omnes fideles in solēnitatib⁹
 ad ecclesiā pueniant: et scripturas apo
 stolorum ⁊ euangelium audiant: Qui
 vero nō p̄seuerauerint in oratioe vsq̄
 dum missa pagitur. velut i quieti dies
 ecclesie p̄mouentes / conuenit hui⁹ mo
 di gratia p̄uari Et ex hoc incidit du
 bium. vtum liceat recedere a missa an
 faciem Respondetur. iste qui omittit au
 dire totam missam. aut omittit ex mala
 consuetudine. vel ex tepiditate. seu ex
 torpore. vel ex necessitate. Si primū
 mortaliter peccat. ⁊ secundum decre
 tum debet a p̄munionē suspendi. maxi
 me tempe statuto. Et ex hoc formatur
 ratio talis Nullus debet cōmunionē
 p̄uari nisi p̄pter grauem culpam. s̄ uti
 qui ex mala p̄suetudine nō itāt ad finē
 misse sunt p̄uadi p̄munionē. ergo gr̄

uiter et mortali peccat. Et ex tepiditate
 vel ex torpore vel ex accidia recedit.
 peccant ad minus venialiter. Et secundum
 quod torpor vel accidia vel tepiditas ex
 varijs causis introducit. ex hoc ma-
 ius vel minus peccatum perpetratur.
 Si quis enim istum torporē ad quiescit
 ex nimia repletionē/maius esset peccatum
 quod si ex labore vel ex occupatiōe hone-
 sta. Si vero recedit ex necessitate. tunc
 non peccat. quia necessitas non habet le-
 gem. maxime si est rationabilis. alias prope-
 non esset necessitas. Et sic a missa ante fi-
 nem potest recedere. ut si habet expe-
 dire negotia ardua et legitima. quae alias
 convenienter exequi non possit. Item omi-
 tere missam uno tempore peccatum est cer-
 te persone. et alio tempore sine peccato
 esset. Et si quis parochianus die domi-
 nico vel solenni non audiret missam in sua
 parochia. cum tamen posset hoc facere
 peccaret mortaliter. quod si esset dies feri-
 atae in qua necesse esset ut laboraret. non
 peccaret si missam non audiret. vel si
 usque in finem non astaret. unde dicit de-
 cretum. Missas die dominico ab omnibus
 secularibus audiri specialiter precipi-
 mus. et quicumque secus fecerint. ab episcopo
 profundantur. glossa id est excommunicentur.
 seruato tamen ordine iuris. Et statutum
 est in aurelionensi concilio. ut cum ad
 celebrandas missas conueniret in dei no-
 mine populorum. non ante discedat quam missae
 solennitas compleatur. Quinto nota. quod in
 littera dicitur. quorum tibi fides cognita
 est. quasi diceret. tu es qui preciaris fide-
 libus et deuotis. qui solus vides in con-
 scientijs eos qui recte credunt. et deuo-
 te te diligunt ut puta renium scrutator
 et cordium. deus scientiarum. et dominus
 occultus occultorum omnium preseruator.
 In cuius respectu nulla est creatura inui-

uibilis. Tu es ille cui omne cor patet. et
 omnis voluntas loquitur. et quem nullum
 latet secretum. quoniam omnia nuda et
 aperta sunt oculis tuis. Ita hebreus. iiiij.
 Et hic tanguntur duo que debent esse in
 circumstantibus et missam audientibus.
 Primum debet esse in audiente missam
 fides. id est fideliter debet credere quod
 post consecrationem in ara. sub speciebus
 panis et vini verum corpus et sanguis
 christi continetur. quia ista que ibi sunt mi-
 rabiliter transcendunt naturam et hu-
 manam rationem. Et cum nihil experimen-
 ti sensibus ingerunt. ergo necessario oportet
 ut fides prebeat supplementum sensu-
 um defectui. Secundo debet esse in au-
 diente missam deuotio. quia homines
 deuote astantes spiritualiter communicant.
 Nec duo scilicet fides et deuotio. si audies
 missam in se habuerit fructum huius sa-
 cramenti percipit. et sepius propter ex-
 cellentiam deuotionis. fructum diuine
 gratie habundantius percipit. audiens quam
 perficiens. Si ergo deuotio debet esse in
 audiente. quanto plus in conficiente.
 Sexto nota. vltimus dicit qui tibi of-
 ferunt. Et aliqui textus habent. pro quibus
 tibi offerimus vel qui tibi offerunt
 et quasi diceret. memento domine non solum
 eorum. pro quibus tibi offerimus. sed
 etiam eorum sacerdotum qui tibi offerunt.
 Cum enim sacerdos offert pro populo. ni-
 hilominus etiam offert pro se. Et dicit in
 plurali pro quibus tibi offerimus. ad
 denotandum quod sacerdos loquitur ibi
 in persona fidelium vel ecclesie. seu quod res-
 presentat communem personam christi. Et in hoc
 quod dicitur qui tibi offerunt. designatur
 quod non solum sacerdotes. sed etiam vni-
 uersi fideles circumstantes. vna cum sa-
 cerdote offerunt hoc sacrificium deo.
 unde Innocentius dicit. Nam quod specialiter

adimpletur ministerio sacerdotū. hoc
 vniuersaliter agitur voto fidelū. Si
 cut em̄ in veteri lege. popul⁹ p̄ sacerdo
 tes offerebat hostias multifarias / ad
 placandum deū super peccatis ⁊ p̄ di
 uerfis beneficijs impetrandis. ita p̄ns
 sacrificiū / cuius hostie legales vmbre
 fuerunt. excellens in infinitū omnia sa
 crificia legis. tam in collatione gratie /
 q̄ in dignitatis magnitudine. offertur
 a populo voto ⁊ deuotione p̄ ministeriū
 sacerdotis. Septimo nota. q̄ vltteriū
 dicitur. Sacrificiū laudis. quia in hoc
 sacrificio magnitudinē. potentie. cle
 mentie. ⁊ misericordie dei recognosci
 mus. et ad memoriā reuocamus. qd̄ est
 laudare. *Uel* scdm̄ Innocentiū d̄r sacri
 fitium laudis. quia s̄m̄ dictum aposto
 li qd̄ quid facere debetis om̄ia in laude
 dei agite. vt deus laudetur in vobis.
Uel dicitur sacrificium laudis. q̄a cū
 deo quidquā offerimus. sua sibi reddi
 mus. nō nostra largimur. *Unde* ip̄e di
 cit in ps̄. Si furiero nō dicā tibi. me⁹
 est enim orbis terre. et plenitudo eius.
 Nunquid manducabo carnes thauo
 rum. *Et* subdit. Immola deo sacrificiū
 laudis. Qui em̄ alterū laudat. non sua
 sibi offert sed ea que in illo sunt extol
 lit. *Uel* dicitur sacrificium laudis. quia
 dominus hoc sacramentū qd̄ designa
 tur p̄ illud sacrificiū. gratias agens et
 laudās instituit. *Uel* iō q̄ p̄pter hoc de
 um maxime laudare debemus. quia nō
 solum dedit se nobis in p̄cium. sed etiā
 in cibum. vt p̄ precium redimeret nos
 a morte. p̄ cibum autē deducet nos ad
 vitam. *Unde* dicit. Qui manducat me
 ip̄e vitet p̄pter me. Sequit̄ p̄ se suisq̄.
 videlicet p̄ suis p̄ sanguineis. affimib⁹
 familiaribus ⁊ amicis. Super quo ver
 bo dicit Innocenti⁹. Licet em̄ teneamur

diligere inimicos. scdm̄ illd̄ saluat̄ oris.
 Diligite inimicos vestros. benefacite
 his qui oderūt vos. seruare tamen des
 bemus ordinem caritatis. iuxta illud
 Lan. ij. Introduxit me rex in cellam
 vinariam. ordinauit in me caritatem.
 Et apostol⁹ ad galla. vj. dicit. Dū tem
 pus habemus opemur bonū ad omnes
 maxime autē ad domesticos fidei. Dic̄
 ergo pro se. quia p̄ seip̄o homo debet
 orare. eo q̄ ordinata caritas a seip̄a in
 cipit. Suisq̄ om̄ibus hoc p̄inet ad il
 los p̄ quib⁹ tenemur orare. Sequitur
 Pro redemptione animarū suarū. hic
 tangitur p̄ncipalis ⁊ p̄ma causa. p̄pter
 quam hoc sacramentū offerim⁹. scilicet
 p̄ remissione peccatorū. quib⁹ remissis
 anima est redepta. *Mat. xxvj.* *Uel* ca
 lix noui testamenti. qui p̄ multis effun
 detur in remissione peccatorū. *Et* subitū
 gūtur alie cause propter quas etiā of
 fertur. scz pro spe salutis. id est pro salu
 te sperata. Spe nanq̄ salui facti sum⁹
 s̄m̄ aplm̄. *Uel* fertur etiā pro salute me
 tis ⁊ incolomitate corporis. Nam vtrā
 q̄ sanitas est deo. qui dicit. Salus po
 puli ego sum. Veruetiam vtrāq̄ sani
 tas puenit ex redemptione anime. id
 est ex remissione peccati. Sic etiā ecō
 tra d̄ reatu peccati procedit veriusq̄
 infirmitas. scdm̄ sententiam veritatis.
 Ecce inquit dominus. Sanus fact⁹ es
 iam noli peccare. ne deterius tibi aliqd̄
 p̄tingat. *Jobis. v.* Sed oritur hic du
 bitatio. quare hic oratur pro salute. id
 est p̄ sanitatem corporis. cum tamē apo
 stol⁹ dicit. Virtus ī infirmitate p̄ficiē.
 Et iterum. Cum infirmor. tunc fortior
 sum et potens. Respondetur. q̄ ip̄e lo
 quitur ibi tanq̄ p̄fectus. nos autē no
 stram fragilitatem recognoscētes. ora
 mus pro sanitate corporis. vt de⁹ n̄re

infirmi-
tati condescendens / a nobis oc-
casionem impatiētie pcludat. Vel fm
imocentii Dramus pro sanitate cor-
poris vt sanitate pseruata vel reddita
referamus in ecclesia gratiaz actiones
Et nota q triplicia sunt bona homis.
scz corporalia spiritalia. et eterna. si-
ue infima. media et supma. p quibus di-
cit se offerre sacerdos Pro corporali-
bus ibi. p incolomitate corporis. Pro
spūalibus ibi. p redemptione animarū
suarum Pro eternis ibi. p spe salutis.
Nam r dñs docet p his tribus orare /
in secūda tertia et quarta petitiōe ora-
tionis dominice Offerimus ergo sacri-
ficium laudis pro eternis. vt dētur no-
bis in pmiū p corporalib⁹. vt dētur
nobis in āminiculum p spiritalib⁹. vt
dentur nobis in meritum. vt per hec r
ista pueniam⁹ ad illa scz eterna Seq̄t.
Reddunt tibi vota sua Dicit glo. Vo-
ta sunt que voluntarie pmittimus. q̄a
libentur r volenter / deo vouere r red-
dere vorum debem⁹ Vel alia glosa Ti-
bi reddunt vota sua nō vt debent. sed
vt possunt Hic est dubium. q̄ vide-
tur esse p̄tradictio in verbis. cum dicit̄
tibi reddūt vota sua quia nostra dam⁹
et aliena reddimus. Si ergo vota sunt
sua. scz populi. tunc nō reddunt sed po-
tius donant. et e contra si reddunt tūc
non sunt sua vota sed aliena. Soluit in-
nocentius Votum inquit bonū homis
est et dei. Est dei ppter auctoritatē gra-
tie. quia null⁹ fouet aliquod bonū sine
adiutorio gratie dei Est hominis ppter
libertatem arbitrii. In quantum igit̄
vota sunt homis / rationabiliter sunt
sua. In quātum dei. rationabiliter red-
duntur: quia omne bonum desursum ē
descendēs Jacobi. i. Propter hoc di-
cit apostolus. nō autem ego / sed gratia

dei mēcum. Et iterū. Coadiutores dei
sumus Sequitur. Eterno deo et viuo
et vero Vbi sciendum. q̄ homines di-
cūtur dij. imagines r demones Homi-
nes quidem adoptiue dij dicūtur. vñd
ps. Ego dixi dij estis r filij excelsi om-
nes Demones vsurpatiuē. vñ psalmi-
sta Omnes dij gentium demonia. qui
vsurpant sibi honorem dei. et nomen
deitatis vt gentiles deciperent. Imā-
gines vero dicuntur dij nuncupatiue.
Unde sapientie. xij. Infelices sunt in-
ter mortuos spes illorum est quia appel-
lauerūt deos opera manū suaz. Pri-
mi scilicet homines sunt viui et veri. nō
tamen eterni. Secundo tamen scilicet
demōes. sunt viui. s; nec veri nec eter-
ni eternitate glorie vel nature. Quis
voluntate dei. Sed tercij. scilicet imā-
gines nō sunt viui nec veri nec eterni.
et ergo nulli eorum hoc sacrificium lau-
dis offerē. s; illi soli: scz indiuidue trini-
tati. que est de⁹ solus p essentiam. put
de se testat domin⁹. Ego sum de⁹: et nō
alius deus p̄ter me. Hui⁹ est ergo a-
doratio que principaliter exhibetur in
sacrificio Quia ergo tres diuine p̄sone
operantur in hoc sacrificio. igitur rati-
one patris cui attribuitur eternitas /
dicitur. eterno deo: Ratione spūsan-
cti cui attribuitur viuificatio. dic̄ viuo
Un̄ in ioh̄ d̄r. Opus est qui viuificat.
Sed ratione filij cui attribuitur veri-
tas dicitur vero.

Communicantes et memori-
am venerantes in p̄mis glo-
riose semp̄ virginis marie
genitricis dei r domini nostri iesu xp̄i
sed et beatorū apostolorum ac martirū
tuorū petri. pauli. andree. iohannis. tho-
me. iacobi. philippi. bartholomei. matthi

simonis. et taddelini. cleti. clemētis. fixti. cornelij. cripriani. laurentij. criso-
gomi. iohānis et pauli. cosine et damia-
ni. et omniū sanctorum tuoz / quozum
meritis ꝑcibusqꝫ concedas vt in oibus
ꝑtrec oīs tue muniamur auxilio ꝑ eun-
dem ꝑꝑm dñm nostrum Amen.

Nulla parte imploratur. suffragiū san-
ctorum Et exponitur sic Nos cōmuni-
cantes id est ꝑcipantes. supple offeri-
mus in fide. vsu ꝫ oblatione huiꝫ sacrifi-
tij et sumus venerantes. id est recolentes
memoriam sanctorum. qui mediante
hoc sacrificio salutem cōsecuti sunt. in-
ꝑmis. supple memoriā gloriose. sempꝫ
id est ꝑpetue v̄ginis marie genitricis
id est matris dei ꝫ domini nostri iesu ꝑꝑi
Et supple venerantes memoriā beato-
rum apostolorum ac martirū tuorum. scz
petri pauli ꝫ. ꝫ omniū sanctorum tuorum. quo-
rum meritis et ꝑcibus. id est intercessi-
ombus ꝑcedas. vt in oibus: supple ora-
tionibꝫ actōibus ꝫ operibꝫ nostris mu-
niamur / id est ꝑregamur. auxilio. id est
subsidio tue protectionis / id est defen-
sionis Et ꝑ hoc ꝑfatur error gualdē
sum. qui dicunt qꝫ sancti non sunt inuo-
candi. eo qꝫ nō faciunt oratiōes ꝑ no-
bis: nec eoz memoria est habēda. nec
corpora illoꝝ veneranda. insistentes
his rōnibꝫ Corpora setōꝝ mortua sunt ꝫ
nihil sentiūt ꝫ nihil ꝑdest ea venerari.
Item ante sanctorum sunt in celis. et nra
seruitia non ꝑcipiunt. videtur ergo qꝫ
eis non sit seruiendū. nec sunt inuocan-
di. Hūꝫ perfidi et ceci ducesqꝫ cecozum
omniꝫode veritati dissenciētes / inua-
lidis rōnibus inuitūtur. Quoz vt etꝫ
ror reprobetur / rationes eozum dis-
soluantur et dicatur. qꝫ sancti sunt in-
uocandi prout ecclesia facit et facere

docet. quia ipi nras deuotiones ꝑcipi-
unt et cognoscunt. Lurꝫ ratio est scdm
dictum veritatis quia gaudium est an-
gelis dei super vno peccatore penitē-
tiam agente Sed essentialiter est idem
et nō minus gaudiū sanctoz animarū.
sicut et angeloz. Igitur et ipsi sancti d
nostra penitentia / et de nostris bonis
et virtuosis operibus gaudēt ꝫ letant
ꝫ si gaudent cognoscunt. quomō em̄
quis d eo qd nō cognosceret gauderet
Secunda ratio huius est. Intellectus
potest in omne intelligibile sibi ꝑportio-
natum. sed orationes nostre sunt ꝑpor-
tionate animabꝫ sanctorum et cognitiōi
ipaz. idcirco ꝑcipiunt eas. Sed ad hoc
de modo ꝑꝫ que modum ꝑcipiunt no-
stras deuotiones ꝫ orationes dꝫ. qꝫ ꝑꝫ
reuelationē sanctorum angelozū. qui no-
stras orationes sursum ꝑuehant in ce-
lum. iuxta illd tho. ꝫ. Quādo orabas
cum lacrimis. ego obtuli orationē tuā
domino Vel isto modo. quia sancti in
diuinam essentiā videndo / tꝫ in quā in
speculo eternitatis vident omnia. vñ
de Gregorius. Quid est quod non vi-
det qui videntem omnia videt Item
instant. qꝫ sancti non faciunt oratiōes
ꝑ nobis. quare ergo essent inuocandi
et arguunt sic. quia vel sancti sciunt qꝫ
deus velit illum saluare ꝫ quo orant.
vel sciunt qꝫ non velit illum saluare ꝫ
quo orant. Si sciunt. nō est necesse ꝑꝫ
eo orare Si autem sciunt. qꝫ non velit
illum saluare. et qꝫ ꝑscitus sit ad eter-
nam damnationem / tunc oratio fieret
frustra. Ibi aliqui doctozes respōdēt
qꝫ non est necesse. qꝫ aliquis sanctꝫ vi-
deat. an deus velit illum saluare an
non. quia istam cognitionem deus sibi
soli seruauit. Illiter dicitur. dato qꝫ
sanctus sciret qꝫ deus velit hominem

illum seruare pro quo orat. adhuc sanctus orat pro eo. et non frustra. quia sicut deus disponit finem. sic et ordinata in finem Unde sicut disposuit illum saluari. sic et disposuit media per que saluatur scilicet. per merita et intercessiones sanctorum. et sic nec hominis oratio / nec sanctorum erit frustra. Corpora etiam ipsa debent venerari. Nam ut dicit damascenus li. iiii. c. vi. Quattuor de causis corpora sanctorum a nobis sunt veneranda. Nam ipsa sanctorum corpora fuerunt promptuarium dei templum christi. alabastrum spiritualis vnguenti. fontes diuini Et augustinus. i. li. de ci. dei. addit. et organa spiritus sancti. Unde idem sic loquitur. Non sunt commemoranda / sed plurimum reuerenda sanctorum corpora. quibus dum adhuc viuerent. spiritus sanctus quasi quibusdam organis ad omne opus bonum usus est Secundo nota sacerdos secundum prius premissa / iam in canone agit ea que figurata sunt. in his agebat sacerdos legalis in veteri testamento / dum intrauit sancta sanctorum. Ipse quidem sacerdos portauit thuribulum carbonibus viuis plenum in sancta sanctorum Et secundum rationale. Ueste quadam que figurabat superhumeralis quod defert noster sacerdos intulit. habens nomina sanctorum patrum. scilicet nomina duodecim patriarcharum / filiorum iacob seu israel. sic et noster sacerdos. quando vult sacrificare / debet carbonibus ignitis qui viuis nominantur / id est feruore deuotionis in mente et splendorem in opere habere. et sic inflamatus amore / plenus virtutum odoribus. domino deo debet adolere incensum. ut sic deo offerat sacrificium. et odorem suauitatis. sicut etiam iste intulit nomina sanctorum patrum. sic et sacerdos noue le-

gis habeat memoriam sanctorum apostolorum et martirum Et per hoc tropologicè / designatur quod sancti in fide et bonis operibus sunt imitandi Unde et sacerdos sicut et sanctorum memoriam habet. sic et eorum exemplo in vita sua se regat et eos imitetur Unde nihil prodest sanctorum memoriam habere. si eos non imitatur bonis moribus et operibus. super quo dicit sic iohannes episcopus in quadam oratione de mar. Qui sanctorum merita religiosa caritate miratur / quique iustorum gloriam frequenti laude colloquitur / eorum mores atque iusticiam imitetur Quoniam quod delectat sancti alicuius meritum. delectare debet par circa cultum dei obsequium. quare autem imitare debet si laudat. aut laudare non debet si imitari detractat id est negligit vel premit. Vel qui alium laudat laudabilem se reddat. et qui sanctorum merita miratur / mirabilis ipse vite sanctitate reddatur. Nam si propterea iustos fidelesque diligimus quod in ipsis fide iusticiamque suscipimus. possumus et nos esse quod ipsi sunt. si faciamus quod ipsi fecerunt Hec iohannes episcopus Tercio nota. de primo in littera communicantes. per quod verbum ostendit / quod licet sacrificium laudis sit offerendum Est enim hoc sacrificium offerendum in comunione sanctorum. et in unitate sancti dei sanctorum. In fide que una cum sanctis communicamus seu participamus Super quo sic loquitur in octo. Quia extra unitatem ecclesie non est locus offerendi sacrificium unitatis fidei. ideo sanctorum memoriam communicamus in sacrificio. quatenus in comunione sanctorum sacrificium offeramus. Scriptum est enim alienigena non vescetur ex his. quae sancta sunt Et ideo ad esum agni. i. corporis christi / recipimus solum hunc quem noster pius est domus. videlicet. hominem domesticum fidei. Communicare enim est participare.

in via id est in statu huius ecclesie militantis et communicamus. id est participamus / cum sanctis in fide. quia nos fide habemus quam et ipsi habuerunt. et idem credimus quod et ipsi crediderunt. Et similiter communicamus cum eis per spem: quia illud quod ipsi sperauerunt. et nos speramus. Et in patria eis communicamus per visionem et rem speratam. quia ibi fide sequitur visus. et spem res sperata. Subiungit. Et memoriam nos venerantes. Nota quare sancti a nobis sunt venerandi et honorandi. **Primo** dicitur. **Da. li. iij. ca. vij.** quattuor ponit rationes que per vna putantur. scilicet quia amici sunt dei filij dei. heredes dei et duces nostri. **De quo iob. xij.** Jam non dicam vos seruos sed amicos. **De secundo iob. i.** Debit eis potestatem filios dei fieri. **De tercio ad rom. vij.** Si autem filij dei et heredes. **De quarto dicitur.** Si quis multum laborat ducem inuenire qui eum alicui regi mortali adducat. et pro eo ad ipsum regem faciat. Quot magis duces generis humani quam pro nobis ad deum interpellationes faciunt sunt honorandi: templa eis erigendo. et memoriam eorum venerando. **Secunda causa** quare sanctos honoramus. et eorum festa celebramus est ista. quia eos honorando rem nostram agimus. nam eorum festiuitas nostra est. **Unde apostolus.** Omnia nostra sunt. nos autem christi. caritas autem omnia communia facit. **Tercia causa.** ut habeamus eos intercessores pro nobis. quia legitur **tercio Re. i. c.** quod **bersabee** que interpretatur puteus salutis etatis per quam intelligitur ecclesia triumphans impetravit filio suo regnum. id est nobis in ecclesia militanti regnum celorum. **Quarta causa** quia in hoc vice eis reimpedimus quia ipsi celebrant festum de nobis. eo quod gaudium est angelis et sanctis in celo super vno peccatore penitentem agente. **Quinta causa** ut eos imitemur. **Per eorum enim**

exempla ad eos imitandum provocamur. **Sexta causa.** propter nostre securitatis augmentum et ad spei subleuationem. **Si enim homines mortales nobis similes poterunt ita subleuari a nobis et nos ab ipsis similiter poterimus subleuari a sanctis. quia manus domini non est abbreviata.** **Septima causa.** propter diuine maiestatis honorem. quia deum in sanctis honoramus et mirabiliter predicamus. quod eos sanctificauit. **Octaua causa** ut vasa eorum pulchritudine / et cognita munditia. homo profunde de suis peccatis. et terrena contemnet. sicut et ipsi fecerunt. **Sed dubium.** quare hic in canone et in celebracione missarum / scriptorum memoriam veneramus. et eorum auxilium imploramus. **Rursus.** quod huius multe sunt cause. **Prima est** ut antiquorum patrum et sanctorum veteris testamenti moribus conformemur. **Unde innocencius dicit.** In hac enim commemoracione sanctorum / illud obseruat ecclesia. quod antiqui profuerunt agere. ut in omnibus suis sanctorum memoriam recolat. quatenus eorum meritis facilius obtineat quod implorat. **Sic enim sanctus moyses** pro peccato populo intercedens. patrum memoriam interposuit. **Recordare** inquit domine abraam. ysaac. et israel seruum tuorum. **Exo. xxxij.** **Sic etiam azarias** in fornace fecisse dicit. **Dan. iij.** **De quibus dicitur.** auferas misericordiam tuam a nobis domine deus noster. propter abraam dilectum tuum. et ysaac seruum tuum. et israel sanctum tuum. **Et subiungit.** Multum enim patrum merita filijs suffragantur. **Unde cum ezechias diuinum auxilium imploraret** audiuit. **Protege** urbem hanc. et salua bo eam propter me. et propter dauid seruum meum. **iiij. Re. xix.** **Et alibi legitur** **iiij. Re. xij.** **Cum cor salomonis deprauatum esset per mulieres. ut sequeretur deos alienos.** **Dixit ayos ad hieroboam.**

Ecce ego scindam regnū meum de ma-
nu salomonis. et dabo tibi decem tribus
verū tamen vna tribus remanebit ei/
propter dauid seruum meū. vt remaneat
lucerna dauid serui mei cunctis diebus
coram me in hierusalem vñ p̄ d̄s. p̄ d̄o
pter dauid seruum tuū nō auertas fa-
ciem xpi tui Ecce quomō dñs pepercit
salomoni ppter merita dauid patris sui.
Unde legitur. q̄ ppter peccatum da-
uid quod cōmisit cum bersabee vxore
vxie. q̄s pcurabat interfici opinio fuit ī
cordibus populi israel. q̄ ppter ea fili-
us ipm psequabatur. et dñs hoc fieri
pmisit. et post mortem dauid/ ista opu-
nio remāsit in cordibus populi. q̄ dauid
esset damnatus. Eadem cū salomon edifi-
casset templū. et illud vellet psecrare
et cū arca afferebatur/ et circuitus cir-
ca templū fiebat sicut aliquoties fieri
solebat/ ipa hostia templi per se clausa
fuerūt. ita q̄ nemo introitum habere
poterat. et tamē nemo fuit qui hostia se-
rasset. ipi sacerdotes foris ante hostiū
existentes. diuinit⁹ inspirati inceptē
canere illum psalmum Vemento dñe
dauid rē. Et dum decantaret istū ver-
sum. ppter dauid seruū tuum statim ho-
stia fuerūt aperta. et primo tunc error
fuerat amotus a cordibus populi. q̄ da-
uid nō esset damnatus Sic itez patet
quomō dñs honorauit salomon ppter
dauid patrem suum Et quomō merita
pentum multū suffragatur filiis. et ido
hic veneramur memoriā sanctorū vt
eorum merita nobis suffragentur. Se-
cundo ecclesia memorat sanctorū noui
testamenti in psecratione hui⁹ sacrificij
non vt sancti aliquid opentur ad cōse-
crationem huius sacrificij. sed vt eorū
meritis iuuemur et sanctificemur/ qua-
tenus digne et salubriter hui⁹ sacrificij

oblationem pficiemus. vt ampliozem
effectū gratie/ eorū meritis p eam cōse-
quamur. Sicut em̄ meritū passionis
xpi non plenarie est appreciatū in se. s̄
appremiatur in oibus saluandis p col-
lationem gratie hic. et glorie in futuro
sic et beata virgo maria. apostoli. mar-
tyres. et cōfessores. supabundanter me-
ruerunt. vt de eorū redundantia meri-
torum. etiā nobis subueniatur. quibus
ppria merita non sufficiūt. Et ex istis re-
dundantijs duabus scz meritorū xpi et
sanctorū oritur thesaur⁹. de quo eccle-
sia p papam et ep̄os indulgētijs distri-
buit. Tercio sic hoc ppter figuras ve-
teris testamenti. sicut em̄ sacerdos le-
galis nomia duodecim tribuū tulit in
sancta sanctorum. sic sacerdos noster.
nomia sanctorū qui nos pcesserunt tan-
q̄ patres nostri sacrificaturus memo-
ratur Quarto cōmunicantes venera-
mur memoriā apostolorū. martirum. et
p̄cipue gloriose v̄ginis marie. vt eorū
suffragio. de fide pducamur ad spem.
de spe pducamur ad viā. de viā transe-
amus ad patriā. et de studio pcuram⁹
ad prauū h̄ec inno. Itē dubitat. q̄re
d̄z memoriā venerātes. et nō solennita-
tē. R̄ndet. q̄ hoc fit. qz memoria in pl⁹
est q̄ solēnit as. qz ecclesia d̄ aliqb⁹ san-
ctis facit memoriā. de q̄bus nō facit so-
lēnitatē. et quibet die sanctorū habemus
memoriā. quoz tamē singulariter et di-
uisim nō pagim⁹ solēnitatē Itē dubi-
tatur. q̄re an psecrationē sit p̄memoratio
sc̄orū. et post psecrationē itez ibi. Nob
quoqz pctōrib⁹ rē. Inno: soluit dicēs
Uez q̄dam in ea p̄mēoratione q̄ fit an
psecrationē corporis xpi sc̄orū suffragiū
implozatur. quia nimirum corpori xpi
mistico qd̄ est vniuersalis ecclesia. ante
quā psecratur id ē ante q̄ ad regnū ad

ueniat/necessarium est in via suffragi-
um sanctorum. ut meritis eorum et di-
uine protectionis muniamur auxilio:
sed postq̄ corpus christi fuerit cōsēcra-
tum id ē postq̄ ad regnum aduenerit
et ad patriam sanctorum/tunc nō indi-
get auxilio. sed ut partem et societate
cum sanctis apostolis habeat. Et ergo
postea dicitur. Nobis quoq̄ peccatori-
bus partem aliquam et societatem do-
nare digneris cum sanctis tuis rē. ut
infra patebit. Sed in secunda comme-
moratiōe/memoria sanctorū comple-
tum p̄mutuis sanctis qui de esse vide-
bantur de prima cōmemoratiōe. Et
commemoratiō sanctorū repetitur. Ex
quo colligitur. q̄ secreta que scdm ali-
quos canon et actio nuncupatur. non
ab vno sed particulatim a pluribus p-
penditur fuisse cōposita. sicut et in p̄-
cipio canonis fuit ostensum. Et specia-
liter hec verba canonis. *Comunican-
tes rē Ciprianus papa/vel scdm alios
Ciriacus papa addidit. Et subiungitur
In primis gloriose rē. Recte principa-
liter in hoc sacramēto fit memoria vir-
ginis gloriose. cum ipsa sit precipua in-
teruentrix pro nobis. et dispensatrix
gratiarum dei. que singulariter amica
humani generis/salutis nostre aucto-
rem huic mundo effudit. p̄sonaliterq̄
in tēplo obtulit. r̄ p̄ merita ei⁹ r̄ inter-
cessiones n̄ra oblatio dō acceptabilis
reddit. r̄ mediante ipsa hoc sacrificiū lau-
dis cōsecuti sumus et habemus. Et no-
ta. q̄ hic sex laudis innuitur preconia
Primo innuitur imp̄cessibilis digni-
tas cum dicitur: in primis. quia p̄e om-
nibus est honorificata et dignificata.
ideo p̄e omnib⁹ sanctis. eius auxilium
et interesse est implorandū. Secundo
tangitur eius felicitas inexcessibilis/*

cum dicitur Gloriose. quia super omnē
hierarchiam angelorum est exaltata.
Unde in psalmo. lxxxvi. Gloriosa dī-
cta sunt de te rē. Tercio tangitur eius
virginitas inamissibilis et perpetua.
cum dicitur. semper virginis. Unde in
monasterio sancti victoris / est quedā
imago ad cuius pedes talis versus ha-
batur. Sum quod eram. nec eram qd
sum. nunc dico vtrūq̄. Sensus hui⁹
versus est. Sum quod eram/ quia vir-
go sicut ante. nec eram quod sum/ sci-
licet mater/ nunc dico vtrūq̄ quia
mater et virgo. Et in hoc patet error
cuiusdam heretici et aliorū qui dixerūt
mariam christi genitricē / post christū
plures peperisse filios Quarto tangi-
tur imperialis celebritas: r̄ sublimitas
regalis cum dicitur. marie Maria nan-
q̄ sūrice/ domina interpretatur Etiam
interpretatur illuminatrix. Nam de ea
canitur Lūi⁹ vita gloriosa vitā dedit
seculo Quinto tangitur ei⁹ mirabilis
fecunditas cum dicitur. genitricis. In
hac em̄ sola virginitas et fecunditas
sunt cōnexa et colligata Sexto tangit
ip̄ius fetus immensitas. cum dicitur.
dei. quia nō solum hominem/ sed etiam
deum genuit. vñ Hieronim⁹ in ser. de
assum. virginis marie dicit. Nō solum
mariam christotocam/ sed etiā theoto-
cam dicimus esse. et nō solum matrem
christi. sed etiā matrem dei esse dicim⁹
Subiungit S̄z r̄ br̄ōz ap̄loz rē. Illic
fit mēoria ap̄loz. q̄ ip̄i tradiderunt
nobis ritū r̄ formā offerēdi hoc sacrifici-
ū. i. ad Cor. xi. et hui⁹ sacrificij testes
fuerūt Passiōe xp̄i que ī hoc sacrificiō
memorat. v̄bis p̄dicauerūt. et effusione
sui sanguis. tāq̄ testimonio p̄bauerūt
Et noiant h. xij apli. r̄ totidē martires
q̄ p̄ testimonio dī r̄ testio. xij. articloz

fidei sua corpora tradiderunt. Sequitur . ac martirum. Aliquis posset obijcere . qd nō bene diceretur apōsto-
lorum ac martirū . quia hic nominatur iohānes apōstolus et euāgelista / qui tamen nō fuit martir . iuxta dictum iohānis vlt. Sic eū volo manere donec veniam. Respondetur scdm beatū gregozū . qd duo sūt genera martirum . Unum mentis et voluntatis . alterum mentis et actōis simul Et subdit beat⁹ gregoz⁹ Martires esse possum⁹ / etiā si nullo ferro percutientium trucidamur. Mori quippa psequente est martiriū in aperto opere Ferre vero p̄tumelis et odiētē diligere . martirium est in occulta cogitatioe Filij zebedei id est iacobus et iohānes . quibus nō vterq; p martiriū occubuit . tamen vterq; calicē domini biberunt Iohānes euāgelista nequaquā p martirium vitam suam finiuit / et tamē martir exiit . quia passiōem quam nō sustinuit in corpore seruauit in mente Et nos ergo eius exemplo / sine ferro martires esse possumus si paciētiam veraciter in anima custodimus Et ibidem dicit Si em̄ adiuuante dño / virtutem paciētie seruare cōtendimus . et in pace ecclesie viuimus / palmam martirij tenemus Sequitur Petri . quem fecit domin⁹ clauigerum celi et caput ecclesie . qui in p̄mitiua ecclesie modū . p̄secrationis et celebratiōnis adauxit . vltra verba p̄secrationis dominicā orationem adiungēs / scdm quem modum in ptibus orientalib⁹ dicitur celebrasse vbi post passiōem domini quattuor annis cathedrā . tenuit sacerdotalem vt dicit rationale Sequitur . Pauli qui i tertium celum rapt⁹ de virtute huius sacramenti . fuit infoz

mat⁹ . et multa nobis scdm qd accepit a domino tradidit de hoc sacramēto / et modum p̄secrandi et suscipiendi . vt dicitur . ad Cor. xj. Cōuenientib⁹ vobis in vnum rē . et iterum Ego accepi a domino quod et tradidi vobis Andree qui de veritate huius sacramenti multum cum egea disputauit . vt habetur in eius legenda Jacobi intellige maioris scilicet fratris iohānis euāgeliste qui maior dicitur . quia vocatione p̄oz q̄ alter . Prius em̄ fuerat vocatus ad apōstolatū q̄ alter . Etiam prius ad regnū celorum peruenit . quia ipse p̄ us . p̄pter testimoniū fidei / et hui⁹ sacramenti / inter apōstolos fuit ab herode martirizatus . vt dicitur Actuum . xij. Misit herodes rex man⁹ . vt affligeret quosdam de ecclesia . occidit autem iacobum fratrem iohānis gladio rē Iohānis qui in cena et hora institutionis huius sacramenti / super pectus domini recumbens altitudinē misterij hui⁹ verbi incarnati et venerabilis sacramenti / p̄ ceteris excellentissime hausit . Quā quis euāgelistarum / tanta cōmemorat de pane illo celesti sicut iohānes . patet examinanti qd nullus . vt manifeste apparet . Iohannis . vij . per totum capitulū Thome . q̄ in loco clauoz domini nostri iesu christi / digitos suos intulit . et man⁹ suas in latus christi ad fidē cōfortandam corporis christi impassibilis et glorificati qd assumpserat p̄ resurrectionem de qua dubitauerant Jacobi minoris qui frater domini agnōitur . eo quod similis domino fuisse p̄hibetur . et iustus cognominatus ratione eius excellentissime sanctitatis Sic inter ceteros apōstolos / primum post ascensionem dñi pontificale dignitatem

ordinatione spiritus sancti et apostolorum accepit. et in eisdem hierosolimis existens episcopus. primum hoc sacramentum dispensauit. Genealogia istius et aliorum quorūdam continetur in his metris. Alma solet dici tres coepisse maris. Quas genere viri / Joachim, cleophas, salomee. Has duxere viri / ioseph, alpheus, zebedeus. Parit prima christum, iacobum, secūda minorem Et ioseph iustum / parit cum simone iudā. Tercia maiorem iacobum / volucresq; iohānem. Bartholomei: qui solus nobilis et philosophus / inter apostolos philosophiam veram / dei sapientiam agnouit. pro cuius testimonio viri fuerat excoziatus. Philippi per cuius heresitationem quam habuit de patre eterno et inquisitione quam fecit dicens domine ostende nobis patrem etc. informati sumus et docti de ore veritatis. ineffabili unitate / patris et filij. qui filius sub hoc sacramento continetur. Quia et dominus ei respondit. Philippe qui videt me. videt et patrem meum. Non erubis. quia ego in patre. et pater in me est. Iohānis. xvi. Qui tandem sumpta veritate ex alto. totaliter confirmatus. usq; in finem perseuerans / pro confessione et constanti predicatione fidei / ratione cuius os lampadis interpretatur / passione crucis interiit. Mathei. qui de thelonio vocatus dominum sequebatur. et sic de publicano factus est apostolus qui cum hoc sacramentum in altari immolaret et tractaret occisus fuit. Simonis media correpta / ad differentiam huius nominis simonis media producta / quod est proprium nomen cuiusdam rusticici. Et dicitur simon. a sim quod est con. et machian pugna. quia seipsum et sensu alitatem refrenando. cum vitijs pugna-

bat. Et hebraice simon. latine audiens vel obediens interpretatur. Et ad differentiam simonis petri / dicitur est simon chanaeus / de vico gallilee scilicet chana vbi dominus aquam in vinum commutauit. Et in vno euangelio vocatur zelotes Chana quippe / zelotes interpretatur. inde zelotes id est emulatores et idem est zelotes et chanaeus. Et interpretatur ponens tristitiam. quia habuit obedientiam preceptorum per executionem. tristitiam afflictorum per passionem / zelum animarum per constantem dilectionis feruorem. Hic sanctorum communionem in articulis fidei asseruit et in quo et hoc sacramentum. cuius perceptio communio dicitur. a patre demonstrauit. Taddaei / qui et iudas iacobi et non scarioth dicitur. qui sincerissime hoc sacramentum et fidelissime credidit et in nomine iesu christi remissionem peccatorum consequi meruit. secundum quod istum articulum in simbolo coniunxit. Hic etiam taddaeus quod interpretatur apprehendens quia christum principem per fidem apprehendit. fortiter tenuit nec dimisit. Dicitur et iudas iacobi supple frater et sobrinus christi. Dicitur etiam iudas quod interpretatur confidens vel gloriosus. vel per etimologia quasi iubili dans. Ipse enim habuit possessionem fidei gloria regni et iubili eterni gaudij. Item in ecclesiastica historia interpretatur cor vel puer cor seu cultor cordis. Sequitur Lini. Hic noianus duodecim martires. Et merito sit memoria martiris. quia ipsi semetipsos obtulerunt hostias viuentes et acceptabiles dei. per confessionem nominis christi sanguinem suum fuderunt. quorum memoria hic agit. Hic Lini quod primum papa fuit per beatum petrum. Sed si instat quod scribit de sancto clemente. quod iste fuerat primum papa per beatum petrum. Ibi est sciendum quod sanctus petrus

ordinauit sanctū clementem papam.
 Mortuo sancto petro. sanctus clemēs
 noluit succedere scō petro in papatu
 ne in consuetudinem duceretur. q̄ vnus
 papa substitueret alium. ⁊ sic heredita
 rie sanctuarium dei possiderent. ⁊ ideo
 p̄misit linum/et illum in papam ordi
 nauit quo mortuo p̄misit cletum.
 et isto mortuo ipse fin institutionem
 sancti petri/electus et compulsus/pa
 patum suscepit et sic secundū instituti
 onem et ordinationem et voluntatem
 expressam/ fuit primus a beato petro.
 sed scdm reueritatem fuit quart⁹ a bea
 to petro. Sixt⁹ qui fuit papa et martir
 vite sanctissime. qui missam cum cantu
 co angelico scilicet sanctus decorauit.
 Cornelij qui fuit papa ⁊ martir. succes
 sor sancti fabiani. Cipriani qui fuit epis
 copus cartaginēsis. in cuius corde au
 rea figura crucis apparuit. ratione isti⁹
 q̄ in maxima reuerētia passionem chri
 sti tenuit. Chrsogoni martiris. Johā
 nis et Pauli martirum. qui fuerunt pre
 positi constantie/ filie constantini impa
 toris. duo potentes. de quibus canit ec
 clesia Isti sunt due oliue/ ⁊ duo cande
 lebra. quos fides ⁊ passio fecit esse ger
 manos Laurentij dispensatoris huius
 sacramenti/ et archidiaconi. quem sixt⁹
 papa non degenerem in officio ammis
 nistrationis hui⁹ sacramenti/ sed forti
 ter pugnātem et triumphātem osten
 dit. sine quo non cōsueuerat hoc diuī
 num offerre sacrificium. Cosime et da
 miani. qui fuerunt fratres vterini/ ⁊ in
 arte medicine preclarissimi. qui medis
 cinam corporalē propter deū exhibē
 tes/ a vero medico chriso ad testimo
 nium fidei sunt vocati. ad medendos
 languores anime. Sed diceres tamen
 sunt adhuc multi martires. qui multis

claruerunt miraculis et tempore apo
 stolorū vt specialiter fuit beat⁹ stepha
 nus prothomartir. et barnabas coapo
 stolus pauli. quare isti etiā nō nominant̄
 et ponuntur. Respondetur. q̄ canon
 iste ex inspiratione diuina est compo
 situs. ideo isti qui ex diuina reuelatione
 sunt hic inserti. sunt nomiandi et non
 alij. Unde legitur. q̄ aliqui sancti pa
 tres voluerunt hic aliquos inserere. et
 aliquos remouere. in crastino nomia
 illorum quos remouebant inuenerunt
 aureis literis in scripta: et hoc deletis
 illis quos inscribebant. Quapropter/
 nullus tante audacie debet esse. q̄ ali
 quem sanctum in canone addere v̄ de
 ponere presumat. Sed dubium re
 linquitur. quare nō fit memoratio cō
 fessorum et precipue doctorum. qui be
 reses contra sacramentum insurgētes
 radicit⁹ eradicauerūt. et cum hoc eoz
 memoria ab ecclesia magnifice venera
 tur Innocentius respondet. q̄ canon
 prius fuit editus. q̄ ecclesia celebraret
 memoriā p̄fessorum. nam ferē omēs
 sancti qui nominantur in canone/ p̄ces
 serūt siluestrum papam. preter iohānē
 et paulum. marcellinum et petrum. qui
 primo successerūt. Etiam post tempa
 beati siluestri incepit venerari memo
 ria cōfessor: et signū hui⁹ est. q̄ singule
 sedes episcopales/ in ciuitatib⁹ iuxta
 dispositionē sancti petri institute/ non
 in p̄fessor memoriam. sed ad honorē apo
 stolorū et martir. ⁊ precipue virginis
 marie fuerūt antiq̄t⁹ dedicate. Illiter d̄z
 q̄ hoc sacramētū est institutū i memo
 riā passiois xpi: et ḡ illoz q̄ etlā p̄ xpo
 passi sunt ⁊ sanguine suū effuderūt/ fit
 memoria. Sed confessores nō sunt in
 publico passi. igitur non fit eorum me
 moria. Bauhelm⁹ in rationali sic dicit
 m iij

Hoc sacramētum est sacramētū amoris. igitur in ip̄o sacramenti misterio / debet solū fieri memoria de illis in quib⁹ specialius apparuit signū veri amoris xp̄i. In apostolis apparuit p̄ temporaliū spontaneā abiectiōē. dicente petro Ecce nos reliquimus omnia ⁊ secuti sumus te Math. xix. In martirib⁹ per corporū tormētis expositionē Sap. iij. Et si coram hoīb⁹ tormēta passi sunt ⁊c. Et sciendum q̄ gregorius tercius addidit hec verba / que in aliquib⁹ ecclesijs dicuntur scz. Recnon ⁊ illoꝝ. quorum hodie solennitas in respectu tue glorie celebratur. domine deus noster in toto orbe terrarū. Circa quam lram est notandum. q̄ karolus magn⁹ qui habuit regnum. italie. alamanie. et frantie. ex diuina reuelatiōe informat⁹ fuit. q̄ oī die eēt festiuitas fere quōꝝ miliiū sc̄oꝝ. Et guilhelmus in rationali libro septimo de festiuitatibus dicit. q̄ constantinus impator. ptes transmarinas petēs / inuenit eusebium cesariensem ep̄m virum sanctum cui dixit. Petre a me vnde ecclesia tua dicit. Ille dixit Ecclesia mea satis abundat in diuitijs. sed ego rogo vt mittas per ptes mundi / ⁊ noīa sanctorū ⁊ tempa passionū / et sub quibus ⁊ qualiter. ⁊ in quibus locis passi sunt rescribas quod et factum est. Et refert eusebius. q̄ in quolibet die anni plus quā quingz miliiū sanctorū festa ꝑcurrunt. excepto die kalendariū ianuarij. quo gentiles intendebāt epulis ⁊ solēnitatib⁹ ⁊ nō ad martirizandū sanctos. Et idem dicit Hieronim⁹ in epistola que suo kalendario preponit. Et quia horū sanctorum festiuitas singulis diebus celebrari ab ecclesia non potest. idcirco illa ꝑtacula ad cōmemoratiōē horū est interposita. Concluditur tandē hec oratio.

per eundem xp̄m dominiū nostrum. qz sicut per dñm nostrum iesum xp̄m omnia facta sunt. et sicut omnia in esse per ip̄m sunt reparata. sic et oīa per ipsum sunt termināda. Et nō respōdetur hic Amen quia vt dicit rationale. Die creditur. et indubitātē ꝑsumitur. q̄ iam assint angeli ip̄i sacerdoti ministrātes et loco ministroꝝ amen respōdētēs. Hoc tamen non seruatur vbiqz.

Anc igitur oblationem seruitutis nr̄e. sed ⁊ cuncte familie tue q̄sumus dñe. vt placat⁹ accipias diesqz nostros in tua pace disponas. atqz ab eterna damnatiōe nos eripe et in electoꝝ tuoz iubeas grege numerari. per christum dominiū nostrz.

Haec est secunda pars ꝑcipalis cōfōnis. in qua postulatur dei patris benigna placatio: ⁊ hui⁹ sacramenti cōsecratiō. ⁊ sc̄m hoc ista ꝑs habet duas partes. Primo postulatur dī patris benigna placatio. vt sic placatus acceptet nostra sacrificia. et det nobis pacem. ⁊ vt liberet nos de massa. et de ꝑgregatiōe damnatoꝝ. ⁊ anumeret nos inter electos suos. Secūdo petitur magnū et arduū. scz q̄ ex esca materiali fiat nobis corp⁹ ⁊ sanguis domini nr̄i iesu xp̄i ibi. Quam oblationē ⁊c. Et exponitur sic. Igitur o domine id ē o pater clemētissime nos queſumus vt accipias id ē gratanter acceptes placatus id est mitigatus. supple ꝑcibus sanctorū tuozum hanc oblationē / id est hoc sacrificiū oblatum. seruitutis nr̄e: supple qd̄ tibi in vera adoratiōe soli deo offerimus. sed et cuncte familie tue. supple militantis sub vexillo sancte crucis. qz pro et nos queſumus. vt disponas id est ordines:

nostros dies. et tempa vite nostré .in
tua pace. id est in tranquillitate pacis et
securitate. atq; pro et/ supple nos que
sumis nos eripe id est misericorditer li
bera ab eterna damnatiōe. id est a pe
na infernali damnatoꝝ. et tu iubeas /
supple nos numerari id est associari in
grege id cōsortio ⁊ congregatiōe electo
rum tuoz. supple a te eternaliter prede
stinatoꝝ. p̄ xpm̄ dñm nostrum. Ista
lra iam lecta qdāmodo est conclusio om
niū iam dictoz. specialiter hui⁹ qd̄ per
oblationē hui⁹ sacrificij impetrare intē
dimus. Et est sententia ista. q̄a san
cti tui domine. quoz commemoratio iam
pacta est nobis ritum ⁊ formā hui⁹ sac
menti tradiderunt. et reliquerūt. ipm̄
q; offerendo. et sumendo gr̄am ꝑsecu
ti sunt. Idcirco illis sic ꝑ nobis inter
cedentib⁹ / rogam⁹ ꝑfidenter. quaten⁹
tu deus pater / per christū dñm nostrū.
idem sacrificium qd̄ tibi soli deo vera
adoratione impendim⁹ placatus meri
tis ⁊ intercessionibus sanctorum tuoz
approbando accipias. et gratuite acce
ptes: vt hoc sacrificiū tranquillitatem
pacis. liberationē ab eterna damnati
one. et ꝑsortium omniū electoz tuozū.
nobis obtineat ⁊ hec est sententia lite
ralis. Notandum ꝑmo sacerdos hanc
orationē dicendo. scdm̄ ꝑsuetudinem
quarundā ecclesiaz / deuote et ꝑfunde
se inclināt: vt per hūiliationem corpis
ꝑuocetur i eo deuotio ⁊ humilitas mē
tis. Vel ideo qz sacerdos iam in sequē
tibus magnū et arduū petit. ⁊ est peti
turus. igitur rationabiliter se hūiliat.
ꝑ deuotam inclinātionem: vt a deo sibi
beneficium exauditiōis impēdatur. qz
de⁹ humilib⁹ dat gr̄am Jacobi. iij. Et
designat inclinationē quam fecit dñs
facta cenā ante pedes discipuloꝝ. Se

cū dō nota. sacerdos legalis / in veteri
testamēto. qñ intravit in sancta sancto
rum cū thuribulo. ignitis carbonibus
pleno. et cum noibus patrū videlicet
duodecim patriarchaz. sculptis i duo
decim lapidibus ꝑciosis / huic vesti in
fertis thymeam ⁊ apposuit ⁊ fumū fecit
qui a deo augebatur. vt umbraretur.
et penitus tegetetur / ne pateret alicui
cum cremaret incensum. Sic et sacer
dos noui testamenti / cui officij predi
cationis est ꝑmissum / si vult sacrificium
deo acceptabile offerre ex thymeam ⁊
te / id est ex omnibus odoriferis vtatum
generibus tanq; thymeam ⁊ redolētis
bus in thuribulo sui cordis / seruoze de
uotiois et ardore caritatis. carbonib⁹
ignitis. fumū bone fame et laudabilis
ꝑuersatiōis d̄ se debet emittere. Quia
scdm̄ gregoriū Luit⁹ vita despicitur. re
stat vt ei⁹ predicatio ꝑtemnatur. Nā
scdm̄ eū in pasto. Causa ruine populi
sunt sacerdotes mali. Quo fumo bone
fame. et honeste ꝑuersatiōis emisso / lo
ge lateq; per officium predicationis /
ardore sue ignite caritatis / carbones
non incensos. poterit totaliter ignire.
hoc est in hoib⁹ errantib⁹ caritatē xpi
incendere ⁊ inflamare. et carbones ex
tinctos vel extinctioni appropinquā
tes viuificare id est hominēs in carita
te tepidos / ad seruoze deuotionis ⁊
caritatis excitare. Et iste fumus debet
eū totaliter obtēgere. sic q; opera sua
faciat recta intentione. non ypocrisan
do vt videatur ab hominibus. Sed qd̄
dicam de sacerdotibus qui nō bonam
famam / aut laudabilem ꝑuersationem
exhibent. imo ex luxuria / auaritia. ⁊ se
uitia. totaliter sunt ifames certe n̄ aliō
nisi q; si non penituerint. in retri butio
ne iustozum ꝑtem nō habebunt Sed

quid de his qui posito q̄ bonam famā
habeant. ⁊ honestam p̄uersionem ex
hibeāt. oues tamē eis p̄missas pabulo
doctrinē. ⁊ p̄dicationis fouent ⁊ re-
ficiunt. nec lima correctiōis subditos
cohercent / non aliud nisi qd̄ dñs per
p̄phet. am dicit. Sanguinē eius de ma-
nu tua requiram. Redde rationē villi-
cationis tue. nūc nō poteris amplius
villicare Et quid de his sacerdotibus.
qui studio l̄rarum et eoz que scire tenē-
tur se abstrahunt ⁊ secularibus totali-
ter se ingerunt. vt ex ignorantia excu-
sationes sibi inquirāt. et se ⁊ suos quasi
pro eis nō respondere debeāt ⁊ tenen-
tur negligūt. certe nō aliud nisi illd̄ qd̄
dic. apostol⁹ p̄ma ad Cor. xiiij. Ignor-
rās ignorabitur Ignorās ea q̄ scire te-
nēt. ⁊ que ad officium suū spectant. ig-
norabitur id est a deo reprobabit. De
quibus beatus Gregori⁹ sic loquitur.
Necesse est vt qui ad officium p̄dica-
tionis excubāt / a sacre lectiōis studio
non recedant. quia cum sp̄iale aliquid
pastor a subditis inquirat. ignominiosum
est valde / si tunc querat discere cū que-
stionem debet enodare. S; qd̄ dicā de
his sacerdotibus qui longā oracionē si-
milantes in domib⁹ viduaz p̄mebunt
sanctitatē ⁊ deuotionem simlātes. vt
donis ⁊ fauore ⁊ fama seu laude hoīm
magnificētur. Nō aliud nisi qd̄ dñs dic
Mat. v. Amen amen dico vobis. re-
ceperūt mercedē suā Tertio nota cir-
ca hoc quod in l̄ra dicit̄ seruitutis n̄re
q̄ due sunt species seruitutis. vna que
soli deo impeditur. et dicit̄ lat̄ria Ille
ra que creaturis impenditur. ⁊ dicitur
dulia Et quidā addunt terciā speciē
seruitutis. scz ypduliam et dicit̄ q̄ ista
debetur corpori x̄pi. tamen p̄tinet sub
dulia. versus. Lat̄ria fit dño. debet̄ du-

lia seruo Dulia seruire / sed̄ dulia dicit̄
inde Dulia p̄munis homi deoq̄ patur
Itq; deo soli. lat̄ria iure datur. Ad cor-
pus x̄pi / spectat ypdulia vere Ultra /
q̄ sp̄m seruitutis exp̄mit dominus in
euāgelio dicens. Reddite que sunt cesā-
ris cesari. et q̄ sunt dei deo Mat. xvij.
Ad lat̄riam p̄tinet. templa. altaria. sa-
cerdotia. offertoria. sacrificia. et hmōi
que soli deo sunt exhibēda. qui gloriā
in p̄silio sanctorum magn⁹ ⁊ metuend⁹
sup̄ omēs qui in circuitu eius sunt non
em̄ sanctis ad honorem dei. sed̄ dō ad
honore sanctorū p̄secratur templa. de-
dicatur altaria. sacerdotia statuuntur.
sacrificia offeruntur. ne forte si secus a-
gatur nō theosebia. id est diuine pietā-
tis cultus / sed̄ ydolatrie crimen incur-
ratur Hinc ergo deus in lege p̄cepit.
Dñm deum tuum adorabis. et illi soli
seruies. Deutr. o. v. id est soli deo serui-
tutem oracionis impēdas. Hanc serui-
tutem lat̄rie / sicut impia sup̄bia hoīm
vel demonum sibi exhiberi / vel iubet
vel cupit. ita pia humilitas. vel hoīm
vel angeloz sanctorū sibi oblatam re-
cusant. ⁊ cui debetur oñdit. vt vult ysi-
dor⁹. li. viij. et hi. Et ideo cū beatus io-
hānes euāgelista / vidisset ⁊ audisset ea
que ei angel⁹ oñdit et manifestauit. ce-
cidit añ pedes angeli. Tunc angel⁹ ei
respondit Et hinc ne feceris. p̄seruus ei
tuus ⁊ p̄fratrū tuoz sum. solum deum
adora. Sic ergo nec homies nec ange-
li adorandi sunt. ista adoratione scz la-
trie Quarto nota in litera d̄. placatus
accipias Illiquis posset dicere. tñ hoc
sacrificium de per se est bonū. maxime
sacramenti corporis ⁊ sanguinis ch̄risti
iesu. et ideo dñs semper illud placatus
accipit. quare tunc hic petit vt placa-
tus accipias. Respondetur q̄uis quan-

tum est ex parte huius sacrificij semper deus in ipso placetur. non tamen questum est ex parte iustorum quibus quandoque offenditur. Nam secundum b. greg. Lū is qui dispicet ad intercedendum mittitur. animus iudicis ad deteriora puocatur. sicut est de istis qui sacrificant in peccatis mortalibus. vel qui sunt in apostatis non abstinendi a peccatis. Quinto nota ulterius dicit. Diesque nostris leo papa adimittit infra actionem: hanc igitur oblationem. usque ibi diesque nostros etc. Sed beatus gregorius. has tres petitiones in canone dicit addidisse. videlicet diesque nostros in tua pace disponas. supple pro eum qui traditus est pro nobis in manus eorum qui pacem odebant. Alibi eterna damnatione nos eripi iubeas pro eum qui temporalis morte pro nobis traditus est. et in electorum tuorum grege iubeas numerari. pro eum qui pro nobis deputatus est cum iniquis. Et nota quod quadruplex est pax: aliqua est pectoris siue iustorum. Alia est pax peccatorum. Tercia pax temporis. Quarta pax eternitatis. Porro pax temporis quandoque conceditur bonis et malis. sed pax eternitatis nunquam dabitur nisi bonis. quia non est pax impijs. ysa. liij. De pace peccatorum dicit psalmista. zelavi super iniquos pacem peccatorum videns. Nec pax est noxia et perniciosa. unde Gregorius. xiiij. mor. Sicut pernitiosum inquit est si unitas desit bonis. ita pernitiosum est si non desit malis: Si enim malorum unitas noxia non fuisset. nequaquam diuina prudentia linguam superbentium in tantam diuersitatem dissipasset. Item gregorius in pastoralibus. Si puerorum nequitia in pace iungitur profecto eorum malis actibus robur augetur. Qui ergo iniquos pace sociat iniquitatis vires administrat. quia bonos eo deterius deprimunt quos unanimis

ter persecuntur. Aduersus hanc pacem dominus dicit. Non veni pacem mittere in terram sed gladium. Math. iij. De pace iustorum dicit apostolus. Fructus spiritus est caritas gaudium. pax et patientia. ad Gal. v. Hanc pacem reliquit dominus apostolis dicens. Pacem meam do vobis. Iobis. xiiij. De pace temporis inquit propheta. Quietur in diebus eius iusticia. et abundantia pacis dominabitur. Hanc pacem incessanter petit ecclesia dicens. Da pacem domine in diebus nostris. Licet tribulationes et aduersitates prestent aliquando occasionem boni. quia sunt materia patientie. et sepe inducunt tribulatum ad recognoscendum seipsum / et ad humiliandum seipsum: iuxta illud proverbium. Exaltatio dat intellectum. intellige tamen si non sit nimia ut scribit bernardus. ad eugenium papam. Unum et sancta sara existens in tribulatione orauit dicens. Benedictus deus patrum nostrorum. qui cum iratus fueris misericordiam facies. et in tribulatione peccati dimittis / his qui inuocant te. thobie. iij. Non tamen sunt bona pro se. licet pro accedens ex eis proueniunt bona. Pax est bonum pro se. sed quia homines hac pace sepius abutuntur sicut et alijs bonis ideo ecclesia pro ea orat. De pace eternitatis dicit dominus per prophetam. Sedebit populus meus in pulcritudine pacis / et requie epuleta. Item iobis. xiiij. Pacem meam do vobis / non quia mundus dat. Et propheta. In pace in idipsum. In idipsum est quod est inuariabile. et semper eodem modo se habet. sicut est in suprahierusalem que edificatur ut ciuitas. cuius participatio eius in idipsum. Et propter hanc triplicem bonam pacem iustorum siue pectoris. temporis. et eternitatis ter oramus in missa pro pace. Primo hic. Diesque nostros in tua pace etc. Secundo ibi

Da propitius pacem etc. Tertio ibi Do-
na nobis pacem. ut de pace temporis.
per pacem pectoris. transeam ad pa-
cem eternitatis Et scias qd perfecta par-
nunq̄ inuenitur in hac vita. quia nunq̄
bella bonis. nunq̄ discrimina desunt. et
cum quo certat mens pia semper habz
Et berni. super cantica dicit: Candēs
lilium. o tener et delicate flos. incredu-
li et subuersores sunt tecū Et ideo ergo
quomodo caute ambules inter spinas
Plen̄ em̄ est mūdus spinis. In terra
sunt in aere sunt in carne tua sunt. ergo
versari in his et nō ledi diuine est potē-
tie et non virtutis tue. Auḡ de ciuitate
dei dicit: Pugnant inter se mali et
mali. pugnat inter se boni et boni. Boni
vero et boni si perfecti sunt. inter se
pugnare nō possunt. nec bonus quisq̄
ex ea parte cū per se pugnet contra al-
terum/ eadem etiā contra semetipsum
In vno quoq̄ homine caro ꝑcupiscit
aduersus spiritum/ et spiritus aduersus
carnem. Et fulgentius dicit: In circulo
lune vsq̄ ad centrū terre. nō est ꝑfecta
securitas. In aere non quia ibi sunt de-
mones insidiātes In terra nō. quia ibi
sunt homines malignantes In mari nō
quia ibi sunt venti et tempestates. In
inferno nō/ quia ibi sunt tortores aīas
cruciantes Ergo supra lunam quere se-
curitatem. quia citra lunam minime re-
peries Et ideo sacerdos petit trans-
quillā vitam in ꝑsenti cū dicit. Diesq̄
nostros in tua pace disponas. Secun-
do ꝑseruationē a malo in futuro cū dic̄
Itq̄ ab eterna damnatiōe Tertio pe-
tit collationē glorie et ꝑsortium beato-
rum cum dicit. Et in electoz tuoz gre-
ge etc. id est in eterna beatitudine/ que ē
status oīm bonoz aggregatione perfe-
ctus. ut dicit boetius. iij. de ꝑso. phie.

Ibi em̄ quiddā amabitur adheret. om-
ne quod ibi erit/ bonū erit. et summus
deus summū bonum erit. et quod est
omnino beatissimū ita fore semper cer-
tum erit Hec augustinus?

Ante oblationem tu deus i
q omnibus quesumus benedi-
ctam. ascrip tam. ra-
tam rationabilem acceptabileq̄
facere digneris. ut nobis cor pus
et san guis fiat dilectissimi filij tui
domini nostri iesu christi:

In hac parte canonis / sacerdos petit
ꝑsecrationem huius oblatōis ut ex esca-
materiali fiat nobis corpus et sanguis
dñi nostri iesu christi. Et est sententia
ista. Deus pater clementissime/ nos
petim⁹ quatinus hanc oblationē panis
et vini ꝑsecrare approbare et ꝑfirmare
digneris in rōnabilem et acceptabile
tibi hostiam vel sacrificiū. ut nobis. id
est ad nr̄am salutē panis et vini. fiant
corp⁹ et sanguis dilectissimi filij tui do-
mini nostri iesu xpi. Et exponitur du-
pliciter. sm̄ qd ly in omnibus potest ad
diuersa referri. Uno mō potest cōstrui
cum ly deus. ut sit sensus tu de⁹. supple
qui es in omnibus Et scdm̄ hoc lr̄a con-
struitur sic. Quam oblationem tu de⁹.
supple pater clementissime/ in omnibus
supple existens. digneris facere benedi-
ctam. id est ꝑsecratam. ascriptā id ē ap-
probata. ratam id est firmam rationa-
bilem id est diuine rationi et voluntati
ꝑformē. qd pro et. acceptabilem id ē ac-
ceptabile sacrificium. ut supple panis et
vinum fiat nobis id est ad salutē nr̄am
corp⁹ et sanguis dilectissimi filij tui do-
mini nostri iesu xpi. Et tunc sensus est
aptus et puenies. Deus nāq̄ semp in

se incommutabiliter existens. presentialiter potencialiter et essentialiter: est in omni natura seu essentia. sine sui definitione id est limitatione seu determinatione. et in omni loco sine circumscriptione et in omni tempe sine mutabilitate. et in sanctis spiritibus et animabus excellentius est: scilicet per gratiam inhabitantem. et in homine christo excellentissime est: in quo plenitudo diuinitatis inhabitat. Et beatus Augustinus dicit: Deus est in omnibus rebus causa essendi. ordo viuendi ratio intelligendi. non est mirandum. si essentia diuina omnino simplex et incommutabilis. omnia replet loca et in omnibus creaturis essentialiter est. nec tamen cuiusdam rei sordibus contaminatur. Sol enim visibiles radios. sine sui pollutione effundit super loca et corpora. non solum mundata sed etiam immunda. sordida et vetustaria. quorum contactu alie quidem res inficiuntur: solis vero radij impolluti et incontaminati ea contingentes existunt. Illius modo ly in omnibus potest referri ad ly benedictam. et ad cetera sequentia. ut sit sensus. Quam oblationem tu digneris facere benedictam acceptabilem in omnibus. Et sic adhuc dupliciter exponitur. Uno modo in omnibus supple suis partibus. quod exponitur aduerbialiter. id est omnia et totaliter. Secundo modo quod hoc adiectiuum omnibus habet ly accipientibus vel pro quibus offertur pro substantiuo. vel ly offerentibus. ut sit sensus. Benedictam in omnibus offerentibus et pro quibus tibi offertur. Tercio ly in omnibus videtur referri ad ly quesum. et sic videtur exponere guilhelmus in rationali quoniam in omnibus id est totaliter. toto corde et toto intellectu. Secundo nota. quod ipse sacerdos petit quicquid. Primo quod istam ob-

lationem deus faciat benedictam Secundo ascriptam Tercio ratam Quarto rationabile. Quinto acceptabile. que quicquid petitiones varie exponuntur. Uno modo sic Benedicta id est talem. per quam spirituum bonorum multiplicatione benedicamur. Ascripta id est tale que de tua memoria nulla possit oblivione deleri. Rata id est talem que de tuo beneplacito postulat nobis suffragetur. et que nulla possit permutatione euelli. Rationabile id est talem que tue diuine rationi conveniat. Differentia est inter rationale et rationabile. Rationabile dicitur quod de ratione procedit. Rationale vero quod virtutur ratione. Et acceptabile id est que tibi sit grata et accepta. Secundo modo sic exponitur. quam oblationem tu deus digneris facere. benedicta id est transferre in illam hostiam que est omnibus modis benedicta. ascripta. rata. rationabilis. et acceptabilis. hostia salutaris. scilicet corporis et sanguinis christi. que dicitur benedicta omnibus modis. quia ab omni maledictione est immunis. tam actuali quam originali. tam veniali quam criminali. sicut elizabeth inquit ad virginem. Benedictus fructus ventris tui. Luc. ij. Ascripta dicitur eadem hostia. quia figuris et scripturis veteribus est designata. tam in manna celesti. quam in agno paschali. tam in ysaac immolando. quam in abel immolato. Quonia ut inquit iohannes in apocalypsa. Hic est agnus occisus ab origine mundi id est occisi dispositus ab eterna destinatione et preuisione. Eadem hostia rata dicitur. non quasi transitoria. que cessit ubi noua successit. sed que permanet in eternum secundum ordinem melchisedech. Rationabilis dicitur. quasi non pecualis sicut erat legalis oblatio. quam sanguine bircorum et vitulorum non poterat homines

mundare a peccato. sed illa que sanguine proprio conscientias emundat ab operibus mortuis. Acceptabilis dicitur. quia eam deus acceptat in remissionem peccatorum et redemptionem totius mundi. Non quasi illa oblatio de qua propheta dicit sacrificium et oblationem noluit. Ps. xxxix. Similiter dominus ait Non accipiam de domo tua vitulos. neque de gregibus tuis hircos. sed sicut illa de qua psalmista dicit. Tibi sacrificabo hostiam laudis. Secundum hanc expositionem recte subiungitur ut fiat nobis corpus. Nec Innocentius Augustinus vero de psalmo. dist. ij. vix refert hec verba ad eucharistiam. et exponit sic. quam digneris facere benedictam id est per quam benedicimur. ascriptam id est per quam in celo ascribimur. Ratam id est per quam in visceribus christi et corpore christi quod est ecclesia censemur et in christo ratificamur. Rationabile id est per quam a bestiali sensu exuimur. Acceptabilem ut qui nobis ipsis displicemus per hanc acceptabiles erimus eius unico filio. Sed alij exponunt sic. quod in istis verbis quoniamque petimus virtute huius oblationis nobis dari. videlicet remotionem malorum cum dicimus benedictam. Ad detinendum enim benedictionem. a nobis amouendo malum culpe et penalis miserie. Secundo impressionem et insignitorem spiritualium bonorum cum dicitur ascriptam. Tertio collationem bonorum stabilitionem. cum dicitur ratam. Quarto discretionem credendum et agendum. cum dicitur rationale. Quinto acceptationem bonorum operum nostrorum. ut scilicet sint deo accepta. et sic nobis prosunt ad vitam eternam. eum dicitur acceptabile. Tertio nota sacerdos facit tres cruces cum dicitur Benedictam. ascriptam. ratam. et postea duas cum subiungit. corpus et sanguis.

Modo dubitatur quid ille tres cruces designat. Cuius sunt multe responsiones Innocentius dicit. quod hoc fit ad designandum precij quantitatem. quo christus venditus est. ideo sacerdos facit hic tres cruces super oblatam et calicem. cum dicit. Benedictam. Pro cuius latiori declaratione est sciendum secundum quod prius dictum est. In canone agitur memoria eorum que acta sunt in ebdomada palmarum. et specialiter modus venditionis et emptiois christi. Elbi nota Feria quarta ante cenam domini in mane. iudas vnus ex duodecim a dyabolo supplantatus/sacrilegium perpetravit: dum filium dei solis triginta argenteis vendidit phariseis. in recompensationem damni quod incurrit propter effusionem sanguinis cum dixit. Dedit enim vngentum hoc venditari plusquam trecentis denariis et dari pauperibus. Hoc autem dixit. non quia de egenis pertinebat ad eum. sed quia fur erat. et loculos habens/ ea que mittebantur portabat Jobis. xij. Et quilibet argenteus valebat decem denarios vsuales. et ita damnum vngenti quod valebat trecentos denarios/triginta argenteis reputabat alias recompensari. Si vero dicimus argenteos fuisse denarios vsuales dicimus quod iudas vendidit christum quasi vile mancipium. triginta ei denarii sunt decima pars trecentorum denariorum quos valebat vngentum. propter quod loquitur dominus despectiue per prophetam dicens. Apprehenderunt mercenarium vitam triginta argenteis/ quibus sum appreciatus ab eis. Illud designandum ergo huius precij quantitatem/ quo christus est venditus/ sacerdos hic facit tres cruces super oblatam et calicem. Nam et trecenta pariter et triginta multiplicatione suscipiunt a ternario. Pro ea vero ad designandum

emptionem et venditionem duas cruces impunit. sigillatim vnā super oblatam. alter. an sup calicem cū dicit. vt fiat nobis corpus et sanguis rē. Illa venditio fuit maledicta. proscripta. irata. iniqua. et detestabilis. sed tu deus hanc oblationem digneris facere benedictā ascriptam. ratam. rationabilem et acceptabilem. Judas em dilexit maledictionem. et venit ei. noluit benedictionem et elongata est ab eo. sed tu deus hanc oblationem digneris facere benedictam / pro qua nos in celestibus benedicas. Judas deletus est de libro viventium et cum iustis nō inscribitur. sed tu deus hanc oblationē digneris facere ascriptam: p qua nos inter electos tuos ascribas. Judas laqueo se suspendit et eius episcopatum suscepit alter. sed tu deus hanc oblationē digneris facere ratam. per quā ratum et gratum fit nostre salutis promissum. Judas exijt cōdemnatus / et oratio facta ē peccatum. sed tu deus hanc oblationē digneris facere rationabilem / per quam rationabile fiat nostre seruitutis obsequium Judas reddidit mala pro bonis. et odium pro dilectione tribuit. sed tu deus digneris hanc oblationem facere acceptabilem per quā reddas tibi acceptos Alia responsio. Tres cruces quas facit sacerdos simul super hostiā et calicem / significant tria que xpc in cena p̄muniter egit circa panem et vinū scz accepit. benedixit. et fregit Sed q̄ postea specialiter facit vnā crucem super oblatam / designat q̄ xpc specialiter super panem dixit. accipite et comedite. hoc est corpus meum. Et alterā super calicem / quia xpc dixit Bibite et diuidite inter vos. hic est sanguis meus Et scdm hunc sensum recte subiungitur.

Qui prius rē. Tercia responsio. qz iudas vendidit xpm ad crucifigendum sacerdotib⁹. scribis. et phariseis. idcirco sacerdos ad designandū p̄muniter tres emptores. facit tres cruces p̄muniter super oblatam et calicem cū dicit benedictam. ascriptam. ratam. Ad deū notādum vero distincte venditorem et venditū / facit duas cruces distincte super oblatam et calicem. cū dicit. vt fiat nobis corp⁹ et sanguis Quarta responsio. Sacerdos p̄mo facit tres cruces in p̄mis tribus dictionib⁹. scz benedictam. ascriptam. et ratam. vt denotetur virtus crucifixionis xpi. que a tota trinitate fuit voluta ita fieri / q̄ illis dictionib⁹ petim⁹ fieri. Quarta crux quam facit diuisim super oblatam designat corpus xpi in cruce immolationē Sed quinta crux que fit sup mixtū ex vino et aqua / designat sanguinis et aq̄ de latere xpi effusionem. Ad ista cum dicit. dilectissimi filij tui iesu xpi. sacerdos eleuat man⁹ ex intima deuotione cū suspitio i celum. Et propter hoc sacerdos eleuat manus et extendit cū orat in missa. Nam cū christus expandisset manus suas in cruce / pro persecutorib⁹ orauit et dixit Pater ignosce illis. qz nesciunt quid faciūt. Moraliter instruens. qz xpc semper patus est recipere penitentes. iuxta quod ipse promisit iohānis. vj. Eum qui venit ad me nō eijciam foras. Nota de eleuatione manū dictū est prius quomō figurata ē Exo. xvij. Cui⁹ figure expositionē aduerte hic Lum em verus moyses. id est xpc eleuat manus id est impedit auxiliū et solatiū vincit israel. id est ecclesia. Nā si deus pro nobis quis p̄tra nos. Sin autem paululū manus remittit id est si exigentibus peccatis subtrahit auxiliis

um et solatium / tunc supat amalech. i.
 dyabolus: quia non est volentis neq;
 currentis sed dei miserentis: Quia ve
 ro xpc promisit ecclesie dicens. Elobi
 scum sum vsq; ad psumptione seculi.
 ob hoc aaron id est mons fortitudinis
 et vr. id est ignis caritatis sustentat ma
 nus ei. vt in fortitudine ferat auxilium
 et ex caritate solacium. ne manus eius
 bassentur vsq; ad occasum solis. id est
 ad finem mundi. Sicq; iosue duce: id est
 christo ductore / israel fugat amalech /
 id est ecclesia superat dyabolum in ore
 gladij. p virtute orationis et verbi di.
 Gladius em est verbum dei. Si quis
 ergo vult orationis vtute supare dya
 bolum / debet eleuare man. id est act.
 suos ad deum. vt puerfatio ei. sit in ce
 lis Unde dimissas manus erigite. et ge
 nua debilita roborate. Na eleuatio ma
 num / sacrificiu verspertinu. bona est
 operatio cum ieiunio et elemosina. Fi
 des em sine opibus mortua est. Leues
 mus ergo manus sine disceptatoe que
 rentes que sursum sunt. non que super
 terram. vbi christus est in dextera dei
 sedens. Sed dubium. quare hic di
 citur vt nobis fiat etc. Dicendum est q
 hui. quadruplex est ratio Prima ad ab
 luendu illi verbo quod dixit maria an
 gelo Luc. j. Fiat mihi scdm verbu tuu
 Secunda ratio ad abluendu verbo cre
 ationis Ad designandum q eadem po
 tentia requiritur in trassubstantiatioe
 sicut in resurrectione et in reru creati
 one de qua Gen. j. Fiat lux Siue fiant
 luminaria. Et seqtur Et factum est ita.
 Tercia ratio / ad designandu q sacer
 dos solum est minister huius ineffabi
 lis couersionis. ideo no in persona pro
 pria loquitur / sed in persona christi lo

quens dicit. fiat. Quarta ratio / quia
 oportet vt hec transsubstantiatio fiat
 p verba transitu significantia. ideo no
 dicit q panis sit corpus christi. sed bn
 dicitur panis sit corpus xpi. ideo dicit
 fiat. Item dicitur dilectissimi etc. xpus
 em ielus maxime est dilectus a deo pa
 tre fm illud Math. ij. Dic est fili. me.
 in quo mihi coplacui. Tum quia oimo
 dam picipatione essencie pater filio e
 ternaliter pmmicat Tum qz omia que
 habet pater. sua sunt Joh. xvi. Tum qz
 a patre tradita est sibi potestas omniu
 que sunt in celo et i terra Math. v. Tu
 quia per filij sui i cruce immolatione p
 nobis pater placatus fuit pro omnibus
 offensis nostris. pntibus. pteritis et fu
 turis Ratione cui. et ipm exaltauit. et
 dedit illi nomen quod est sup omne no
 men. Ad philip. ij. Et nos ipm deu pa
 trem diligere debemus. quia ipe prior
 dilexit nos Quia sic deus dilexit mun
 dum vt vnigenitum suum daret Joh.
 ij. Deum filium diligere debem. quia
 ipse passus est p nobis. et nos redemit
 Spiritu sanctum diligere debem. qz
 eius sapientia conditi sum. et eius pro
 uidentia gubernamur. Deu em supra
 omia diligere debemus. Valde nanq;
 errat. qui non diligit deu suum creato
 rem. recreatoe. et remuneratoe. Un
 btus Aug. dicit. Valde em errarem si
 deu no amarem. qui dedit mihi anima
 vt viuam. gratiam vt bene viuam. sa
 pientiam vt ordinate viuam. quam vi
 tam nobis concedere dignetur ielus
 christus patris ab eterno vnigenitus.
 matris spiritus sancti operatione tem
 poraliter natus.

Qui pridie qm pateretur accepit panem in sanctas / ac venerabiles manus suas. et eleuatis oculis in celum ad te deum patrem suum omnipotentem tibi gratias agens benedixit fregit et dedit discipulis suis dicens. Accipite et manducate ex hoc omnes. Hoc est enim corpus meum.

Haec est tertia pars principalis canonis. in qua ponuntur verba ipsam consecrationem efficientia. et finaliter perficientia / tam consecrationem corporis / quam sanguinis christi. Et habet ista littera duas partes. Primo introducuntur verba consecrationis corporis christi. Secundo sanguinis ibi simili modo. Et est sententia ista. O pater clementissime dominus noster iesus christus filius tuus proxima die precedente suam passionem / hora cene accepit panem in venerabiles manus suas. et eleuando oculos suos in celum ad te suum patrem omnipotentem / et gratias agendo benedixit dicens. Hoc est corpus meum. in corpus suum transubstantiando. Et fregit et dedit discipulis suis dicens. Accipite et manducate ex hoc omnes. Et exponitur sic: Qui scilicet dominus noster iesus christus. pridie id est precedenti die / quam pateretur accepit panem / supple non consecratum. in sanctas. id est sanctificatas: ac venerabiles id est honorandas / manus suas et eleuatis sursum. supple secundum huiusmodi nitatem oculis: supple tam mentis quam corporis in celum. id est versus celum. ad te deum patrem suum: supple secundum diuinitatem. omnipotentem. agens id est referens tibi gratias id est gratiaz actiones benedixit id est consecrauit. fregit supple speciem panis. et dedit id est porrexit discipulis suis dicens. Accipite supple

per fide. et manducate id est comedite supple per caritatem ex hoc omnes. Nota primo quod in illa pericula representatur illud / quod dominus noster iesus christus in cena fecit. quam particula alexander primus dicitur sic ordinasse et addidisse secundum formam apostolorum et euangelistarum sic derelictam. Et est sciendum. quod ecclesia in die cene specialiter addit istam periculam. qui pridie quam pateretur pro nostra omnium salute. quod est hodie ad singularem reuerentiam illius diei et eo quod ista est hoc venerabilissimum sacramentum in quo die desideratissimum institutum est coniuiuium / secundum quod dominus dixit. desiderio desiderauit hoc pascha manducare vobiscum ante quam paciar. Luce. xxij. In quibus verbis saluatoris tria inuuntur. Primo / primordialis affectatio huius sacramenti cum dicitur. desiderio. Secundo sacramentalis demonstratio huius misterij cum dicitur hoc pascha. Tertio fiducialis aduocatio iesu christi cum dicitur. ante quam paciar. Maiorem caritatem enim nemo habet. ut aniam suam ponat quis pro amicis suis. Jobis. xv. Secundo nota in littera de pridie. Hic notatur tempus institutionis huius sacramenti. Quintadecima enim die mensis primi. quod modo est sexta feria. dominus pro nobis passus fuit. et precedenti die quae erat quartadecima luna eiusdem mensis. Postquam ad vesperum christus secundum legem pascha tipicum cum apostolis celebravit. veteri pasche finem imponens. et nouum pascha substituit. videlicet hoc sacramentum. et ecclesie tradidit frequentandum. Et die innocenti. Haec igitur institutio informati. celebratur iugiter per misterium. quod semel offerebatur in precium. Nam cum veritas venit. figura cessauit. et signum sublatum est de medio. cum non erat res aliqua quam significaret. sed que per se perciperetur

Manfit tamen figura tamdiu / donec
in veritate completu. quod in similitu
d ne prius erat exhibitum. Christus em
tunc implevit figuras Agnus enim pa
schalis figura fuit huius venerabilis sa
cramenti. post cuius esum hoc sacramen
tum instituit. ut figuris veteribus sine
daret. Unde sicut illi carnes agni in figu
ra comedebant: sic fideles in sacramen
to veru corpus et verum sanguine xpi
suscipiunt. Et sicut manna datur est he
breis post transitum maris rubri. et sub
mersis egiptiacis. sic eucaristia dat chri
stianis post ablutionem baptismi. dele
tis iam peccatis. ut per baptismu mu
demur a malo. et per eucaristia pforte
mur i bono. Et sicut manna populū isra
el per vastitatem in via solitudinis ad
terram pmissionis pduxit. sic et eucari
stia populū istū p incolatum vite p sen
tis ad patriam pducit paradisi. Unde
recte viaticum appellatur quia reficiens
nos in via / de ducit ad patriā. De qui
bus dictū est supra pleni li. j. Fuit aut
hec dies vltima ante suā mortē et passi
onem / pueniens ad huius sacramenti in
stitutionē. ut illud arcus cordibus fi
delium infingeret. et firmū memoriē apo
stolorū impimeret. quod ante mortē suā
p prime futuram institueret. scdm quod
attestatur beatus Aug. per hec verba
Saluator quo vehemens p mēda
ret misterij huius altitudinem. vltimū
hoc voluit infingere cordib. discipulo
rum. a quibus per passionē erat disces
surus. Et idem dicit Innoc. Corpus et
sanguinem suū xpus post cenam dedit
apostolis. ut hoc sacramentū velut vl
timū testimonij mādatum / arcus me
morie p mēdaret. Sunt et alie multe
cause de quibus sufficienter dictum est
supra li. j. Dicit ergo hic sacerdos Qui

pridie / id est priori die ante q̄ pateret.
accepit panem / volens sacrificium lau
dis deo patri offerre. Panē et vinum
obtulit: ex quibus corp. et sanguinem
psecit Super quo verbo dicit Innoc.
Huius sacrificij ritum / melchisedech pri
us legitur celebrasse / offerens panem
et vinū. Erat em sacerdos altissimi Ben
xiii. Unde dauid inquit ad xpm. Tu es
sacerdos in eternū scdm ordinem mel
chisedech. Ex quibus patet. q. sacrifici
um euāgelicū / nō solum pccellit legale i
dignitate sed et in tempe. sicut apls in
epla ad hebreos pleni. ostendit. Et do
minus iesus panē et vinum in sacrificiū
sui corporis et sanguinis instituit: q. sicut
pre ceteris cibis et potib. panis cor ho
minis pfirmat. et vinū cor hominis letifi
cat. ita corp. et sanguis xpi pre ceteris
cibis et potibus spūalibus / plus interi
orem hoīem reficiunt. et gratiarū donis
plus sagināt. Unde ppheta. Doculum
tuū inebriās q̄ preclarū est. Et sicut in
istis plena et pfecta constat corporalis res
fectio. sic et in illis plena spūalis. Sicut
xpc testatur Caro mea vere est cibus.
et sanguis meus vere est potus. Qua
lis autē debeat esse panis. scz an azim.
an fermētat. an salus. vel nō. ex quo
debet confici corpus christi. de hoc sa
tis dictum est prius. Sed dubitat
hic primo. quare christ. sub aliena spe
cie corp. et sanguinem suū dedit. Huius
innocētius ponit tres causas. Primo
hoc fit propter augmētum meriti / quo
niam ibi aliud creditur. et aliud cernit
tur. ut fides habeat meritum / cui huius
mana ratio non prebet experimentū.
etiam propter dignitatem / quantum
ad malos / qui non sunt digni videre
christum in propria specie. Exemplum
de bethsamitis ut prius dictum est.

etiam propter imbecillitatem quantum ad ho-
mines et hoc ad vitandum horrorem et
nauseam. quia si oculi videret christum sub
propria specie / utique animus abhorreret.
quod non plucum? carne crudam / et sanguis
nem crudum comedere et bibere Quarto
ad vitandum ridiculum. ne pagani vel
iudei nobis insultarent cum illud agere-
mus unde versus. Sumit occulte chris-
tus / ne dum tibi stulte Horror vel ri-
sus minuat fidem tibi visus. Unde in-
nocentius. Nam ergo christus sub specie prin-
cipalis edulij sumendum. passit eucari-
stiam ut foueretur sensus in uno. et fi-
des in altero edificaretur Fouetur enim
sensus dum solita percipit Edificatur fi-
des in altero dum illud quod non videt qua-
le sit / cuius modi sit agnoscit. Item
dubitat. quare sub speciebus panis et
vini. Respondetur. quod dominus in hoc sacra-
mento proponitur nobis ut cibus refici-
ens Et quia in nutrimento necessitatis
humane in his habetur per omnibus ple-
nior et melior refectio. igitur etc. Innocentius
dicit Proponitur nobis species panis
et vini. quatinus in susceptioe corporis
et sanguinis christi plena et perfecta refe-
ctio esse possit. Plena enim refectio est
cibus et potus. Libi autem et potus: panis
et vinum principalis est substantia. Se-
cundo quod hec species ad significationem cor-
poris christi veri et mystici est expressior.
Panis enim propter operationem assimilatur
corpori christi. Vinum vero eo quod liquor est
sanguini Et sic de mystico. sicut ex mul-
tis vuis exprimitur vinum: et sicut ex mul-
tis granis conficitur panis. sic nos multi-
vini corporis christi mysticum sumus Tertio. quod
hec species ad conversionem propter sui sincer-
itatem et mundiciam est decentior. Quarto
quod ad figuram veteris sacrificij mel-
chisedech vicinior. Quinto quod ad com-

parationem dominicam similior. Dominus enim
nunc se viti nunc panis / nunc grano frum-
menti compauit Item dubitatur
quare laicis non datur sub utraque spe-
cie. Respondetur quod olim in primitiua ec-
clesia omnibus christifidelibus dabatur san-
guis cum christi corpore. sed postea sancta
determinante ecclesia et dictante / non
datur propter tria Primo ut tolleretur
erroris materia. quia insurrexerunt quidam
heretici dicentes. christum non sub vna
specie sed in / sed medium et in altera
similiter in eodem contineri. ut ergo iste
error tolleretur statuit ecclesia / tantum
sub vna specie corpus et sanguinem christi
fidelibus dari. Secundo ut evitentur
picula. Nam sanguinem christi tractare
multum piculosum est. eo quod partes ipsius
sunt naturaliter fluxibiles. quod leniter ab
indispositis rusticis effunderent. quod
de corpore christi non ita cito contingit. ideo so-
li sacerdotes sanguinem sumunt / in quibus
maxima discretio et cautela debet esse.
Tercio ut veritas respondeat umbre
quod in lege nihil bibebant etiam offerentes
de libamine Sequitur. Accepit panem in san-
ctas ac venerabiles manus suas In quo
denotatur / quod hoc sacramentum non nisi
mundis manibus. non viciatis sed con-
secratis. debet reuerenter et venerabiliter
tractari Unde alexander papa de
conse. dist. ij. Nihil maius esse potest. quam
corpus et sanguis christi. Nec ulla ob-
latio hac potior est. sed omnes hec pre-
cellit. que domino pura conscientia of-
ferenda est. et pura mente sumenda :
atque ab omnibus veneranda. Et sicut
ceteris est potior ita potius excellit et
venerari debet. Et quo statim habet.
quod solus sacerdos hoc sacramentum habet
applicere Ubi sciendum quod quatuor requiruntur

ad faciendum eucaristiā. unde uersus
 Verbum. materies. intentio. sensus et
 ordo conueniunt xpi ut corp⁹ efficiatur.
 Primo requiritur puritas materie. q̄
 detritico puro debet esse hostia. quia
 dñs grano frumētis se ppauit Et debet
 esse azima ut s̄. Et etiā materia euca-
 ristie ē duplex Una necessaria. alia de-
 bita Materia necessaria est panis fru-
 menti. q̄ sine illo nō potest fieri. effectō
 Materia uero debita est q̄ ist⁹ panis
 sit azimus. q̄ licet in fermentato possit
 effici s̄ et greci faciūt. hoc t̄cō nō
 s̄tuetudinē romane ecclesie nec. nōi. de-
 bet Sed quare de hoc. d. est s̄. Simile
 est de materia calicis. q̄ quedā est mate-
 ria necessaria. et quedā debita. Mate-
 ria necessaria est uinum. q̄ sine ipso nō
 pficitur sanguis xpi Materia uero debita.
 q̄ aqua misceatur uino. cuius causa
 dicta est s̄. Secūdo requiritur ordo sacer-
 dotalis Et s̄m. s̄. thomā sup. iij. sen. dis.
 iij. Sacerdos q̄tuncūq; mal⁹. siue ex
 cōmunicatus. scismaticus. siue hereti-
 cus. pficere potest. dūmodo seruat illa
 q̄ requiruntur ad pfecrationē. q̄uis mor-
 taliter peccat. et irregularitatē incurrit.
 Nec em̄ hoc sacramentū melius dicit̄
 ppter bonū sacerdotē. nec deteri⁹ pro-
 pter malū. quia nō in merito pficientis
 sed in uerbo cōficitur saluatoris. Et sic
 laic⁹ q̄tuncūq; sanct⁹ celebrādo nihil
 ageret. Tercio requiritur forma uerborū
 et est hec **Hoc est em̄ corpus meū** Ista
 cōiunctio em̄ nō est de substātia forme
 uerborū. sed de bene esse ipius Et tñ
 non debet omitti. Et ergo si quis omit-
 teret eam/ eque bene pficeret. sed gra-
 uiter peccaret/ si ex intētiōe omitteret
 Et sic istis uerbis non platis nō est ibi
 sacramētum. Letera autem uerba ibi.
 Quis priorie r̄. Addita sunt ex reuelatiōe

one spūs sancti. **Hec** amē ista uerba nul-
 lo modo debet omitti in celebratione
 nisi in necessitate. Alia dubia circa ista
 uerba patebūt infra. Quarto requirit̄
 intentio. et est duplex Una intentio cō-
 ficiētis. scz q̄ sacerdos intendat pfice-
 re Intentio em̄ semp est necessaria/ ut
 actualis l' habitualis Alia intentio gene-
 ralis/ est ecclesie et ipius/ qui hoc sacra-
 mentum instituit. Ecclesia em̄ intendit
 hoc sacramentū cōficere pro utilitate
 uel p necessitate generaliter et p̄ticiu-
 lariter Et ppter hoc si quis ex ludibrio
 uel stulticia proferret uerba cōsecrati-
 onis super totum panē in foro/ et totū
 uinum in celario nō pficit. q̄uis etiam
 ip̄e habuit intentionē cōsecrandi. Se-
 quitur: et eleuatis oculis in celum r̄.
 In uerbis pfecrationis corporis xpi
 tria memorātur. que nullus euangeli-
 sta describit. scz eleuatis oculis in celū.
 eterni testamenti misterii fidei Et q̄re
 hoc Respondet innocēti⁹ tercius. Qd
 euangeliste de uerbis et factis xpi pre-
 termiserunt que apostoli suppleuerūt.
 Nullus em̄ tante p̄sumptiōis existit et
 audacie. ut hoc d̄ corde suo temptaue-
 rit interponere: Sed formā istā v̄borū
 apostoli acceperūt a xpo. et ecclesia ab
 apostolis. Sed q̄ multa ab apostolis
 sunt tradita que euangeliste omiserūt
 patet in multis locis sacre scripture.
 Scribit em̄ ap̄ls. i. ad Cor. xv. q̄ dñs
 iesus post resurrectionē uisus ē pl⁹ q̄
 q̄ngentis fratribus. deind⁹ uisus ē iacobo
 deinde ap̄ls oibus/ nouissime uisus ē
 mihi. et hoc nullus euangelistarum de-
 scribit. Nam etiam inter euangelistas
 quedam omittuntur ab vno/ que sup-
 plentur ab alio. etiā circa v̄ba pfecrati-
 onis. Nā cū tres euangeliste memorēt
 hoc est corp⁹ meū. sol⁹ lucas addidit qd

pro vobis tradetur. Et vbi marcus et matheus dicunt pro multis. ibi lucas dicit pro vobis. Sed matheus addidit in remissionem peccatorum. Unde propter multa que hic apponuntur est notandum quod euangelistarum precipua cura fuit euangelicas conscribere historias magis quam tradere formas sacramentorum/ quas formas apostoli a principio sicut a domino acceperunt simulauerunt. et ecclesie sancte tradiderunt. quod patet. i. ad Cor. xj. Ego enim accepi a domino quod et tradidi vobis: Quis enim quam scripta essent euangelia. per aliquos annos erat usus sacramentorum et institutio. Non mirum ergo si in canone quo ecclesia generaliter vitur forme verborum/ qua christus preceperunt. aliqua adiecta inueniuntur/ vt est ista coniunctio enim. que non ponitur in euangelio. sed apposita est propter continuationem ad precedentia. quam beatus petrus finem quod a christo accepit creditur addidisse cum inueniatur in missali sancti petri romae. ideo ecclesia istam coniunctionem addi voluit. Item amen ista que hic additur possunt ex alijs locis euangelij comprobare. Specialiter illud Eleuatis oculis in celum. christus enim in arduis factis legitur oculos suos leuasse sicut in resuscitatione lazari leuauit oculos in celum dicens Gratias tibi ago domine pater/ quonia exaudisti me Joh. xi. In sermone quem fecit post cenam/ vbi orauit pro humanitate sua glorificanda. et pro discipulis suis: ite oculos in celum eleuauit vt scribitur Joh. xij. Hec locutus est iesus. et subleuatis oculis in celum dixit. pater clarifica filium tuum. Si tunc leuauit oculos in celum. ad patrem/ cum animam lazari suscitauit ad corpus. quomodo credendum est quod tunc oculos ad celum leuauerit/ cum panem et

vinum in proprium corpus et sanguinem suum conuertebat. Quare autem ipse leuauerit oculos in celum ad patrem. huius duplex est ratio. Vna vt insinuaret omnia se habere a patre et nihil a seipso. Secunda vt erudiret nos quod in principio omnium actuum nostrorum oculos mentis nostre/ id est intentione ad deum tanquam ad auctorem omnium erigere debemus. iuxta illud psalmi. Oculi mei semper ad dominum. Et innocencius dicit. Utrum ad nostram instructionem agebat. vt et in oculos cordis non deprimam? in terram? in celum? si quid orantes volumus. inquit. trare. Et subiungitur. gratias agens. ipse gratias agebat non pro se sed pro nobis. id est pro nostra reparatione et salute omnium per hoc sacramentum futuram. Et gratias agebat propter donum tam maximi sacramenti. Et gratias agebat nobis in exemplum. vt et deum in singulis actibus nostris pro oculis habeamus et sibi gratias actiones de singulis bonis referamus. Et nota. quoniam sacerdos dicit hec verba: tollit panem dicit et recipit ad manum. et dum sic recipit/ adhuc ibi non est corpus christi. sed a primo in ultio instanti prolationis illorum verborum. hoc est enim corpus meum/ desinit esse panis et incipit esse verum corpus christi. et ergo diligenter sacerdos caueat. quod panem non consecratum. non nimis eleuet. nec aliquod signum adoratorem exhibeat. sed in omnibus panem occultum teneat. ne populus circumstantans adoret. et ydolatriam committat. de quo plenius in. i. fuit dictum. Sequitur. benedixit. Hic fit crux super panem. non quod christus benedicens panem fecit crucem. quia nondum facta fuit crux character benedictionis et sanctificationis. sed fit crux vt denotet panem esse conuertendum in corpus christi. quod pro nobis immolat.

est in cruce. Innocētus dicit. q̄ iste duē
 cruce. scz vnam quā facit super panē
 et alteram quā facit postea sup calicē.
 significant duplicem benedictionem.
 Prima crux fit ppter benedictionē q̄
 panis in corpus xp̄i transsubstantiat.
 Secūda crux fit ppter benedictionē qua
 vinū in sanguinē christi trāsubstantia
 tur. et sic hic benedicēdo sacerdos facit
 cruce sup oblatam. qz nunc crux vni
 tem benedictiōis infundit. Et nota
 dubium magnū hic incidit. scz quomō
 xp̄e benedixit panem. et an p̄ ista
 verba confecit sicut et nos. Et dicitur
 q̄ nō quia si p̄ ista verba confecit. tūc
 an plationem horz verborz nō fuit cor
 pus xp̄i. et tunc fm ordinem verborū
 christus p̄us fregit panē et dedit disci
 pulis suis. anteq̄ confecerit et p̄secraue
 rit. quod videt esse incredibile. qz si sic
 fecisset. tūc videtur qz ecclesia erraret.
 que non frangit p̄us q̄ p̄secrat. sed po
 stea frangit. patet tñ sic cū sequētia. qz
 om̄is xp̄i actio nostra debet esse instrū
 ctio Et ita hoc sacramentum debet tra
 ctari a nobis. iuxta quod dñs tradidit
 Si vero dicit q̄ nō per ista verba p̄se
 cit. sequitur q̄ illud sacramentū qd̄ ip̄e
 p̄fecit. et nostrū nō sunt eiusdem rōnis
 quod est absurdū dicere. patet tñ cōse
 quētia. iij. sen. Ad vnum quodqz sacra
 mētum requiritur debita forma verborz
 ergo diuersitas forme / diuersitatem in
 trodūcit sacramenti. Propter ista di
 uersa diuersimode loquūtur. Ad p̄mū
 quomō xp̄e benedixit. dicunt qdam. qz
 benedixit panē. id est aliquod signum
 sup panē vel aliquod verbum nobis in
 cognitū expressit. et nō sic benedixit si
 cut nos. Sed huic respōsioni videtur
 obstare ordo verborz. quia vt vba or
 dinātur / videtur sequi qz xp̄e fregit. et

dedit discipulis suis p̄us qz cōsecrauit.
 quod nō est credibile vt p̄batum ē. Et
 ergo alij dicunt aliter. qz benedixit. vi
 delicet hic id est cōsecrauit. et sic cū bñ
 dixit tunc confecit Et dicunt qz euāgel
 ista non seruauit ordinē rei fm qz a do
 mino gesta est. prout sepius fit in euāg.
 gelijs. vt vñ prius dicitur qd̄ poste
 rius factū est. et e conuerso: idcirco or
 dine tali p̄struunt lram. Accipit panē
 et benedixit subaudiendū est ly dicēs.
 hoc est em̄ corpus meū. Et tunc fregit
 et dedit discipulis suis et ait. Accipite
 et comedite Et iterabat Hoc est corp̄
 meum. Prius em̄ ista verba protulit
 vt eis vim p̄ficiendū turbueret Deind
 protulit eadem verba. vt ap̄stolos vim
 p̄ficiendū doceret et eam eis traderet. et
 sic isti videntur dicere plane. qz illa v
 ba hoc est corpus meū xp̄e bis protulit.
 Uno modo occulte et tacite. Secūdo a
 perte et manifeste. Et scdm̄ istum modū
 p̄struxi lram Et idem narrat innocētus
 Sed de secūdo scz an p̄ ista verba hoc est
 corp̄ meū / p̄fecit sicut et nostri sacer
 dotes Aliqui dixerūt qz xp̄e habuit ex
 cellētissimā p̄tatem in sacramentis. et
 absqz om̄i forma p̄fecit et post hoc que
 dam verba protulit. alijs dādo formā
 p̄secrandi Alij dixerūt qz nō p̄fecit sub
 his verbis. sed sub alijs nobis incogni
 tis / intellectis per euāgelistam sub il
 lo verbo benedixit Primum videtur
 sequi innocētus dicens. Sane po
 test dici. qz christus virtute diuina / pri
 us confecit. anteq̄ illa verba protulit
 et postea formam expressit. sub qua po
 steri benedicerent. Ip̄se namqz per
 se virtute propria benedixit. nos au
 tem ex alia virtute quam in dedit ver
 bis. Contra hoc dictum Innocētij
 fortiter instatur. quia vel christus

consecit cum verbis vel sine vrbis. Si sine verbis / et cū nos p̄ficimus cū verbis seq̄tur q̄ sacramentū nostrū et suū qd̄ tradidit nobis / nō sunt eiusdem rationis. qd̄ totaliter videtur esse absurdum Si vero cōfecit cum verbis vel ergo cū eis dē cum q̄bus nos p̄ficimus vel cū alijs. Si cum eis dē. seq̄tur q̄ cū istis verbis p̄fecit / id est sub ista forma verborū sicut et nos Si vero cum alijs sequitur iterum diuersificatio sacramenti nostri et sui. quod in cena tradidit. vt dictū est p̄us Ergo omnibus difficultatib⁹ p̄missis dicendū est. q̄ xpc̄ istis verbis cōfecit. hoc est corpus meū. et p̄secrauit Et cum hoc p̄ ea formā cōsecrandi dedit Sed p̄pter argumentū in oppositum factū quidā dicūt. q̄ hoc p̄ticipium dicens. nō solum habet cōcomitantia. nec solum respicit hoc verbū dedit. sed respectum habet ad ip̄m / cū alijs predictis vt sit sensus. dum benedixit et fregit et dedit discipulis suis tūc protulit hec verba. hoc est corp⁹ meū: Et fm̄ hunc modū soluat̄ etiā q̄ xpc̄ solū ista verba semel protulit. Vel fm̄ istum modum dicatur ordo fuisse talis. Accipit panē et benedixit dicens Hoc est corpus meū. et fregit et dedit discipulis suis dicens Accipite et manducate ex hoc omnes: solū hoc p̄ticipium dicens reiterando. vel q̄ ista tria respiciat: scz fregit benedixit et dedit Sequitur Et fregit. scdm̄ numerū discipulorū Innocētius querit quid xpc̄ fregit. et quid nos frangim⁹. non potest dici q̄ corpus suū. quia dicit innocētius. q̄uis edebat. nō tñ ledebatur. et si ibi lesum non fuit. nec mō corpus eius frangitur q̄ iam est impassibile. Fuerūt quidam qui dixerūt. q̄ sicut post cōsecrationē vera accidencia panis remanēt. scilicet

albēdo. rotunditas. sapor. grauitas rē sic et vera substantia panis post cōsecrationem remaneret Et probant hoc sic. rōne et auctoritatibus / quia sicut substantia materialis non potest subsistere sine accidentibus. sic accidentia non possunt subsistere sine substantia. quia accidentis esse est in esse substantie vij. metha. Et cōsequenter isti dicūt. q̄ post cōsecrationem sub speciebus est substantia panis et verum corpus christi. sicut et sub speciebus vini est substantia et sanguinis christi. Quorum vnum probat sensus. alterum credit fides. Sed tunc respondent ad questionem. q̄ substantia panis frangitur et atteritur dentibus. inducētes ad hoc auctoritatem beati pauli ad Cor. x. dicentis Panem quem frangimus / nōne participatio corporis domini est. hec opinio erronea ē. et oīno falsa. Et ergo aliter est dicendum / q̄ post cōsecrationem panis / desinit esse substantia panis. nec est ibi alius panis nisi caro xpi que nomine panis p̄pter certas methas foras designatur. iuxta quod domin⁹ ait. Panem quem ego dabo caro mea est Ite apls. i. ad Cor. xi. Quotiescumq̄ manducabitis panem hunc rē. Cū beatus Ambrosius de cōsec. dil. ij. ca. omnia dicit. Licet in sacramento forma panis et vini videatur. nihil tamē aliud post cōsecrationem q̄ caro et sanguis christi credenda est Et subdit: Panem quem in misterio sumimus. illum inteligo: q̄ manu sp̄s sancti i vtero vginis format⁹ / et in ara crucis igne passiois decoct⁹ ē Et vt mirabili loqr̄ Nō alia caro plane. q̄ que nata est d̄ maria vginē et passa in cruce. et resurrexit d̄ sepulcro. Ex quibus patet. q̄ post cōsecrationem non manet substantia panis.

Quod declaratur sic rationib⁹ Quia si remaneret substantia panis. sacerdos non posset vna die bis celebrare. et in qualibet missa sacerdos peccaret mortaliter. Primum patet sic. qz sumens substantia panis non est ieiun⁹. s; ad missae celebratione requiritur qz celebrans sit ieiunus ieiunio nature vt patuit s. li. i. Scdm similiter sic patet. qz post pane sumptu sumeret calice z sanguine dñi. et sic sumeret sanguine xpi non ieiunus et psequens mortaliter peccaret. Et qz dicunt accidentia non subsistere sine subiecto etiam est necesse. qz potest psuaderi ratione qz forma maiore dependentia habet ad materia qz accidentis ad subiectum. sed forma subsistere potest sine subiecto aut sine materia. z maxime intellectiva que est forma carnis humane igit⁹ zc. Maior pbatur. qz ex materia et forma fit vnu per se. z ex subiecto et accidenti fit vnu p accidentes sed minor patet. ij. de anima / et. iij. vbi dicitur. Sepatur autem hoc ab hoc ta qz perpetuu a corruptibili Sed tunc queritur. quid frangit sacerdos in sacramento et quid frangit xpc. Dicendum est qz forma et species panis frangit. et sic simili modo species panis atteritur dentibus Et generaliter nota. qz omnia verba que signant corruptione vel attritione. et poicantur de eucaristia. referuntur ad illas species quas vides. z non ad corpus xpi Ea vero que notant acceptione referuntur ad corpus christi z Verbi gratia. cu dicitur corp⁹ christi masticatur. frangitur. atteritur. diuidit⁹ sensus est. qz species illa frangitur. teritur. diuiditur. sub qua est ipm corpus christi verum. Similiter cum dicitur. corp⁹ christi videtur gustatur. sensus est iste species videtur gustantur.

et non ipm ver⁹ corpus xpi / qd ibi latee sub illis speciebus Et tales species persequens possunt replere ventre z laciare. et a mure vel ab alio animali corrodidi. non autem ipm veru corp⁹ xpi. Qñ autem dicitur. corpus xpi accipitur vel sumitur. ab isto datur isti. ex quo talia verba non significat corruptione: ideo referenda sunt ad corpus christi Un bñ dicitur Corpus christi sumitur accipit⁹ datur. non tamen illa species corporis christi Berengari⁹ quippe vt dicit de pfe. dis. ij. ego. Quia suspectus habebatur d heresi. ne remaneret anguis sub herba. ad maiorem expressione / coram nicolao papa. centum et tredecim presulibus est pfectus panem z vinu que in altari ponuntur. post psecrationem non solum sacramentu. sed etiam corpus et sanguine xpi esse z sensualiter / non solum sacramentu / sed etiam in veritate manibus sacerdotu tractari. frangi. et dentibus atteri. quod tamen non est intelligendum. qz corpus xpi ita frangitur z dentibus atteritur. cu sit immortale z impassibile. sed species sub quib⁹ est ver⁹ corpus xpi et sanguis / dentibus atteritur et frangitur. Et quo et quare fiat fractio vl attritio beatus August⁹ ostendit dicens. Qñ xpc manducatur. reficit et non deficit. nec quando manducam⁹. partes de illo facimus. sed quidē illud sacramentum sic fit. Nam z xpc carnale sensum redarguit discipuloz. qui putabant carne eius sicut et alia carnem diuidendam in ptes. et moribus lacerandam. vt dicit de pfe. dis. ij. Qui manducat Sed queritur. si mus coroderet hostiam psecratam. vel si incineraretur. aut cremaretur. qd tunc esset faciendum Ad hoc respodet Innoc⁹ sicut miraculose substantia panis pvertitur in corpus

xpi/ et incipit esse sub sacramento. sic
 illud quod mus corrodit miraculose re-
 uertitur in substantia panis. et desinit
 esse corpus xpi. Mus em̄ vel aliud bru-
 tum nō est capax hui⁹ sacramenti. quia
 illud sacramētū sumitur. aut ad salutē.
 aut ad eternam damnatiōē. sed mus
 nullius illoꝝ est capax. Et quādo dictū
 est q̄ substantia panis reuertitur/ non
 est intelligendū q̄ eadē substantia pa-
 nis reuertatur que prius transiuit. et trā
 substantiata est in carnem. sed alius pa-
 nis miraculose reuertit̄ et de nouo cre-
 atur. Ita dicit magister exponēs sum-
 mam sacrificioꝝ. Et sic scdm̄ prius dicta
 dicitur. q̄ species incinerātur et corro-
 duntur/ nō autē corpus xpi. Cū statu-
 tum est in cōcilio aurelianensi. q̄ qui nō
 bene custodierit sacrificiū. et mus vel
 aliquod aliud animal illud cōmēderit.
 quadraginta diebus debet penitere.
 Qui autē illud p̄iderit in ecclesia. aut
 pars ei⁹ ceciderit et inuenta fuerit. tri-
 ginta dieb⁹ peniteat. Sequitur de
 dit. Hic solet queri/ quale corpus xpi ē
 cena dedit discipulis suis. an mortale/
 vel immortale. passibile an impassibile.
 Innocētius respondet. Ego diuina sa-
 cramenta magis venerāda q̄ discutē-
 da profiteor/ simplicitati fidei sufficit si
 dicatur. q̄ tale dedit quale voluit. Et
 rursus quale dederit. ipse nouit. Fue-
 runt tamen quidā qui dixerunt. q̄ dñs
 dedit discipulis suis corpus immortale
 et impassibile. Et p̄sequenter dixerunt
 sicut idem veraciter erat qui dabat et
 qui dabat. ita in eo q̄ dabat erat passi-
 bilis et mortalis. sed in eo q̄ dabat erat
 impassibilis et immortalis. sicut visibili-
 ter gestabat et inuisibiliter gestabatur.
 Inuisibiliter in quā. q̄tum ad formam
 xpi. nō autem q̄tum ad speciem sacra-

menti. Nam in eo q̄ gestabat qd̄ erat
 hoc apparebat. in eo vero q̄ gestabat
 quod erat ipse nō videbatur. Et ergo
 probaret q̄ mortalis erat/ nō necessita-
 te sed voluntate. eo q̄ inuisibilis erat ab
 omni culpa/ liber erat ab omni pena: su-
 scipit sp̄te mortalitatem. q̄ mortem
 sustinere valebat q̄ si mortalitatem nō
 suscepisset. oīno mori nō potuisset. Et
 ergo probaret q̄ mortalis erat/ nō ne-
 cessitate sed voluntate/ q̄ voluit mor-
 talitatem deponere: et immortalitatem ac-
 ceperet. Hec etiam in euāgelio. q̄ dum
 iudei dicebant. iesum ad sup̄cilium mō-
 tis vt precipitaret eū. ipse transiens p̄
 medium illoꝝ ibat. Cū esset ducendus
 sicut passibilem teneri tolerabat. sed
 cum esset precipitandus/ sicut impassibi-
 lis p̄ medium illoꝝ ibat. Quā quattuor
 sunt pp̄ietates corpis glorificati. scz
 subtilitas. agilitas. claritas. et impassi-
 bilitas. Singulas has pp̄ietates sibi
 christus sigillatim et diuim̄ assumpsit
 ante q̄ resurgens ex mortuis naturam
 corpis glorificati induisset. Subtilita-
 tem cū nasceretur ex uirgine. q̄ tran-
 sivit p̄ uerū uirginis nō corrupēdo
 matris integritatē. Claritatē. cū trās-
 figurabatur in monte. Agilitatem/ q̄
 incedebat sup̄ mare. sed impassibilita-
 tem accepit. cū manducaretur in cena.
 Sicut em̄ passibilitatē exhibuit in cor-
 pore immortali/ cū post resurrectionē
 ostendit manus et latus. sic in corpore
 mortali signū impassibilitatis ostēdit/
 cum carnē et sanguinē ante passionem
 in cena exhibuit. Et licet ista subtiliter
 sint dicta. tamen p̄tra ea oritur grādis
 difficultas. quia posito q̄ aliqua pars
 sacramenti p̄ tridūū mortis xpi fuisset
 reseruata. sequeretur q̄ idem corpus
 iacuisset mortuū in sepulcro. et māsisset

vinum sub sacramento Et q̄ idem corpus in ara crucis paciebatur. ⁊ sub forma panis non ledebatur. Ergo alij aliter dicunt. sicut Innocentius dicit Salua fide. ⁊ in magist. iij. sen. dist. xi. q̄ xpus tale corpus dedit discipulis suis. quale habuit. sed tunc habuit mortale ⁊ passibile. ergo dedit eis corpus mortale et passibile. tamen sub speciebus panis et vini non habebat se passibiliter. Et sic in nocentius respondet tacite questioni. quasi diceret aliquis. Si dominus in cena dedit discipulis corpus passibile. ⁊ non ledebatur per masticationem. ⁊ non respondet. Responderi videtur. Licet xpc passibilis erat ratione humane nature. tamen non ledebatur ratione diuine potentie per quam facere potest quiddam vult. Nunc autem a nobis sumitur in mortale corpus ⁊ impassibile. eo q̄ iam corpus suum est glorificatum. Nec tamen nunc maiorem efficaciam habet. sicut nec maiorem potentiam. Et si diceret aliquis: tunc illud sacramentum nunc/et quod tunc dedit/ non essent eadem rationis. Respondet. q̄ solum differunt penes accidens appetitatem. scilicet passibile et impassibile. Sed ista diuersitas non facit diuersitatem sacramenti. eo q̄ eadem est materia sacramenti nunc sicut tunc. et eadem forma. et idem pretium sub speciebus nunc sicut tunc Sequitur discipulis suis. Ad designandum q̄ hij qui sunt discipuli xpi/ illud sacramentum digne suscipiunt et non alij. Discipulus xpi es. si firmiter credis que xpc credenda ostendit. q̄ multi abiit retro. et iam non cum xpo ambulat ex eo q̄ verbis eius non crediderunt dicentes Durus est hic sermo. quis potest eum capere. iohis. vi. Unde bern. in ser. de cena domini. Nec hunc solidum panem digne poterit manducare. q̄ fide catholi-

cam voluerit infirmare. Discipulus xpi es. si feceris ea que precepit. secundum quod dominus dicit discipulis suis. Beati eritis si ea feceritis que precipio vobis. Ioh. xij. Qui mandatum domini non ignorat. necesse est ut secundum illud viuere non negligat. Nam seruus sciens voluntatem domini sui et non faciens plagis vapulabit multis: qui autem fecerit diuitijs ⁊ honoribus ditabitur. Et dominus dicit Ioh. xij. In hoc cognoscent homines q̄ discipuli mei estis. si dilectionem habueritis ad inuicem. Super quo dicit beatus bern. In hoc discernuntur filij lucis a filijs tenebrarum. discipuli xpi a discipulis dyabolici gremium caritatis ad inuicem ⁊ ad homines expandunt. Nec caritas amica regis eterni/ non timet intrare ad deum/ ⁊ confidenter intrat lectulum salomonis. ⁊ recondere dedignatur/ nisi sub pectore christi. Si inter vos fratres dominabitur hec regina virtutum. perfectio cognoscent omnes pusilli et magni q̄ vere erim? discipuli domini. Qui caritatem non habet. iam non est eius qui dedit mandatum caritatis discipulus. nec huius sacramenti dignus preceptor. Et credite mihi fratres. si quis de hac scola xpi/ ⁊ doctrina spiritus sancti exierit. ⁊ in hac doctrina non perseuerauerit. absque dubio in eternum peribit. Sed dubium est. utrum iudas cum alijs discipulis eucaristiam acceperit. De isto dubio pertrauersa inter euangelistas videtur esse. Lucas ostendit iudam interfuisse cum alijs/ ex eo q̄ statim post donationem calicis. traditionem memorat dicens. Sic est calix noui testamenti/ in sanguine meo qui pro vobis tradetur. Et tunc ecce manus tradetis mecum est mensa luc. xxij. Quot quot autem interfuerunt eucaristiam acceperunt/ marco testat et bibeat ex hoc oes iuxta hoc q̄ ipse

christus preceperat teste matheo. **B**ibe ex hoc omnes. Sed in strarium/ q[uod] iudas n[on] interfuit ostenditur sic. **Q**u[ia] s[ecundu]m matheu[m] iesus dixit bibentibus calicem Non bibam ammodo de hoc genere vine vitis vsq[ue] in diem illu[m]. cu[m] bibam illud nouu[m] vobiscum in regno patris mei. Iudas ergo n[on] aderat. q[uia] cum eo non erat bibitur[us] in regno viuentium quoru[m] nullum excipiens ait pro vobis effundetur. sed alioru[m] multos excepit. cum inquit pro multis effundetur in remissionem peccatoru[m] **U**n[de] s[ecundu]m ioh[ann]em cu[m] xpc[us] discipulis dixisset. **B**eati eritis si feceritis ea q[ue] statim excepit dicens. **N**on de omnib[us] dico. scio em[im] quos elegeri. **E**t iteru[m] **E**los mundi estis sed n[on] omnes. **I**tem q[uod] iudas n[on] acceperat eucaristiam. videtur esse illud ioh[annis]. **q**uia cu[m] iudas accepisset bucellam panis/ exiit continuo. erat em[im] nox. xpc[us] autem post alios cibos tradidit eucaristiam. **l**uca testante. qui ait. similiter et calicem postq[ue] cenauit dicens. **E**lide[re] ergo q[uod] iudas prius exiit/ q[uod] xpc[us] tradiderit eucaristiam. **R**elinquitur ergo dubium q[uo]d in hoc casu sit tenendu[m]. **I**n nocentius r[ati]o[n]et. **I**llud forte esse tenendu[m]/ sine p[re]iudicio alioru[m] euangelistar[um] quod ioh[annes] p[ro]memorat: qui videtur innuere. q[uod] iudas anteq[ua]m xpc[us] tradidit eucaristiam exiisset. et per se sequens accepit. q[uod] autem lucas post calicem commemorat traditione[m]/ per recapitulationem potest intelligi. que sepe fit i[n] sacra scriptura. vt quod prius factu[m] fuerit/ posterius enarretur. **M**atheus em[im] biuiduo ante festum pasche p[ro]memorat effusionem vngenti esse factam. **J**oh[annes] aut[em] ante sex dies pasche **B**eat[us] bern[ardus] in ser. de cena d[omi]ni quado exponit illud quod facis fac citius dicit **Q**uidam pu-

tant q[uod] tunc corpus xpi accepit. sed est sciendum. q[uod] dum omnibus distribueret sacramentu[m] corporis et sanguis. inter quos et iudas fuit. **E**t alibi dicit **D**omine iesu de vna mensa comedu[m] petrus et iudas. petrus ad salute[m]. iudas ad damnationem. **E**t hoc plurimi expositoru[m] p[re]cedu[n]t. **S**ed isto dicto ioh[annis]. q[uod] iudas postq[ue] intinctam bucella[m] accepit p[ri]mo exiit. respondet **A**ug[ustinus] in li. de concordia euangelistar[um]. q[uod] corpus xpi p[ri]us distributu[m] anteq[ua]m d[omi]nus iude panem intinctum porrexit. **D**e ista bucella intincta. **B**ern[ardus] sic loquitur. **P**er bucellam intinctam/ intelliguntur falsi xpiani et ficti religiosi. **M**ulti em[im] sunt falsi religiosi/ et falsi consurati. q[ui] cum viris pie religiosis p[ro]muniter dominicu[m] corpus accipiunt. sed ab istis discerni non possunt. nisi per bucellam intinctam/ que est detractio/ murmuratione[m] inobediencia[m] verbo[rum] lascinia. occulta pecunia et forte grauiora peccata. q[ui] talis est monachus n[on] est. imo iude traditore similis est. **S**ed quisquis ille miser est. timeat penitendo. ne scilicet cum iuda traditore damnatur morti. **E**t exclamat hortando dicens. **N**os igitur q[ui] sumus discipuli christi. videam[us] ne panem intinctum comedamus. religionem quam tenem[us] in veste/ seruemus et in mente. et sanctitatem qua habitus exterior pollet. intus animus splendeat. ne in hora noctis exeam[us] reprobat[us] a domino/ instagnum ignis et sulphuris cu[m] dyabolo cremandi. **T**unc dubium relinquitur ex p[re]missis. quare medic[us] salutis medicinam dedit egroto/ qua[m] sciebat ei esse mortiferam. **S**ciebat em[im] q[uod] ad iudicium manducaret. quia indigne manducabat. **D**icendu[m]. q[uod] hoc dominus fecit sacerdotibus in exemplum.

quia s̄m innoc̄. Sacerdos nō debet d̄
negare illi eucaristiam / quem scit esse
in mortali crimine. d̄modo illud nō sit
notorium / id est manifestū ecclesie / ne
forte nō sit corrector / sed poti⁹ pditor.
Ad monere tamē debet sacerdos eum.
vt nō accipiat et si ille nolit desistere. n̄
debet ei denegare quia pct̄m̄ erit acci
pientis et nō dantis. vñ Aug⁹ de se.
dis. v. Non prohibeat disp̄sator. pin
gues terre id ē peccatores mēsa n̄ xp̄i
manducare. sed exactorem. id ē alium
qui instanter petit moneat et
Sed instatur contra dictū qd̄ n̄
malum est reddi suspectum de crimine
q̄ crimen p̄mittere. sed de duobus ma
lis minus malū est eligendum. ergo vi
detur qd̄ discretus sacerdos negare de
bet criminoso eucaristiam. q̄tenus mi
nus malū incurrat. et deuictet mai⁹ ma
lum / id est indignā p̄municationē. Re
spondet innocētius: Lum nemo vnū
peccatū mortale debet cōmittere. ne
proxim⁹ aliud mortale cōmittat. eligē
dum est potius sacerdoti / nō proderet
peccatōre / q̄ qd̄ ille nō peccet. sed ille
p̄municand⁹ potius debet eligere. vt
abstinendo reddatur suspectus q̄ mā
ducando indignus Et vlt̄erius dicen
dum est. qd̄ reddi suspectum in se et intē
sue. est minus malū q̄ cōmittere crimē
māducando indigne et sic malus potius
debet eligere abstinendo esse suspec
tus q̄ māducare indigne. Tamen ex
tensue seu ad alios. extendendo reddi
suspectum est maius malū q̄ māduca
re indigne. quia ex tali suspitione orit̄
scād̄ alium. ex quo alij plures inficiuntur
Sed vlt̄erius potest queri An christ⁹
iude dedit eucaristiam ad bonū vel ad
malum. Nō ad bonum quia alias xp̄e
sua intentiōe fuisset defraudatus: quia

teste p̄pheta Fecit vniuersa que volu
it Judas em̄ nō accepit ad bonum sed
ad malum Nec videtur sibi xp̄e dedisse
ad malum. quia xp̄e nō est auctor malo
rum sed vltor. Rūdet qd̄ verisimiliter
dici potest: si illa p̄positio ad denotat
intentionē seu affectum / falsa est p̄posi
tio sc̄z xp̄e dedit iude eucaristiā ad ma
lum Si vero denotet p̄secutionem vlt
effectum tunc vera est Dubitatur
etiam an christus in cena corpus suum
accepit. Dicēdum qd̄ sic. Unde hieroni
mus Dñs iesus ipse comiua et p̄mū
ipse comedens et quod comeditur Cū
de hoc quidam versus metricē cōtexti
sunt. et approbati in iure canonico Rex
sedet in cena / cinctus turba duodena
Se tenet in manibus. se cibatur ipse cib⁹
Sed dubitat. quare dedit sibi ipi cor
pus suum. cum corp⁹ eius datur ad au
gmētum salutis et gratie. modo ip̄met
est sal⁹ et gratia. quare ergo sibi ipi de
dit Respōdetur. qd̄ christus corp⁹ suum
ī cena sumpsit. nō qd̄ indignisset sc̄z alijs
in exemplū Sicut em̄ baptizatus est a
lijs in exemplū / licet nō indignit. sic et
corpus suū sumpsit ne alij corp⁹ suum
abhorerent Sequitur Accipite et mā
ducate. dicit Accipite et nō rapite. qd̄
est p̄tra illos / qui. cum ius nō habeant
hoc sacramentū p̄cipiendi accedūt. et
istū verius rapiunt q̄ accipiūt Accipi
te ergo cum deuotione et māducate cū
veneratione Vel accipite per fidem. et
māducate per caritatem Non est intel
ligendum qd̄ corp⁹ sumptum de manu
domini sibi discipuli ministrarēt sed qui
p̄secrauit idem et ministravit. Et nota.
qd̄ christus dupliciter manducatur sc̄z
sacramentaliter et sp̄ualiter. sc̄dm qd̄ du
plex corpus xp̄i intelligitur vnum cor
pus verum. qd̄ traxit de maria virgine

et q̄ in cruce pependit aliud mysticum
 qd̄ ē ecclesia spiritu xp̄i vegetata. De
 p̄mo corpore dicit dñs. Hoc est corp̄
 meum quod pro vobis tradetur. De
 mystico dicit apostolus. vn̄ corpus et
 vnus panis multi sumus. i. ad Cor. x.
 Et illud mysticum corp̄ comeditur spi
 ritualiter id est in fide sub specie panis
 id est in fide cordis Spiritualiter man
 ducat xp̄i corp̄ ver. qui existens in ca
 ritate firmiter credit. et adorat fideliter
 et reueretur xp̄m p̄tentum in sacramē
 to q̄uis non seruet speciem. Sed sacra
 mentaliter māducat. qui corp̄us christi
 sub istis speciebus recipit. de comestione
 sacramentali dicit dñs. Accipite et mā
 ducate hoc est em̄ corpus meū. hoc faci
 cite in meā p̄memorationē Hoc modo
 sc̄ sacramentaliter / tā boni q̄ mali mā
 ducant corpus xp̄i. sed boni comedūt
 ad salutem. mali vero ad iudiciū. vt di
 xit dñs apostolis. q̄ māducat indigne
 iudicium sibi manducat et bibit. nō dis
 iudicans corpus dñi. De spiritali com
 essione dñs ait. Nisi māducaueritis
 carnē filij hominis / et biberitis ei⁹ san
 guinem / nō habebitis eius vitā in vo
 bis Hoc modo tm̄ boni comedunt cor
 pus xp̄i. Et de eadem comestione spiri
 tuali dicit beatus Aug⁹. Ut quid paras
 dentem et ventrem crede et māducasti.
 Qui credit i xp̄m. ipm̄ comedit spūali
 ter. qm̄ incorporat⁹ est xp̄o per fidem
 et membrū ei⁹ efficitur. Et si quis fide
 libus est aggregatus. et xp̄o per fidem
 et dilectionē incorporat⁹. plus pficit i
 fide et dilectionē / vel in vnitāte corp̄is
 eius firmiter solidatur. qz deus caritas
 est. et q̄ manet in caritate in deo manet
 et deus in eo. Et nota qz differentia est
 in māducaatione corporali / et māduca
 tione hui⁹ sacramenti. Quia in mandu

caatione corporali illud quod māduca
 tur incorporatur et qui māducat incor
 porat. Sed in manducaatione hui⁹ sacra
 menti / qui manducat incorporatur. et qui
 incorporat māducat. Vñ dictum fuit
 beato Aug⁹. Libus sum grandū. credes
 de et māducabis me. nec tu me mutabis
 in te. sicut cibum carnis tue. sed tu mu
 taberis in me Et sciendū. qz illa verba
 accipere et māducate. non sunt d̄ forma
 hui⁹ sacramenti. sed p̄tinent ad dispen
 sationē et vsū hui⁹ sacramenti. Se
 quitur hoc om̄es Hoc nullus euā
 gelistarū addidit d̄ corpore. sed de san
 guine bene d̄ bibite ex hoc om̄es. et
 ab apostolis creditur esse additum.
 Sed dubium incidit. quare non dixit
 dñs Accipite et manducate hoc om̄es
 cū videtur esse magis cōgrua locutio.
 qz non ex corpore sed corpus xp̄i man
 ducatur. Etiam dubitat quid ly hoc
 demonstrat cū dixit. māducate ex hoc
 om̄es. cum oib⁹ panē fregisset: Si em̄
 demonstrat aliq̄ fragmentorū / illud nō
 dabatur om̄ibus comedere / cū singul⁹
 singula distribuerat fragmenta. Si autē
 demonstrabat corp⁹ xp̄i / nō poterat ex
 illo om̄es comedere / quia corpus xp̄i
 nō māducat per p̄tes sed integrum.
 Ibi responderi potest s̄m regulā phi
 toni. quod frequenter in sacra scriptu
 ra videtur agi de vno / hoc tamē agi
 de diuersis: Et est illud Benedixit. fre
 git. et dedit Benedixit panē. fregit for
 mam seu speciem panis. dedit corpus.
 Eodē modo cū dixit. māducate ex hoc
 om̄es. hoc p̄nomen hoc ostendit inte
 grum corp⁹. et illa p̄positio ex inmu
 it formā diuisam. vt sic sensus. comedi
 te corpus meū sub formā diuisum. Quā
 sola forma per p̄tes diuiditur. et totum
 corpus manducatur. Sequitur Hoc ē

em corpus meum Queritur vtrū
 precise p̄ hec verba fiat p̄secratio Qui
 dam doctores dicunt q̄ sic quia sicut ī
 sacramento baptisimi/ per ista verba/
 ego te baptizo in nomine patris et filij ⁊
 spūs sancti/ perficitur sacramentū baptis-
 mi. etiam oibus exorcismis omisis. sic
 etiam ad p̄ficiendum in necessitate. vt si
 quis esset in periculo maris/ sufficeret
 hec verba hoc est em̄ corp⁹ meū. Ista
 em̄ verba sunt de substantia ⁊ p̄sentia
 p̄secrationis. ita q̄ his verbis p̄
 latis nō est tibi sacramentū. ⁊ tunc aut
 verba. scz qui p̄dicat rē sunt de bñ esse/
 tamē addita sunt ex reuelatiōe spūs san-
 cti. Etiam qz creditur q̄ xp̄c eadē ver-
 ba. scz hoc est corpus meū/ dicendo p̄se-
 cit. idcirco etiam sacerdos noster p̄cise
 ad p̄lationem horū verborū cōsecrat ⁊
 conficit. Illi tamē dicūt. q̄ caucius est
 dicere. q̄ etiam p̄cedentia verba ab il-
 la parte/ scz q̄ p̄dicat rē. sunt necessaria
 ad p̄secrādum. ex eo q̄ xp̄c non exp̄ssit
 p̄cise formā p̄secrationis. Etiam ex
 eo. quia in dubijs semp securior ps est
 eligenda. et quod certius est tenendum
 est. sed ista scda via est cercior q̄ prima
 idcirco est tenenda. Et ad rōnem dicit̄
 q̄ nō est simile de sacramento baptisimi
 et eucaristie. qz sacramentū baptisimi ē
 simpliciter necessarium sine quo nullus
 potest saluari. sed sacramentum eucari-
 stie non. Un̄ nō est simpliciter necessa-
 rium ad salutē manducare. sed credere
 et desiderare. Unde Aug⁹. et est prius
 allegatum. Et qd paras dētem ⁊ ven-
 trem crede et māducasti. Secūdo
 circa idē dubitatur. Propter qd illa
 p̄unctō em̄ addatur cum tamē xp̄c eā
 nō p̄tulit. sed simpliciter dixit. hoc ē
 corpus meum. Scotus dicit. q̄ ly em̄
 additur ad faciendum p̄tinationē ad

p̄cedentia. ita q̄ hec verba referunt̄
 ad xp̄m. quia sacerdos nō profert ista
 verba in p̄sona sua sed xp̄i. et hoc p̄ illā
 p̄iunctionē em̄ designatur. Et idō apo-
 stoli eam dicunt̄ addidisse/ et signāter
 beatus petrus. Sed dubitatur ter-
 cio. si sacerdos omitteret illam p̄iuncti-
 onem an etiam cōficeret. Rōndetur fm̄
 doctores q̄ sic. quia proferens verba
 xp̄i cum debita intentione/ ⁊ sup mate-
 riam debitā p̄ficit. sed dicendo hoc est
 corpus meū/ omittendo illā cōiunctio-
 nem em̄/ sacerdos habens intētionem
 conficiēdi profert verba xp̄i/ p̄ q̄ xp̄us
 cōfecit. ideo et ipse conficit. Tamē sciē-
 dum. q̄ sacerdos scienter eam omittēs
 peccat mortaliter. quia q̄uis nō est de
 esse sacramenti/ est tamē de necessitate
 ministri. Quarto dubitatur. Si ista
 forma verborū hoc est corpus meū/ mu-
 taretur vt si sic dicatur. hoc est corpus
 meū quod traxi de virgine vel benedi-
 ctum. aut subtrahēdo. dicendo sic/ hoc
 est meū/ vel hoc est corp⁹. an sacerdos
 p̄ficeret. Respondetur fm̄ Albertū in
 d̄ offitio missę. q̄ si aliquid addatur qd
 sententiā non mutet. nec errorem indu-
 cat. nihilomin⁹ sit p̄secratio. Pro certo
 tū sciatur. q̄ grauit̄ peccat q̄ hoc at-
 temptare p̄sumpserit maxime si formā
 intēdit mutare: aut heresim introduce-
 re. Sed si aliquid d̄ forma verborū hoc
 est corpus meū/ diminutū vel subtra-
 ctum fuerit. nō p̄ficit nec p̄secrat. quia
 si dicatur hoc est corpus/ nō adēquate
 significatur corp⁹ xp̄i. Etiam si dicatur
 hoc est meū. indeterminatū manet qd
 sit meum. idcirco talis nō cōsecrat.
 Dubitatur quito circa idē. quid si sa-
 cerdos mutaret formā illorū verborū
 transponendo an cōficeret. Innocēt⁹
 vult q̄ hmoi q̄stiones debēt p̄termitti

Et dicit Sane fecit deus hominem re-
ctum. sed ipse se infinitis questionibus
imiscuit. Idem itaq; p̄termissis / que ali-
quādo magis subuertit animū q̄ edificat.
hoc p̄certo sciatur. q̄ forma ver-
borum quā x̄pc̄ expressit / per omnia de-
bet illibata suari. q̄uis em̄ sc̄dm̄ ph̄m̄.
ij. piarmenias Nomia r̄ verba trāspo-
sita idem significant. ne tamē vtile per
inutile viciet. Albertus in officio misse
dicit. q̄ nō debet mutari forma verbo-
rum p̄ transpositionē verboꝝ. sic q̄ dicitur
corp⁹ meū est hoc. aut simili mo-
do. licet etiā sic eūdem sensum habere
videatur alias nō cōficeret. Dubi-
tatur sexto. quid si sacerdos nō recolat
se ea dixisse / que in p̄secratione eucari-
stie dicuntur. Respondetur fm̄. l. Tho.
in. iij. pte. q. lxxxiij. q̄ nō debet ex hoc
turbari. Non em̄ qui multa dicit / reco-
lit oim̄ que dixit. Sit amē sacerdoti p̄-
habilitate constat aliqua se omisisse. eoz
que sunt de necessitate sacramenti. sc̄z
circa h̄m̄am p̄secrationis. debet resu-
mi ip̄a forma et cetera per suum ordinē
reiterari. Ex isto dubio soluitur aliud
dubium. si sacerdos transposuisset ver-
ba p̄secrationis. dicendo. hoc est meū
corpus ex inaduertentia. vel ex quadā
negligentia. statim formā resumat. r̄ ce-
tera suo ordine reiteret. et de negligē-
tia peniteat. Quid si aliquid hostie
ex obliuione remaneat in altari. aut vi-
num. nūquid sacerdos p̄ficat illas hosti-
as vel illud vinū. Respondetur fm̄ al-
bertum in li. de missa. q̄ istas nō cōficit
p̄ticular. quia intentionem cōsecrandi
eas nō habet. Et fm̄ Aug. sine intenti-
one in sacramento altaris nihil agitur.
vel actuali vel habituali. Quid si ver-
ba truncaret. vel accurtaret. vel sillā-
bam omitteret. vt si diceret hoc est cor-

pus meum. Dicendum est breuiter. q̄
nō cōsecrat aut conficit. quia verba de-
bent integre r̄ illesa proferri. Item
dubatur. Quid demonstrat sacerdos
cum dicit. hoc est corpus meū / p̄ illud
p̄nomen hoc. Nō em̄ potest dici q̄ pan-
em. quia hec nō est vera p̄dicatio. hoc
sc̄z panis est corpus meū. Nec acciden-
tia sensualia ibi demonstrantur. p̄ simili-
ratione. Nec etiam corpus x̄pi. q̄ ad
huc nō rotulit illa verba. ad quozum
platiōem panis mutatur in corpus
christi. Simili obiectio fit a laicis. cū
dicitur hoc vinū est mortuū. posito q̄
in prolatione subiecti sit viuū. r̄ in pro-
latione predicati sit mortuū. Innocēti-
us dicit. quātum distat oriens ab occa-
su. tātum refert inter miraculū r̄ natu-
ram. Et ergo ab huius q̄stionis laqueo
facile se absoluit. qui dicit. q̄ x̄pc̄ tūc cō-
fecit quādo benedixit. Et sic ante plati-
onem illoꝝ verboꝝ fuit corpus x̄pi ve-
rum. Sicq; dicendum est. q̄ christ⁹ cor-
pus suū demonstrauit. Sed si opponit
de sacerdote qui cōsecrat cum illa ver-
ba pronūctiat. Respondet innocētius.
q̄ sacerdos nihil demonstrat. quia illis
verbis nō vtitur enuntiativē: sed solū
recitativē. quia sensus talis est. Dñs di-
xit hec verba. hoc est corpus meū. q̄z
admodū dñs alibi ait. Ego sum lux mū-
di. ego sum vitis vera. r̄ sic d̄ alijs mul-
tis. Richardus de sancto victore li. v.
d̄ trini. dicit. q̄ i ista oratiōe. hoc ē cor-
pus meū. fit demonstratio p̄tīm ad sen-
sum. r̄ p̄tīm ad intellectum. ita q̄ sit sen-
sus. illud est hoc quod p̄uertendū est in
corpus meū. Tercia via dicit. q̄ in ista
oratione: hoc est corpus meū. p̄ ly hoc
demonstratur corpus x̄pi. nō pro isto
tempe quo p̄fertur hoc p̄nomen hoc.
sed p̄ isto tēpe in quo cōplete. platiō est

tota oratio. Verbi gratia in simili. Si quis diceret Hoc est bonum verbum time deū. hoc pronomē hoc nō demōstraret istam orationē / deum time. prout p̄fertur. sed prout hec oratio deū time est prolata. Similiter videtur dicere Scotus super. iij. sen. qui sic dicit. Oratio nō causat sensum et cōceptum in animo auditoris. nisi fuerit totaliter finita et prolata. Secūdo sic declaraf sicut se habet syllaba ad dictio. sic se habet dictio ad orationē. sic syllaba nō causat aliquem sensum. Oratio totaliter prolata. sic similiter oratio. Et sequenter dicit. q̄ illud pronomē hoc. hic demonstrat corpus christi. Et sicut oratio nō causat sensum p̄fectum nisi sit totaliter finita et prolata. ita ista nō est vera / hoc est corpus meum / nisi oratione totaliter prolata. Quarta via dicit. q̄ in illa oratione. hoc est corp⁹ meum / p̄ illud pronomē hoc demonstraf corpus xp̄i / ratione illius instans quo finitur ista oratio. et sic fit demonstratio ad intellectū. Et petrus comestor dicit. q̄ cum totū est dictū. totum est factum. Et nota q̄ certissime credendum est. q̄ cum ista verba p̄ferūt / et prolata sunt cum intentione p̄ficiendi. et sup̄ materiam debitā. q̄ panis in corpus xp̄i p̄uertitur ex pacto et promisso diuino. quod utiq̄ magnū et mirabile miraculū. q̄ tātā vim verbis de⁹ tribuit / et sacerdoti p̄ficiendi. Sup̄ quibus verbis In nocētius p̄uehitur in hec verba Cum sacerdos hec verba pronūciat / hoc est corpus meū: hic est calix sanguinis mei et panis et vinū in carnē et sanguinem cōuertitur: illa virtute qua verbū caro factum est. et habitabit in nobis qua ipse deus dixit et facta sunt: ipse madauit et creata sunt. qua sciam cōuertit in

statuam. et aquā in vinū. et virgā p̄uertit in colubrem. Nam si verbū helie potuit ignem de celo deponere. Verbū xp̄i nōne poterit panem in carnē mutare. quis audeat hoc opinari de illo / cui nullum verbū ē impossibile. Lerte magis est creare illud quod ē de nihilo / q̄ qd est in aliud trāsmutare. Hoc quotidie fit. et illud nemo dubitat. et q̄ hoc aliq̄s dubitet absit. Quod ergo panis fuerat cū accepit / corpus suum erat cū dedit. Nec em̄ verba sunt tante p̄funditatis / vt intellectus nō sufficit ea penetrare. Nec innoç. Et fm̄ beatū gregorium. In instanti. plationis horū vborū qualibz dubitatiois ambiguitate a cordibus xp̄i fidelium semota. celi aperiuntur: celestium curie adueniūt cū verbo dei incarnato. Et vt altius loquar. Loca sancta trinitas ibi p̄ncipaliter assistit. Vñ sanct⁹ gregorius sic loquitur. Quis fidelium dubium habere possit in ipsa imolationis hora / ad vocē sacerdotis celum apire. in isto misterio choros angelorū adesse. summis ima sociari terrena celestibus iungi. quasi diceret. null⁹ Felices igitur vos dixerim o sacerdotes. qui tantū sacerdot aliter viuistis. quoz misterio panis angelorū / panis vite. mortalibus quotidie preparatur. O sacramentū pietatis. o signū unitatis. o vinculū caritatis. o quali honore honorati estis. quali mēsa potimini. quā angeli horrescunt vidētes. et neq̄ sine timore respicere audeat. Magnificauit dñs facere vobiscum. vt vos ipsi p̄ficiatis in altari. quod ipse xp̄c p̄p̄is manibus tractauit in cena paschali. O regale sacerdotium. o felix p̄biteriū. o felicitatis p̄sbyter. cui dñs opus optimū. et officiū excellentissimū tribuit. Quis vnq̄ audiuit talia. quis vidit

hijis familia. q̄ iste qui cuncta creauit. si
 fas est dicere/ q̄dammodo creari se de-
 dit tibi. Super qua potestate vestra. o
 sacerdotes super tam insigni puilegio
 vestro celum stupet. terra miratur. dia-
 bolus contremescit. Aligitur quidem in
 terzis misterium. sed officium vestrum
 celestibus negocijs cōtinetur. Aspice
 o sacerdos tui puilegy dignitatē. Nō
 em̄ homo nō angelus nō archangelus
 nō aliqua creatura nec virtus. sed spi-
 ritus sanctus hoc munus contulit. atq̄
 adhuc manētes i carne. misterio fungi
 prestat angelorum. quod non rex. nec
 princeps terre. nō angelus. nec archā-
 gelus. non seraphin nec cherubin. hac
 singulari refulget dignitate. Unde au-
 gustin⁹. Idcirco fratres ad terribilem
 mensam dñi. cum debita reuerētia. cū
 timore pariter et amore/ ad eius corp⁹
 tractandum accedere cogitetis. nulla
 malignitate suffocati. nullo veneno in-
 uidie transpuncti. nullo odio maculati
 Si em̄ a corporalibus vicijs debetis esse
 impolluti. multo magis a spiritualibus
 debetis esse sinceri. Corporalis cibus/
 cum ventrem inuenit a diuersis humo-
 ribus occupatum. ampli⁹ ledit. magis
 nocet. nullum auxiliū prestat. Et iste
 cibus spiritualis. si aliquem reperit ma-
 lignitate pollutū/ magis perdit q̄ sal-
 uat: magis damnat q̄ liberat. non sua
 natura. sed accipientis peccato. Hec
 Aug⁹. Alterius notandum. q̄ in verb
 consecrationis hoc verbum est. debet
 dicere actum exercitatum. ita q̄ expo-
 nitur pro existit. et non actum signatū
 vt heretici desipientes intelligunt. Di-
 cunt em̄ exponētes verba consecratio-
 nis. hoc est. id est significat corpus meū
 non credentes in veritate esse ibi vez

corpus christi. quod totaliter est ero-
 neum. Debet igitur exponi. hoc est. id ē
 existit in veritate. corpus meum quod
 pro vobis tradetur. Unde xpc̄ hec ver-
 ba adiūgendo specificauit. hoc est. cor-
 pus meū qd̄ pro vobis tradetur. sicut
 ergo corp⁹ xpi vere tradebat. ita vere
 demonstratur. Ideo et dixit. Caro mea
 vere est cibus. Dubitatur ex quo sit
 cōuersio panis in carnem xpi. an cōces-
 dendū sit q̄ panis incarnatur. eo q̄
 panis factus caro. et videtur q̄ sic. qz con-
 cedimus v. chum dei incarnari. eo q̄
 verbum dei factū est caro. Dicendū
 est. q̄ panis quīs ineffabiliter cōuertit-
 tur in carnem. tamen non incarnatur
 Et de ratione in oppositum dicēdum
 est. q̄ nō est simile de pane et de verbo
 dei. Nā verbū dei manens qd̄ erat. ita
 factum ē caro. quia carnem assumpsit.
 nō sic q̄ transiuit in carnem. sed panis
 desinit esse quod erat. et ita fit caro. q̄
 transiuit in carnem et non ideo/ quia
 assumpsit carnem. igitur similitudo ad-
 ducta non fuit cōueniens. Item du-
 bitatur. Ex quo panis cōuertitur i cor-
 pus xpi. vtrum partes panis cōuertū-
 tur in partes corporis christi. vel vtrū
 totum in totum. Innocētius dicit: In
 totale transeat in totale/ ille nouit qui
 fecit: ego quod residuum est igne con-
 buro. Nam credere iubemur. discute-
 re prohibemur. Si tamen querentis
 instat improbitas. ego salua fide cōces-
 serim. q̄ totalis panis/ in totale corp⁹
 conuertitur. ita q̄ nulla ps panis tran-
 sit in aliquam partem corporis. Reor e-
 tiam salua fide. q̄ vbi panis consecra-
 tus est sub tota specie/ totum corp⁹ ex-
 istit. et sicut miraculose tā magnū corp⁹
 sub tā parua q̄titate pcludit. ita totū

corpus sub singulis partibus continetur
 Sunt tamē alij qui dicūt. q̄ q̄dū spe-
 cies p̄seuerat integra/ sub totali specie
 totale corpus existit. vbi vero diuidit̄
 in singulis diuisionibus incipit esse to-
 tum. sicut in speculo dum est integrum
 vna tantum inspiciētis apparet imago
 s̄. d̄ speculo fracto in eo tot apparet ima-
 gines quot sunt in eo fracture. S̄ ista
 opinio falsa est. Nam verbis p̄secratio-
 nis prolatis/ incipit sub speciebus pa-
 nis esse corpus christi: et cum ista v̄ba
 nō proferuntur in fractione/ patet q̄
 ante fractionē hostie corpus p̄est in
 partibus hostie sicut post fractionem.
 Item dubitatur. vtrum x̄pc sub hostia
 consecrata sit quātus. Respondetur q̄
 sic. quia eādē quantitatē quam habet
 in celo habet in hostia. quia quantitatē
 suam nō deponit existens sub hostia. s̄
 non vtitur quantitate sua. sic scilicet q̄
 quantitas eius faceret distāciam loca-
 lem. Nam sicut in egressu de vtero vir-
 ginis marie/ corpus x̄pi fuit q̄tum. sed
 nō vtēbatur quātitate. quia clauso vte-
 ro exiuit. sic et hic suo modo est dicēdū
 Unde solet dici. q̄ x̄pc est quātus sub
 hostia consecrata/ quā nō vtatur quā-
 titate Sed quomō hoc fieri potest. no-
 uit ille qui fecit om̄ia. cui nihil est impos-
 sibile. Sed et quidā inquirūt. an x̄pus
 sub hostia consecrata habeat situm loca-
 lem. et an dici debeat q̄ sedeat iaceat
 vel stet. et multa alia/ que melius est in-
 tacta relinquere q̄ temerarie diffinire
 In mali siue naturali intellectu hoc ap-
 prehendere nō possumus. sed fide cre-
 dimus. Nam fide intellectus captiuat̄
 miraculū vincit naturam. et legi detra-
 hit dispensatio. Lucius est em̄ in talib⁹
 citra rationem subsistere/ q̄ vltra rati-

onem excedere. Nam bestia que tēge-
 rit montē lapidabitur. et scrutator ma-
 iestatis opprimetur a gloria Item
 dubitatur. quid sit faciēdum si post cōse-
 crationem corpus x̄pi sanguinolentū
 vel carneum apparet: R̄ndetur s̄m san-
 ctum tho. sup. iij. sen. dis. r. Cum vsus
 huius sacramenti sit p̄ māduationem
 ideo quādo apparet in specie pueri vel
 similib⁹/ modo in specie carnis/ modo
 digiti nō debet sumi. cū nō habet ratio-
 nem cibi. Quia dicit Hiero. in origina-
 li sup leuiticum. De hostia que fit in cō-
 memoracione edere licet. de ea v̄o quā
 x̄pc i ara crucis obtulit noli edere. sed
 reponi debet in loco aut vase mundissi-
 mo. et pro reliquijs haberi Item
 dubitatur. vtz plures sacerdotes pos-
 sint eādē hostiam cōsecrare. Libere⁹
 vult q̄ nō. sed magister. iij. sen. dis. r. ij.
 vult q̄ sic vbi dicit. q̄ scōm morē quo-
 rūdā ecclesiaz/ sacerdotes qui ordi-
 nātur cōcelebrant ep̄o. et similiter p̄e-
 s̄biteri ordinati cū ep̄is celebrant.
 Sed dubium relinquitur cū sint multi
 sacerdotes vni pontifici cōcelebrantes
 si forte nō om̄es verba cōsecratōnis p̄-
 ferant/ an ille solus cōficiat qui p̄us p̄-
 nūciat. quid ergo ceteri faciunt. an re-
 iterent sacramentū Poterit ergo cō-
 tingere q̄ ille non cōficiat qui celebrat
 p̄ncipaliter. et ille cōficiat qui celebrat
 secundo. et sic pia intentio celebran-
 tis defraudabitur Sane potest dici. et
 probabiliter teneri. q̄ siue p̄i⁹ siue po-
 steriori proferant sacerdotes/ debet eo-
 rum intentio semper referri ad intenti-
 onem ep̄i. et ad illud instās in quo ep̄s
 verba profert. et sic ibi rātum erit vna
 cōsecratio. et intentio aliorum non de-
 fraudatur. quia factum ē qd̄ intendunt

Consueuerunt enim presbiteri cardiales summo pontifici astare. et cum eo pariter celebrare. in hoc ostendentes/ apostolos a domino ritum huius sacrificij didicisse. Item dubitatur. verum vno sacerdote deficiente ex infirmitate in missa/ debeat officium per alium expleri Respondetur secundum sanctum thomam. in tertia parte. quod lxxxiij. Si sacerdos graui infirmitate vel morte preoccupatus fuerit ante consecrationem/ non oportet quod per alium suppleatur. si vero consecratus corpore/ tantum ante consecrationem sanguinis/ vel etiam utroque consecratus debet missa celebrare per alium expleri. ut habetur vij. quod i. nihil. Sed quid si nescitur ubi dimiserit. vel an verba consecrationis totaliter protulerit an non. Merito tucius asserunt. precedenti quod alius sacerdos consecrationem repetere debet atque perficere. quoniam ut tradit auctoritas. non creditur iteratum quod nescitur esse factum Sed alij dicunt ad hoc. quod adhuc positum quod sacerdos dixerit ista verba. hoc est corpus meum/ et non possit procedere ultra quod consilium et tucius dicatur. ne aliquis scrupulus erroris seu dubitationis remaneat. nec ulla diuisio vel iteratio sacramentificat. talis oblata studiosissime recordatur. et super aliam totum officium celebratur. et totum resumatur Item queritur de duobus sacerdotibus. quorum vnus simulat se celebrare et non celebrat propter conscientiam mortalis peccati. alter vero celebrat cum conscientia mortalis peccati astante populo/ quis eorum grauius peccat. Respondetur quod ille qui simulat. quia falsa abicienda sunt remedia/ que veris periculis sunt grauiora. Grauius proculdubio videtur offendere/ qui fraudulenter illud sic presumit simulare.

mulare. quia alius in solius dei manum incidit. Iste vero non solum deum/ sed et populum cui alludit offendit Item dubitatur. quid si sacerdos infra missam aduertat hostiam non esse triticam. vel esse corruptam. Respondetur secundum patrum de threntasia. quod si ante consecrationem reperiatur. remota ista hostia/ aliam ponatur. et canonem reincipiat. Si vero post consecrationem/ idem faciat. ponendo aliam hostiam. et hostiam primam post summationem sacramenti sumat. aut alteri sumendam tradat. aut reuerenter seruet Si vero aduertat postquam eam sumpserit in isto casu/ varie loquuntur doctores. sed sanctus thomas in tertia parte. quod lxxij. dicit: quod debet apponere aliam hostiam. et consecrare et sumere. quod preceptum de perfectione sacramenti maioris ponderis est quam illud preceptum quod a ieiunio sumatur. Notandum quod multa mirabilia sunt in hoc sacramento. propter que prophetas per. ex. ait. De moxiam fecit mirabilia suorum. Reuera hec est sacramenti memoriale mirabile dicit: Sane mirabile est. quod ad vnus hominis verbum. vna substantia in aliam conuertitur. Mirabile est. quod multe substantie in aliud conuertuntur et illud non augmentatur. Mirabile est quod vnum corpus simul sit in multis locis multum distantibus. Mirabile est. quod magnum corpus sub modica quantitate continetur. et corpus christi in tanta quantitate est sub hostia. sicut pependit in cruce et sicut nunc est in celo/ nec tamen excedit terminos illius forme sub qua continetur. Mirabile est. quod tantum de corpore sit sub particula minima alius cuius rei sicut in toto. Mirabile est quod totum corpus manducatur. et tamen detur non tangit. Mirabile est. quod aliquis quantitas diuisio

et cōtentum sub ea maneat indiuisum. Mirabile est. q̄ simul plures vnum et eūdem cibum in numero comedunt. mirabile q̄ post comestione. illō q̄d̄ comestum est integrū p̄sistat. Mirabile est. q̄ accidentia in suos actus exeant / sine inherencia ad subiectū. Mirabile est. q̄ cibus corporalis cui⁹ est corpus nutrire nutriat sp̄m. Mirabile est. q̄ cib⁹ cui⁹ est in corporari cibanti / incorpat cibā tem sibi. Mirabile ē. q̄ corpus xp̄i nō augetur ex multarū hostiarum p̄secratione. nec etiam minuatur ex miliarū hostiarum sumptione. Mirabile etiam est q̄ caro habet saporem panis. ⁊ sanguis sapore vini. Mirabile est. q̄ diuiditur hostia p̄secrata sub qua est corp⁹ xp̄i. et tñ non diuiditur corpus christi. Mirabile est quando tenetur hostia in manibus ⁊ videtur oculis / corpus xp̄i nec t̄gitur nec videtur. sed tantūmō ille species. Mirabile est. q̄ statim cum desinit iste species / q̄ tunc desinit ibi esse corpus ⁊ sanguis xp̄i. Mirabile est q̄ cum ibi nō sit panis ⁊ vinū. q̄ tamē accidentia eūdem effectum habeant sicut prius. scz faciare et inebriare. Sed tu posses dubitare. quomō ita magnū corpus verus homo ⁊ ver⁹ deus / sub tam parua specie panis possit cōtineri. Quando occurrit tibi talis questio / debes ad memoriam reuocare omnipotentiam dei. cui nihil ē impossibile. Etiam in miraculis debes querere ratios naturales nec in fide expimentū. quia alias fides nō haberet meritum / si hūana ratio preberet expimentū. Ad memoriā etiam debes reuocare sanctos patres ⁊ doctores. scz Augustinū Hieronimū. et Bernhardū q̄ de isto sacramēto salutaria tradiderunt documenta. Sanctos apostolos. qui de hoc sacra-

mēto ⁊ veritate ei⁹ per spiritū sanctū sunt edocti. Et generaliter omnes sanctos noui testamēti / qui illud sacramētum sincere crediderūt et adorauerūt et in illa fide decesserunt: ⁊ eterna gaudia acceperunt. Quā et si errassent. ⁊ ydolatriam comississent in adorando hoc sacramentum. nullatenus ad eterna gaudia puenissent. Et quia omnes isti sancti firmiter illud sacramentum / et mirabilia crediderūt. null⁹ n̄m ambigere debz quin fides nostra in istis articulis sicut in omnibus alijs sit verissima. Et q̄ non sit fides p̄ter fidem romane ecclesie / p̄ quam homo possit saluari. Romana ē ecclesia / supra apostolice fidei petram. solida stabilitate fundata / nullius proz sus hereticę prauitatis procella potuit cōquassari. sed semp̄ integritatem fidei seruabat. quā ab ipis recepit aplis. qui p̄ncipaliter in ea sacramenta instituerunt. et ecclesiasticos rit⁹ regulariter docuerūt. Ad ipis ergo apostolis. scz petro et paulo / quos viuos habuit / et defunctos custodit. huius sacrificij ritum accepit. quem hactenus inuiolabili cultu seruat. Nota deo cōuenit esse vbiqz simpliciter et pp̄ie. creature cōuenit esse in vno loco tantum. corp⁹ christi medio modo se habet. Cum em̄ sit creatura. nō debet creatori adequari in hoc q̄ sit vbiqz. cum vero sit vniūtum deitati. debet in hoc excellere alia corpora. vt simul et semel possit esse in diuersis locis et plurib⁹ subiectis. Quā Innocentius dicit. Nam vnus ⁊ idē nunc et tunc. hic ⁊ alibi sacrificatur ab omnibus. totus ē in celo. totus est in altari. et simul sedet ad dexteram patris. et manet sub specie sacramenti. Miraris / q̄ verbum. id est filius dei / iuxta sacramenti virtutem / totū simul

in diuersis locis existit. et non miraris
 quod uerbum hominis iuxta uocis naturam
 totum simul est in auribus diuersorum. Quid
 quod naturam in christi corpore. cum propter na-
 turam ipse sit natus de uirgine. Sicut
 ergo christus in singulis partibus est totus. sic
 in diuersis locis est unus. Nec in hoc.
 Item nota quod in sacramento eucharistie.
 quoddam est secundum naturam. et quoddam super
 naturam. sed non super intellectum. quoddam su-
 per naturam et super intellectum. Secundum na-
 turam est quod accidentia sunt ibi in loco
 determinato. Super naturam et non super
 intellectum est. quod accidentia ibi sunt sine
 subiecto. Super naturam et super intelle-
 ctum est. quod ibi christus est tantus / quantum fuit
 in cruce. et tamen non excedit terminos illius
 parue forme. Dubitatur utrum mi-
 rabilius sit transsubstantiare quam creare.
 Nota quod in mutatione potest considera-
 ri triplex difficultas. uel ex parte termini
 a quo. uel ex parte termini ad quem. uel ex
 parte distantie terminorum. Primo modo crea-
 re est mirabilius. quia ibi est transmutatio
 de non ente simpliciter ad ens. Secundo
 modo transsubstantiatio panis in corpus christi
 mirabilior est omnibus. quia est in ens plus
 actu existens. Tercio modo incarnatio
 christi mirabilior est. quia ibi est unio infini-
 te distantie. scilicet deitatis et humanitatis.
 Conuersio panis in corpus christi / est mu-
 tatio de ente actu existente in ens actu ex-
 istens. et hec mutatio non habet similitu-
 dinem in natura. sed alterationi omnino con-
 traria est. quia hic mutatur una substan-
 tia in aliam et manet accidentia. sed in
 alteratione e conuerso est. quia ibi mutantur
 accidentia. et manet eadem substantia.
 His uisus dicenda sunt aliqua de gestis
 sacerdotis. quia sacerdos primo se
 inclinatur. secundo eleuat eucharistiam. tercio
 morose inclinatur. Quarto sacerdos incli-

nat se reuerenter. et adorat hostiam in
 signum huius. quod filius dei inclinatur celos
 et descendit. uel in signum huius. quod christus
 post dispensationem sui corporis. dum exi-
 uisset in mortem oliueti et orasset in cer-
 ram se prostrauit. Et inclinatur se / rep-
 sentans quod christus humiliatur se pro no-
 bis factus obediens usque ad mortem. Et
 ideo. ut inuitet populum ad christi corpore
 adorandum. Secundo eleuat corpus christi
 supra se. hoc fit propter plures causas.
 Prima causa est. quod ipse filius dei iam pre-
 sens in sacramento est post consecrati-
 onem ab omnibus circumstantibus / tamquam
 deus et dominus noster adoratur et reueren-
 atur. Secunda causa est. ut omnes rogent illud
 saluberrimum sacramentum sibi profici-
 cere ad salutem. Tercia causa est. ut ipse
 sacerdos reuocet populo ad memoriam
 christi eleuationem in cruce / quando pende-
 bat preceptibiliter / uidentibus omnibus
 inimicis suis. quasi diceret sacerdos. Uide-
 dete deum et hominem / qui pro uobis pe-
 pendit in ligno. Illi exhibeatis reueren-
 tiam. qui pro uobis saturatus est appro-
 brijs et cotumelijs. Quis eleuationis
 figura / precessit in serpente eneo. quem
 erexit moyses in deserto. Unde Iohannes
 iij. Sicut moyses exaltauit serpentem
 in deserto. ita exaltari oportet filium
 hominis. ut omnis qui credit in eum.
 non pereat. sed habeat uitam eternam.
 Quarta causa. ut ostendatur magna
 dei potentia. qui de puro pane potest
 facere corpus filii sui. scilicet christi pau-
 corum uerborum prolatione. Eleuat
 ergo sacerdos quasi diceret. O pecca-
 tor / hec hostia quam uides. prius fuit
 panis purus. sed modo est corpus sal-
 uatoris. quia qui hanc mutationem po-
 tuit. potest et remutare de culpa in
 gratiam. de gratia in gloriam. ad collocem in-
 o iij.

Nos autem homines reuelata facie/
gloriam dei contemplantes. in eadem ima-
ginem transformamur. Ne non credenti-
bus hanc mutationem. ve indignè sumē-
tib⁹. de quib⁹. iij. Regū. vij. Videbis
et nō gustabis. Quinta causa vt popu-
lus nō pueniat temp⁹ psecratiōis. sed
ex hoc cognoscat ipam esse psecratam
et xpm sup altare venisse. Sexta cau-
sa scribitur in rationali. ad ostēdendū
q hoc sacrificium super altatū sit om-
nibus sacrificijs ⁊ oblationibus. Unde
alexander quintus a beato petro dicit
Nihil in sacrificijs maius potest esse. qz
corpus et sanguis xpi. Nec aliqua ob-
lacio hac potior. Septima causa ideo
sacerdos eleuat xpm in sacramēto mō-
strans eū oibus. ad designandū illam
opprobriosam ostensionē. qua pilatus
eum iudeis ostendit dicens. ecce homo
Et post pauca Ecce rex vester. Joh. xj.
Sacerdos igitur eleuat xpm in sacra-
mento et ostendit populo. vt illam op-
probriosam ostensionē. ad memoriam
reuoct. et sic gratiaz actiones referat
Vn sicut p fidi crucifixo xpi flexerūt
genua. et veniebant ad eū et dicebant
aue rex iudeoz. sic ecōtra. nos veraci-
ter cum omni reuerentia et humilitatē
cordis. debemus flectere genua. dicen-
do istam orationē deuotā. que hora ele-
uationis p̄suevit dici. videlicet aue ve-
rum corpus. vel aliā qua homo sentit
se sue deuotioni ⁊ suo desiderio satisfā-
cere. Et sicut canina voce latrabāt ad
ostensionē xpi pilato/crucifige crucifi-
ge eum. sic nos ecōtra cum deuotione
orationes nostras dicere debemus. et
ad deū ista hora eleuationis tota intē-
tione clamare. Tercio sacerdos corp⁹
xpi morose retrahit. et sup altare collo-
cat. ad designādum q xpc de cruce de

positus in terrā fuit collocat⁹. in fundo
ne mūdo inuolutus. Vel ad dsignādū
q xpc desursum super altare in manus
sacerdotis aduenit. quīs tamē dexte-
ram patris nō relinquat. Sciendū
etiā. q hora eleuatiōis cāpana pullat.
cui⁹ multe sunt cause Una vt veritas
correspōdeat figure. quia iū veteri tes-
tamento/leuite tpe sacrificij tubis clā-
gebant. sed quia illud sacrificium inter
oia est summū ⁊ supremū. ideo cāpana
que est tuba regis eterni/ psonat tēpe
eleuationis illius sacrificij. Secūda cā-
vt eius sonitu popul⁹ p̄monitus foret.
⁊ ad adorādum dñm prepatus. Alia cā-
vt populus audito cāpanaz sonitu ad
deuotionē ⁊ ad adorationē se preparet
et cōtra dyabolū intente se ainet. Si-
cut em̄ exercitus bellantiū auditis tu-
bis/animosiores ad resistendū hostib⁹
reddūtur. sic ⁊ nos debem⁹ fieri fortes
in resistendo. et viriliter agendo dñm
sustinere. Quarta causa ad puocandū
homies ad diuinū officij ⁊ ad laudē dei
Sciendū etiā q hora eleuatiōis cā-
dela accensa tenetur. Primo ad signū
leticie demonstrādū. Secdo ad demon-
strandum hoc q filius dei existens sub
sacramento. sit lux illuminans omnē ho-
minē veniētem in hūc mūdū Johis. j.
Vn ysi. vij. ethy. dicit. Tūc em̄ accēdū-
tur lumina ab eis ⁊ deportant. nō ad
effugandas tenebras/cū sol eodem tpe
rutilet sed ad signū leticie demonstrā-
dum/vt sub tipo luminis corporalis/
illa lux ostendatur. de qua in euāgelio
Erat lux vera. que illuminat omnē ho-
nem veniētem in hunc mūdum. Ter-
cio hoc fit in signum hui⁹. q corda fide-
lium circumstantiū accendi debent de-
uocius/et inflamari feruentius ic̄.

Simili modo postq̄ cenatum
est accipies et hunc preclarum
calicem in sanctas et venera-
biles manus suas. Itē tibi deo gratias
agens: bene dixit dedit discipulis
suis dicens. Accipite et bibite ex eo oēs.
hic est em̄ calix sanguis mei noui et eter-
ni testamēti misterii fidei qui p̄ vobis
et p̄ multis effundetur in remissionem
peccatorum.

Ecce est sc̄da pars tercię ptis
p̄ncipalis ip̄ius canonis. in q̄
ponuntur verba efficiētia p̄se-
crationē sanguis xp̄i. Un̄ dicitur Sili
modo. q. d. sicut caro xp̄i sub forma pa-
nis a xp̄o p̄secrata est. et oibus discipu-
lis ad māducandū data: simili mō / id ē
eodē mō. vinū corpale est trāssubstātia-
tum in sanguinem xp̄i Et exponitur sic
Simili modo. id est eodē modo postq̄
cenatum est. id est celebrata cena. in elu-
agni paschalis. supple dñs iesus accipi-
ens. et hunc p̄clarum calicē / id est vinū
in p̄claro calice in sanctas / id ē sanctifi-
catas et venerabiles man⁹ suas. Item
id ē itē tibi deo. supple patri oipotēti.
gr̄as id ē gr̄a actiones agēs id ē refer-
rens. benedixit. id ē p̄secrauit virtute
diuina. dedit id est distribuit discipulis
suis dicens. accipite et bibite ex eo oēs
Em̄ p̄ quia. Idic est calix sanguis mei.
id ē calix p̄tines sanguinē meum. supple
qui est p̄firmatio p̄missōis noui et eter-
ni testamēti. misterii id est occultum
sacramentū fidei. qui sc̄ sanguis / effun-
detur pro vobis scilicet discipulis meis
et pro multis supple in me credentibus
in remissionē pctōz. id est ad delendum
crimia. Un̄ sciēdum. q̄ quartadecima
luna p̄mi mensis ad vesperā: xp̄e sc̄m
legem. tipicum pascha cū discipulis ce-

lebrauit. De quo cū diceret. desiderio
desideraui hoc pascha manducare vo-
biscum anteq̄ paciar. cum hoc dixit.
statim ostendit. vt scilicet pasche veteri
finem imponens / noui pasche nouū
substitueret sacramentū. Unde accipi-
ens panem. benedixit. fregit. dedit dis-
cipulis suis dixit Accipite et comedite
hoc est corpus meum Similiter et calicem
postq̄ cenauit dicens. Bibite ex eo
omnes. Idic est em̄ sanguis meus noui
testamenti. qui pro multis effundetur in
remissionem peccatorū. Math. xxvi. et
Luce. xxij. Accipiens et hunc p̄clarum
calicem. Vbi sciendum. q̄ xp̄e calicem
recepit reuerenter. benedixit trāsub-
stantiando eum / realiter. dedit discipu-
lis suis largiter. et postea quid esset q̄
dedit exposuit veraciter Dic ergo tex-
tus sic. Simili mō postq̄ cenauit chris-
tus / et corpus suum dedit discipulis.
tunc accipiens et hunc. preclarum ca-
licem / id est vinum et aquam in calice
nam hic continens ponitur pro contēs-
to. scilicet calix pro vino. in sanctas ma-
nus que firmauerunt celos. construxe-
runt homines. vt ait Job. Sic venera-
biles manus suas. que ab omni creatu-
ra debent venerari. eo q̄ ab eis omnia
benedicuntur vt a summo pontifice.
defenduntur vt ab omnis regni impa-
ratore. et nutriuntur vt a dilectissimo
patre. iuxta illud Psalmi. Alperis tu
manum tuam. et imple omne animal
benedictione. Item / id est consequen-
ter. gratias agens tibi patri suo / pro
humani generis redemptione / que p̄
sanguinem suum in crastino effunden-
dum erat futura Vel iso gratias egit.
vt tibi patri per omnia gr̄ates refer-
ret. cui⁹ virtute vinū et aqua in suum
o iij.

sanguinem erant quertenda. vel iam fue-
 rant conuersa. eo quod iuxta sententiam iacobi
 i. Omne datum optimū. et omne donū
 perfectum. desursum est descendens a pa-
 tre luminū. Vel tercio ideo tibi patri
 gratias egit. ut nobis formā donaret:
 quod in omni tpe et opere nostro. prius ip-
 sum inuocaremus. et demū gratiarum
 actiones deuotius agerem. nō solum
 in prosperis. verū etiam in omni tribu-
 latione nostra et angustia. et in cunctis
 aduersis. Et hoc significat calix qui p-
 tribulatione et passione sepius i hēra
 scriptura ponit. sicut xpc dixit iacobo
 et iohāni. Potestis bibere calicē quem
 ego bibiturus sum. id est potestis passi-
 onē mortis tolerare quā ego passurus
 sum i cruce. Sic igitur xpc grās agēs
 deo patri. benedixit id est vinū et aquā
 in suum sanguinem quertit. Vel bene-
 dixit id est spū sancti donis impleuit.
 Vel bñdixit id est sanctificationi tradi-
 dit. quia benedictio est sanctificationis
 traditio. xxviii. di. ca. ps biterium. De-
 dit discipulis suis largiter et gratiose/
 dicens. Accipite et bibite ex eo oēs. hu-
 militer et deuote. fideliter et virtuose.
 Et nota. quod dicit dedit discipulis suis.
 nullus em bibat de calice xpi nisi fue-
 rit discipulus christi. Discipulus autē
 xpi est. qui sicut nō erubescit vocem au-
 dire magistrī. sic nec confunditur gestare
 speciem christi. ut inquit adam abbas
 parisen. Et subdit dicens. Deniq; tal
 discipulus innocētiam affectu retinet.
 affatu loquitur veritatem. habitu sim-
 plicitatem predicat. gestu grauitatem
 redolet. victu p cimoniam recolit. actu
 vite sanctitatem respicit. Nō hic locū
 habet iude proditoris iniqui fictio. qui
 licet discipuli habuit speciem tamē mē-
 tita est iniquitas sibi. Item dicit Accipite

et bibite ex eo omnes. In quo notat.
 quod etiam iude dedit corp⁹ et sanguinē
 suum. et hoc expresse vult Aug⁹ sup io-
 hānem. ut supra satis est declaratū. Et
 dicitur. omnes id est quod pro omnib⁹ effun-
 detur. Unde. i. Job. ij. Ipse est propicia-
 tio pro peccatis nostris. nō pro nostris
 tantum. sed pro totius mūdi. Nota pmo
 ex hoc quod habetur diuisa forma consecra-
 tionis. vna corporis alia sanguinis. ex
 hoc nō est estimandū. quod corpus xpi di-
 uisum et seorsum sine sanguine sit sub
 specie panis. et quod sanguis seorsum et di-
 uisum sit sine corpore. quia nō est corp⁹
 vinū sine sanguine. nec sanguis est sine
 carne vel corpore. imo totus xpc ē sub
 vtraq; specie: et diuisus. scz corpus
 et anima et deus. ac p hoc vtrobiq; est
 vnum et simplicissimū sacramentum.
 Sub specie namq; panis est corpus xpi
 p quersionem. sanguis p cōnectionem.
 anima p cōiunctionē. et deitas p vnio-
 nem. Ista em̄ quattuor nō possunt ab
 inuicē separari nec diuidi. Sed du-
 bium relinquitur. ex quo sub vtraq; spē
 tam panis q; vini vtrūq; scz corp⁹ xpi
 et sanguis xpi. imo et tot⁹ xpc sumatur
 quare ergo sub diuersis speciebus sit cō-
 secratio et videtur quod vna consecratio vlt
 species supfluat. Rñdetur. quod sepatim
 sit consecratio corporis et sanguinis xpi. ad
 denotādum quod sanguis xpi in passione
 separat⁹ fuit a corpore Nam pmo san-
 guis subtilis et intercutaneus p sangui-
 neū sudorem effusus fuit. Secūdo san-
 guis magis grossus etiam intercutane-
 us p flagellationē extract⁹ fuit Tercio
 sanguis capitis. p spinee corone impūsi-
 onem Quarto sanguis neruoz effluxit
 p clauozū infixionē. Quinto sanguis
 alens cor et vitam. p lancee translatio-
 nem Et sic totus sanguis xpi in passioe.

extractus et separatus fuit a corpore Christi
 Ideo in memoria istius fit separatim consecratio corporis et sanguis Christi. Inno. dicit. Licet sub utraque specie. utrumque scilicet corpus et sanguis Christi sumatur. utraque tamen species seorsum seorsum et neutra superflua ut ostendat quod Christus totam humanam naturam assumpsit ut totam redimeret. Damis ergo reuertitur ad carnem. vinum ad animam. quia vinum sanguinem operatur in quo est sedes anime Unde leui. xxviij. dicit. Anima carnis in sanguine est Moyses etiam testatur idem in hoc. quod caro pro corpore. sanguis pro anima offerre batur Deuter. xij. Item panis et vinum seorsum in sacrificium offeruntur. ad designandum quod corpus et sanguis Christi ad tuitionem corporis et anime valeant. ne si sub alterutra specie tantum sumeretur. ad alterius tantum putaretur prinere salutem Item alia causa. ut in susceptione corporis Christi. plena doceatur resectio. Plena enim resectio est cibus et potus. Libi autem et potus. panis et vinum principalis est substantia Ex isto dubio aliud consergit. Ex quo eucharistia sub duplici specie consecratur. an debeat dici unum sacramentum vel plura. Respondetur. quod quo ad contentum est tantum unum et idem sacramentum. quia unum et idem sub utraque specie. scilicet totus Christus continetur. Sed quo ad species pertinentes. sic potest dici quod sunt diuersa sacramenta. Secundum alios vero sic dicitur. Sacramentum potest accipi active. id est sacramentum significans vel passive id est sacramentum significatum Si active. tunc sunt diuersa sacramenta significantia. Si passive/ sic est unum sacramentum. quia unum est signatum scilicet Christus. Unde cum dicitur in conpledis. proficiat nobis quesumus domine. vel purificet nos quesumus domine sacramenta

ibi fit relatio ad pertinentia siue significata. sed cum dicitur in singulari/ ut hoc tuum sacramentum etc. tunc fit relatio ad pretium et significatum. Sciendum secundo. circa verba litera primo dicitur. simili modo. ubi notatur quodam modo similitudinis. et illa similitudo potest referri ad actus Christi. quia Christus consummavit gesta et facta egit circa consecrationem calicis et panis. ut manifeste declarat verba textus. Secundo ista similitudo referri potest ad intentionem Christi. quia Christus accipiendo calicem et benedicendo. et gratias agendo. simili modo intendebat consecrare et benedicere et consecrere calicem sicut corpus suum. Tunc subditur. postquam conatum est. in quibus verbis denotatur tempus institutionis huius sacramenti. Cum enim verus agnus pro peccatis mundi immolandus/ agnum typicum cum discipulis suis comedit/ dans finem et terminum legalibus sacrificiis que ipsum figurabant/ statim introduxit ac statuit verum sacrificium sui corporis et sanguinis virtutem omnium sacrificiorum legalium in finite excedens Nihil enim proferebat nisi ratione deuotionis offerentis Hoc autem sacrificium non sic. sed ex diuino pacto/ vel ex diuina ordinatione influit gratiam et virtutes istis qui offerunt et pro quibus offertur. Patet ex eisdem etiam verbis. quod cum primum acceperunt apostoli eucharistiam/ non eos ieiunos credere debemus. sed propter hoc non est calumnia/ dus ecclesie modus/ quod semper a ieiuniis accipitur. Placuit enim spiritui sancto. ut in honorem et reuerentiam tanti sacramenti. prius in os Christiani dominicum corpus intraret. et non quod pransi aut cenati illud acciperent. quod admodum isti fecerunt quos apostolos arguit. ad Cor. xij. dicens. Conuenientibus vobis in unum etc. Sub

dicitur: Accipiens et hunc ꝑ calicē.
 Un sacerdos accipit calicem ꝛ fatetur
 eūdem esse quē xꝑc accepit in cena in
 manus suas hūc et eūdem intelligēdū
 est. nō ꝓemptitate metalli. sed ꝓ ꝓresen-
 tatiōe misterij. ꝓtinetem eādem materi-
 am sacramenti. scz vinum de genimine
 vitis. sicut ipse expressit. Nō bibam am-
 modo de hoc genimine vitis. donec bi-
 bam illud nouū vobiscū in regno dei.
 Ergo hic calix ꝓtinet vinū de genimine
 vitis. sicut et ille. nō vinū de figmento
 artis vel nature supplemēto. Et ꝓtan-
 to idem est specie. quāuis diuersus nume-
 ro vel specie facti. Sacerdos etiam ca-
 licem esse eūdem transsubstantiatiōe. nō
 in alterum sed in eūdem sanguinē quē
 xꝑc effundere voluit. et in potū vitale
 dare fidelibus suis in remissionē pecca-
 torum fatetur. et dicitur notāter hūc ꝓ-
 clarum calicem. Calix dicitur ꝓclarus
 ꝓpter ꝓclarā puritatem sanguinis. in
 calicem ꝓ ꝓsecrationem recipiēdi. qui
 sanguis xꝑi sub forma nobilissimi ꝓ-
 datur. In vase ergo ꝓsecratio. nobilis-
 simo et purissimo recipi debet. De ꝓ-
 claritate huiꝫ calicis dicit ꝓpheta. Et ca-
 lix meus inebrians quā ꝓclarus est. Et
 dicitur hunc calicem Vbi sciēdum. quod
 calix tripliciter sumitur. Quā ꝓ ꝓ-
 se receptiuo potus vel liquoris. ꝛ sic su-
 mitur in ꝓposito. Secundo modo sumit
 ꝓ ꝓ passionē xꝑi. Unde math. xx. ꝓdo-
 restis bibere calicem quē ego bibiturꝫ
 sum. Et bene dicitur calix ꝓpassio. quia scđm
 antiqꝫ cōsuetudinē / moꝛi debentibꝫ
 dabatur amarum ꝓtꝫ de calice. Et dicitur
 calix a calida potiōe. vel quod sumit
 mēsurate. Fidelis em̄ deus. nō ꝓmittit
 nos temptari vltra quā possumus sustine-
 nere aut portare. Tercio mō sumit ca-
 lix ꝓ poculo in ipso ꝓtēto. sic dicimꝫ

ille ebibit plenū calicem / id est vinum
 vel aliū liquorem de calice. et sic sumit
 tur ꝓstea cū dicitur. hic est calix sanguis
 meꝛꝫ. applicando ad xꝓm sanguis et
 ꝓpassio christi bene dicitur calix. a calida
 potiōe. quia sanguis xꝑi ad maximū
 feruorem amoris et deuotionis ꝓuou-
 cat. Uel a mēsurata sumptōe. quod ꝓpassio
 christi volūate patris fuit cōmensura-
 ta. Un dicitur. Uerū etiam nō sic ego ꝛ.
 Subditur In sanctas ac venerabiles
 manus suas. Un calix istius nobilissimi
 poculi. nō nisi a sanctificatis ac ꝓsecra-
 tis et mūdis manibus tractari debet.
 Item tibi gratias agens / ad erudiē-
 dum nos vt in omnibus tribulatiōibus
 nostris. in gratiaz actione maneamus.
 que tribulatiōes nomie calicis figurāt.
 Sequitur. Benedixit. quod vbum cum dicitur
 fit crux sup materiam in calice ꝓtētam
 a sacerdote intentionē ecclesie ꝓtinuā
 te. ad denotādum sanguinis xꝑi ibi cō-
 ficiēdi in cruce effusionem. Sed quali-
 ter benedixit. hic sup se deo. quia circa
 verba ꝓsecrationis corporis sufficiēter
 est dictum. Dedit discipulis suis. intelli-
 ge. nō vinum purū. sed sanguinem sub
 forma vini. Istud sacramētū quāuis do-
 minus dedit discipulis suis sub vtraqꝫ
 specie / tam panis quā vini. tamē nūc ꝓ-
 pulo et vulgo scz laicis solum traditur
 sub altera specie. scz panis ꝛ nō sub spe-
 cie vini. Et eādem efficientiā habet sub
 altera specie sic sub vtraqꝫ. Greci ve-
 ro adhuc hodie tradūt ꝓplo sub vtraqꝫ
 specie. Quare autē laicis nō datur sub
 vtraqꝫ specie dictum est ꝓns. Sequitur
 dicens: Accipite et bibite ex eo omnes
 quia hoc poculum omnibus est necessa-
 rium: teste saluatore Johānis. vi. Nisi
 māducaueritis carnē filij hominis / et bi-
 beritis eiꝫ sanguinē ꝛ. De hoc poculo

et pane dicit zach. ix. Quid em̄ bonū
eius est. quid pulcrum eius est. nisi fru-
mentū electum. et vinū germinans. et
ante hoc dixit. Tu vero in sanguine te-
stamenti tui/ eduxisti vinctos tuos de
lacu in quo nō est aqua. Et subdit. Do-
minus exercituum. pregit eos. et biben-
tes inebriantur vino. et saluabit dñs
deus eos in die illa. ut gregem populi
sui. Ubi videtur notari influxus gr̄e/
quem accipiūt digne hunc potū bibē-
tes. De hoc etiā potū dicit Lactantius. v. Bibi-
te amici mei/ et inebriantini carissimi.
Amici em̄ dei existentes. spūaliter per
fidem et deuotionē hūc calicem bibūt
id est influxum gratiarum di. carissimi
vero inebriantur. quia quōq; tales vir-
tute illius sacramēti rapiūtur in excel-
sum. id est in extasim mentis. q̄ obliu-
scētes horū que in aspectu eorum sunt
mente et animo in celestib; p̄uersantur
Subiūgitur. Hic est calix sanguis mei
Hec verba sacerdos proferri debz cū
intentione p̄ficiendi sanguinem. Et po-
nuntur hic methaphorice p̄tinens pro-
p̄tento et est sensus. Hic est calix sang-
uinis mei. id est ille est sanguis meus. p̄
modum poculi salutiferi ministratus.
Sed dubiū. quare xp̄c addidit dicēs:
Hic ē calix sanguis mei. et nō dixit ab-
solute. hic est sanguis meus. sicut dixit
hoc est corpus meum. Respondetur. q̄
hoc ideo fit quia sanguis de se nō habz
rationem notabilem. ideo addidit calix
quia calix ad potum pertinens expr̄mit
sanguinē christi nobis in poculum salu-
tarem dari et exhiberi. Item du-
bitatur. an hec verba sufficiant ad p̄se-
crationem calicis et sanguinis xp̄i. vel
etiā verba sequentia necessaria sint
ad cōsecrationē. Albertus dicit q̄ hec
verba sufficiunt ad p̄secrationem san-

guinis xp̄i. quia ad p̄secrationem cor-
poris christi hec sufficiūt. hoc est corp⁹
meū. Sed sanct⁹ thomas vult q̄ hoc
totum. hic est calix sanguis mei noui et
eterni testamenti/ misterium fidei/ qui
pro vobis et pro multis effundetur in
remissionem peccatorū. sit de forma san-
guinis xp̄i. Ratio est. quia cōdicionēs
positę ad subiectum/ vel p̄dicatum ali-
cuius locutionis/ sunt de integritate
subiecti et p̄dicati. illud autem scilicet
noui et eterni testamenti/ cum nō sit lo-
cutio per se p̄fecta. oportet q̄ sit deter-
minatio p̄dicati hui⁹ orationis. hic est
calix sanguinis mei. Item quia ritus ec-
clesie est nō leuare calicem quousq; to-
tum dicatur. vsq; ibi. hec quocienscūq;
Illie autem p̄ticule. scz noui et eterni te-
stamēti/ addūtur ad discretionē et diffe-
rentiam hui⁹ hostie ab his que in lege
et ante legem offerebātur. Et nota. q̄
hec verba/ hic est calix sanguinis mei.
sicut et illa. hoc est corpus meū/ inten-
tione p̄ferūtur a sacerdote. ut scz in eis
idem sacerdos facere intēdat. et faciat
quod christus intendebat et faciebat/
cōficiendo corp⁹ et sanguinem suum
Hec autē verba p̄ferūtur cū p̄nomine
possessiuo. scz mei vel meū. in signū hu-
ius. q̄ in actione illa gerit et exhibet
oibus modis sacerdos vicem et perso-
nam christi. Nam si diceret. hic ē calix
sanguinis xp̄i. nō conficeret. quia ver-
borum forma mutata est. Et quia de al-
tero verba dicta/ alienū quoq; verba
facerent sacerdotē a p̄sona et vice xp̄i.
Unde dicit dñs ad sacerdotem. Ser-
mones mei quos dedi in os tuum. non
deficient ex ore tuo. adest em̄ nomē me-
um. et munera mea accepta erunt sup
altari meo: Nam si p̄municātes vinum
sunt cum xp̄o et in xp̄o. sicut ipse dicit.

qui manducat meam carnem/ et bibit
meum sanguinem/ in me manet et ego i
co. Multo amplius sacerdotes pficien
tes et distribuētes xpo vniūtur. Dicit
ergo sacerdos. hic ē calix sanguis mei/
idem faciens. idem dicens. idem pfici
ens. quod xpc dixit. fecit et cōfecit xpo
in illo manēte et illud agente in psona
sacerdotis/ et sacerdote in psona christi
In quolibet em actu cōsecrationis. cō
memoratur illud quod xpus in vltima
cena paschali et in ppria persona egit. si
cut legitur de quodam monacho ordi
nis cisterciēsis monasterij waltzensis.
Habuī em ille sacerdos singularē gra
tiam in missa/ vt et verbis intēderet et
factis que gerūtur et pferuntur i missē
offitio et datus est illi horū plenior in
tellectus. Cum em in actu consecratio
nis verba de forma psecrationis pfer
ret. aliquociens occurrit illi in mente
cogitat^o dei. ecce nunc vnū es cū xpo.
xpc in te. et tu in illo. Affectu quoqz mē
tis orabat. Proficiat dñe iesu xpc gra
in me p veram fidem et caritatē. et hāc
beatificam vnitatem vt indiuisus sem
per a te maneam. et omnē lapsum fugi
am mortalis culpe. et picula euadamp
sentis vite. iudiciū et penam gehenne
cui nō defuit diuina p̄solatio. Elisum ē
em illi. qd missam celebraret. et ad eadē
verba veniēs/ cogitatumqz eūdem re
plicaret. et ecce videt se totum i hostia
et totum xpm in se ita mirabiliter: vt
duo corpora diuersis speciebus/ et linea
mentis corpaliibus distincta. eūdem ta
men locū occuparēt. tam in pprio sacer
dotis corpore. qz in hostia saluari. Nec
potuit ille sacerdos in omib⁹ creaturis
huius vnionis dignū habere exemplū
nec sufficiens documentū. Modum tñ
expressit in ferro ignito. Proprium ca

lorem et vigorē habet ignis. hec tamē
ferro p̄municat. Feruū vero habz ppri
am figuram et magnitudinē. que simili
ter igni nō negatur. Sic in ista visione
duoz corporum vnus locus et duplex
effigies apparebat. in qua xpc ostēdere
voluit. quomō esset vnū in actu p̄seca
tionis cū sacerdote. Beata igitur gens
cui⁹ est dñs deus eius. et populus quē
elegit dñs in hereditatem sibi. beator
illa in tam miram et beatificam vnionē
electa. gens sancta. populus acq̄sitiōis
genus electum regale sacerdotiū. Gau
dete ergo sacerdotes. quia elegit dñs
vos sibi i hereditatem. et ideo vos san
cti vocabimini. ministri domini dei nr̄i.
honorate misterii v̄m quia xpc vos
suscepit in honorem dei. date nomē ei⁹
magnificentiam. et cunctis actibus ve
stris custodiam. et p̄stentini illi in voce
labiorum vestrorū/ ob magni misterij
vestri reuerētiam vt homines in cultu
morib⁹ aut ductu. aut securi p̄strepen
tis mundi fluctibus/ ex bonis op̄ibus
vos cōsiderantes/ glorificent deum. et
patrem oīm. qui est benedict⁹ nunc et
eternū. Dicitur vltorius. noui et eter
ni testamēti. Cum em testamētū sit vl
tima bonoz distributio morte testato
ris firmata. seu p̄stitutio vel traditio d
ordinādis bonis/ attestatiōibus legit
mis firmata recte fides et lex xpi est te
stamentū nouum. nouitatem vite cōstis
tuens. et hereditatē xpi i fratrib⁹ et suis
fidelibus distribuēs et p̄mittēs. et hoc
in virtute mortis xpi i qua sanguis ei⁹
effusus est. Utrūqz em testamētū de
dicatum est in sanguine. Velus em tes
tamentū firmatū est in sanguine ania
lium que imolabātur. Moyses em acci
piens sanguinem hircoz/ ipm libru et
omnem populū asperit dicens. Uic est

sanguis testamenti quod ad vos man-
 dauit deus. Ecce quod proprie dixit mo-
 yses sanguinem quo Christus est in cena.
 Nouum vero testamentum dedicatum
 est in morte et immolatione et sanguine
 Christi. Hoc testamentum dicitur nouum.
 quia hominem ad nouam vitam ponit
 puta ad vitam gratie et glorie. De hoc
 testamento nouo dixit Hier. Ecce
 dies uenit dicit dominus. et consumma-
 bo super domum israel et super domum iuda
 testamentum nouum. Hieronimus. Hoc tes-
 tamentum potest dici nouum id est ultimum.
 Nouissimum enim testamentum hominis im-
 mobile perseverat. quia testatoris morte fir-
 matur. Et ideo subiungitur et eternum. Por-
 ro testamentum non dicitur scriptura sed
 promissio. quod admodum dicit apostolus.
 ideo noui testamenti mediator est. ut
 promissionem accipiant. qui uocati sunt
 in hereditatem. Et secundum hunc modum
 dicitur. Sic est sanguis noui et eterni
 testamenti. id est firmatio noue et eter-
 ne promissionis. sicut ipse dixit et misit
 qui manducat meam carnem. et bibit me-
 um sanguinem habet vitam eternam.
 Dicitur etiam illud testamentum nouum
 et eternum ex alio. quia non est transi-
 torium nec reuocabile sicut uetus testa-
 mentum seu lex. sed est irreuocabile et eter-
 num. Uetus enim testamentum promittebat
 bona temporalia. nouum uero promittit
 eterna. Sed uidetur quod hic sit contra-
 dictio. quia nullum nouum est eternum. Di-
 cendum quod illud testamentum dicitur nouum
 respectu ueteris testamenti. et dicitur
 eternum id est perpetuum a parte post.
 quia eternabiliter durabit et permane-
 bit et non reuocabitur. Et hoc est contra
 hereticos qui dicunt. quod sicut post uetus
 testamentum scilicet patris successit testa-
 mentum nouum scilicet filii. sic post illud erit

tertium testamentum scilicet spiritus sancti. Con-
 tra hoc expresse est illud Psalmus. Tu es sa-
 cerdos in eternum etc. Sequitur misterium
 fidei. id est sacramentum secretum fidei. quod
 potest referri ad passionem et ad mortem
 Christi. que fuit sanctissimum sacramentum
 sub figura ueteris testamenti abscissum.
 et fide antiquorum patrum percognitum.
 tanquam misterium regalis et generalis re-
 demptionis nature humane. Vel mis-
 terium fidei potest referri ad sacramentum
 id est ad sanguinem Christi. Sanguis enim Christi
 sub sacramento est occultum sacramen-
 tum fidei. quia aliud uideatur et aliud cre-
 ditur. Et sine fide hoc sacramentum nec
 apprehendi nec intelligi potest. Unde
 secundum Innocentium tria sunt in hoc sacra-
 mento discreta et distincta. uidelicet/
 forma uisibilis. ueritas corporalis. et
 et uirtus spiritalis: Forma panis et
 uini. Ueritas carnis et sanguinis. Uir-
 tus caritatis et unitatis. Primum oculis
 loquitur. Secundum animo creditur.
 Tertium corde percipitur. Primum est sacra-
 mentum et non res. Secundum est sacra-
 mentum et res. Tertium est res et non sacra-
 mentum. Sed dubitatur. quare non
 dicitur misterium caritatis. cum tamen
 secundum Chrysostomum calix Christi fuit signum
 exprimit caritatis. Et iterum quare bap-
 tismus non dicitur misterium fidei. cum tamen
 in fide confirmatur. Ad hoc respondet
 alexander de hales. Licet in omnibus sa-
 cramentis aliud creditur quam cernitur.
 tamen maxime in illo. cum sit omnium
 sacramentorum nobilissimum et mirabi-
 lissimum. Tum propter uersionem. Tum
 propter accidentium ibi remanentium
 solitariam subsistentiam. et cetera mira-
 bilia ut dixi supra. Et ergo plus dicitur
 misterium fidei quam caritatis quia sine fi-
 de/nec apprehendi nec intelligi potest

Sequitur Qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum Glosa. Pro vobis presentibus et pro multis futuris effundetur Illos enim expressit. quos saluare disposuit presentes. scilicet duodecim apostolos. duodecimus dyaboli erat et filius potestatis et futuros quales nos esse speramus. De quibus ipse dixit. Non pro eis rogo tantum. sed pro his qui credituri sunt per verbum eorum in me. Dubitatur quare dicit pro multis et non pro omnibus? cum tamen Christus dicitur agnus dei qui tollit peccata totius mundi Jobis. i. Respondet Innocentius: quod sanguis Christi non erat effundendus quantum ad efficientiam nisi pro electis. licet quo ad sufficientiam effusus sit pro remissione peccatorum totius mundi. Sed quare hoc magis additum est in consecratione sanguinis et non in consecratione corporis. scilicet quod pro vobis tradetur. Respondetur quod ideo. quia in sanguine magis representatur passio Christi. quia non nisi per vulnerationem effluit de corpore. Et nota quod greci dicuntur habere aliam formam consistendi sanguinem. puta hanc. Id est est sanguis meus novi testamenti. qui pro vobis et multis effundetur in remissionem peccatorum. Vel igitur ipsi non consistunt. vel sunt plures forme. Respondetur quod habet formam eis traditam a beato paulo. et est eadem forma intellectualis cum forma nostra. licet non sit eadem verbalis. Sequitur. In remissionem peccatorum. Ubi nota. Peccatum dupliciter dimittitur. scilicet quo ad culpe meritum. et quo ad debitum pene. Sanguis Christi precium sufficientis est ad remissionem culpe et pene. Assumpsit enim in se penitentiam pro hominibus. ut daret gloriam vniuersis. Effusio quippe sanguinis iusti pro iniustis

tam diues fuit ad precium. ut si vniuersitas crederet. nullam penitus dyaboli potestatem retineret. Sed dubitatur. Verum aqua cum vino conuertitur in sanguinem. Si dicitur quod sic ergo sacramentum sanguinis est aqua. imo populus. eo quod aque multe populi multi. Si vero non conuertitur. et post consecrationem existit. et quomodo separatur a vino. cum fuerit in vinum mixta. Preterea non solum sanguinem bibit sacerdos in hoc sacramentum. si post consecrationem aqua pura permanserit. post vnam ergo summptionem sanguinis non deberet in eadem die celebrare. ac si postquam aqua bibisset non deberet celebrare. In forte sicut vinum transit in sacramentum redemptionis. ita et aqua in sacramentum ablutionis scilicet baptismi. sed quis audet hec diffinire. Similiter illud inquitur. vtrum Christus resurgens ex mortuis. sanguinem reassumeret quem in cruce effudit. Si enim capillus in capite non pibit. quantum magis sanguis ille non perit qui est effusus de veritate nature. Innocentius respondet. Melius est deo totum committere. quam aliquid temere diffinire. Omnino nephas est opinari. quod quidam dicere presumpserunt. videlicet. aquam in flegma conuerti. Nam de latere Christi non aquam sed humorem aquaticum menciuntur exisse. non attendentes quod de latere Christi duo precipue sacramenta effluerunt. videlicet sacramentum redemptionis in sanguine. et sacramentum regenerationis in aqua. Non enim baptizamus in flegmate sed in aqua. iuxta sententiam euangelij. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. Quibusdam autem non absurdum videtur. quod aqua cum vino mutatur in sanguinem. et a ratione. quia aqua per mixtionem transit in vinum. et vinum per consecrationem in sanguinem. Quis enim abigit

aquam in vinum transire/ cum multo
vino modica aqua infundatur. Si autē
plus aque q̄ vini apponitur. erit irritū
sacramentū. **P**oportet quidem q̄ tantū
vini ibi ponatur. q̄ aqua p̄mixta sapo
rem vini teneat. **D**ubitarur quid
sit faciēdum sacerdoti/ si post p̄secratio
nem corporis comperiat vinum esse o
missum. **D**icit aliqui q̄ debet vinū ap
ponere. et supra illud p̄secrationem re
petere/ incipiendo ab ista p̄rte simili
modo. **A**lij dicunt. q̄ apposito vino pa
nem cōsecratum debet inittere vino.
sicut fit i parascue. sicq̄ sacrificium su
mere. **E**go vero semper i dubijs quod
tucius iubeo p̄ferendū. **U**nde p̄mū est
faciēdum. **E**t ergo gelafus papa dicit.
Divisio vni⁹ et eiusdē misterij sine grā
di sacrilegio fieri nō potest. **A**lter ergo
integraliter sumat. aut ab integris ar
ceatur. **Q**uicūq̄ ergo vni⁹ sine reliquo
p̄fecerit pena eius est p̄ annum abstine
re a tali sacramento. **T**ult em̄ q̄ sacra
mentū aut integra percipi debent. aut
ab eis est integraliter abstinendū. **D**e
hoc tamen dubio plenius vide thomā
de argentina sup. iij. sen. **S**ed dubium
incidit. quid valeat intinctio i parascue.
quia tunc vinū in calicem funditur.
et hostia in cena reservata intingit̄ vel
immittitur. **A**d hoc dicitur in rationali
Dicimus illud p̄tentum in calice. id est
vinū nō consecrari sed sanctificari. **A**li
ud est sanctificari. aliud autē cōsecrari.
quia consecrari est naturā mutari. **U**n
quādo panis cōsecratur. natura muta
tur. sed p̄ sanctificationem nō aufertur
natura. **R**atio est. quia si vinum ex con
tactu hostie p̄secraretur. tamen nunq̄
posset sumi ablutio sine sacramēto san
guinis. p̄sequens est falsum. **S**ed patet
p̄sequētia. quia semper aliquis humor

vini consecrati/ q̄tūcūq̄ modic⁹ ad
beret calici. et sic dum infunderet vinū
nō p̄secratum/ ex contactu vini p̄sēra
ti prius in calice existentis/ etiam p̄sec
retur. **E**t iterū. alius liquor infusus etiā
cōsecraretur. et est infinitū. **I**tem si sic
tunc mille hostie p̄secrarentur ad cōta
ctum vni⁹ hostie p̄secrare. quod est fal
sum et hereticum. **D**ecet aliquis
quid ergo designat q̄ hostia in die pas
ceus mittitur in vinū nō consecratum.
Dicēdum q̄ p̄ hoc signatur. q̄ x̄pc̄ ea
die tot⁹ immersus erat in aquis tribu
lacionis/ vt figuratum fuit iōne. i. vbi
dicitur. **T**ollite me et mittite me i mari.
Et ideo in persona x̄pi dicit propheta
Saluum me fac deus/ quoniam intra
uerunt aque. **T**el aliter p̄ hoc designa
tur q̄ x̄pc̄ in die pasceus totaliter in
suo sanguine est madefact⁹. **I**tem
dubitarur. si vna gutta vini post san
guinis p̄secrationem calici imponeret
quid fieret de illa. vtum etiam transi
ret in sanguinem x̄pi vel nō. **N**on pot
dici q̄ transiat in sanguine x̄pi. quia su
per illam guttam verba p̄secrationis
sunt prolata. **N**ec potest dici q̄ nō trā
seat si cōmiscetur sanguini. quia tunc
illa gutta seorsum maneret segregata
a sanguine. quod tñ nō apparet. **Q**uia
ponamus q̄ vinum cōsecratum sit ru
beum/ et gutta superflua sit alba. certū
est q̄ gutta non apparet alba seorsum.
Quidam volūt asserere. q̄ sicut aqua
pura per aque benedictę cōtactum ef
ficatur benedicta. sic vinum p̄ sacramē
ti cōtactum efficitur cōsecratum. et trā
sit in sanguinem. quoz assertiōe minime
suffragatur. **I**nnocentius ergo respon
det. q̄ illud vinum nec trāsit in sanguis
nem nec sanguini p̄miscet̄. sed vtraq̄
spēs i sua natura p̄manet. et accidētib⁹

prioris vini mixtum / corpori quod sub
eis lateat vndeque circumfunditur non ma
diolans circumfusum. Ipsa tamen acci
dentia vinum appositum videntur ef
ficere quod inde convincitur. quia si aqua
pura fuerit apposita vini saporem assu
mit. cedit quippe natura miraculo. et
tunc supra consuetudinem operatur. Illi di
cunt. quod gutta addita vino consecrato
illa gutta quantum ad substantiam cor
rumpitur diuino miraculo / speciebus
remanentibus. que coniunguntur speciebus
prioris vini / si mulem de vino ponitur
ad viam guttam sanguinis. sic quando
fit ablutio. tunc ibi definit esse sanguis.
quia species vini illius gutte sub qua
sanguis absorbetur a multo vino appo
sito. Et notandum. quod secundum consuetudinem
multarum ecclesiarum. post consecratio
nem calix eleuatur. licet sanguis christi in
eo immediate videri nequeat. cum non
habeamus oculos lineos. Tamen ista
eleuatio est veniens. Tum quia de la
tere christi eleuati in cruce effluxit sanguis
et aqua. Tum quia iste sanguis christi est
adorandus. Illi vero non eleuant calicem
ultra caput. quod credo propter piculuz
et negligentiam euitanda esse inuentum.
Unde contingit. quod quidam sacerdos cum
ante susceptionem corporis christi calicem
supra caput leuaret / et se cum calice et
sanguine christi signare per modum crucis
super caput vellet / sanguinem christi supra
propriam caput sudit. et sic maximam negli
gentiam commisit. Nec hoc credo carere
misterio. Potest enim causa huius misterij
esse. quia ex quo laicis hoc sacramentum
sub speciebus vini non confertur ideo
eo et eis per eleuationem supra caput non
ostenditur. Valeat ratio quantum possit
Sed eleuantes calicem supra caput sunt
diuersificati. Quidam eleuant calicem co

optum. ad designandum. quod illud sacra
mentum difficillimum est ad intelligendum
Et ideo. quia quando hoc sacramentum
instituit dominus. tunc sanguis suus in ve
nis latuit: et sub propriis speciebus fuit in
uisibilis sicut et nunc Et secundum guilhelmum
ideo ad designandum quod sepulto domino
clausum est monumentum ut dicit mathe
us. Illi vero eleuant calicem discooptum
quia tempore passionis christi / sanguis christi
fuit visibilis. et visibiliter in cruce fun
debatur. Item quia velamina figurarum
ablata sunt. quia quod tipus figurabat
iam nunc abducto velo datur perspicui.
Praeterea igitur virgo. nos illo pane celi di
gnos effici.

Et quocienscumque feceritis in
mei memoriam facietis

Terponitur sic. hec id est haec
hostiam / quocienscumque supra
plateam obruleritis. feceritis id est
consecraveritis et manducaueritis in
mei memoriam facietis / id est mortis. et
passionis memoriam habeatis. Nec ver
ba originaliter habentur Luc. xxij. Et
secundum rationale hec clausula. tam consecra
tionem corporis / quam sanguinis christi respici
cit. Et ideo post depositum calicem / diei
debet per que verba / traditis iam formis
consecrationis. christus ostendit suis discipu
lis et sacerdotibus / noui testamenti / per
huius sacrificij oblationem. quociens in
memoriam passionis offertur deum patrem
placari. sicut per passionem filij sui pla
catus. factus est deus pater super genus
humanum. Et ideo dicit in memoriam mei.
id est mee passionis et mortis facietis.
In hoc enim sacramento quotidie memo
riam christi et eius passionem reuocamus
sic apostolus prima ad Cor. xj. determinat

dicens. Quotienscūq; manducabitis
panem hunc et calicē bibetis. mortem
dñi annuntiabitis donec veniat. Propter
ter quod et dominus dicebat. Hoc faci-
te in meā cōmemorationē. Hanc vlti-
mam sui memoriā / dominus dereliquit
quē admodum si quis peregre profisci-
scens. aliquod pignus ei quē diligit re-
linquit: vt quotiens illud inspererit.
ipsi amicitias debeat memorari. qđ
pignus. is si perfecte dilexit: absq; fle-
tu et magno desiderio nequit aspicere.
Ideoq; salutarior hoc sacramentū insti-
tuit: quando venerat hora eius. vt trā-
siret de hoc mundo ad patrem. vt visi-
bilem sui memoriā nobis cōmēdaret.
Quod memoriale si perfecte christum
diligis. absq; fletu et magno desiderio
vlti spū offerre nō debes nec potes.
Nota. qđ triplex habemus memoriale
dominice passionis. Prīmū quantum
ad visum in scripturis et pieturis cru-
cifixi. ymagines em̄ in libris et eccle-
sijs depinguntur. vt nos in memoriā
christi crucifixi deducant. Secundum
verbiale habem⁹ quantum ad auditū.
scilicet in quantum predicationē de do-
minica passione deuote audimus. Ter-
cium quantum ad gustum. et hoc quo ad
sacramentū altaris. quo christi passio
patenter exprimitur. Ex quo igitur i ob-
latione hui⁹ sacramenti. recolitur me-
moria istius excellentissime caritatis /
quā christus in sua passione demonstrā-
uit per quā et deus potest placari pro
nostris offensis. Nam nullū sacramen-
tum est isto salubrius. quo peccata pur-
gantur. virtutes augētur. et mens om-
niū carismatū spiritaliū abundantia
impinguatur. Nullum etiā ita efficax ē
ad delendum peccata. tam viuoz qđ

mortuozū. sicut oblatio eucaristie i mis-
sa. cū principaliter ibi adest qđ peccata
dimittit. Idcirco bonū et salubre est.
vt quilibet in ordine sacerdotali cōstitū-
tus. studeat se ad hoc sacramentū
percipiendum. per vite sanctitatē ac
deuotionem ita aptare. vt valeat illud
in remissionē suozū peccatum accipe-
re. Melius namq; ac tucius est. vt bonū
quod quisq; sperat sibi post mortem. p
alios fieri. tam in missis legendis. qđ in
alijs operibus. agat ipse per se dum vi-
uit. Unde beatus Gregorius in libro
dyalo. sic dicit. Delendū est. qđ tucior
via sit. vt bonū qđ quisq; post mortem
sua sperat agi per alios. agat p se dū
viuit. Beati⁹ em̄ est post resolutionem
corporis liberum exire de hac vita. qđ
post vincula libertatem querere: De-
bemus itaq; hoc presens seculum tota
mente contemnere / quotidiana deo
lacrimaz sacrificia offerre quotidianas
carnis et sanguinis eius hostias offerre
et inolare. Sed necesse est. vt cū hec
agimus / nosmetipsos deo in cordis cō-
tritione mactemus. quoniam qui passi-
onis domini misteria celebram⁹ debe-
mus imitari quod agimus. Item i alio
loco idē sic dicit. Si quis sacerdos pec-
candi ppositum nō habet. quotidie ce-
lebrare debet. ne priuet sanctā trinita-
tem maxima laude et gloria. quia maior
gloria in terra deo exhiberi nō potest.
qđ in missē offitio. quo sacrificiū laudis
scilicet ipse dei filius / deo patri offerē.
et ne priuet angelos leticia. viuos grā
defunctos venia. Inter em̄ omnia ope-
ra meritoria / primatū tenet missa.

v De et memores domine nos
 serui tui. sed et plebs tua san-
 cta: eiusdem christi filij tui do-
 mini dei nostri. tam beate passionis. nec
 non et ab inferis resurrectionis. sed et in
 celos gloriose ascensionis. offerimus p̄
 clare maiestati tue. de tuis donis ac da-
 tis. hostiam. puram. hostiam.
 sanctam hostiam immaculatā. pa-
 nem sanctū vite eterne. et ca licē
 salutis perpetue.

h Ec est quarta pars p̄ncipalis
 h totius canonis. in qua postq̄
 facta est et posita oblatorum
 consecratio. nunc fit cōsecratio p̄me-
 moratio. Et diuiditur ista pars in tres
 particulas. In p̄ma ostenduntur tria/
 per hec consecrata rememoranda. In se-
 cunda. oblatio istorū cōsecratorum re-
 memoratur et petitur. vt ista oblatio
 diuino vultu benignius respiciatur. et
 acceptetur. In tertia petitur effectus
 sacr: mēti. qui est gratie infusio diuine.
 Secda pars ibi. Supra que propitio.
 Tertia ibi. Supplices rogamus. et cō-
 struitur litera sic. Unde o domine nos
 serui tui. i. nos sacerdotes. sed et plebs
 tua sancta. id est populus xp̄ianus tua
 passione sanctificat̄. supple/ existentes
 memores eiusdē xp̄i filij tui domini dei
 nostri/ tam beate passionis. supple que
 nos beatificat. necnon id est etiam/ res-
 urrectionis ab inferis. id est a mortuis
 sed et in celos gloriose ascensionis/ offe-
 rimus id est imolamus. preclare maes-
 tati tue/ id est p̄re ceteris tue clare po-
 tentie. de tuis donis/ supple gratuitis.
 ac datis. i. collatis supple nobis hosti-
 am puram. id est purificantem/ atq; ab
 omni peccato originali imuncm. hostiā

sanctam. id est sanctificantē. supple ab
 omni peccato criminali. hostiam unma-
 culatam. id est sine macula peccati ve-
 nialis. et panē sanctum. supple existentē
 viaticum. et datorem vite eterne. et ca-
 licem salutis perpetue. id est inebriantem
 et letificantem/ nos perpetue i glo-
 ria sempiterna. Sententia est hec
 Ex quo oblatio huius sacrificij. fieri debz
 in filij tui memoriam. et eius mortis et
 passionis. nos sacerdotes serui tui et to-
 ta ecclesia tua sancta p̄memorantes. tā
 eius beatam passionem. qm ab inferis
 resurrectionem. et gloriosam ascensio-
 nem: offerimus tibi de tuis donis gra-
 tuitis. hostiam puram et. Nota p̄mo su-
 per hoc quod dicitur. vnde et memos-
 res. quia ipse dominus nobis p̄ceperat.
 vt hoc in sui memoriam faceremus Id
 circo tria cōmemoranda nobis propo-
 nit ecclesia. scz tam beatam passionem
 necnon et ab inferis resurrectionē. et in
 celos gloriosam ascensionem: quorum
 p̄mū. scilicet passio vulnerat caritatem
 scdm scz resurrectio. corroborat fidem.
 terciū. i. ascensio. letificat spem. Quid
 em̄ in nobis magis caritatem accendit.
 qz q̄ proprio filio nō peperit deus. s;̄
 pro nobis omnibus tradidit illum. Chri-
 stus enim factus est pro nobis obediēs
 Quid magis in nobis fidem cōfirmat
 qz q̄ christus resurrexit a mortuis p̄mi-
 cie dormientium Quoniam q̄dem per
 hominem mors/ et per hominem resur-
 rectio mortuorū. Nam sicut in adam
 omnes moriūtur. ita et in xp̄o omnes
 viuificabuntur. Quid in nobis magis
 amplificat spem. qz q̄ christus ascendēs
 in altum/ captiuam duxit captiuitatē.
 dedit dona hominibus. vt vbi ipse est
 illic et minister eius sit. Nec innocētus.

Sed dubitatur quare non sit memoria incarnationis vel natiuitatis. et spiritus sancti missionis. Respondetur. quod incarnatio et natiuitas prius in habitu sacerdotalis. et in missa introitu. et infra specialiter et lucide commemorantur et spiritus sancti missio et cetera. infra commemoranda relinquuntur. idcirco hic nullum eorum recolitur. Illa causa specialiter tacta est in notabili primo Secundo notandum secundum wilhelmum. Sacerdos hec tria commemorans de quibus dictum est supra. primo dominice passionis. manus ad modum crucis ad utrumque cornua altaris extendit. habitu corporis/manuum christi extensionem in cruce representans. Nichilominus per hoc insinuat. quod christus pro iudeis et gentilibus. qui per utrumque cornua altaris designati sunt passus sit. Et quia christus prolixius orans factus est in agonia. idcirco agoniam illam habitu oculorum et faciei demonstrat. Dicens autem. nec non et ab inferis resurrexerit. illas manus ut prius ad se reuocans. eas parum erigit. Unde in cantico abacuc dicitur. Altitudo manus suas leuauit. Et hoc in signum illius. quod christus inuictus leo surrexit a mortuis. Iterum dicens. Sed et in celos gloriose ascensionis et cetera. eas aliquantulum erigit usque ad humeros. in signum quod christus eleuatis manibus ferebatur in celum. et sedet ad dexteram patris. Tercio nota circa verba textus ubi dicitur. nos serui tui et cetera id est sacerdotes quia ad istam hic loquitur de ministris ecclesie/successoribus apostolorum. ut sunt sacerdotes. inter quos et episcopi in primitiua ecclesia non erat differentia. Unde et sacerdotes memores esse debent. quod ipsi celebrantes missam/et sacrificium illud excellentissimum offerentes/non debent

ignorare se hoc sacrificium laudis in memoriam mortis et passionis christi offerre. et a memoria sua eam nunquam secludere. sed eam semper tanquam presentem se oculis habere. Et subditur. sed et plebs tua sancta. id est populus christianus. etiam memor esse debet tue passionis. quia non solum christus pro sacerdotibus. verum etiam pro tota plebe ne perieret. passus est et mortuus. idcirco et tota plebs huius amare passionis memor esse debet iuxta illud. Vos omnes qui transitis per viam etc. Hec plebs sancta dicitur. quia ex fide et baptismo sanctificata est. Et hec plebs una cum sacerdote offert. et ergo sacerdos dicit. nos serui. sed et plebs tua sancta offerimus. quia quod sacerdos agunt misterio populi agit voto. Et subditur. christi filij tui domini dei nostri. Filium dei vocat dominum deum nostrum quia eadem intentione et deuotione a nobis est colendus. quia deus pater. quia consubstantialis et coeternus est deo patri. non alter. sed idem deus noster et omnium. sic ipse docet loquens apostolis dicens. Creditis in deum. et in me credite. Deus se in hoc esse prestant. ut ait beatus Augustinus. Quod etiam infideles nolunt latere iudeos. dum eis diceret. si ego non facio opera patris mei/nolite mihi credere. si autem facio opera que nemo facit nisi solus deus. et si mihi non creditis. propter ipsa opera credite. quia ego in patre. et pater in me est. et pater in me manens ipse facit opera. Dominum nostrum in nomine. quis sit dominum omnium ut clamat scriptura. In ditibus tuis vniuersa sunt posita. dominus vniuersorum tu es. tunc dominum nostrum singularem privilegio ipsum nominam. quia per gratiam ipsius vocati sumus in sorte filiorum et heredum quorum se deum factes dicens. Ego sum deus abraham ysaac et iacob. Hoc nomen meum in eternum. et memorabile meum a generatione in generationem.

Subiungitur. Offerimus p̄clare ma
iestati tue. Maiestas di dicitur p̄clara
quasi p̄re alijs clara. Nam si iusti flore
bunt sicut sol i regno patris eterni. q̄
tomagis diuina maiestas refulget. Se
quitur. Tuis donis ac datis r̄c. Dona
atq; data ad idem possunt referri. vid
licet ad oblatorij substantiam/ que diui
no munere nobis data. ipi deo reddun
tur oblata. vel q̄ dona referantur ad
gratiam et dignitatem ordinis et ordi
nationis sacerdotalis p̄ qua illi donan
tur a deo/ vt possit hostia iure offerre.
Et data referuntur ad munera vel obl
ata a plebe/ in obsequij diuine maiesta
tis. q̄a omnia hec sunt diuini muneris
causa et nostre salutis Scdm̄ innoc̄. ex
ponitur sic. Nos offerimus tibi de do
nis tuis. id est de frugibus segetij/ q̄tū
ad panem qui p̄uersus est in carne r̄ cor
pus x̄pi: ac datis id est fructibus arbor
q̄tū ad vinū quod est cōsecratum in
sanguinem. De hijs inq; et illis offerim̄
hostiam puram r̄c. Vel q̄ dona ad spū
alia. et data ad temporalia referantur vt
fit sensus. Inter cetera dona tpalia et
spūalia que nobis cōtulisti/ offerimus
maiestati tue tanq; donū potissimū. ho
stiam puram. id ē eucharistiam. immunē
ab omi peccato originali. sanctā ab oī
peccato criminali immaculatā. id ē sine
macula peccati venialis. Vel purā q̄
tum ad cogitationē. sanctam quantum
ad locutionē. immaculatā quātum ad
operationē. Vel sic hostiam puram. i.
sine macula originalis p̄ceptus. vel pu
ram a fomite carnis: Hostiam sanctā/
plenitudine virtutis. immaculatā a cō
tagie culpe et erroris. Panem sanctū
vite eterne: quia est viaticū sustentans
viatores in via. vt possint ad eternam
patriam venire. et calicē salutis perpe

tuē. in quo est potus inebriās nos r̄ leti
ficans perpetue. Vel panem sanctum
id est sanctificantē. et datorē vite eter
ne q̄tū ad stolam carnis. et calicē sa
lutis q̄tū ad stolam aīme scdm̄ illud.
Ego sum panis viuus qui de celo descē
di. si quis māducauerit ex hoc pane vi
uet in eternum. Nota. ex hijs verbis
quiq; tangitur de x̄po. Est em̄ christ̄
hostia pura. electos suos a peccatis pu
rificans. hostia sancta electos suos san
ctificans. hostia immaculata maculas
nostras purgans. panis sanctus vite
eterne. homines et angelos reficiens.
Calix salutis perpetue id est e calice sui
sanguinis inebriās et perfundes Et fi
unt hic quinq; cruces. ad recolendum
q̄ in virtute crucifixionis x̄pi. p̄ hanc
hostiam sacramentalem. purificamur.
sanctificamur. et imaculati reddimur.
Et i virtute eiusdem crucifixionis x̄pi
corpus x̄pi et forma panis est nobis ci
bus vite. et sanguis eius sub ma vis
ni est potus salutis p̄petue Scdm̄ inno
dicit. q̄ ecclesia dicit se memorā. nomi
nice passionis pagere. statim accēdit
rem penam illius passionis memorat.
recolens quiq; crucibus christi vulne
ra/ ipsi in sua passionis inflata. q̄ sunt
viventis petre foramina. in quib; resi
det ista immaculata columba fructuose
nificans. Est em̄ inter predicta quinq;
q; crucis signacula. quinq; vulnerum
dilecti filij dei. videlicet/ duorum vul
nerum in manibus/ duorum in pedib;
et vnus in latere Contemplatiua me
morā/ tres cruces cōmuniter facit su
per oblatam et calicem. quonā in tri
bus verbis vtrumq; pariter intelligi
tur. Quinq; enim in crucis signaculo
panis separatur a calice. nisi cum di
stincte et sepatim noiantur in canone.

Et ergo ibi distincte nominantur hostia corpus xpi cū dicitur panem sanctū. Ergo etiam oblata diuisim cruce signat. et similiter calix quia subditur et calicē igitur etiā diuisim signatur. Verū etiā est q̄ erecta pars crucis. sup̄ panem solummodo transuersa vsq̄ sup̄ calicē debet extendi. quoniam erecta pars crucis corpus sustinuit. transuersa vō brachia distendit. Sed hic oritur q̄stio s̄m innoc. Non p̄mittēda silentio. quare sup̄ eucaristiā p̄secratam plenissime adhuc b̄ndictionis signum imp̄mitur. Ego sup̄ hanc questionē. pot̄ velle doceri q̄ docere. magisq̄ referre q̄ p̄ferre sententiā Verū qui. nihil a maioribus dictum in hac re potui inuenire. dico t̄m sine p̄iudicio qd̄ sentio: In canone siq̄dem aliud signa p̄tendunt. et aliud verba Verba nanq̄ p̄ncipaliter spectant ad eucaristiā p̄secratam. siq̄na vero ad hostiam d̄nice passiōis recolenda Nam v̄bis vt̄mur ad p̄secratam. p̄ uinem et vinū in corp̄ et sanguinē xpi. Signis vero vt̄mur ad recolendū ea que p̄ ebdomadā primā an̄ festū pasche acta et gesta sunt circa christum Dicatur itaq̄. q̄ signa nō referuntur ad p̄secrationē. sed ad historiam recolendā d̄nice passiōis. Nam q̄stū ad ordinem eucaristiē p̄secrādē. capitulū illud. scilicet. qui p̄ die q̄ pateretur. in fine canonis subici debuisse. qm̄ in eo p̄secratio p̄sumatur. sed quoniam imp̄dimisset ordinē historie recolendē. quia qui d̄qd̄ fuit gestum in medio. recolere tur in fine: Prouide vidit ergo canonis ordinatō. vt ordinem seruaret historie. quare et verba p̄secrationis canonis collocauit. vt que sequeretur intelligat̄ur p̄cedere. maxie ea que videtur respicere p̄secrationem. s̄m illam q̄

sepe fit. vt que narrationem succedunt intellectu p̄cedunt. vel potius vt tam literē q̄ historie/suus ordo seruetur.

Supra que propitio. ac sereno vultu respicere digneris et accepta habere. sicuti accepta habere dignatus es m̄iēra pueri tui iusti abel. et sacrificium patriarche n̄ri abrae. et quod tibi obtulit summus sacerdos tuos melchisedech sanctum sacrificium/et immaculatā hostiam.

Secunda p̄ticula quarte part̄is principalis. in qua ista cōsecrata et oblata in figuris commemorant̄. Et petitur vt diuino vultu benignius respiciantur ad deo et acceptentur. Et cōstruitur litera sic. Supra que supple dona et data. supple o de digneris respicere propitio vultu/id ē placida facie. ac sereno id est illuminato et digneris habere accepta/id ē grata supple q̄stum ad offerentem. sicuti dignatus es habere accepta. id est grata. m̄nera/id est oblationes. pueri id ē seruī tui iusti. abel sic dicti et sacrificium id ē olocustum. abrae nostri patriarche. id est sancti patris. et qd̄ supple sacrificiū summus. id est sup̄mus sacerdos tuus. melchisedech sic dict̄. obtulit tibi sanctum sacrificium et immaculatam hostiam: Sentētia est ista. O deus pater clementissime nos petimus. vt digneris respicere propitiō. placida facie super hec dona et data. id ē super corp̄ et sanguinem xpi filij tui habendo ea grata et accepta sicut grata et accepta dignatus es habere m̄nera iusti abel. et sacrificia sancti abrae p̄riarche et melchisedech summi tui sacerdotis. Nota supplicat̄ hic. vt d̄ns dignet̄ respicere

super illa oblata et cōsecrata. sereno et placido aspectu. nō tñ est ex hoc estimā dum. q̄ vultus dei immutetur q̄nq̄ s̄ tunc vultū suū deus serenat et illuminat cū suam misericordiā erga nos exhibet et demonstrat. iuxta illud ps̄. lxvi. Illu minet vultū suum sup nos et misereat̄ nostri. Tūc subiūgitur. Sicuti accepta habere dignatus es rē. Scdm̄ innoē. ly sicuti exp̄mit similitudinē aliqualem nō tamen equalem. Multo quippe accepti⁹ ē hoc sacrificiū. q̄ q̄ obtulit abel. abraam vel melchisedech. Habet em̄ amplius res q̄ vmbra. veritas q̄ figura. Ip̄am aut̄ similitudinē magis q̄ qualitatem siue equalitatē debem⁹ notare. Similes ergo offerendo sumus abel. si recte quidem offerētes nihilominus diuidamus. qd̄ q̄ cayn nō egit peccauit. sua namq̄ nō recte obulit. sed retinens sibi seipm̄. et cor suū auferēs deo. male diuisit. Abel aut̄ acceptū deo int̄ obtulit in corde olocustum. q̄ nō se sibi retinuit. sed totum se deo subdidit et impedit. Et ideo deus respexit ad abel et ad munera eius. Ad cayn aut̄ et ad munera eius nō respexit. Adius respexit ad cayn. et postea ad munera eius. quia offerens nō placuit a muneribus. s̄ munera ab offerente. Similiter abraam egregia. fide. p̄mo se totū obtulit altissimo. quia credidit abraam deo et reputatum est ei ad iusticiā. Et postea cū duceret sua offerēda. placidas deo hostias offerēbat. qd̄ vt nos faciētes imitari emur / deus ab illo exigit paternos affect⁹. Tolle inquit filiū tuum vnigenitum quē diligis ysaac. et offer eum in olocustum sup vnū montiū quem monstrauero tibi. Gen̄. xij. Statimq̄ p̄optum et obedientē inuenit. imo nobis ostēdit. melchisedech nisi p̄us se acceptū

deo sacrificiū obtulisset. futuroz causas non p̄uenisset. quarū intuitu / mysticū / pane et vino. p̄mū obtulit sacrificium. Erat em̄ sacerdos di altissimi. Nos igitur assistentes ad offerendū si recte diuidimus. nos p̄us in sacrificium offeramus. ac deinde sicut munus abel. sicut sacrificium abrae. sicut olocastū melchisedech: vota nostra acceptabit. Sed dubitatur. quare adducti sunt typi et figure de tempe nature. et nō typi vel figure legales. Rñdetur. q̄ hoc fit ideo. quia illi patres qui in tempe nature i fide hostias obtulerūt / semp fuerūt deo accepti. hostie aut̄ legales min⁹ accepti fuerunt. sed ad temp⁹ tolerabātur. vt eas populus carnalis poc⁹ deo vero q̄ ydolis offerret. ideo dicit de⁹ p̄phetam. Nunquid manducabo carnes thaurorū. aut sanguinem hircorū potabo. immola deo sacrificium laudis. ps̄. xlix. Sed quare isti tres p̄es veteris testamenti p̄ ceteris hic noīantur. Rñdetur q̄ ideo quia sacrificia eorum acceptiora erant / et eorū sacrificia specialibus ceteris / hoc sacrificium nouum et nostrum p̄figurauerūt. et figuram passionis christi et eius sanctissime cene valde pp̄ie representabant. Quid em̄ per munus abel offerentis de p̄mo genitis. nisi xp̄c exp̄mitur. primogenitus in multis fratribus. qui obtulit se ipsū. agnum immaculatum deo patri de quo. i. Johannis. Ecce agnus dei. Et in Apocalipsi dicitur. Iste est agn⁹ qui occisus est ab origine mundi. Et sic abel iniuose interfect⁹ est a fratre suo sic et christus iesus / maliciose et ex inuidia / a fratribus suis scilicet iudeis occisus est et necatus. Quid p̄ sacrificiū abrae vnicum et dilectum filiū offerentis / nisi passio domini figuratur / et

immolatio filij dei a patre p nobis. De
 qua apostolus dicit. Proprio filio suo
 nō pepercit deus. Sicut abraham obe-
 diuit deo filiū suū immolādo. sic xp̄s
 factus est obediens patri vsq; ad mor-
 tem: et in manus patris tradidit sp̄m.
 Oblatio vero melchisedech/ tam pro-
 prie nouum sacrificium demonstrat: q̄s
 inde p̄dictum est. tu es sacerdos i eter-
 nū scdm ordinē melchisedech p̄s. cxix.
 Cui fm apostolū p omnia fili⁹ dei assimi-
 latus manet sacerdos in perpetuum.
 Sicut em̄ melchisedech panē et vinū
 obtulit. vt legitur Gen. xiiij. Sic xp̄s
 sub specie panis ⁊ vini offertur pro no-
 bis deo patri pacificans nob ip̄m. xp̄s
 abel dicitur ratione innocētie. abraham
 ratione obedientie. melchisedech ratio-
 ne clementie et sanctitatis eximie.
 Melchisedech interpretatur rex iusticie
 qui fuit rex salem/ id est pacis. et figura-
 bat xp̄m. De quo ps̄. Dicitur i dieb⁹
 eius iusticia ⁊ abundantia pacis. Ulte-
 rius nota. Abel dicitur puer. tam a
 puricia q̄ a puritate. iuxta illud ysa.
 lxij. Ecce puer meus dilectus que elegi
 posui super eū sp̄m meū. Abraham dicit⁹
 patriarcha. nō tm̄ israelitice plebis. s; ⁊
 et populi christianam. Illi⁹ israelitice ple-
 bis p carnem. istius vero p fidem scdm
 illud. Non vltra vocabitur nomē tuū
 abraham. sed abraham. qz patrem multaz
 gentiū cōstitui te. Nota in litera subdi-
 tur Sc̄m et immaculatū sacrificium.
 Hec verba i canone addidit leo papa
 p̄mus. Et possunt referri ad sacrificiū
 melchisedech. qd dicit⁹ sanctū ⁊ immac-
 ulatū ppter sacrificiū eucaristie in ip̄o
 figuratum. Ipse em̄ melchisedech. vt le-
 gitur Gen. xiiij. obtulit panē ⁊ vinū in
 sacrificium reddēdo gratias deo de vi-
 ctozia abrae. quod erat valde acceptū

deo. sed referendo ad n̄m sacrificium.
 tunc esset sensus: Sicut ista tipica sacri-
 ficia tibi dō accepta fuerūt. sic hoc san-
 ctum sacrificiū. et hostia immaculata q̄
 in se semper tibi accepta est. Etiam q̄s
 tum ad offerentem acceptabilem face-
 re digneris. Nota istam orationem et
 alias sequentes. sacerdos orat extēsis
 brachijs et manibus super mensam al-
 taris Sacerdos manus extēdit. quia
 xp̄s super aram crucis manus extēdit.
 iuxta illud p̄pheticum. Extendo man⁹
 meas ad populū nō credentē mihi. Et
 orat iunctis manibus. alias duob⁹ di-
 gitis. scz indice et pollice in vtraq; ma-
 nu. Nec de cetero eas disiungit. nisi qm̄
 facit signū crucis. vel hostiam tangit
 vsq; ad ablutōnē calicis Et quare hoc
 sacerdos facit rationale ponit multas
 causas. Una qz hoc fit ob reuerēciam
 corporis et sanguis xp̄i. ne digiti aliq̄s
 aliud tangant ante lotionem nisi hosti-
 am Secunda causa. quia sicut i tali di-
 gitorum iunctione digitus maior con-
 iungitur minori/ et p̄mus scdo. sic p pol-
 licem deus pater. et p indicem filius in-
 telligitur. Tercia causa. ad denotādum
 qz fideles xp̄i corpus/ fide et deuotiōe
 tangētes/ debent esse caritate iuncti.
 Et sicut digiti isti faciēdo signū crucis
 sepantur. Sic fideiū operatōes in hac
 vita cum expedit separantur Quoniam
 qm̄q; p contemplationē ad sp̄alia elenā-
 tur. et qm̄q; pro mūdānis necessitatib⁹
 tpalia ammittant. Quarta causa con-
 iunctio digitorū indicat. qz mens et cor-
 pus sacerdotis/ corpe et sanguine xp̄i
 debent esse inseparabiliter coniuncta
 Quinta causa. vt si aliqua p̄ticula hostie
 digitis adhererit. vt eo tucius obserue-
 tur. Hec rationale

Et plices te rogamus omni
potens deus iube hec pfer/
ri per man^o sancti angeli tui
in sublime altare tuum. in p^spectu diui
ne maiestatis tue/ et p^sta. vt quotquot
ex hac altaris p^ticipatione sacrosan
ctū filij tui cor pus et san guis
nem sumpserim^o omni bene dictio
one celesti et gratia repleamur. Per
eūdem christum dñm nostrum.

Tercia p^ticula huius quarte
partis pⁿcipalis ip^si cano^s
in qua petitur effectus hui^o
sacramenti. qui est diuine gratie infusio
Cōstruitur ita sic. Omnipotēs deus
nos supplices id ē humiles et deuoti/ ro
gamus id est deprecamur te. iube id ē fac
supple hec vota nostra. pferri id est rep^s
sentari per manus id est p^r misterium san
cti angeli tui/ supple assistentis. in subli
me altare tuū id est in totam curiā cele
stem. in cōspectu diuine maiestatis tue.
id est glorie tue. vt quotquot id ē quot
cien scūq; nos fideles tui. sumpserimus
sacrosanctū id ē sanctum corpus et san
guinem filij tui. ex hac p^ticipatione. id
est cōmunionē altaris repleamur omni
benedictione et gratia celesti. p^r eūdem
xpm dñm nostrum. Sententia est ista.
Omnipotens deus/ humiliter te de
precamur. iube nostra vota et n^ras ora
tiones. p^r misterium sanctorū angelorū/
pferri in p^spectu tue diuine maiestatis
vt omnes ex hac p^ticipatione altaris/
gratia et celesti bñdictione repleamur.
Nota p^mo. sacerdos dicens hanc ora
tionem humiliter se iclinat ante altare.
vt corpore ostēdatur foris. qd p^r humi
litate geritur intus. Et fm innoc^o illa
inclinatio rep^sentat humiliationem
xpi in sua oratiōe. iminēte sua passione

in monte oliuaz. quia fm euangelistas
dñs himmo dicto exiit in motem oliua
rum trans torrentē cedron vbi erat or
tus. i quem introuit ipe et discipuli ei^o
Et dixit discipulis suis. Sedete hic do
nec vadam illuc et ozem. Et assumpto
petro et duob^o filijs zebedei/ cepit cō
tristari et mestus esse. et pgressus pusil
lum. procidit in faciem suam orans et di
cens. Pater/ si possibile est transeat a
me calix iste. Verūtamen nō sicut ego
volo sed sicut tu. Et venit ad discipulos
suos. et inuenit eos dormientes. Sed
et secōdo et tercio abiit. et orauit eūdem
sermonem dicēs. Et factus est i agonia
prolixius orabat. et factus est sudor ei^o
tanq; gutte sanguis decurrentis in ter
ram. Et tunc venit ad discipulos suos
et dixit eis. Surgite et eam^o Ecce ap
propinquat qui me tradet. Adhuc eo
loquente. ecce iudas vnus e duodecim
venit cū turba multa et c. Qui aut tra
didit eum dedit eis signū dicens. Quē
cunq; osculatus fuero. ipe est tenete eū
Et p^sestim accedens ad iesum oscula
tur eū. Per hoc ergo qd orat sacerdos
inclinans se. rep^sentatur illa inclinatio
xpi/ qua procidit i faciem positus geni
bus orans et dicens. Pater si fieri po
test et c. S; qd sacerdos sub istis verbis
vt quotquot ex hac altaris p^ticipatiōe
osculatur altare rep^sentatur osculum
iude traditoris. Sed fm alios. inclina
tio sacerdotis in hoc loco significat in
clinationē capitis xpi. Inclinatio nāq;
capite. et expansis manib^o tradidit spi
ritum. quod nō aliud significare videt^r
q; largitatem sue caritatis. Expandit
ein manus ad suscipiēdū nos in suū am
plexum et quasi nostrā pacem deside
rans osculari nos velit. aut auditū be
nignum prebere. Sed osculum altaris

significat recōciliationē nostram cum deo. in morte xpi. p. quam recōciliatio nem: recepimus in morte ipsi? et recōciliati digni efficiamur gracia dei. Quoniam qui fuerimus inimici. iam facti sumus valde dilecti et amici. Porādum etiam scōm p̄suetudinē aliquoz/ cum sacerdos illam orationē orat. supplices rē. stat inclinatus. cancellatis manibus ante pectus. ad designādum. q̄ orationis humilitas que p̄ inclinationē designatur. tunc exaudiri digna est et nō alias. si ex fide pectoris et mentis. p̄ dilectionem opantem pcedit: que opatio p̄ manus intelligitur. Et quia opa aliqua sunt vite p̄emplatiue: aliqua actiue. q̄ quāmodo cancellatim se habēt. sicut sinistra ad dexteram. Omnia em̄ opera vite actiue/ supposita et inferiora sunt ad opa vite speculatiue. Et opera vite p̄emplatiue sunt altiora. et pficiunt et p̄sumant opera vite actiue. Ideo in ip̄az manū cancellatiōe/ sinistra sup̄ ponitur dextre. Rursus orat cancellatis manibus añ pectus. quasi in ip̄o facto dicat sacerdos. Obsecram? te supplices. p̄ crucem et passionē tuam. quā sustinuisti expansis manibus in cruce. Cancellatō em̄ manū xpi figurat crucifixionem. Hec rationale. Et postea sacerdos facit tres cruces s̄m innocētū. Unam distincte super oblatam. aliam super calicem. terciam seipm̄ signando in facie. For̄san p̄pter sudorem corpis crucem imprimit sup̄ corpus et p̄pter guttas sanguinis imp̄mit crucē super sanguinem: et quia xpc̄ procidit in faciem suā/ sacerdos se signo crucis signat in facie. Vel p̄ alias duas cruces. quas facit sup̄ corpus et sanguinem. designātur vincula et flagella. Vincula quib? ligatum fuit corpus. Flagella. quibus

elusus est sanguis. Nam de vinculis legitur. Ministri p̄prehenderunt iesum et ligauerunt eū. De flagellis legitur. P̄prehendit pilatus iesum. et flagellauit eum cui? liuore sanati sumus. P̄ terciā vero crucem quā sacerdos facit sibi in faciem. Recolitur illud q̄ expuebatur in faciem eius et q̄ palmas in faciem eius dabant. et velabant faciem eius dicētes. P̄phetiza chris̄te quis est qui te p̄cussit. Hec om̄ia innocētius. Sed albert? sup̄ illud ps̄. P̄participē me fac deus oīm timentium te rē dicit. cruces hic facimus. vñā super corpus xpi. aliam sup̄ sanguinem. terciā ante faciem: vt recordemur corpus xpi crucifixum. et sanguinem eius effusum in cruce. et q̄ p̄ passionem xpi/ crux facta est formidabilis figura demonib? quia caractere crucis efficaciter cōtra demones munimur. Sz alij dicūt sic. q̄ p̄ma crux que fit sup̄ corpus xpi signat. q̄ xpc̄ portauit crucem. p̄mo in p̄p̄io corpore ad delēda peccata. sicut dicit apostolus. xpc̄ peccata nostra portauit in corpore suo super lignum. vt peccatis mortui iusticie viuamus. Secūda crux que fit sup̄ calicem tectum. p̄tinētē sanguinem representat. q̄ xpc̄ victa morte/ triumphū suum et cicatrices victricis carnis int̄ ulit in celum. vbi in p̄spectu patris etiā interpellat pro nobis. Tercia crux fit i figura illius. q̄ sp̄s sanct? missus est ad fidelium sanctificationem et gratiaz donationē. et plenissimā cōsolationem. Sacerdotes crucem in facie faciunt. iudeis quidem scandalum gentib? vero stulticiam. virtutē autē dei his/ qui salui sūt gentilib? et iudeis. In signo namq; crucis. tota fides p̄prehenditur. et ideo virtus diuina nō im̄ merito nūcupatur. sicut claruit cuidā

monacho. Quis enim est illi. q̄ cum dyabolo debet pugnare. cūq̄ se signo crucis signaret et munitur/ tabescens dyabolus dicebat. Non pauerē signū. si nō p̄tineret tam magnum misterium. Montachus ait. Quid est hoc ergo/ et quale misterū. q̄ in tantū formidie cōturbaris/ et quasi victus tabescis. Respondit demon. In formatione crucis tota fides p̄tinetur. que ex corde credētis facta et formata/ ip̄m sic induit celesti armatura. vt omnē meā virtutem excuciat quasi puluere. Audite mira. Leuare manū sursum. nihil aliud proficit q̄ q̄ vnus est deus possessor celi et terre. visibilis et inuisibilium cōditor. Et hoc quasi iuramento firmatur. propter fidei assertionē indubitatā: qua dicim⁹. Credo in vnū deum patrē omnipotentem. Manus de sursum ducta vsq̄ ad p̄cordia: hoc fatetur signanter. q̄ vni genitus filius dei/ cōsubstantialis et coetern⁹ patri de sursum venit. ad susceptionem hominis. et ex sinu patris iuterum venit virginis. Quare hoc credētes dicimus. et in vnū dñm iesum xp̄m et vsq̄ et homo fact⁹ est inclusiue. Deinde ad sinistram ducta nihil aliud p̄tendit. q̄ q̄ idem dei fili⁹. inuenit nos obnoxios maledictōis. et filios ire a sinistris positos. cū dyabolo deputatos. Ducendo tamen ad dextram manū in carnationis causam/ passionis efficaciam/ mortis xp̄i meritū. resurrectionis triumphum/ p̄ quā ad benedictionē dei p̄ducimur clare enūciat. Unde seq̄tur Crucifixus etiam pro nobis. vsq̄ ibi. cui⁹ regni nō erit finis. Sic igitur fide instituti spe firmati. caritate exarniati. in vnitatem tendim⁹ beatorū baptizati et cum fiducia expectantes resurrectionem mortuorū. q̄ in vltima clausula ad

iūgimus. et in sp̄itū sanctum. vsq̄ ibi. et vitam venturi seculi. Illi dicit. et. q̄ in his signis intelligi datur. q̄. necesse habemus. vt dñs noster tribuat castitatem corporis. quod intelligit in hoc quod dicit corpus. Item necesse habemus vt tribuat nobis fidem. Iust⁹ em̄ ex fide viuit et anima in sanguine est. Et hoc intelligitur cum dicit et sanguinē. Item necesse habem⁹ vt d̄ omnibus tribuat nobis cognitionem/ et cogitationum puritatem. quod in tercio intelligit quia facietem⁹ sup pectus tercia crux imp̄m̄ vbi cogitationū sedes est. Ergo si seruauerim⁹ et amauerimus castitatem corporis. fidei firmitatem. aiaz puritatem. gracia et celesti benedictione mereamur repleri. Sed adhuc alij d̄ istis tribus crucib⁹ dicunt: q̄ duo signa crucis/ sup corpus et sanguinem sunt p̄ hoc intelligitur. q̄ p̄ mortē xp̄i a duplici morte liberamur. scz corporis et aie. sed tamen p̄ passionem in mente seruamus. q̄ in tercio signo exprimitur. quia si p̄patimur/ et pregnabimus. vt dicit paulus. Item in istis tribus signis. representatur diuersitas passionis xp̄i. flagellatio quo ad p̄mū. sanguis effusio quo ad sc̄dm faciei velatio quo ad tertium. Sec̄do nota circa verba text⁹. scz iube hec p̄ferri. dicit Innocētius. q̄ tante p̄funditatis sunt hec verba. q̄ intellect⁹ hūamus ea vix sufficit penetrare. Nam et beatus Gregori⁹. tanti sacramēti dignus interpretes in quodā loco. de illis tanq̄ d̄ re ineffabili/ pene ineffabiliter loquens dicit. Quis fidelitū dubiū habere possit. in ip̄a iminolatiōis hora ad sacerdotis vocem/ celos aperiri. et misteria chorosq̄ angelorū adesse. summanimis sociari. terrena celestibus p̄angi. vni ex visibilibus et inuisib. lib⁹ fieri.

Et alibi. Uno atq; eodem momēto / et
in celum rapitur ministerio angelorū.
7 in altari ante oculos sacerdotis vide
tur. saluo tamē occulto celestis oraculi
sacramento. Nec verba. licet simplici
us. tamen securius possunt exponi. Ju
be id est fac. hec scilicet vota. supplicati
ones 7 preces fidelium. pferri id est pre
sentari. p manus / id est p ministerium.
sancti angeli tui / id est sanctorū angelo
rum qui sunt ad ministratorū spūs 7 qui
vota nostra deo offerūt. iuxta illud qđ
ait angelus ad thobiam. Tho. xij. Quā
orabas cum lacrimis ego obtuli oratio
nem tuam dño. in sublime altare tuum.
id est in p̄spectu dñine maiestatis. 7 cu
rie tue celestis. Nam et ipa dñi maiestas
altare dicitur. vt habetur Exo. xx. Nō
ascendas ad altare meū / id est in trini
tate non facias gradus. sed equalitatē
trinitatis crede. nō descensionē l' ascē
sionem. sicut fit in gradu. quia in hac tri
nitate / nihil maius aut minus. nihil pri
us aut posterius. sed toto tres p̄sone co
eterne sibi sunt et coequales Magister
alexander sic exponit. Jube hec / id est
corpus xp̄i mysticum. quod est ecclesia
militantis. pferri / id est associari. in
sublime altare tuum. id est in ecclesiam
triumphantem que altare dicitur. iuxta
illud leuit. Ignis in altari meo semp ar
debit. et hoc per manus sancti angeli
tui / id est per virtutē 7 opationem xp̄i
filij tui. qui est magni consilij angelus.
ysaie. iij. Nam angeli sancti misterijs sa
cris interesse creduntur. vt dicit. Bea
tus Hieronim⁹ Et bt̄us ambrosi⁹ dicit.
Non dubites assistentem angelū. quā
do xp̄us assistit qui immolatur / et non
assistit vt cōsecrat. quia in hac potesta
te homines angelos excedūt. sed vt vo
ta. sacrificia. et oratiōes sanctorum sa

cerdotum. et populi deo representant.
scđm illud. Ascendit fumus aromatum
in cōspectu domini. de manu angeli. q̄
sunt orationes sanctorū. Et nō dicitur
angelus scđm bt̄m augustinū oratiōes
offerre deo quasi tunc deus iudicet qđ
velimus. quia omnia nouit ante qđ fiat.
Sed quia necesse habet creatura rati
onalis / tempales causas ad eternitatē
referre se. petendo erga se quid faciet
vel p̄sulendo quid faciat. aut quid deo
iubere implendū esse cognoscat. 7 hoc
nobis euidenter vel latenter. angelus
reporat. Vel aliter. Lex diuina / vult
Infima per media reduci ad suprema.
Et hoc ita ordinauit. nō necessitate. s;.
voluntate. q̄ autem sic oratiōes n̄ras /
et vota nostra p̄ sanctos angelos deo
p̄sentari cōtingit. intelligere possum⁹
per similitudinem Unde quis rex ali
quis viderit militē / strēnue in exercitu
opantem. nihilominus alij reges famili
ares illum diligētes / recōmendant ip
sum coram rege. vt sibi gratiose incline
tur. et dona de probitate largiatur. Et
ad hunc modum. angeli multum cōpla
centes. de bonis actibus hominum. et
de honoribus ab eis deo exhibitis pre
sentant eorum opera et vota deo. com
mendantes eos et deprecantes. vt eis
suam gratiam donet. Deinde cōcludi
tur. per christum dominum nostrum.
Ubi non respondetur Amen. quia fir
miter creditur qđ ab angelis circumstā
tibus respondeatur.

Emēto etiam domine famu
lorum famularumq; tuarum
et eorū qui nos p̄cesserūt cū
signo fidei et dormiūt in somno pacis.
Q. ipsis domine et om̄. bus in xp̄o qui
escētibus locū refrigerij lucis 7 pacis

vt indulgeas deprecamur. Per eum
demꝫ pꝛm dominum nostrum.

Ec est quinta pars principa
lis tocus canonis. in qua ora
tur pꝛ refrigerio et glia mor
tuorū. Et pꝛstruitur lꝛa sic. Etiam o dꝛ
mine. memento. id est miserere famulo
rum. famularumqꝫ tuarum. id ē omniū
tuorum fidelium. ⁊ eorꝫ qui pꝛcesserūt
nos cum signo. id est caractere fidei. id
est baptisnatis. et dormiunt. id est sedꝫ
escunt in somno pacis. Dꝛ dñe nos de
pꝛcamur id ē petimus. vt indulgeas. id
est tribuere digneris. ipsis/ supple pꝛ
quibus hic oramus et omibus quiesc
tibus in xꝛpꝛo. id ē qui i fide catholica s
cesserunt. locum refrigerij id ē gaudij
lucis id est glorie et pacis eterne. Sen
tencia est hec. Omnipotens deus nos
etiā rogamus ⁊ petimus te suppliciter.
vt miserando recorderis. famuloꝝ ⁊ fa
mularum tuarꝫ fidelium. qui cū signo fi
dei obdormierūt in somno pacis. ⁊ pe
timus vt istis et omibus fidelibꝫ defun
ctis in christo. locū indulgentie. locum
lucis: et locum refrigerij. et pacis per
petue. largiaris. pꝛ eundem xꝛpꝛm dñm
nostrum. Nota pꝛmo/ qꝫ hec cōiunctio
etiā cōnectit sequentia. pꝛime pꝛe
cedentibus. vt sit sensus. Etiam/ cum hoc
petimꝫ vt nos viui gratia. et celesti bñ
dictione repleamur. Etiam deprecamur
te. memento famuloꝝ et famularꝫ tua
rum zc. Vel qꝫ ly etiā respiciat pꝛmā
memoratiōē. i qua oratiū est pꝛ viuis
Orat ergo pia mater ecclesia scꝛptꝫ in
nocentiū. Nō solum pꝛ viuis. verū etiā
pꝛ defunctis vt eos deo patri/ sacꝛe ob
lationis intercessiōe cōmendat certissi
me credens. qꝫ ille sanguis pꝛciosus. qui
pꝛ multis effusus est i remissionē pecca

torum. nō solum ad salutem viuētiū
effusus est. verū etiā ad ablutionem
et salutem valeat defunctorū Ideoqꝫ
Lamo. anensi conciliū statuit. vt in om
nibus missaz solemnis. loco debito/ de
functorꝫ memoria habeatur. iuxta illd
beati Augustini. Non sunt pꝛmittē
de supplicationes pꝛ spiritibus mortuo
rum Et qꝫ aliquādo defunt amici. parē
tes cognati. qui supplicationes pꝛ eis ef
funderent Ergo et pia mater/ id est to
ta ccclesia omnes defunctos sub gene
rali cōmemoratiōe suscipit. tacitisqꝫ no
minibus eis exhibet pꝛmemorationem.
Non emꝫ pꝛterēnda est dies. in qua qui
libet catholicus. non habeat specialem
memoriā defunctorꝫ. Quia si defuncti
sunt in purgatorio. ibi sunt tāqꝫ captiui
qui in nullo sibi ipis possunt suffragari.
sed solum ipis subueniri potest pꝫ fide
les viuos. qui adhuc sunt in statu merē
di. Post hanc emꝫ vitā. nec mereri nec
demereri valemus. sed solum recipi
pꝛmū pro meritis/ vel supplicij pro de
meritis: Si vero ante defunctorꝫ sunt
in celis. oratio pro eis a nobis effusa. in
finem nꝛm pꝛuertetur. Etiam si sunt in
purgatorio. adhuc oratio subuenit orā
ti. quia opus pietatis exereet. Dicunt
emꝫ doctores. qꝫ qui pꝫ amico vnū psal
mū vel vnū pater noster/ cū deuotiōe
legerit. plus cum psolatur. qꝫ in hac vi
ta dum viueret. si eidem mille marcas
cōtulisset. Qui emꝫ pro defuncto orat.
multū apud deum meretur. iuxta illud
Qui pro alio orat seipm liberat. Nota
circa lꝛam dicitur pꝛmo memento. De
us dicitur memorari illoꝝ quoz misere
tur. ⁊ quos sua gratia visitat Sic ergo
petit sacerdos/ vt deus memoretur il
loꝝ defunctorꝫ/ id est vt eis misereat.
per suam gratiam eos consolando et

visitando Secundo nota rubrica po-
nit hic fit commemoratio defunctorum.
Est igitur sciendū. q̄ sacerdos i hoc lo-
co. quorū maluerit debet agere memo-
riam speciale. Primo em̄ debet orare
et memoriā habere patris et matris / si
defuncti sunt. postea p cognatis fratri-
bus et sorozib⁹ defunctis. postea cōme-
morationē illius a quo beneficiū acce-
pit ecclesiasticū si habet. et pro om̄ib⁹
bñfactoribus pro quibus specialiter
orare tenetur si obierunt. Post hoc p
om̄ibus sibi cōmissis. et p̄mo virorum
postea mulierū mentionē habeat. Nec
t. men nomia eoz recitentur oratenus
sed in corde memoriter et recordeten⁹
reueluat Prohibitū em̄ est. ne alicui⁹
in collectis misse / mentio nomineten⁹
et oratenus fiat. qui pro se vel pro suis
missam compat. ne ex hoc p̄sumtio aua-
ricie sacerdotalem fallat. Similiter et i
canone cauendum est. ne mentio illozū
pro quibus orare vult. nominando vel
legendo fiat. ne forte sacerdotis vox /
eozū sic prope astantiū aures tangat. ⁊
cōscientia ipsi⁹ frangat. sed solum eozū
memoriā habeat in corde expedite. nō
nimis plixe. nec nimis celeriter. ne cir-
cumstantes tediū paciantur. Sequit⁹
Qui nos precesserunt cum signo fidei.
Per signū fidei intelligitur character
baptismalis. qui anime in baptismo im-
p̄mitur. per que fideles ab infidelibus
discernūtur Juxta illō apocalip. vij.
Iudui numerū signatorū. centum qua-
dragintaquattuor milia signati. ex om̄i
tribu filiozū israhel Et dicitur notanter
qui nos precesserunt cum signo fidei. Et
ergo nō debet p signū fidei fides intel-
ligi. quia in futuro seculo et in alia vita
cessabunt fides et spes. quia fidei q̄ ha-
betur in p̄senti vita succedit visio i su-

tura vita. et spei succedit res sperata.
Et ergo dicit innocēt⁹. Nō est estimā-
dum: q̄ ibi sit fides et spes. sed poti⁹ ibi
est clara visio et res sperata: Quā fides
evacuatur. caritas autē nunq̄ excidet
Uel facilius et plani⁹. Nij precesserunt
cum signo fidei. de quibus apparuit cū
vixerūt q̄ essent veri xp̄iani. de quib⁹
nō est desperādum sed incessanter orā-
dum. et maxime p ipsi⁹ qui dormiūt in
somno pacis. id est qui credunt obuisse
in pace cōscientie et pectoris mortui. si
ne peccato mortali Est aduertendū q̄
in hys verbis notat. p quibus defunctis
est orandū. Pro hys tantūdem quos
meritum fidei cōmendat. de quib⁹ est
spes vt eis proficiat oblatio salutaris.
Hys nāq̄ quos iudaica cecitas vel er-
ror paganisimi. aut heretica prauitas. a
sorte beatorū sepauit. virtus sacramen-
ti gratia misterij. oratio sacerdotis. sa-
lutis oblatio. non cōgruit nec proficit.
Qui em̄ extra fidem discesserit iā iudi-
catus est. Qui non credunt in filium. p
his neq̄ orandum est. que ad ino. dū dic-
canonica epistol. Est peccatū ad mor-
tem. p quo dico nec orandū. quia ora-
tio. p tali facta est temeraria. sicut vo-
ce diuina samuel red argut⁹ instruitur.
Quid clamas ad me pro saul. cum ego
abiecerim cum tanq̄ reprobatū. Sa-
cerdos etiam pro talibus orans sacrile-
gus efficietur. Etiam illis qui decesserūt
in peccato mortali nō aliqua salutaris
oblatio vel oratio prodest. Nec p istis
qui sunt in inferno inferiori est orandum
quia di nulla est redemptio / id est pro
hys uos pro certo scimus esse damna-
tos. quia dicit augustin⁹. Si scirem pa-
trem meū esse in inferno. non plus ora-
rem pro eo q̄ p dyabolo / id est ita mo-
dicum prodest ei sicut dyabolo. Orandū

est ergo pro istis fidelibus defunctis q̄
dormiunt in somno pacis / id est qui nul
la heresi. vel discordia. vel impenitenti
a. a bono unitatis ecclesie sunt disgre
gati. Licet forte aliqua cremalia vel pur
ganda secum de hoc mundo tulerunt.
Sed diceret. quomodo ergo possum sci
re an parentes aut amici damnati sunt
vel non. an in peccato mortali decesser
unt vel non. Facio igitur frustra oratio
nes vel non. Posito q̄ sunt damnati.
Respondetur q̄ ob hoc non est desiste
ndum ab oratione pro defunctis. quia sic
dicit beatus Augustinus. Sacrificia altaris si
ue quecumque offeruntur a viuis pro defun
ctis valde bonis / id est saluatis sunt gra
tiam actiones. pro non valde malis / id
est pro istis qui in purgatorio sunt. ex
piationes et propitiationes sunt. pro val
de malis vero / id est pro damnatis. et
si nulla sunt adiumenta mortuorum sunt
tamen solacia viuorum. et prosunt ipsis
facientibus. Ex quo clare habetur. q̄ o
ratio fidelium pro defunctis nihil prodest
damnatis. sed tantum istis qui sunt in pur
gatorio quia isti sunt in gratia et spe p
ueniendi ad gloriam etiam nihil profert
istis qui sunt saluati. quia non indigent.
Iniuriam enim facit martiri / qui orat pro
martire. ut dicitur de celebra. missa ca.
cum marthe. Ex his dictis patet. q̄ illi
erzant qui dicunt. q̄ bonum opus merito
rium. factum pro damnato / sibi prodest
ad minutionem pene. Et q̄ hoc ita sit pro
batur. quia si opus tanti boni meriti au
ferret tantum partem pene. tunc dupli
catum auferret duplam partem pene. et sic
opus meritorium posset esse tantum meriti.
q̄ auferret totam penam. et hoc supposi
to. q̄ pena inferni sit finita extensue. li
cet nulli dubium sit quin sit infinita intē
sue. Item sequitur. q̄ isti erzant qui dicunt.

q̄ opera meritoria pro damnato facta pro
sunt ad hoc damnato / q̄ datur ei forti
tudo ad facilius sustinendum penam Et
datur exemplum in portate aliquod pondus
graue. si aliquis veniret et refrige
raret ipsum per aquam frigidam. proicien
do sibi aquam frigidam infra oculos eius.
utique eum refrigeraret / licet adhuc non
deponeret pondus. Contra hoc instat
tur sicut prius. si opus bonum tanti me
riti daret sibi tantam fortitudinem ad su
stinendum. ergo opus maioris meriti
daret ei maiorem fortitudinem. et sic mul
tiplicando semper opera meritoria / tan
dem damnato conferretur tanta fortis
tudo / q̄ etiam penam parum vel nihil
sentiret. Dubitatur. quare sacer
dos vocat mortuos dormientes Respon
det innocencius. Frequenter enim defun
ctos sacra scriptura dormientes appel
lat. pro eo. q̄ sicut dormientes euigilant
ita mortui resurgent. Et propter hoc
dicit apostolus ad Thessalonicos. iii. Nolo
vos ignorare de dormientibus. Et do
minus dixit. Lazarus amicus noster dor
mit. Et ideo propter certam spem resurre
ctionis defunctos dormientes vocat.
Subiungitur Ipsi et omnibus in christo qui
escentibus / id est fide et caritate christi
informatis / defunctis / non dum plene
purgatis. qui decesserunt cum peccatis
venialibus. vel solum cum reatu pene pro
peccato. Sequitur. Locum refrigerij.
Nota: q̄ purgatorium est locus purgati
onis incendij. est locus obscuritatis ergas
culi. et est locus confictus pugnantis.
Est enim locus cruciatu incendij. contra
quod petimus locum refrigerij. in quo non est
ardor ignis Secundo purgatorium est
locus obscurantis ergasculi: eo q̄ ibi
sunt tenebre palpabiles. contra quod pe
tuntur locum lucis / in quo non est obscuritas

tenebrarum. Tercio purgatoriu est locus conflictus ipsius pugnantis. eo quod ibi est morsus scientie / siue afflictio penarum pro hoc petimus locum pacis in quo non est afflictio penarum. De hoc loco pacis dicit propheta In pace in idipsum dormiam et requiescam. Et alibi. In pace factus est locus eius. Nam absterget deus omnem lacrimam ab oculis sanctorum. et iam non erit amplius / neque luctus. neque clamor. neque ullus dolor. neque cadet super illos sol. neque estus. quoniam priora transierunt. Apocalypsi. vii. Sed delectabuntur in multitudine pacis. et precesserunt coram domino in lumine viventium. Nota quod quattuor sunt suffragia / quibus iuuant anime defunctorum in purgatorio existentes. ut a penis et a peccatis soluantur videlicet. oblatione sacramenti in missa. aut precibus sanctorum. aut elemosinis carorum. aut ieiunio cognatorum siue amicorum. Primo modo iuuantur per interuentionem capitis nostri scilicet christi / in missarum oblationibus. Secundo modo per intercessionem suam membrorum christi / scilicet per sanctorum orationem. Tercio modo per redemptionem a pena. scilicet per largitionem elemosinarum. Quarto modo per modum solutionis siue remissionis pene / scilicet per ieiuniorum afflictionem. Ad illos quattuor modos omnes alij reducuntur. unde versus. Missa precibus. dona ieiunia. quattuor ista. absolunt animas quas purgans detinet ignis. Queritur tamen que illorum suffragiorum sunt meliora. Respondetur quod melius est opus caritatis quod immediate in deum dirigitur plus quam in hominem. ideo primi duo modi. quia immediate diriguntur in deum meliores sunt / quam ultimi duo modi / nisi per accidens. Elemosina enim quandoque est melior. in quantum

impetrat et procurat orationes. Et melius est opus caritatis communis / quam specialis et priuate. ideo melius est suffragium misse / quam orationis. imo missa inter omnia opera meritoria est optimum quia ibi concurrunt duo. scilicet actus patrie et oblatio christi. Et iterum. Quia bonum quanto communius / de tanto diuinius et melius. ideo elemosina melior est ieiunio. Etiam / quia elemosina est actus virtutis nobilioris quam ieiunium. eo quod elemosina est actus misericordie. ieiunium autem est actus temperantie. sed misericordia nobilior est temperantia.

In vobis quoque peccatoribus famulis et famulabus tuis de multitudine miserationum tuarum sperantibus / partem aliquam et societatem donare digneris cum tuis sanctis apostolis / et martiribus. cum iohanne. stephano. mathia. barnaba. ignacio. alexandro. marcellino. petro. felicitate. perpetua. agatha. lucia. agnete. cecilia. anastasia. et cum omnibus sanctis tuis. intra quorum nos consortium non estimato merito sed venie quesumus largitor adimite. per christum dominum nostrum. Per quem hec omnia domine semper bona creas sancti ficas viuificas benedicas et prestas nobis per ipsum et cum ipso et in ipso est tibi deo patri omnipotenti in unitate spiritus sancti omnis honor et gloria. Per omnia secula seculorum.

Ec est secunda particula que te partis principalis ipsius canonis. in qua oratio secundario iteratur pro viuis. Secundo fit commemoratio sanctorum. Et constructur litera sic. supple o omnipotens deus tu

digneris dare / id est concedere nobis peccatoribus. famulis et famulabus. id est fidelibus tuis. sperantibus de multitudine id est de immensitate. tuarum miserationum / id est tue misericordie: aliqua parte et societatem: id est consortium cum tuis sanctis apostolis et martiribus. scilicet / cum iohanne. stephano. matthea et ceteris. et cum omnibus sanctis tuis. **Q**uare largitor nos quesumus? adimite id est adiunge nos. in consortium id est societatem. quorum sancti et sanctorum tuorum. non estimat or meritum / id est non secundum exigentiam nostri meriti. sed venie largitor id est secundum exigentiam tue misericordie. per christum dominum nostrum. **Q**uare quem scilicet christum. supple tuus creas. supple quantum ad substantiam. sanctificas supple secundum causas sacramentales. **C**onfirmas supple restaurando nobis vitam spiritualem. benedixisti supple multiplicando nobis. per hec bona gratie. et prestas id est concedis nobis. hec omnia supple dona. semper bona. per ipsum scilicet christum. et cum ipso. et in ipso. est tibi deo patri omnipotenti. et hoc in unitate supple essentie spiritus sancti. omnis honor et gloria. per omnia secula seculorum id est eternaliter. **S**ententia. **O**mnipotens deus / qui non es estimator meriti sed largitor venie. digneris nos associare sanctis tuis. et aliqua parte beatitudinis cum istis sanctis tuis. scilicet / iohanne. stephano et ceteris. et cum omnibus sanctis tuis / digneris nobis peccatoribus de misericordia tua sperantibus dare. per christum dominum nostrum. **Q**uare que hec dona bona creas. sanctificas. confirmas. benedixisti. et prestas nobis / per ipsum. et cum ipso. et in ipso. est tibi deo patri omnipotenti / in unitate spiritus sancti

et / omnis honor et gloria / per omnia secula seculorum. **N**ota primo. **S**acerdos secundario orans pro vivis / primo dicit specialiter nobis. quia sicut sepe supra dictum est. sacerdos non solum pro se / sed pro tota ecclesia orat. non in persona sua sed in persona circumstantium. et totius ecclesie sacrificat. ergo dicit nobis Sequitur. **P**eccatoribus. **N**os peccatores pronunciat. quasi dixerim? / quod peccatum non habemus? / nos ipsos seducimus? et veritas in nobis non est. **J**obis. **L**icet enim omni tempore debeamus nos ex toto recognoscere peccatores. tamen precipue in sacrificio missae. cum in remissionem peccatorum hoc sacrosanctum misterium celebratur. **S**ubditur. **D**e multitudine miserationum tuarum sperantibus **U**nde psalmus. **S**ecundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam **D**iceret aliquis. quare dicitur miserationum tuarum / cum tantum una sit misericordia dei. **I**bi respondetur. / quod tantum una est misericordia / cum nihil aliud sit misericordia dei quam deus misericors. sed multi sunt effectus qui miserationes dicuntur **U**nde psalmus. **R**eminiscere miserationum tuarum domine. **S**ubditur. **P**artem aliquam **D**ubitatur. cum deus sit omnia in omnibus / salus et gloria singulorum. quid est quod dicitur. parte aliquam donare digneris. tanquam non omnes electi essent unum denarium accepturi. **R**espondetur secundum innocentium. **L**icet unum et idem est premium singulorum quod obiectum. scilicet / ipse deus in cuius visione et cognitione. eterna salus consistit / secundum quod dominus per se dicit in euangelio / hec est autem vita eterna / ut cognoscant te verum deum et quem misisti in mundum christum **J**obis. **xviiij.** tamem secundum differentiam

meritorum alij plus. alij minus. diuina
 visione fruunt. Nam sicut stella differt
 a stella in claritate. i. ad **Loz. xv.** sic est
 differentia in beatis in clara dei visioe
 Nam et in reuelatione danielis aliqui
 beati compantur stellis. aliq firmamē
 ro. Fulgebunt inquit docti quasi splē
 dor firmamēti. **Dan. xij.** propter quod
 dñs dicebat In domo patris mei mā
 siones multe sunt. Sicut em̄ est vnus
 sol et vnū lumen qd̄ participat vniuer
 si: alij plus. alij minus. secundū differen
 tiam intuentiū. sic et vnus deus est pre
 miū singulorū. quem alij clari⁹. alij mi
 nus clare vident ⁊ cognoscū. scdm̄ qd̄
 maius vel minus lumen glorie habent
 Unde eadem est beatitudo obiectiua
 lis. q̄uis non sit eadem formalis que ē
 maior et minor in beatis. Et ideo sacer
 dos petit nobis aliq̄ ptem dari cū bea
 tis. vt simus p̄cipes istius clare visio
 nis dei. nō qd̄ per pres vel p̄tibiler vi
 deatur a beatis. sed qd̄ clari⁹ et minus
 clare intuetur Sequitur. Cū iohanne
 In ista p̄memoratione sanctorū ex par
 te magna sup̄plentur sancti / qui deesse
 videbantur in prima p̄memoratione.
 Sed dubium est. Quare iohes repeti
 tur. et stephanus p̄mittitur mathie et
 barnabe. Respondet innoē. qd̄ iohānes
 ponitur in prima cōmemoratione cum
 ceteris propter dignitatem apostola
 tus In hac autē p̄memoratione repe
 titur et stephano sociatur propter p̄u
 legium celibatus: id est virginitatis.
 Iohānes em̄ et stephan⁹ v̄gines sunt
 et secūtur agnū quocūq̄ ierit. idcirco
 etiā ceteris p̄mittunt. Virginitas em̄
 iohis exinde maxime p̄mendat. qd̄ xpc
 matrē virginē discipulo virginē cōmē
 dauit Virginitas stephani ex hoc p̄men
 datur qd̄ deputat⁹ erat ab aplis ad mi

nisterium viduarū **Act. vi.** Et in hoc qd̄
 factus est prepositus viduarū testimo
 nium meruit sincerissime castitatis. Et
 dicit innoē qd̄ possit nō iohānes euang
 gelista sed iohānes baptista intelligi / si
 non p̄mitteretur cum tuis sanctis apo
 stolis et martiribus Unde cōvincitur
 qd̄ tantū apostoli et martires notetur
 Posset etiam iohes baptista. apostol⁹
 et martir intelligi. Apostol⁹ em̄ grece.
 latine missus dicit. Vñ legitur de san
 cto iohāne. Fuit homo missus a deo ⁊
 Ipe etiam martir extitit. quia pro de
 fensione iusticie decollatus fuit Alij ta
 men dicunt. non posse iohānem bap
 tista h̄c intelligi. qd̄ hoc sacramentū nec
 accepit nec tractauit Alij dicunt qd̄ in
 telligitur marcus / qui fuit binominus
 qui et vno nomie vocabatur iohānes
 Sequitur Barnaba. qui fuit coap̄lus
 pauli. cui⁹ festum sicut ⁊ aliorū apostolo
 rum celebratur quo ad officium. Igna
 cio qui fuit capellanus beate virginis
 marie. et tanto desiderio christi passio
 nem dilexit vt diceret. Ignis. crux. be
 stie. ossium p̄stractio. venarum diuisio.
 venient in me pro xpo. Et ista verba
 semp̄ i ore suo habuit. amor me⁹ cruci
 fixus est. et cū fuisset exuteratus. inuen
 ta sunt hec verba: aureis l̄ris scripta a
 lexandro. q̄ fuit papa sanctissim⁹ a brō
 petro q̄nt⁹. Marcellino ⁊ petro quoz
 p̄m⁹ p̄biter. scōs exorcista. p̄ xpi noie
 decollati sunt. quoz aīas vestib⁹ albis
 ⁊ gēmis idutas. ab angelis in celū d̄fer
 ri sp̄culator noie doroth⁹ vidit. q̄ p̄
 modū etiam xpian⁹ fact⁹ in pace q̄ruit
 Tūc n̄tantur sancti de s̄. ru muliebri
 ibi felicitate Vñ felicitas vidua ⁊ mar
 tir / fuit. mater septē filiorū qui in p̄spe
 ctu eius martirizati sunt. et in vnoquo
 q̄ spēale martirizati iustissime intelligitur
 qj

et ipsa sanctis virginibus assignatur et
 profertur. licet hoc forte ratione antiqui
 tatis fit factum. ita quod privilegio virgini
 tatis in hoc non derogetur. Tamen fin
 illic in hoc loco datur intelligi. quod fer
 uentes et vere penitentes. virgines te
 diolas et accidiosas in exercitijs diuis
 viuetes preire conantur. Virginitas na
 que et martiribus et predicantibus christiane
 fidei aureola celestis patrie refuatur.
 Alagtha virgo et martir sanctissima. cuius
 vbera sunt amputata Lucia virgo
 et martir / cui beata agatha apparuit
 dicens. Lucia virgo soror mea / quid a
 me petis quod ipsa continuo prestare pote
 ris matri tue. que virgo suam in extremum
 induxit. ut omnia sua bona distribuere
 pauperibus. et matrem a fluxu sanguinis
 curauit Alagnes virgo et martir. que in
 gressa turpitudinis locum / angelum domini
 preparatum inuenit: que apparuit matri
 et ceteris amicis. circa sepulcrum suum
 flentibus. octauo die post passionem sua
 stans in choro virginum dicens. Cum his
 omnibus lucidas sedes accepi. Cecilia
 virgo romana nobilis. que suum spon
 sum couertit. et angelum tiburcio demon
 strauit Anastasia de cetu viduali / que
 pavit beatum chrisogonum. et in die natiuita
 tis domini occubuit: Sequitur. Intra quo
 rum nos proteritium non estimator meri
 ti. Ubi notatur clementia dei. quasi
 sacerdos dicat. Hanc partem et societate
 tem cum sanctis tuis non petimus quasi
 confisi de nostris meritis. quia tu non esti
 mas merita nostra. nec remuneras se
 cundum ista. sed es largitor venie et mise
 ricordie. Et ergo dicit innocens. Tu non
 es estimator meriti. quia non secundum exigen
 tiam meritorum tribuis. sed vel magis re
 tribuendo. vel minus puniendo. quod quis
 que meruit. Ipse enim est pius et miseris

coris dominus. remunerans ultra con
 dignum. Dicitur etiam largitor venie.
 Tanta enim est abundantia diuine mise
 ricordie. ut vinci qualicumque malicia non
 potest. Unde dauid. Domine et iumentis
 saluabis domine. hominum nomine vitam et
 mores rationabiliter viuentium volens in
 telligi. Iumentorum vero nomine bestialium
 exprimens peruersationem Et ideo misericordie
 domini multe. Beati ergo homines qui
 confidunt in eo. potius quam in proprio meri
 to. quoniam non in pluribus / sed in his so
 lis beneplacitum dei. Nota ista pars. no
 bis. quod peccatoribus profertur cum ele
 uatione vocis et concussione pectoris.
 Per quod representatur confessio et contri
 tio latronis. in ipso dominice passionis ar
 ticulo / increpatis alterum et dicentis.
 Nos digna factis recepimus. hic vero
 nil mali gessit. Et dicebat ad iesum Me
 mento mei domine dum veneris in regnum
 tuum. Vel per exaltationem vocis / et p
 cussionem pectoris exprimitur illud. quod
 centurio et qui erant cum eo / visis his
 que fiebant. timuerunt valde dicentes
 Vere filius dei erat iste. Et omnes turba
 eorum / qui simul aderant ad spectaculum
 istud percussiones pectora sua reuerter
 bantur Luce. xxiij. Per christum dominum
 nostrum Per quem hec omnia. Dicit
 hec omnia scilicet panem et vinum et aquam. vel
 hec omnia bona sacramentalia creas.
 Nam per ipsum omnia facta sunt. et sine ipso
 factum est nihil. Et dicitur hec semper bona
 ratione creationis. Nam vidit deus cuncta
 que fecerat et erant valde bona. Beati. i.
 Etiam ista. scilicet corpus et sanguis christi sunt
 semper bona ratione collationis. quia profertur bo
 na gratie et glorie. Etiam dicuntur bona
 ratione istius. quia iste cibus spiritualis non
 valet nisi bonis Unde poeta. Egris at
 que sanis / est sana relectio panis. Sed

domini panis non est sanus nisi sanis.
 Unde dominus. Nisi manducaueritis
 carnem filij hominis / et biberitis eius
 sanguinem non habebitis vitam in vo-
 bis. Nota hec dona et data sunt bona
 fm omne speciem boni. Sunt em bona
 vtilia ad reformatiōem labentis vite
 spūalis. Sunt etiam bona honesta ad
 memoranda et gratificanda dona salu-
 tis: Unde dominus hoc instituens age-
 bat. Hoc facite in meā cōmemoratiōez
 Sunt etiā dona delectabilia ad pmo-
 ctiōem summe et intime deuotionis. vñ
 Ps. Lanit in voce eorum qui diuinis
 beneficijs memoratis delectantur. De-
 lectasti inquit me domine in factura tua
 et in operibus manuum tuarum exulta-
 bo. Subiungit. creas. Sup quo dicit
 Innocentius. Creas condendo natu-
 ram. Sanctificas consecrādo / facturā
 viuificas transubstantiando creatu-
 ram. benedicis accumulando gratiam.
 Nec em omnia bona creas fm causas
 primordiales. sanctificas fm causas sa-
 cramentales. viuificas vt transeant in
 corpus et sanguinem benedicis vt cō-
 ferant caritatem et vnitatē. vel sic cre-
 as. q̄ntum ad substantiā panis ⁊ vini q̄
 ibi fuerūt. sanctificas cōuertendo i car-
 nem ⁊ sanguinē xpi viuificas restaurā-
 do nobis vitam spūalem. benedicis mlti-
 plicando p hec nobis bona gracie et
 p̄stas nobis q̄ntum ad vsum spiritualis
 cibi et pot⁹. vel sic Sanctificas / id est
 gratiam et virtutem das his rebus vt
 digne p̄cipiens ab eis sanctificetur. vi-
 uificas. id est his vitam confers vt hō
 ea percipiēs moribus et virtutib⁹ vi-
 uificetur. Benedicis id ē istis rebus be-
 nedictiōez largiris vt qui digne sumit
 a te in celesti patria benedicat. Juxta
 illud. venite benedicti patris mei. Ibi

in prolatiōe illorū verborum scz sancti-
 ficas. viuificas. benedicis. formantur
 tres cruces. Quid designant. Aliqui sic
 plane dicunt. q̄ ille tres cruces desig-
 nant q̄ omnia creata et recreata. sancti-
 ficantur. viuificantur. benedicunt. in
 virtute crucifixionis xpi. Alij dicūt. vt
 Innocentius q̄ ille tres cruces que fi-
 unt sup calicem coopertū sunt ad reco-
 lendā crucifixionē xpi hora terciarum
 esse factam linguis iudeorū. ter claman-
 cium crucifige e. Et hora sexta manib⁹
 gentilium. Et hora nona complete
 cum in cruce inclinato capite tradidit
 spūm. Quia ergo crucifixio xpi facta ē
 et consummata p spacium triū horarū.
 vt dictū est. Idcirco sunt tres cruces
 post hoc dyaconus aut sacerdos met
 discooperit calicē. deponendo corpo-
 rale cum dicit p̄stas nobis. Dubitat
 quare calix et sanguis coopitur corpo-
 rali. et hostia nō. Illius multiplex est
 causa. vna literalis. et est ista. q̄ hoc fit
 ppter piculum ne puluis aut musca in
 calicem cadat. Et hostia non tegitur qz
 immunditie et cetera ab hostia sine pe-
 riculo p̄nt remoueri. qd nō p̄t fieri de
 sanguine. Secda causa qz calix sepe su-
 mitur p passionē idcirco passio ⁊ mors
 xpi magis figurant in calice q̄ in ho-
 stia. idcirco mortuus et passus cooper-
 tus fuit lapidibus. et ita calix corpali
 tegitur. Tercia causa qz sanguis in ca-
 lice / replentat corpus xpi in sepulcro
 positum / sindone inuolutum. et hostia
 id est corpus xpi positum extra sepul-
 crum. i. g. rē. Nec rōnale. Subdi-
 tur. p̄ hōm tanq̄ p mediatorē. cū ip̄o
 canq̄ sū eqli. in ip̄o. tanq̄ p substantiāli
 in p̄re. p̄pe notat auctoritas i filio eqli
 tas i sp̄itō p̄ntas. auctoritas i p̄re p
 pter p̄ncipiū. eqlias i filio. p̄te. mediū
 q ij.

cōmunitas in spū sancto ppter p̄sorcū
 Nota omnis honor exhibetur a crea-
 turis patri et spiritui sancto p filium . p
 quem mundū creauit et omnē lapsum
 reparauit. Et cum hoc exhibet ipi filio
 qz talis honor debetur filio. qui debet
 spū sancto et patri in filio qz pater ho-
 norificatur in filio . eo qz qui honorifi-
 cant filium honorificant patrē q̄ misit
 illum. Et qz per misterium redemptōis
 generis humani totius trinitatis maie-
 stas graciosius apparuit. idcirco tres fi-
 unt cruces cum hostia sup calicem nu-
 dum. Et postea cum dicit tibi deo patri
 omnipotēti. rē extra calicem vel circa
 calicem sunt due cruces. vel fm conue-
 tudinē aliquarū ecciaz vna solum. que
 sunt ad designandum qz toti trinitati
 honor et gloria. est infra istū mundū
 inferiorem. et extra istū mundū in mun-
 do superiori ppter passionem et eleuatio-
 nem xpi in cruce. Innocenti⁹ dicit. qz
 iste tres cruces facte sup calicem desi-
 gnant crucifixionem xpi factam mani-
 bus gentiliū. p interuallum triū horaz
 factam. cum milites crucifixerūt xpm.
 Vel fm ipm subtilius et profundius.
 Tres cruces iste signant tres cruciat⁹
 quos xpc in cruce sustinuit videlicet
 passionem propassionē. ⁊ compassiōez
 passionem in corpore. propassionem
 in mente. compassionem in corde. De
 passione corporis ait domin⁹ p ppham
 Vos omnes qui transitis p viam / at-
 tendite et videte si est dolor similis sic
 dolor meus. Et dauid. Foderūt manus
 meas et pedes meos. De propassione
 mentis dixit dñs aplis. Tristis est aīa
 mea vsqz ad mortē. Lepit em̄ ielus pa-
 uere et tedere et mestus esse. Et com-
 passionem cordis p psecutoribus ⁊ cru-

cifixoribus orabat dicens. Pater igno-
 sce illis qz nesciunt quid faciūt. Et sacer-
 dos facit has tres cruces sup calicem.
 qz xpc sustinuit hmōi cruciatus in cor-
 pore in patibulo. Per calicem em̄ dñi
 passio designatur dicente dño Pater
 si fieri pōt transeat a me calix iste. Due
 vero cruces que a latere calicis sunt.
 designāt duo sacramenta que de latere
 dñi pfluxerūt. videlicet aqua regene-
 rationis. et sanguis redemptōis. iuxta
 testimoniū iobis dicentis. Unus mili-
 tum latus eius lancea aperuit. et conti-
 nuo exiuit sanguis et aqua. Vel vt in
 alio loco. Innocentius dicit. qz iste
 due cruces sunt in ore calicis. et desi-
 gnant diuisionē corporis et aīe in morte
 xpi. In xpo em̄ sunt tres substantie cor-
 pus anima et deitas. Due tñ scz corp⁹
 et aīa in morte fuerūt diuise. diuinitas
 vero a neutra est separata. et ideo sūt tā-
 tum due cruces. Illi illas duas cruces
 reducūt ad vnā. scz a summitate calicis
 crucem ad se deorsum trahendo / faci-
 unt per quod vnica mors christi desi-
 gnatur. eo qz christus semel mortuus ē.
 et mors illi vltra non dominabitur. Et
 qz sic reducunt a summitate vsqz ad se
 dicūt. qz designatur. qz anima christi a
 corpore seperata. descendit ad inferos
 ad genus humanū redimendum in vir-
 tute sue passionis et crucis. Et aliqui in
 fine istorum signoz tangūt calicem cū
 hostia. per iquod percussio lateris xpi
 cum lancea militis designatur. Et nihil
 nocet illa diuersa consuetudo. dum mō
 seruetur vnitas caritatis. Remotio et
 depositio corporalis de calice signifi-
 cat qz vellum templi scissum est a sum-
 mo vsqz deorsum. Vel significat. qz illd
 qd de ipso scriptum fuerat erat clausum

ficut dicitur de quibusdam quod erat verbum illud absconditum ab eis tunc vero reuelatum est. Postea sacerdos alte facit orationem et populus respondeat amen. Dices per omnia secula seculorum. Et secundum Innocentium. Designat illud quod Christus magna voce clamando emisit spiritum. Etiam secundum alios ut ostendatur quod hic est finis canonis. Et quia Iesus alta voce clamabat. Pater in manus tuas commendo spiritum meum sacerdos proficiet et dominicam orationem alta voce pronunciat.

Capitulum quartum De dominica oratione

Remus preceptis salutaribus moniti et diuina institutione formati audemus dicere.

Ista parte agitur de consecratorum digna preceptio. Et diuiditur in quinque particulas. Primo promittit dominicam orationem cum eius proficietio. per quam fideles ad preceptionem huius sacramenti disponunt. et quod ammodo sanctificant. Secundo ponit emblemata dominice orationis. Tercio ponuntur verba que dicuntur quando fit fractio hostie. Quarto ponit orationem mixtionis. Quinto ponunt orationes ad preceptionem sacramenti preparantes. Secunda ibi libera nos a malo. Tercia ibi pater domini. Quarta ibi hec sacrosancta. Quinta ibi domine iesu christe. Oratio dominica habet proficietioes vel lectioem que construuntur sic. Oremus supple infimul. nos moniti. instructi. salutaribus preceptis. id est preceptis domini nostri iesu christi. aut salutaribus documentis. et formati. id est eruditi. diuina institutione. id est ex diuina ordinatione qualiter debemus orare. audemus dicere id est audacter pronunciare dominicam orationem. Primo dicit oremus. ubi sacerdos instigat po-

pulum ad orandum dices. Oremus ut sic adiuvante domino a morte peccatorum resurgamus. et in eandem iterum non cadamus quia Christus resurgens ex mortuis iam non moritur. Subiungitur preceptis. De sacerdote una cum populo quasi ex presumptione suae auctoritate videat petere. Precedit preceptis salutaribus moniti. Cum enim discipuli rogassent dominum dicentes. Domine doce nos orare. dominus aperiens os suum dixit. sic orabitis. Pater noster etc. Et plurima salutis monita circa orationem dabit. ut habet Mattheus. Tu autem cum oraueris intra cubiculum tuum. et ite. Cum oraueritis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Qui amant in sinagogis et in angulis parietum. stantes orare. ut videantur ab hominibus. Et ite. Cum oraueritis nolite multa loqui sicut ethnici faciunt. Nos igitur moniti istis salutaribus preceptis. et formati diuina institutione quid. et quare et qualiter orare debemus. ex hoc tunc audemus id est audacter dicere poterimus Pater noster etc. Sed dubium hic incidit. Cum monere et precipere quod ammodo sunt contraria. eo quod preceptum obligat. monitio vero non quod ergo dicitur preceptis salutaribus moniti. Ad hoc respondet alexander quod ista oratio est dominica et magistri. Unde Job. riiij. Vos vocatis me magister et domine et benedicitis. sum etiam. Et quod dominus est precipere et magistri monere ut igitur instrueremur quod duplex esset in christo auctoritas scilicet dominij et magistrum. idcirco dicitur preceptis salutaribus moniti. Cum sacerdos dicit. per omnia secula seculorum. una cum dyacono notunt. stante et iuvante leuat calicem modicum de altari. et postea cum dicit preceptis salutaribus moniti. deponit simul hostiam et calicem. Altare enim significat crucem ut dicunt doctores.

Et depositio hostie ⁊ calicis designāt illud q̄ venit ioseph ab aromathia et nicodemus. et impetrauerunt corpus xpi a pilato. et leuauerūt de cruce deponentes in sepulcro. Et q̄ iudei aduoluerūt lapidem ad hostiū monumēti. ideo dyaconus sup os calicis corpore reuoluit.

Alter noster qui es i celis sanctificet nomen tuū. Sanctus gregorius papa. dñicā orōnem sup hostiam in altari decantādam censuit. asserēs incongruū esse. vt supra eucaristiā diceret orō quā scolasticus composuerat. et illa omittētes quā dñs et magister ipse dictauerat. et quā apli p̄suerūt dicere. Et cantatur apud grecos a toto populo. apud nos a solo sacerdote qui sacrificat in p̄sona populi. Nota illa orō excellit om̄s alias orōnes multis ex causis. videlicet. auctoritate doctoris. breuitate sermonis. sufficientia petitionū. secunditate misterior. auctoritate doctoris q̄ ore saluatoris edocta et prolata. Os enim dñi locutū est. Breuitate sermonis quia facile discitur et proferē: cū ergo oratis nolite multū loqui sicut ethnici faciunt. Sufficientia petitionū qm̄ in hys septem petitionibus oratur pro bonis adipiscendis. pro malis amouendis. Pro bonis temporalibus sp̄ualibus et eternis. Pro malis p̄teritis et futuris. Eterna petunt in p̄mum. cum dicit. Adueniat regnū tuum. Spiritualia petunt in meritū. Temporalia s̄ sustētaculū. P̄terita mala sunt deicienda. p̄sentia vincenda. futura precandā. Secunditate misterior. qm̄ inmensa ⁊ ultra modū cōtinet sacramenta. Pertransibūt em̄ plurimū et multiplex erit

scientia. Scit em̄ dñs quid velimus: s̄ vult nos orare. Primo pro excitanda deuotiōe. q̄ qd̄ status carboni hoc facit pronuntiatio deuotiōi: Secūdo pro aliorū instructiōe vt cortina cortinam trahat. et qui audiat dicat eidē venio. q̄ luceat lux v̄ra corā hoibus. Tercio pro lingue obsequio vt q̄ lingua peccauimus lingua sacrificamus. Unde sic exhibuitis membra vestra iniquitati seruire ad iniquitatē. ita exhibeatis membra v̄ra seruire iusticie in sanctificationem: Quarto pro rei petende obtinentia et cōmēnoratiōe q̄ facilius obtinetur qd̄ instantius postulat. Unde petite et accipietis. Quinto pro rei impetratē custodia q̄ qd̄ sepius requiritur diligentius custodit̄ dum inuenit. v̄n̄ Tene qd̄ habes ne alter accipiat coronam tuā. Hec orō que p̄fectissima ⁊ sufficientissima est. diuidit̄ in exordium. tractatū. et conclusionē. In exordio beniuolentia captat̄. cum dicit Pater noster. In tractatu petitiones ordinant̄ cum subditur. Sanctificet nomen tuū. In conclusiōe confirmatio petitorū optat̄ cum dicit amen. Captatur em̄ primo beniuolentia cum dicit pater noster. Unde glo. Math. xi. Breuis captatio beniuolentie p̄mittit̄ pater noster. S̄ obicitur. Si in hoc verbo captatur beniuolentia s̄ pater. et beniuolentia captatur pro reuerentia. ergo magis debuit dicere dñe q̄ pater. cū dñs magis sonat i reuerentia. Respondet q̄ verū est q̄ dñs sonat in reuerentiā ei cui debetur timor. in hoc ergo q̄ dicit pater et nō dñe dat fiduciā impetrandi quia pater dicit reuerentiā amicabilem ei cui debetur amor. q̄ filij cicius impetrant q̄ serui. Unde Chrys. Nō dicit dñe sed pater vt confidant̄ tanq̄ filij.

et nō timeamus tanq̄ serui **Alro. viij.**
Non accepistis sp̄m seruitutis iterū
in timore sed sp̄m adoptiōis filiorum
dei. in quo clamemus abba pater id est
deus Dicitur primo pater ppter gene-
ralem puidenciā. Sap. vi. Equaliter
est ei cura de omnibus. Item generali-
ter dicitur pater ratione creatiōis. vt deut.
xx. viij. Nunquid nō ip̄e est pater tuus.
qui fecit et creauit te. sed sp̄aliter ē p̄-
iustorum p filialem adoptiōem **Alro. ro.**
supra. Non accepistis rē. sed singulari-
ter est pater xp̄i p naturalem genera-
tiōem: **Joh. xx. Alcedo ad patrē meū**
Unde imminente passione eius orauit
ad patrē dicens. Pater si possibile est
transseat a me calix iste Sequitur. **Noster**
In hoc q̄ dicit noster imitatur ad hūi-
litatem vt nemo se extollat de generis
nobilitate. **Malach. ij. Nunquid non**
est pater oīm nostrū. Et ideo dicit glo.
****Math. xi. Non enī nobiles et diuites****
non sup̄bire contra minores. Non enī
vere possunt dicere pater noster. nisi
fratres sint. Item imitatur ad mutu-
am dilectiōem **Ben. xij. Dixit abraam**
ad loth. Re queso sit iurgium inter te
et me. inter pastores tuos et meos fra-
tres enim sumus. Item imitatur ad
mutuū auxiliū **Prover. xv. Frater**
adiuuatur a fratre. Dicit ergo pater
noster vt vnā omnīū nobilitatem ostē-
dat. quantū est ratiōe prime originis.
vt homines inter se concordia habeāt
et vt sibi mutuū auxiliū exhibeant.
Sed queritur an peccator possit
vere dicere pater noster. Respondet
q̄ sic intelligendo in spe per adoptio-
nem in re vel p creatiōem et p visiōē
Sequitur. Qui es i celis. supple corpo-
ralibus p euidenciā nobilissimi effectū.
nō tñ ab eis circūscriptibilis. Nā effe-

ctus sue potentie et sapientiē multum
 apparent in celis corporalib⁹. Vel i hoc
 iterū captat orans beniuolentiā. alle-
 gando dei sufficientiā q̄ ip̄e est in celis
 vbi est omnis sufficientia. et omnīū bo-
 norū abundantia. Vel qui es in celis
 fm gloriā: **Mat. vi. Iustus enī inest p**
gr̄az et beatis p gloriā. In hoc q̄ dicit
qui es in celis. docemur celestia sperā-
re vt illic spem nostrā erigam⁹ vbi pa-
trē habem⁹. Vel si p celos intelligit⁹
tur sancti. sic monet nos saluator vt p
sanctitate laboremus. vt mereamur fi-
eri habitaculū et celum dei. Sed
dices cum deus sit vbiq̄. quare ma-
gis dicitur esse in celis q̄ in alijs locis.
Respondet sicut anima intellectiua in
qualibet pte corporis est essentialiter.
tñ in vna magis in alia minus opatur.
ita deus equaliter est in omni loco. tñ
magis dicitur esse in celo. pro tanto quia ibi
magis apparent et relucēt potentie et
bonitatis effectus ip̄ius q̄ in alio loco
Si ergo p p̄cipalitatē ei locus aliq̄s
appropriatur hoc erit vbi opatio eius
magis apparet sicut aīa magis dicitur esse i
cerebro vel in corde q̄ in alijs p̄tibus
corpis. In celis aut dicit. et nō in celo
quasi in vno q̄ sicut in celo stellato emi-
nentior est eius effectus temporalis ita r
in celo empirico manifest⁹ apparet ei⁹
actus perpetuus et abundantior est
eius opatio in celo trinitatis. sicut sup̄
seipm̄ intelligere. seipm̄ diligere. sicut
dicit **Aug. xij. p̄f. Sequitur. Sancti-**
fietur nomen tuū. id est sanctū habeat
et glorificetur ab omnib⁹. et hoc p̄inet
ad gloriā dī. In ista pte ordinantur pe-
titices omne petibile p̄tinentes Unde
beatus **Aug. ad probam virginē. Si**
recte venient erq̄ oramus. nihil dice-
re possumus q̄ qd in ista dñica orōne

positum est. Nam in hac oratione continetur oia que desiderant inter omnia desiderabilia illud precipue desiderat quod plus amatur. et hoc est deus. ideo primo petenda est gloria dei. cum dicitur Sanctificetur nomen tuum. id est ut nomen tuum sanctum habeat. honoretur et glorificetur ab hominibus. Ad deo autem tria sunt desideranda que pertinent ad te. Primum est ut venias ad vitam eternam. et hoc petis cum dicitur. Adveniat regnum tuum. Secundum est ut facias voluntatem dei et ut iuste viuas. et hoc petis. cum dicitur. Fiat voluntas tua. Tercium est ut habeas necessaria ad vitam. et hoc petis cum dicitur. Dape nostrum. Et de his dicitur Mat. vi. Primum querite regnum dei quo ad primum. et iustitiam eius quo ad secundum. et hec oia adiacent vobis quo ad tertium. Sed premissa sunt a nobis desideranda. que autem sunt fugienda seu vitanda sunt contraria bono. Bonum autem quod petitur desiderabile est quadruplex ut dictum est. Primum est dei gloria et huic nullum malum est periculum saltem per se quia de bono et malo resultat gloria dei. De bono in quantum remunerat De malo in quantum punit. Unde Job. xxxv. Quid nocebis ei si peccaverit. Illa litera habet si nequa fuerit. Secundum bonum est vita eterna et huic contrariatur peccatum quod per peccatum perditur vita eterna. Et ideo ad remouendum hoc dicimus. et dimitte nobis debita nostra. Tercium est iusticia et iusta opera et huic contrariatur temptatio. quod tentationes carnis mundi et dyaboli nos impediunt et detrahunt a iusticia et bonis operibus. Et ad hoc remouendum petimus. et ne nos inducas in tentationem. Quartum bonum est corporali vite necessarium. et huic contrariatur tribulationes angustie: necessitates et indigentie huius vite et ista sunt

malum pene. et ad hoc remouendum petimus dicentes sed libera nos a malo. vel aliter et redit in idem. Petis primo ut nomen dei sanctificetur id est ut sanctum habeat ab hominibus. Unde augustinus. in sermone domini in monte. Cum dicimus sanctificetur nomen tuum. non hoc petimus. quasi non sit sanctum nomen eius. cum scriptum sit et sanctum nomen eius: sed ut sanctum ab hominibus habeat. quod pertinet ad gloriam dei. Ideo maxime et ante omnia petere debemus et desiderare ut deus honoretur et glorificetur ab hominibus. Unde propheta. Non nobis domine non nobis etc. Illud modo id est nomen sanctum tuum nos sanctificet ut glorificeris et lauderis a nobis. Sanctificetur nomen tuum in corde per amorem per reverentiam in ore. per efficientiam in opere. Secundo petitur vita eterna cum dicitur. adveniat regnum tuum. De hoc scribit Mat. xxv. Venite benedicti patris mei. percipite regnum. Et merito vita beata comparatur regno. quod sicut in regno temporalis habetur. necessarium bonorum abundantiam sic in regno eterno habet omnium bonorum sufficientiam. Et quoniam adveniat regnum tuum ideo quod non possumus ad deum venire et ad gloriam ipsius nisi prius deus veniat ad nos per gratiam. Unde Augustinus. Ille ad deum venit quem deus pervenit. Adveniat ergo regnum tuum. non quod de novo fiat cum sempiternum sit secundum prophetam. Regnum tuum regnum omnium seculorum sed adveniat regnum tuum nobis. scilicet ut regnemus. Unde Augustinus ad prophetam. Desiderium nostrum ad illud regnum excitamus ut nobis veniat atque in eo regnemus. Et quod bonum glorie datur per bonum gratie. ideo subditur tertia petitio. Fiat voluntas tua id est ut voluntas nostri arbitri conformetur per gratiam tuam tue voluntati. Vel fiat voluntas tua id est da nobis tuam

grāam vt et tuā voluntatē faciamus. p
 grāam enim dei sic voluntas dei in no-
 bis et a nobis. fm Hiero. Voluntas di
 semp sic se3 beneplaciti. fm illud ysaie.
 xlvi. Omnis voluntas mea fiat sed ora-
 mus vt libertas nostri arbitrij societ
 et confirmet p grāciam sue voluntati.
 Vel oram? vt suis pceptis obediam?
 Qui ergo obedit pceptis dei facit vol-
 untatē dei qz pceptio est voluntas dei
 se3 signum. Sequitur Sicut in celo
 et in terra id est sicut a beatis sic volun-
 tas tua. sic fiat etiam a nobis hominib?
 hic in terra. Ebi notandū qz beati qui
 sunt in celo. sunt coniuncte immediate
 regule diuine. ideo nō pnt deficere. nec
 deuiare a diuina voluntate. Et ideo nos
 qui sumus in via qui non sumus ita cō-
 iuncti petimus vt diuina grā hoc sup-
 pleat/tenendo voluntatē nostrā. in cō-
 iunctate ad suā voluntatē in opibus
 nris sicut pformant illi qui sunt in celis
 Nec petitio fiat voluntas tua multum
 efficac. qz per hāc petitiōez. homo se
 totaliter subicit diuine voluntati. Cū
 saluator imminente sua benedicta passi-
 one legitur dixisse. Pater si nō potest.
 hic calix transire nisi bibam illū. Fiat
 voluntas tua. Math. xxv. Unde et p
 pheta orabat dicens. Doce me facere
 voluntatē tuā. Panem nostrz quoti-
 dianum. id est vite necessaria/quo ad
 victum et amictū. nobis quotidie tri-
 buere digneris. Vel sic. Panem nrm
 quotidianū da nobis. id est eucaristiā.
 nram id est pro nobis oblatam. quoti-
 dianū. id est qd offertur pro nobis. da
 nobis spūali participatiōe. Hodie id
 est in via pſentis vite. Sic ponit quar-
 ta petitio. in qua petiē vite necessitas.
 non supfluitas. nō voluptas cum dicit

panem nostrz quotidianū. nō aliqd sup-
 fluum sed qd est nature necessariū. vñ
 Ecc. xxix. Iniciū vite hominis aqua et
 panis. Sic ergo quarto loco petimus
 bonum tempale ad sustentatiōem. Ec-
 clesia ergo nō petit diuicias tempales
 nō vestes pſiosas. sed vite necessarias.
 Unde apls. Habentes alimēta et qb?
 tegamur. his contenti simus. i: ad Thi.
 vlt. Etiam salomon. Diuicias et paup-
 tates ne dederis mihi sed tantū victui
 meo tribue necessaria. Prouerbio. iij.
 Quia ppter ppha dicebat. Diuicie si af-
 flu. vit. nolite cor apponere Blosa. Cor
 apponit. qui diuicias condit. qz thesau-
 rus occultus. et sapientia abscondita q
 vtilitas in vtrisqz. Eccle. xl. Qui autēz
 est in statu aliquo. pōt licite pecunias
 obseruare. vt sibi 7 suis prouidiat in fu-
 turo de necessarijs. vel ad cultum dei.
 Panē nostrū hōdit nostrz. fm chriso.
 Omnia queqz nobis dat deus. siue oran-
 tibus. siue laborantib? nō solum nobis
 dat sed etiā alijs p nos dat. vt de eo qd
 accipimus a deo pſe. partem impoten-
 tibus et paupibus demus. Panem nō
 strū quotidianū id est quotidie necess-
 rium. Ideo dicit quotidianū. qz qui su-
 plue viuunt. nō panem comedūt quo-
 tidianū sed multoz diez. Da. Ideo dic-
 da. qz nec minimū habere possumus ni-
 si tu des. Unde ppha. Qui dat escam
 omni carni. Da nobis qui sumus filij
 regeneratiōem baptismi et adoptiōe
 hodie. id est in pnti. Vel hodie qz nesci-
 mus si in crastinū pueniamus. Potest
 etiā ista petitio intelligi de pane sacra-
 mentali. p que sustentamur spūaliter.
 panem se3 eucaristiā vt. s. dicitū est.
 Sequitur Et dimitte nobis debita no-
 stra. Post petitiōes boni conferendi/

subdit petiōes mali auferendi. In ista quinta petitiōe petitur malum auferri quod contrariatur vite eterne. et hoc est peccatū quod excludit a vita eterna. Unde aposto. i. ad chorin. vi. Neque fornicarij neque auari. neque furi. neque ydolis seruientes regnū dei possidebūt. Et ad hoc pertinet illa petitiō. dimittite nobis debita nostra. id est peccata quibus aia obligatur ad penā. Ad dicitur. Sicut et nos dimittim⁹ debitoribus nr̄is. Nec est regula nobis imposita. q̄ si voluerimus nobis dimitti peccata nr̄a. ita debem⁹ dimittere proximis peccata in nobis commissā. vno Eccl. viij. Remitte proximo tuo nocenti. et tūc tibi de peccanti soluitur peccata. Homo homi seruet rectā. et a deo querat medelam. Ista tamen dimissio potest intelligi vno modo quo ad offensam et quantum ad rancorem. et hoc est necessitatis quia tenemur omnes hoīes diligere ex caritate. Illud modo quantum ad iniuriā et satisfactiōem. et hoc non est necessitatis. licet sit superogatiōis aut p̄fectiōis. Sicut enim pecuniā ablatam non tenet quis dimittere sed repetere potest. sic de iniuria sibi illata potest quis re compensatiōem per emendā petere. In ordine iusticie. vnde August⁹. Qui modeste ait vt pecuniā sibi restituat non tam curas pecuniā quā de correctiōe debitoris reddere nolentes qui potest reddere si solum non peccat sed plurimū prodest ei quē corrigit ne damnet sed vt fide paciat. Querit vtrū peccatores aliquid orando impetrēt. Videtur quod non. quia Joh. x. dicit Scimus quia peccatores deus non audit. Sed in contrarium est quod hic dicit. Cum peccatores orant per dimissioē peccatorum sequeret quod frustra orarent si non impetrarent. Et beatus August⁹. sup̄ Johanne. Si deus peccato

res non audiret. frustra publicanus biserisset Deum propicius esto mihi peccatori. Responso in peccatore duo sunt consideranda. natura quā deus diligit et culpa quā odit Si ergo peccator aliquid petit in quantum peccat. id est secundum desiderium peccati. a deo non exauditur ex misericordia sed quandoque auditur ad vindictam. dum deus permittit eum amplius ruere in peccata. Deus enim quendam negat propicius que concedat iratus vt Augustinus dicit. Sed omnem peccatorum ex bono desiderio procedentem dominus audit non quasi ex iusticia. quia peccator hoc meretur. sed ex pura sua misericordia. obseruatis tamen quattuor conditiōibus. vt si ipse petat quid ad salutem. necessaria humiliter. et perseueranter. Sed ad illud Joh. x. Scimus quia peccatores deus non audit beatus Hiero. sup̄ iohannem respondet. Illud verbum est ceci nondum vincti. et nondum p̄fecte illuminati. et ideo non est ratum quous possit verificari. si intelligatur de peccatore. in quantum est peccator. per quē modū eius etiā oratio est execrabilis

Item queritur. Utrum dicēs orationem dominicam peccet si non dimittat rancorem quo ad proximum suum.

Responderi potest. Licet oratiōis sue non sit fructus quo ad se. qui tenet rancorem in corde suo contra proximum. tamen non peccat. cum non in sua sed in ecclesie persona videtur orare. Unde non dicit dimittite mihi debita mea. sicut et ego dimitto debitoribus meis. Sequitur. Et ne nos inducas in temptationem id est non nos induci permittas vt in temptatione succumbamus. quia non sufficit ad salutem dimissio peccatorum p̄teritorum. vt si

homopaciatur in peccatum recidiuū
et relapsū: et succūbat tentationib⁹
peccatorū futurorū. Unde sequit̄ sexta
petitio. scz amocio mali futuri De quo
dicit Et ne nos inducas in tentationē.
id est induci pmittas. Non em̄ petim⁹
vt nō tentemur. quia tentari in se non
est malū sed magis est ad v̄tutem. quā
do fortiter resistitur. Propter qd̄ dice
bat ppheta. Proba me domine ⁊ tenta
me. sed petim⁹ ne in tentationē duca
mur. id est ne ab ip̄a vincamur Sequi
tur. Sed libera nos a malo. scilicet cul
pe quod est petim⁹. Etiam a malo pene.
quod est pturbatio pene. qd̄ est ad pec
catū inductiuū. Et malo mūdi. ne nos
cōburat p cupiditatem. quia tor⁹ mū
dus in maligno positus est. i. Joh. vlt.
Et malo carnis. ne nos absorbeat p vo
luptatem. qz nō habitat in me/ id est in
carne mea bonū. ad Ro. viij. Quā mul
ta sunt mala in mūdo ⁊ in carne nostra
que pmunt nos/ a quib⁹ petimus nos
liberari ne sub eis succūbamur Sequi
tur. Amen id est fiat. Amen autem nec
grecum nec latinum est. sed hebraicū.
Et quāq; accipitur verbiater p fiat. vt
in fine orationū dicimus amen: id est fi
at nobis dñe de⁹. quod a te humiliter
petimus. Quāq; accipitur aduerbiali
ter. vt xpc ait. Amen amen dico vob/
id est firmiter et fideliter Cū aug⁹ dic̄
Amen/ id est vere vel fideliter. Vere
quo ad intellectum. Fideliter quo ad
officium Et ideo dñs ponit in fine amē.
quia hec oratio potissime ex affectu et
intellectu est dicenda.

Libera nos quēsum⁹ dñe ab
omnibus malis preteritis p
sentibus ⁊ futuris et interce
dente pro nobis beata et gloriosa sem

per virgine dei genitrice maria ⁊ bea
tis apostolis tuis petro et paulo atq;
andrea cum omib⁹ sanctis tuis da pro
picius pacem in diebus nostris ut ope
misericordie tue adiuti et a peccato sū
mus semper liberi et ab omi pturba
tione. securi. per eūdem dñm nostrum
iesum xpm filium tuū qui tecum v̄t
et regnat in v̄nitate spiritus sancti de⁹.
per omnia secula seculorum Amen.

Secunda pticula ist⁹ partis.
in qua ponitur oratio que d̄
embolismus dñice oratiōis.
in qua sacerdos meminit p̄teritorū ma
lorum et grauat per p̄ns. ⁊ timet fu
turū malum. Dicit ergo vt deus nos
liberet ab istis malis Nota. ista orō d̄
embolismus. id est supererescētia. eo
qz nihil in ea petitur. qd̄ in precedenti
oratione dñice. petitum nō fuit. nec ta
men superfluit. quia est repetitio septi
me petitiōis. scz sed libera nos a malo.
Vel dicitur supererescētia. quia i p̄mi
tiua ecclesia/ multo tempe differentia
nō fuit. Notandum. triplex est malum
a quo petimus liberari. scz/ malū innā
tum. malum additū. et malum inflicū.
Primū p̄trahimus Scdm cōmittim⁹
Tercium sustinemus. Primum origi
nale. Secundum actuale. Tercium pe
nale. Sed quid est qz sacerdos petit
deus liberet nos a preteritis malis/ ex
quo peccata transferunt nec possunt re
uocari. eo qz non est potentia ad prete
ritū scdm philosophū. Respondetur
quod preteritum scdm se idem i nume
ro non potest reuocari per potentiam
naturalem. tamen potest idem i specie
vel consimile reuerti et ruocari. p po
tentiam supnaturalem etiam idem in

numero potest reuerti. Et ideo petit sa-
 cros. ut deus mala penalia sup nos
 non inducat. ut sup egyptios. sodomi-
 tas. et filios israhel. derelinquentes deū
 suū induxit. Nec faciat nobis fm petā
 nostrā s; fm multitudinē misericordie
 sue delet iniquitates nostras. Nota
 sedo. Dic ponit inuocatio sanctorum
 et primo beate virginis marie/ que est
 beata. iuxta illud Beatā me dicent oēs
 generatiōes: Et gloriola. qz plena grā
 fm sps. Gloriosa dicta sunt de te. rē.
 Dicit semp virgo qz virgo ante partū
 in partu r post partū Dicit maria qd
 siriace sonat dña Et maria qsi amarū
 mare qz ab illo tpe quo simeon ppheta
 uit. et tuā ipius aiām ptransibit gladi
 doloris. vsq; ad xpi passionem. nunq;
 dies pterit. in qua ista verba non re-
 uolueret et ipa amare defleret. cogitan-
 do qn fiet istud: Dic inuocant etiā tres
 apli scz petrus paulus et andreas. Et
 isti tres reuocant. ppter eorū tres p-
 rogatiuas. Petrus resumit ppter pū-
 cipatum apostolatus. paulus ppter pū-
 uilegium doctrine pdicatiois. et immē-
 si laboris. andreas ppter pūuilegiū ni-
 miū cōcupite crucifixionis et spūs be-
 nignissimi. Et in hac orōne non solum
 inuocamus aplōs sed etiam omēs san-
 ctos qui p triplicem statum distinguūt
 Omēs em qui fuerūt in eccia militan-
 te. aut fuerūt in statu cōiugali qui p pe-
 trum designant. qz uxorem habuit: fili-
 am et soerū: aut in statu uidualis conti-
 nentie. qui p andrea designant. qz fm
 beatū Christo. Uxore mortua crepuitur
 sanctus andreas in statu uiduali pman-
 sisse. aut in statu uirginali. qui p paulū
 designant. ad quē statum etiam angeli
 reducant qz uirginitas soror est ange-
 lorum Da. ppicius rē. Sic uidetur pete-

re pro duplici pace. uidelicet pro pace
 pectoris que in hoc consilii. ut sumus
 ab omni peccato sinceri et liberi. et p
 pace temporis qua sumus ab omni per-
 turbatiōe securi. Infirmis em nocet p-
 turbatio qzuis pfectis sit meriti augmē-
 tatio et cōstantie corroboratio. Iuxta
 illud apli: Virtus in infirmitate pficit.
 Item nota hec orō sub silentio dicit il-
 lud significat sabbatum in quo corpus
 dñi in sepulcro quieuit. vnde Luca tes-
 tante mulieres que parauerūt vngen-
 ta sabbato siliuerūt fm mandatū sed q
 fm carnem quieuit in sepulcro fm aiā
 descendit ad inferos. ut fortior supue-
 niens fortem spoliaret armatū. Tunc
 ergo momordit infernū. ut educeret
 uinctos de lacu in quo non est aqua. li-
 berans eos a malis. pteritis pntibus
 et futuris. Dans eis perpetuā pacem.
 in qua semp sunt a peccatis liberi r ab
 omni pturbatiōe securi. Et hoc memo-
 rans eccia. orat ut etiam ab his malis
 liberet et ad illam pacē pueniat. Et qz
 sentimus nos deo quē petimus minus
 gratos. id recursum habemus ad fan-
 ctos deo acceptos. ut eorū intercessiō-
 bus nobis donec qd nos impetrare ne-
 quimus. Nota. quando chorus re-
 spondet. sed libera nos a malo. tūc sub-
 dyaconus representat dyacono inuo-
 lutam patenam. et dyaconus eam reue-
 lat. et reuelatam eam representat sacer-
 dori. osculando ipius manū dexteram
 sacerdos postea cum ea signum crucis
 sibi i pectore vel alias in facie facit. et
 eam etiam postmodum osculatur et p
 hoc iterum deponit corporale. quia
 post luctum passionis ad cōuidium res-
 surrectionis peruenitur. Idcirco
 nunc in gestibus sacerdotis hystoria
 dominice resurrectionis recolitur.

Hic ergo. scz subdiaconus diaconus. et
 sacerdos. tam numero qz misterio rep/
 sentant illas tres mulieres sanctas de
 quibz dicit math. euangelista. Despere
 autē sabbati que lucefcit in pma sabbata
 tē. Representans patenā. id est cor pa
 tens latitudine caritatis i obsequium
 sepulture: Juxta qd legitur. qz emerūt
 aromata vt venientes vngerēt iesum
 Hanc patenā. id est cor amplum latitu
 dine caritatis. sacerdos id est xpc acce
 ptat quia xpc ardenti desiderio quere
 batur Juxta illud Scio em qz iesum q
 ritis crucifixū. idcirco crux signatur i
 pectore vel i facie Statimqz sacerdos
 osculatur patenā. ostendens qz xpc cō
 festam desiderium mulierū adimpleuit
 Et qz ore calicis remouet diaconus cor
 porale/ designat qz angelus dñi reuol
 uit lapidem ab hostio monumēti. Os
 em calicis hostium significat monumē
 ti Hec innoc. Subditur. p eūdem do
 minum nrm. Sacerdos hoc dicens
 frangit hostiam p medium. et alteram
 medietatem subdividit. quo facto alta
 voce dicit. per omnia secula seculorum
 Post subiūgit Pax dñi sit semp vobi
 scum. qz aut indivisibilia sunt opera tri
 nitatis. sacerdos subtiliter inuit cū ho
 stiam diuidit. Dicit namqz ad patrem.
 Pax eūde dñm nostrū. vsqz ad hoc
 qui tecum viuit Et vnā fractionē ho
 stie facit. ac si diceret. Diuidere vide
 oz indivisibilem. et si christus mortuus
 est ex humanitate/ viuit tamen ex vir
 tute diuinitatis: in qua semper existēs
 nunqz recessit a patre Cum vero dicit
 in vnitare spiritus sancti. secūdam fra
 ctionem facit. quasi diceret licet filius
 dei ceptus ex vtero virginis legitur
 tamen patrem et spiritum sanctum nū
 qz deseruit. sed semper tota sancta tri

nitas indivisa pmanfit. per oia secula
 seculoz. Causa quare hostia frangit. qz
 legit de xpo. qz xpc fregit et dedit di
 scipulis suis. Innocētius dicit. Sacer
 dos frangit hostiā: vt in fractioe pās
 dñm cognosca. sicut isti duo discipuli
 cognouerūt. quibus dñs in die resur
 rectionis apparuit in em. aus. Quare fra
 gitur pmo i duas medietates. Rōnale
 dicit. qz hoc fit ppter duplicē pdestina
 torum statū. scz eterne glorie. et tpalis
 pntis miserie. Et quia duplex est mise
 ria pdestinator. videlicet illoz q sunt i
 hoc mundo caduco morbo viuunt. til
 loz qui sunt in purgatorio. ido vna
 medietas subdividitur in duas partes
 quāz vna sanctificatur pro pdestina
 tis qui sunt i purgatorio. et alia p hīs
 qui adhuc in carne viuunt in hoc mun
 do. Et sic iste tres ptes/ designāt tres
 partes corporis christi mistici. videlicet
 ecclesiam triumphantem/ ecclesiam mili
 tantem. et ecclesiam purgatorium sus
 tinentē vl portatē. Et scdm aliquos
 illa pars que immergitur/ designat be
 atos qui inebriantur dulcedine r vber
 tate domus dei. Secūdam alios vero
 significat eos fideles/ qui immerfi sunt
 tribulationibus et passionibus presen
 tis vite. Unde versus. Constat i altari
 carnem de pane creati. Pars iuncta
 vino/ pro viuis sanctificatur. Altera
 pro sanctis. pars tertia pro redimēdis
 Illi versus Corporis in partes christi
 diuisio fit tres. Iuncta datur viuis sed
 pars secunda supernis. Est donanda
 reis. pars tertia viuificandis. Pars ē
 pro sanctis. pars est pro iustificandis.
 Ista refert grates. supplicat illa deo
 Sensus est talis. Vna pars significat
 gratiarum actiones pro sanctis. altera
 orationem que est pro viuis. tertia pro

piciationem que est p defunctis. Ser-
 gius papa aliter dicit. Pax in calice
 missa corpus christi quod iam resurrex-
 it significat. pars iuncta figurat corp^o
 adhuc ambulans super terram. tertia i
 altari manens vsqz ad finem / corpus
 xpi iacens in sepulcro. quia ad finem se-
 culte corpa sanctorum in sepulcris erunt
 Innocentius sic dicit. Una pars. ipm
 scz christum caput significat. secunda ps
 significat illos / quorum corpora requi-
 escunt in tumulis. et anime regnat cum
 xpo: et sunt ille due que extra calicem re-
 seruantur. quia xpc iam est impassibilis
 et anime sanctorum sunt in loco / vbi nec
 est luctus. neqz timor. neqz dolor. Ter-
 tia pars que in calicem ponitur / signifi-
 cat eos qui adhuc in passione existunt.
 vt ab hac vita migrantes. ad caput su-
 um transcant. vbi no morientur ampli-
 us. et nullaten^o patientur. Illi dicunt.
 q hoc fit ppter tres personas diuinas
 in vna essentia. Sicut tres sunt partes
 in diuisione hostie / et tamen vnus chri-
 stus Illi dicunt. q hoc significat tres
 status xpi. quib^o fuit mortalis mortu^o
 et immortalis. Itē propter tres aper-
 turas in corpore domini. scz manuum.
 pedum. et lateris. Item propter tres
 christi substantias. scilicet diuinitatis ani-
 me et corporis Dubitatur. quare
 sacerdos dicendo alta voce. per omnia
 secula seclor^o / pax eleuat calicem d altari
 sed hoc dicendum. q xpc q p passionē de-
 scēderat ad inferos p resurrectionē eleua-
 t^o ē a mortuis. Tūc subiūgit alta voce
 hec vba Pax dñi sit sp vobiscū vbi in
 re p ptem immergēdā figurati sunt fide-
 les sub tribulatiōib^o pñtis vite agoni-
 zantes. qz sacerdos ad tales sic loq̄t. pax
 dñi sit semp vobiscū. hic pax pectoris i
 pñti p gr̄az. et pax q̄etis seu eternitatis

in futuro per gloriam Dubitatur
 quare alta voce pronunciat. pax domi-
 ni rē Inno^c. Resurrectionis gaudium nō
 solū p signa insinuat. sed etiā per ver-
 ba intimatur et est expmēdū. Sacer-
 dos ergo cū alta voce pronūciat. pax
 domini rē. insinuat q vna die sabbato-
 rum venit iesus et stetit in medio disci-
 pulorū suorum. et dixit eis. pax vobis.
 Ibis. xx. Dubitatur. quare facit
 ter signum crucis cū hostia sup calicē.
 Innocētius dicit. q virtus trinitatis
 animam crucifixi reduxit ad carnem ne
 derelinq̄ret animam ei^o in inferno nec car-
 nem ei^o daret videre corruptionē Vel
 ideo qz tres mulieres q̄rebāt crucifixū
 ad hostium monumenti. vel signifi-
 cat tridūū per qd xpc fuit in sepulcro.
 vel quia pax quietis in gloria datur a
 tota trinitate virtute passionis xpi in
 cruce. igitur chorus respondet. et cum
 spū tuo. quasi dicat. Tu nobis pacem
 optas. et eadē pax eū spū tuo maneat. q̄
 ten^o toto spū diuinis miseris assistas.
 et spūali gaudio plenus fias. qz xpc cū
 salutass^o aplos dedit eis p̄atē remittē
 dicta dices Quoz remiseritis pctā rē
 Idcirco chor^o clamat et postulat ab eo
 remissioz pctōz dices Algn^o dei q tollis
 pctā mūdi rē Vbi sciēdū. q agn^o dē ab
 agnon grece. qd est piū latie. vel ab ag-
 noscēdo. qz agn^o i toto grege solo bala-
 tu matrē agnoscit. Xpc at i ara crucis
 p̄em cognouit et matrē. Idē p obe-
 dientia: matrē p curā Ibiqz pi^o obtulit
 se. p nob. Et iō in altaris imolatiōe ter-
 tē agn^o dei. q d. agn^o dē q agnouisti pa-
 trē miserere nob. agn^o dei q agnouisti
 matrē miserere nobis. pie q redemisti
 mūdū dona nobis paces Idcirco scdm
 antiq̄s consuetudiez. romāe eccie trib^o mo-
 dis vniiformiter dē misere nob. p̄ tria

genera peccatorum que petimus nobis remitti scilicet cogitationis. locutionis. et operis. Cogitationis in corde. locutionis in ore. actionis in opere. Postmodum autem multis et varijs aduersitatibus et erroribus ecclesie ingruentibus. ad dominum cepit clamare dona nobis pacem. Et ut clamor facilius exaudiret in ipsa immolationis hora dixit esse clamandum. Sergius papa instituit. ut ante communicantes. agnus dei a choro decantaret. Nota in missis de functionibus de bis dona eis requiem. et tercio. dona eis requiem sempiternam quia pro fidelibus defunctis triplex requies debet optari. Primo ut ab eis auferatur pena in qua est labor et non requies et illa est eis requies pene. Secundo ut eis gloria anime proferatur qua habita ueraciter requiescunt in bono desiderato scilicet in ipso deo. Tercio ut donec gloria corpori. scilicet post diem nouissimum. ne ulterius illud miseris exponatur. Prima non est requies sempiterna. quia sublata pena sensus adhuc desiderat gloriam. Secunda etiam non est tota requies. quia ante resurrectionem mortuorum siue corporum. secundum beatum Augustinum. semper inest animalibus quidam naturalis appetitus resumendi corpora. quo aliquantulum retardantur. ne totaliter ferantur in deum. Sed tertia requies est uera requies sempiterna. quia anime que deum presentialiter uident resumuntur corporibus in ipso ulterius eternaliter et perfectissime requiescunt. Ideoque in tertia uice et non in alijs congrue debet requies sempiterna. Vel secundum alios quo ad primum petimus eis liberationem a pena sensitua puniende. quo ad secundum a conscientia liberationem. et uerme mordente. quo ad tertium liberationem ab affectiua dilatione et collatione gratie sempiternae. Post hoc pacis osculum sacerdos ministris porrigit. unde hoc proueniat. Inno. et Rationale sic inuunt. In primitiua ecclesia singulis diebus qui misse intererant communicare solebant et post crescente multitudine fidelium institutum fuit ut tantum diebus dominicis communicaret. et postquam hoc obseruari non potuit. ordinatum fuit quod tantum ter communicaret homines uidelicet in natali. pasche. et penthecostes. Inuenio hoc remedio ut uidelicet pro eo quod singulis diebus populus communicabat. singulis diebus osculum pacis daret et panis benedictus. Et quia in quadagesima singulis diebus panis benedictus sumi non potuit saluo ieiunio. institutum fuit ut diceretur collecta super populum in fine. cum diaconus dicit humiliare capita uestra deo. Sed quid designat illud osculum. Innocentius dicit Postquam dominus omnes salutauit apostolos. iterum dixit Pax uobis ostendens nobis ut non solum debemus habere pacem in ore. sed etiam in pectore. ne simus. ex illis qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Et ideo cum hoc dixisset inflauit et ait Accipite spiritum sanctum. Sed hoc designandum sacerdos dat ministro osculum pacis. Et quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. ideo pacis osculum per uniuersos fideles diffunditur ab ecclesia. Illi dicunt pacis osculum antequam communicamus. porrigitur. et in hoc significamus. quod omnis amaritudo cordis quam habemus ad proximum a nobis debemus separare. quia si ab inuicem discordamus in corpore christi non manemus. Teneamus ergo pacem precordie et temporis cum proximis pacem pectoris in nobismetipsis scilicet omnes homines sinceriter diligendo ut pacem eternitatis consequamur in celo adiutate domino nostro iesu christo.

ministris porrigit. unde hoc proueniat. Inno. et Rationale sic inuunt. In primitiua ecclesia singulis diebus qui misse intererant communicare solebant et post crescente multitudine fidelium institutum fuit ut tantum diebus dominicis communicaret. et postquam hoc obseruari non potuit. ordinatum fuit quod tantum ter communicaret homines uidelicet in natali. pasche. et penthecostes. Inuenio hoc remedio ut uidelicet pro eo quod singulis diebus populus communicabat. singulis diebus osculum pacis daret et panis benedictus. Et quia in quadagesima singulis diebus panis benedictus sumi non potuit saluo ieiunio. institutum fuit ut diceretur collecta super populum in fine. cum diaconus dicit humiliare capita uestra deo. Sed quid designat illud osculum. Innocentius dicit Postquam dominus omnes salutauit apostolos. iterum dixit Pax uobis ostendens nobis ut non solum debemus habere pacem in ore. sed etiam in pectore. ne simus. ex illis qui loquuntur pacem cum proximo suo mala autem in cordibus eorum. Et ideo cum hoc dixisset inflauit et ait Accipite spiritum sanctum. Sed hoc designandum sacerdos dat ministro osculum pacis. Et quia caritas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum qui datus est nobis. ideo pacis osculum per uniuersos fideles diffunditur ab ecclesia. Illi dicunt pacis osculum antequam communicamus. porrigitur. et in hoc significamus. quod omnis amaritudo cordis quam habemus ad proximum a nobis debemus separare. quia si ab inuicem discordamus in corpore christi non manemus. Teneamus ergo pacem precordie et temporis cum proximis pacem pectoris in nobismetipsis scilicet omnes homines sinceriter diligendo ut pacem eternitatis consequamur in celo adiutate domino nostro iesu christo.

Item populus osculum pacis sumit qz
domini sui gratia et angeloz cōcordia
per mortem eius promeruisse gratulaf
Item signum pacis sibiūmicem dant
vt ostendant se esse cōiunctos corpori
xpi: p̄ que facta est pax in celo et in ter-
ra. Item vt caritatis vinculo cōnectan-
tur. quia ergo odientes se inuicem oscu-
lant. unde proditoris osculū imitantur.
Rursus prius qz cōmunicamus osculum
damus. vt inter nos cōcordiam eē ostē-
damus. et cū illa corpus dñi sumamus.
sine qua munera nō acceptant a deo
Item hoc fit propter p̄ceptum ap̄osto-
li dicentis. Salutate vos inuicem oscu-
lo sancto. deus aut pacis et dilectōis
maneat semp cū omnib⁹ vobis Et icē
dum qz in missa pro defunctis in aliqui-
bus ecclesijs non datur pax. qz fideles
anime iam nō sunt nec amplius erunt
in turbatiōe huius mūdi. sed quiescunt
in domino. Unde eis nō est necessariū
pacis osculum. qd est pacis et concor-
die signū Et ergo in rōnali d̄z qz in missa
pro defunctis nō dicitur illa orō. Dñe
iesu xpe qui dixisti apl̄is tuis pacē meā
do vobis rē. Post hoc mittit partem
hostie in calicem dicens illam orationē
sequentem.

Ec sacro sancta cōmixtio
b corporis ⁊ sanguinis dñi no-
stri iesu xpi fit mihi et omnib⁹
sumentibus salus mētis et corpis et ad
vitam eternā promerendā et capescen-
dam preparatio salutaris amen

Ec est quarta particula i qua
ponitur cōmixtionis orō. et
exponit sic Hec sacrosancta
cōmixtio. id est sacra ⁊ sanctificata

vnio corporis et sanguinis dñi nostri iē-
su xpi. id est specierū panis et vini. sub
quibus cōtinetur corpus ⁊ sanguis xpi
fit mihi supple sacerdoti et omnibus su-
mentibus supple spūaliter. salus mētis
id est aie et corpis. ⁊ ad vitam eternam
promerendā et capescendā. id est possi-
dendā. preparatio id est dispositio. salu-
taris. id est salutifera. amen. Nota cōmi-
xtio illa significat vnionē carnis ⁊ aie
in xpi resurrectiōe que de nouo i resur-
rectiōe sunt vnita. Nam vt p̄dictū est
panis ad corpus ⁊ vinū ad aiam refer-
ri debet Illud aut sane debet intelligi
qd sacerdos dicit cū eucaristiā mittit i
calicem hec sacrosancta cōmixtio rē. qd
vtiqz referendū est ad species panis ⁊
vini sub quib⁹ corpus xpi cōtinetur.
Corpus em xpi non est sine sanguine/
nec sanguis sine corpore. et ideo nō fit
cōmixtio corporis ⁊ sanguinis qz idem
sibiūpi non cōmiscetur. sed bene fit com-
mixtio specier. Mixtio em est miscibili-
um vnio. vt dicit. i. de generatiōe. No-
ta qz in ista litera innuuntur duo. que
operat sacerdos sibi et omnibus sumen-
tibus hoc sacramentū videlicet salutē
mentis et corporis scdm seꝝ preparatiōez
ad capiendū vitam eternā. in quibus
innuuntur duo effectus huius sacra-
menti. quos consequitur digne confici-
ens. et etiam sumens hoc sacramentū
eucaristię

Domine iesu xpi fili dei vni
qui ex voluntate patris cor-
operante spiritu sancto per
mortem propriā mundum viuificasti.
libera me queso per hoc sacro sanctum
corp⁹ et sanguinem tuū a cūctis iniquita-
tib⁹ meis et ab vniuersis mal⁹ ⁊ fac me

tuis sp obēdire mandatis et a te nūq̄
in perpetuū separari p̄mittas. Qui cū
eodem deo patre in unitate eiusdē spi
ritus sancti uiuis et regnas deus p̄ oia
secula seculoz. Corpus et sanguis dñi
nostri iesu xpi fiat nobis salus mentis
et corporis et remissio oīm peccatorū
in uitā eternā amen.

Ratio ista non est de essentia
canonis ip̄i et p̄pter hoc di
uersi diuersimode eā legūt et
orant. Sed ut iam lecta est scias q̄ in
hac orōnetria petunt. scz a peccatis li
beratio p̄ceptoz dei obeditio. et a deo
nunq̄ in perpetuū separatio. Item nota
primo d̄r ex voluntate patris. quonā
indiuisa sunt opa trinitatis. Tota em̄ et
indiuia trinitas christū tradidit ad
mortē et ad redimendū mundū. et ut
tota natura humana p̄ xpm redimeret
a morte pater filiū dedit. filius seipm
obtulit. sp̄s sanctus accepit. Hinc er
go dicit apo. Christus p̄ sp̄m sanctum
seipm obtulit deo patri hostiā immac
lata. singuli tñ dederūt. acceperunt. et
obtulerunt. sed ad distinctiōem pater
d̄r dedisse p̄pter auctoritatē. filius ob
tulisse p̄pter humanitatē sp̄s sanctus
accepisse p̄pter benignitatē. Finito ca
none sacerdos se applicat ad susceptio
nem sacrosante hostie. Quidam enim
sacerdotes de manu quidam de pate
na corpus xpi sumunt. qui de manu su
munt dico q̄ tucius agūt qm̄ digiti in
calice postea lauant. qui autē de patena
sumūt nisi lauent in calice patenam ne
gligentia cōmittunt. licet expositores
dicant q̄ hij qui corpus xpi in patena
sumunt figurāt q̄ corpus xpi in laticu
dine caritatis sit accipiendū que desit

gnatur p̄r patenā. Nota post illā oras
tionem Dñe iesu xpe r̄. celeriter dñice
passionis memoria habenda cum om̄i
deuotioe et corde cōtrito et conscia nō
ficta post hoc corpus xpi et sanguis su
menda sunt in qua quidem sumptioe nō
expedit fieri magnam moram sed sacer
dos breuiter et reuerenter se expedit
p̄municando p̄pter cordis distractiōez
et mētis euagatiōem. ne irruētēs cogi
taciones p̄dant deuotionē. Ista cuius
figura p̄ceptum fuit in lege. q̄ agnus
paschalis qui figurabat xpm comedere
reuer festinanter Nota sacerdos in q̄
basoam ecclesijs om̄es ptes hostie su
mit. sed in aliquib⁹ vnā ptem in duas
diuidit. quas ministris scz dyacono et
subdyacono porrigit. et sic cū ministris
p̄municat et p̄ hoc insinuat. q̄ xpc post
resurrectionē cum discipulis māduca
uit. Quā vnā pte accipit et reliquas
ministris impendit insinuat ut lucas euā
gelista p̄memorat. qz iesus accipiēs pa
nem fregit. et sumens reliquū porrige
bat illis quoz cor ardens erat in via.
Nota. summus pontifex non sic sumit
eucaristiā sicut sacerdos p̄munis vel al
ter eps. nec etiā summus pontifex statū
particulam hostie submittit in calicem
sed eam post terciū signaculū crucis su
per patenam reponit. et post osculum
pacis ad sedem ascendēs. ibiqz p̄sistēs
maiozem ptem hostie suscipit. de pate
na. quā dyaconus sibi apportauerit de
altari. quā dentib⁹ suis diuidēs. vnā
particulā eius sumit. et aliā in calicem
mittit. et de calice cū calamo haurit. de
inde alias duas particulas distribuit
ministris. dyacono cum osculo. subdy
acono sine osculo. et idem scilicet sub
dyacon⁹ residuum sanguinis in quem
summus pontifex partem misit sumit.

Romanus ergo pontifex ibi non ꝓmu-
 nicat vbi frangit sed in altari frangit
 et in sede communicat qꝫ xꝑc in emaus
 post resurrectiōem coram duobus di-
 scipulis fregit et nō manducauit. sed i
 hierusalem corā duodecim aplis man-
 ducavit. Ascendens ergo sedē ibi mādu-
 cat et ꝓmunicat qꝫ i eccia militatē sum-
 mus pontifex est caput ꝫ vicarius xꝑi
 et iō sublimiori loco ꝓmunicat. Illia cā
 hystorialis a quibusdā reddi sꝫ dubia
 an ita sit. Fuit quidā papa noīe leo he-
 reticus qui qñ ꝓmunicare debebat mis-
 sit occulte sacramētū in sinū. et ergo ne
 deinceps posset talis fallacia ꝓmitti
 papa in alio loco omnibus cernentibus
 māducat et ꝓmunicat. Lñ Inno. di. qꝫ
 istā rōez hystoricā nūqꝫ potuit i aliquo
 loco autētico inuenire. Post sumptum
 eucaristie sacramētū sacerdos abluat di-
 gitos ꝫ ꝓfundit ne aliqꝫ incaute rema-
 neat ex cōtactu diuiniissimi sacramenti
 Indignū quidē esset vt manus qꝫ incor-
 ruptibile corpꝫ ꝓtractauerūt corpus
 corruptibile attingant nisi ꝫ studio
 se lauent. Trina ergo ablutio. sacerdo-
 tis in ꝓncipio. in medio. ꝫ in fine misse
 designat. qꝫ offerē sacrificium salutare
 ad emundatiōez cogitatiōis locutiōis
 et actiōis. vel ad purgatiōez ꝓcti origi-
 nalis criminalis et venialis. vel istoꝝ qꝫ
 agunt ꝫ ignorantia. negligentia: et in-
 dustria. Nec autē ablutio ꝫ referri ad
 ablutioez baptisimi. cuiꝫ formā xꝑc tra-
 didit post suā resurrectiōez. Eūtes inqꝫ
 in mōm vniuersuz docete oēs gētes ꝫ
 Rōnale dicit. Sane circa maiora tuciꝫ
 est agendū sacerdos ergo sumens san-
 guinē ꝫ ꝫ maiore securitatē et reue-
 rentiā calicē cum vtraqꝫ manu tenere
 debet. sed i ꝫfusionis sumptiōe. Sufficit
 altera tm duobꝫ digitis alteriꝫ manꝫ

abijctis qñ ꝫ hoc inuens sanguinē
 ibi nō esse Sed sumēdo sanguinem ter
 haurit. ad designandū trinitatē. ꝫfusio-
 nem vō bis ꝫ hoc designans caritatē qꝫ
 inter duos ꝫsistit. Et post sumptū scꝫm
 nō est statim spuerdū si ꝫmodose absqꝫ
 violētia nature fieri ꝫt Sed post horā
 ꝫuenientē spuerē ꝫt i loco ꝫpetēti vbi
 spūū nequit ꝫpedibꝫ ꝫculari. Siqꝫdē
 spūalis oia iudicat et ꝫ nemic iudicat.
 ꝫ hostia nō sicut aliꝫ cibis corporalis est
 masticāda sꝫ discrete ꝫ moderate ac le-
 niter dentibꝫ anterioribꝫ terenda. et
 lingua mollificāda ne aliqꝫ ꝫicula den-
 tibꝫ ꝫadhereat quā postea emitti screan-
 do ꝫtingat

Caplin quintū De gr̄aꝫtione.

Inita ꝫceptiōe corpis ꝫ san-
 guinis xꝑi antiphona seqꝫt.
 que post cōmuniōez ꝫnicur
 que cōmuniter cōmunio vocat. qꝫ tꝫe
 cōmunicatiōis fidelū vel modicū post
 cōmunicatiōez cantat. et illa repñtat
 gaudiū aplōꝝ de xꝑi resurrectiōe. Sim
 illud qꝫ legit. gaudiū sunt discipuli ꝫ. qꝫ
 aut in aliqꝫ ecclesijs reci. ꝫcādo cani
 insinuat qꝫ apli resurrectiōis gaudiū si-
 bi inuicē mutuo nūciabāt. Nec ē ergo
 dies quā fecit dñs ꝫ. Illi dicūt sicut in
 troitus misse significat inchoatiōez boni
 opis. ita cōmunio cōsumatiōez laudibi-
 lis finis. Nam qꝫ digne volūt eucaristiā
 sumere et cōmunicare dñe vsqꝫ i finē si-
 ne intermissiōe laudare deū. sicut dicit
 apls. sine intermissiōe orate. Et ꝫs. Be-
 nedicā dñm in omni tꝫe. Illuc sensum tā-
 git oꝫo vltima qꝫ cōplēda dꝫ qꝫ ipa est
 completētū officij missalis et ꝫfectōez
 seu cōsumatiōez boni opis replentat.
 Illi dicūt qꝫ ꝫmunio dꝫ ad gr̄aꝫtio-
 nes ꝫ hostia nobis trāmissa ꝫ i edulū

pposita. Vel fm alios cōmuniō signifi-
 cat h^o sacre puicatiois et pceptiois sa-
 cramenti fructū. q̄ ab electis obrinebit^r.
 dū mūdus cōsumabit. quo fructu dabi-
 tur eis exultatio et leticia. iux̄ illud ps̄.
 Exultabūt sancti i glia. et pascebuntur
 edulio absq; p̄cio commutationis ip̄o
 p̄pinate inuitate et p̄ponete q̄ dixit. Et
 ego dispono vobis regnū. Post hoc
 iam i fine misse sacerdos se traussert ad
 dexterā p̄tem altaris. et hoc iō. qz cult^o
 fidei p̄mo fuit in p̄plo iudaico post hoc
 trāsuūt ad gētes. in fine v̄o vel circa fi-
 nem itez reuertet ad iudeos ad p̄dica-
 tionē enoch et helie q̄ conuertūt corda
 patz ad filios qm̄ in dieb^o illis saluabit^r
 iuda. et relique isrl salue fient. S; hoc
 nō videt placere innocētio q̄ dicit. qz
 xpc nō p̄dicauit gentib^o s; iudeis. et sa-
 cerdos p̄nūcians euāgelij xpi gerit p̄-
 sonā. videt qz ip̄a sinistra ps altaris nō
 rep̄ntat gētiles. Ergo ip̄e dicit sic. ea q̄
 sunt leta p dexterā p̄tē altaris designā-
 tur. p sinistra v̄o q̄ sunt tristia et aduer-
 sa. qz ergo sacerdos i p̄ncipio misse gau-
 diū dñice incarnationis et natiuitatis
 oñdit. idcirco p̄mū ad dexterā p̄tē al-
 taris accedit: deinde ad sinistra cōuer-
 titur. vt tristitiā passiōis insinuet. S;
 itez redit ad dexterā vt gaudiū dñice
 resurrectionis et ascensionis annūciat:
 Tūc dicit oñones q̄ vocantē complēde
 eā supius dicta ē. Et hee oñoes dñt ml-
 tiplicari eqliter collectis añ eplam pro
 nūciatis. Dec oño quā sacerdos p̄mit-
 tendo salutatioez exeq̄tur eleuatis vi-
 extēsis manib^o. significat illā bñdictio-
 nem fm inno. quā xpc ascensur^o i celū.
 eleuatis manib^o legi dedit discipulis
 Quā vt Lucas cōmemorat. Eduxit eos
 foras in bethaniā zc: Lu. vlt. Post illas
 oñones p̄adit salutatioem nouissimā. q̄

facta dyacon^o vel sacerdos alta voce
 p̄nūciat. Ite missa est. Repr̄sentās illud
 qd̄ dictū est aplis Chri galilei qd̄ statis
 aspiciētes in celū zc. Chor^o autē q̄ i gra-
 tulādo r̄ndet. deo gr̄as. imitat^r ap̄lis.
 qui adorātes regressi sunt in hierl̄m cū
 magno gaudio et erāt sp̄ in templo lau-
 dātes et bñdicētes deo p hoc qz sacer-
 dos vel dyacon^o dicit ite missa ē dat li-
 centiā eiūdi p̄plo ad p̄ria. vt sit sensus
 iste. Ite ad p̄ria missa ē finita. Vel ho-
 stia salutaris deo p̄ri. p vobis missa est.
 Vel v̄a deuotio missa ē et herēis sedi-
 bus misterio sc̄toz angeloz. Sz rōnale
 s̄derponit. Ite p̄ xpm et seq̄mini ip̄m.
 Non ei est in hoc m̄do standū. s; ad pa-
 triā p bona opa ē festinandū. Nō leui-
 ter facere possum^o qz hostia missa ē ad
 deū p̄rem placandū. p quā fracta sunt
 tartara et paradisi ianua reuerata. Cū cō-
 ciliū aurelionēse statuit. qz cum ad cele-
 brādas missas p̄pls xp̄ianus in dei noīe
 p̄uenerit. non añ discedat q̄z misse solē-
 nitas compleat^r et donec p̄nūciatū sit/
 ite missa ē. Et sic i hoc loco missa bñ dz a
 mittēdo qz tūc vnusquisq; fidelis ad p̄-
 pria ire dimittit. Ite sciēdū tripliciter
 missa claudit^r seu concludit^r scz p̄ ite mis-
 sa est. p bñdicam^o dño. p req̄scāt i pa-
 ce. In dieb^o eīm festiuis et generaliter
 qm̄ cantat^r glia i excelsis deo. et in matu-
 tinis te deū laudam^o. concludit^r cū ite
 missa ē. Et h^o ratio ē. quia in dieb^o istis
 p̄pls in p̄mitiua eccia ad ecciaz confluē-
 bat et qz tenebat^r expectare finē misse
 et nesciebat qm̄ esset finis. mister verte-
 bat faciē ad eos. dans eis licentiā rec e-
 dendi. Sed i dieb^o p̄festis et i fertis q̄
 bus non cantat^r glia in excelsis/ missa
 concludit^r. cū bñdicam^o dño qz tūc mi-
 nistri et sacerdotēs q̄si soli sine p̄plo. in
 primitiua eccia missas dixerunt. Ideo

iuxta more antiquū dicim⁹ istis dieb⁹.
 bñdicam⁹ dño. spēaliter ī ieiunio, ⁊ ī ad
 uentu dñi. missa claudif cū bñdicam⁹
 dño etiā dñicis dieb⁹ ad denotādū qd
 si sp dño bñdicēdū sit mltomagis hoc
 ope facere debem⁹. Hec rōnale. Sz qz
 sp debem⁹ manere ī gr̄azactiōe choz⁹
 rñdet vniformiter. deo gr̄as. Et sic qñ
 qz cludēdo missam. bñdicam⁹ dño. p
 hoc ppls ad gr̄azactiōes inuitat. eo qd
 post oīa bona pacta dō debem⁹ regra
 ciari ⁊ cū laudare fm dictū apli. Br̄as
 agite sine intermissione orate. Et qñ sa
 cerdos vel dyacon⁹ dicit. ite missa est.
 tūc in plibus ecclesijs faciē vrit ad p o
 pulū. Et rōnabiliter qz ad eos quos p
 sentes licentiam⁹ sermōez dirigit⁹. et
 eis ad quos sermōez dirigit⁹ faciē pre
 sentare solem⁹. Sz dicēdo bñdicamus
 dño. nō distīcte alloq̄t aplm. sicut cū
 dicit ite missa ē. sed tā se pnumerat et iō
 faciē vertit ad orientē. vt vō orienti ex
 alto q̄ illuat omnē hoiez gr̄as refera
 mus: Sz missa defunctoz claudunt p
 req̄scāt in pace. Hic em̄ p totū officiū
 optat req̄es et p̄cipue ī p̄ncipio vt er
 go finis cor̄pondeat p̄ncipio. missa
 claudif p req̄scāt ī pace. ⁊ tūc rñdet
 amen. i. fiat. Istō facto sacerdos nouissi
 mā facit bñdictiōez sup aplm et hec de
 signat spūssancti missiōez ī discipulos
 quē dñs de celo misit ī eos. iux̄ qd ipe
 pmisit. Accipietis inquit virtutē supue
 niētis spūssancti ī vos. Sicut em̄ spūs
 sanct⁹ ī noīe toci⁹ trinitatis mittit eo
 qd opa sancte trinitatis indiuisa sunt.
 Ita et sacerdos istā bñdictiōez facit ī
 noīe indiuidue trinitatis dicens. Bñdi
 cat ⁊ custodiat vos diuīa maiestas p̄
 ⁊ fili⁹ et spūssanct⁹ et v̄e⁹ ⁊ gr̄a bñdi
 ctōis eiusdē sancte trinitatis et p̄sokatō
 glmi spūs sup aplm descendat et sp̄ ma

neat. Hec em̄ bñdictio p verbū oris ⁊
 signū crucis exprimit. qz ista missio san
 cti spūs p sonū vehēntis aeris a celis
 et p linguas igneas innotuit. Un̄ legit
 Actū. i. Factus ē repēte de celo son⁹.
 Et subdit. Et apparuerūt illis desup di
 sprite lingue rē. in qua bñdictiōe finis
 habet missē. Hic finis missē finem desi
 gnat mūdi. in quo electi dei libertatem
 habebūt et deū sp bñdicēt. et ipe deus
 ipis bñdicet. et p̄lo suo in pace. fm qd
 pmissoz suozū tenet forma qñ sepabit
 bonos a malis. qñ agnos ab hebis. Et
 dicit bonis Venite bñdicti p̄ris mei.
 possidete vobis pata. Tūc ei iusti ad cla
 ritatis gloriā pducent. et fulgebūt sic
 sol in regno p̄ris eoz. Sic em̄ sup eos
 effulgebit benedictio dñi. Malis vō di
 cetur Ite. vobis missa est mala ⁊ into
 lerabilis snia. Ite maledicti in ignem
 eternum. vt dicit Math. xxv. Deinde sa
 cerdos inclinās caput ad altare dicit.
 Placeat tibi sancta trinitas rē. osculās
 altare seq̄ signo crucis signās vt illiba
 ta fides cor̄ ipius ⁊ mentē sp̄ possideat
 et animū muniat vsq̄ ad obtentū vite
 p̄hennis. in qua fidelis aīa sociabit̄ dō
 ī osculo saluari. in cōiunctiōe insepa
 bili. in caritate xp̄i. qñ videbim⁹ ipm̄ si
 cuti est regē ī decore suo qñ illū cogno
 scemus sicut et p̄gnori sum⁹ cū penit⁹
 euacuabit̄ omne qd ex pte est. qm̄ tunc
 veniet qd p̄fectū est. Vbi quidqd vis
 ad nutū adest. quidqd nō vis p̄cul de
 est. vbi erit status oīm aggregatiōe bo
 norum p̄fect⁹. In quo ipe finis erit no
 stroz desiderioz. qui sine fine videbit̄.
 et sine fastidio amabit̄. et sine fatigatio
 ne laudabitur. Al̄ laude ergo qz incepti
 mus. in laude quoqz terminem⁹. vt ī
 eternū laudemus eum. qui viuit et rez
 gnat ī secula seculoz deus amen.